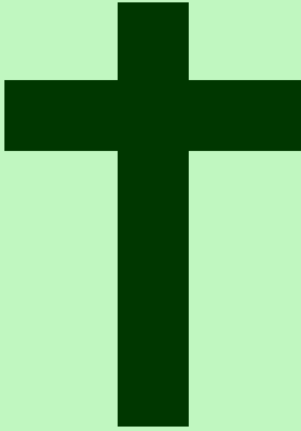

Injili ya Yesu

Matumbi: Injili ya Yesu Mwaiandikilwe na Luka Portions

Injili ya Yesu

Matumbi: Injili ya Yesu Mwaiandikilwe na Luka Portions

copyright © 2017 Pioneer Bible Translators

Language: Matumbi

Contributor: Pioneer Bible Translators

For more information, visit pioneerbible.org.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2022-06-21

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source files dated 29 Jan 2022
82b7e8f8-3527-586f-8e99-1862b2f2e12c

Contents

Luka 1
Matendo 54

Injili ya Yesu Mwaiandikilwe na Luka Luka Kilongolyo.

Wammatu'mbi' waupendilwe,

Amani ibe pamope na we!

Kitabu saukikamwa nga Abali Inannoga ya Yesu Kilisitu (nga yu', Isa Almasihi) kati mwaiandikilwe na mwanamasi' wake Luka. Igalambulilwe bu'ka ku Kiyunani sa kwai'mbu' no isa ku Kimatu'mbi' kwa kunnyan-gatiya mwenga. Lakini kwa mwanjaa Kimatu'mbi' sai kinaandikilwali wiso mpaka nambi'yambi', ngatupalikwa tusikisane li'nga tutange mu'lu' mwoandika Kimatu'mbi'.

Patupala andika, tutumbwa wi'ti' awanikiya makowe ga.

Nnongelo.

Tukwipwi panga Kimatu'mbi' kibi na milongelo yambone Kiwolo, Kiki'si', Kimbombwe, Kimapu'ngu'ti' na Kimabanda sakilongelwa ku Somanga. Mukitabu si' mulu'a kukibona muno Kimatu'mbi' sa Kiwolo, kwa mwanjaa aandiki bake babu'ka ku Nandete.

Kwa nyo, tusawi andika nnongelo wa pandu pamo, kwo yogopa yangabana milongelo mukitabu simo. Na mana tuyangabine milongelo yambone tulu'e kwapeya tabu balu' bandu babaiyi'gana soma Kimatu'mbi'.

Tusawi nnongelo wa Kiwolo, kwenda ipalikwa soma makowe ga kati mwagaandikilwe lili! Kwa nyo, mana wibweni iandikilwe "nseke" wendakombwa soma "ncheche." "Kasako" wendakombwa soma "kachako." Ata kwa milongelo ya Kingelesa na Kialabu', ipi'nga ibi'li' isoma likowe limo kwa milongelo mbali'mbali'.

Elufi.

Kimatu'mbi' na Kiswaili ilandanali. Kimatu'mbi' kibi na elufi saba, Kiswaili kibi na elufi tano. Tuandike elufi ya sita na ya saba kati nnyanya, i' na u'. Kwa nyo lipinga (yai) na lipi'nga (kundi), buya (kurudi) na bu'ya (kuondoa).

Kimatu'mbi' kipu'ngwi elufi yansima kati elufi - d, f, j, r, v, na z. Patupalikwe andika maina ga pandu na bandu mu Bibilia, twapatike tabu kugaandika wiso. Kati Helode, Kimatu'mbi' tupeandika Elope! Kwa nyo, twamuite kugaandika maina kati mwagaandikilwe mu Bibilia ya Kiswaili, li'nga gatanganikwe.

Tuu'bi'lya panga mulu'a yaliwa kwo soma kitabu si'no, kwa mwanjaa ayi' u'mo ya kakape ya Nkosopoli na Masiya witu Yesu Kilisitu. Kai', tulu'ba mutusami kwa gano gagapangike, manaitai inogelili kwa bandu boti, au salu'a nonopa kukisoma, mana ubile na likowe lyolyoti lyo yongeya mukitabu si'no utubakie tubi'ke wiso.

Tupanga kasi yi'no kwa utukupu wa mwene Nnu'ngu'. Kati mwaibaya Bibilia, "Mumwegeli Nnu'ngu' na ywembe alu'a kumwegelya mwenga." (Yakobi 4:8) Usome, ulu'a kummona.

Timos MacSaveny,

Charles Saidi Mbonde,

Maria Kasian Kikali,

Lightness Halidi Mbonde.

Kilongolyo sa Luka

Injili kati mwaiandikilwe na Luka na sembe so nga kitabu simo sa yi'lu' itabu nseke ya Lilagano Lyayambi' lyaliawanikiya maisa ga Yesu Kilisitu. Kwa kila simo ya ayo itabu ikemelwa "Injili" liyi'gi'yo lyalilombolya "Abali

inannoga.” Ayi' ngaitabu yaiandikilwe bu'ka pa kiwo sa Yesu, na yembe nga Matei, Maluko, Luka na Yoani. Luka anaandikali mayaulyo ga maisa ga Yesu bai, ila aandike na makowe ga banamasi' ba Yesu gabagapangike bu'ka waa na uyu'ki wake. Kitabu so, kikemelwa Matendo ga Mitume. Ntu'pu' ywatangite lisu'ba lyayaandikilwe Injili kati mwaiandikilwe na Luka, wala pandu payaandikilwe. Asomi baingi bayi'ki'tyana panga yaandikilwe mu mwaka 70 bu'ka belekwa Yesu Kilisitu.

Mwandiki wake aai Luka ywaai nng'anga. Upundi wa uwandiki wake na mwaiatumile luga yabonekine panga aai mundu mwene ilimu. Luka apalike andika kwo awanikiya wisowiso maisa ga Yesu kwo yaulya kati mwagapatile li'nga bi'ngi' bapwailike pabasoma (Luka 1:1-3). Luka aai Nnyahudi lili (Akolosai 4:10-14), aandike kwa upundi li'nga ata balu' babaai Ayahudi lii batange likowe li'no lilaya mpu'la mwaawanikiya makowe ga Kiyahudi (Luka 1:8).

Injili kati mwaiandikilwe na Luka nga kitabu sakilandana na itabu ya Matei na Maluko kwa mwanjaa itabu yi'no iyaulya makowe gagalu'galu' gagalandine. Kati ya itabu yi'no itatu, kitabu sa Luka kisake ngasakiyaulya makowe go belekwa kwa Yoani Ywabatisage kwo kondea, Luka akong'ondelya nsama (Luka 3:3, 11:4, 17:3-4, 23:34) na malu'byo (3:21, 5:16, 6:12, 11:1-12, 22:32).

Mutasali

1. Musula ya 1:1-4 Luka apiya kilongolyo sa Injili yake no awana kwa ki'li aiandike.
2. Bu'ka po awana makowe go belekwa kwa Yesu na mwabi'kilwe mwiso kwa lyengo. (Sula 1:5-4:13).
3. Mu Injili ngu'lu' yayiigalile (Sula 4:14-21:38) Luka ayaulya mengo gaapangite Yesu, muno mangelongelo gaapangite na makowe gayi'ganie.
4. Musula ibi'li' ya kuundi'la (22-24) ayaulya mwawile Yesu no yu'ka bu'ka kuuwi'li.

¹ Mundumuko Topili, bandu baingi bakasine andika bu'kana na makowe galu' gagaapangike paminyo gitu. ² Bagaandike kati mwatubakiyilwe na balu' babaagabweni makowe go kagapaangika bu'ka patumbu, na babaalage Liyi'gi'yo lyo. ³ Nanenga bu'kana no pekeseni makowe goti bu'ka patumbu, niibweni nikwandiki wa mundumuko kwa kindonda, ⁴ li'nga na wenga, wiloli wamwene, kakape ya makowe galu' goyi'ganilwe.

Lilagano lyo belekwa kwa Yoani

⁵ Masu'ba ga Helode, nkulungwa wa Yudea, kwai na mpi'ndo wa dini ywakemelwage Zakalia, ywabile mukipi'nga sa upi'ndo wa dini wa Abiya. Nnyumbowe akemelwage Elisabeti, nembe aabile mukipi'nga sa lukolo lwa Aluni. ⁶ Boti abi'li' baai apeleteu kwa Nnu'ngu', batamage kwo bi'ngi'ya goti gaalagi Nnu'ngu' wangali laumilwa. ⁷ Lakini, baabile banapapali mwana, mwanjaa Elisabeti aai ntonga na boti abi'li' baai agoi muno.

⁸ Paliikite lisu'ba lyake lyo panga lyengo lya upi'ndo wa dini palua lwa nyumba ya Nnu'ngu', ⁹ Zakalia asaulilwe na bandu kati mwaibile tabia yo yingya mu Nyumba ya Nnu'ngu' li'nga auye ubani. ¹⁰ Kipi'nga sa bandu baamesekine palua kabasali, ku'no Zakalia kauya ubani. ¹¹ Amo nnyumba, ngampitya malaika ywa Nnu'ngu', ywayi'mi kumalyo wa kibi'ki'lyo so ukiya ubani. ¹² Paamweni, Zakalia aapatike ndele no yogoyu. ¹³ Lakini malaika ywa Nnu'ngu' ngammakia, “Wa Zakalia we, kaneuyogope, mwanjaa gonnubite Nnu'ngu' akuyu'wine, nnyumbogo Elisabeti alu'a kupapya mwana nnalu'me, na lina lyake wantine Yoani.

¹⁴ Waalu'a napusika muno na bandu baingi baapanga si'li'ku'si'li'ku' kwa kitumbu so belekwa kwake. ¹⁵ Aalu'a panga wa mpu'ku'bi'la nnu'ngi' ya Nnu'ngu', aalu'a lobyali wi'mbi' wowoti, aalu'a twi'li'yi'lwa Loo Mpeleteu bu'ka mundumbo ya mau' bake. ¹⁶ Aalu'a kwagalambwa bandu baingi ba Isilaili, baamuyangani Nnu'ngu' wabe. ¹⁷ Alu'a kunnongolya Bwana, ku'no kalongoyelwa na makakala ga Loo Mpeleteu kati nnondoli ywa Nnu'ngu' Elia. Alu'a kwaawana akina tati' na bana babe, na kwigalambwa myoyo ya kimbu'ku'su' babe na malango kati mwabapanga bandu ba Nnu'ngu', bu'kapo ammi'ki wiso Bwana bandu bake." ¹⁸ Zakalia ngammakia aywo malaika, "Kikowe saku' sakilu'a nipanga nenga niu'bi'li likowe li'? Nenga na nnyumbo wangu' twaboti tugoime." ¹⁹ Malaika ngannyangwa, "Nenga na Gabulieli, na malaika ywaniyi'ma nnu'ngi' ya Nnu'ngu', nitumulwe nikubakie Abali Inannoga. ²⁰ Pi'kania, mwanjaa ukana u'bi'lya makowe ganikubakia ulu'a galambuka panga wa bubu, walongelali mpaka gano ganikubakie gatimi."

²¹ Apo bandu baakibweni kyukala kwa mwanjaa Zakalia aasi'li'ye pitya palua lwa Nyumba ya Nnu'ngu'. ²² Paapiti panja, akombwili longela nabo, yabonekine mpu'la kasabe, Zakalia aagabweni makowe gayambi' mu Nyumba ya Nnu'ngu', mwanjaa ywembe alongelage kwo langyalangya na moko.

²³ Paliyomwike lyengo lyake lyo yi'mi'li'ka mu Nyumba ya Nnu'ngu', aabuyangani kaya. ²⁴ Bu'kapo, nnyumbowe Elisabeti ngayi'ma ndumbo, ngayu'ba kasake kwa myei mitano kabaya, ²⁵ "Ago ngagaanipangi Nnu'ngu', anibi'ki kiya na kunibu'ki'ya oni yo kotoka beleka yanaabile nayo, paminyo ga bandu."

Liligano lyo belekwa kwa Yesu

²⁶ Pawikite mwei wa sita, malaika Gabulieli aatumilwe na Nnu'ngu' ayende kukilambo sakikemelwa Nasaleti, akwo ku Galilaya, ²⁷ kwa mwi'nja yumo ywangalikuntanga nnalume ywakemelwage Malia, aakobekilwe na Yusupu bu'ka mulukolo lwa Daudi. ²⁸ Malaika ngannyendelya na kummakia, "Uyumukage wenga wauyaliwite na Nnu'ngu', Nnu'ngu' abile pamope na wenga."

²⁹ Malia paayu'wine makowe go, ngaumpata ntenyo, no tumbwa gania, makowe ga galombolya namani? ³⁰ Malaika ngammakia, "Malia, kaneuyogope, nnyino Nnu'ngu' akupendile. ³¹ Ulu'a yi'ma ndumbo, walu'a papa mwana nnalume, na lina lyake wantine Yesu. ³² Ywembe alu'a panga mpi'ndo na aakemelwa mwana wa Nnu'ngu' nku'lu'. Nnu'ngu' alu'a kumpeya kiti'gu' sa lenji bu'ka mulukolo lwa nkulungwa Daudi. ³³ Kwa nyo, alu'a tawala lukolo lwa Yakobi milele na ukulungwa wake wayomokali."

³⁴ Malia ngannyangwa, "Ago kagapitya kwaku', nanenga nantangali nnalume?" ³⁵ Malaika ngannyangwa, "Alu'a kuulukya Loo Mpeleteu, na uweso wa Nnu'ngu' Nku'lu' walu'a kwisilya kati kiwili. Kwa nyo, mwana ywaabelekwa alu'a kemelwa Mpeleteu mwana wa Nnu'ngu'. ³⁶ Kai' utange, ata Elisabeti nnongogo, ywabammayage ntonga, ai na ndumbo ya myei sita ya mwana nnalume, na ywembe nng'oi. ³⁷ Kwa nyo, makowe goti apanga Nnu'ngu'." ³⁸ Malia aabaite, "Nenga na mundu wa Nnu'ngu', nipangilwe kati mwobaike." Wayomwi yangwa nyo, yu'lu' malaika ngabu'ka.

Malia antyangilya Elisabeti

39 Bu'ka pa masu'ba nsi'si', Malia aayabwi mwanja wa kiyu'ngu'ya mpaka kunni'ma waubile mwitu'mbi' ya ku Yudea. 40 Akwo, aayi'i kumpanga abali Elisabeti munyumba ya Zakalia. 41 Elisabeti paayu'wine lilobe lya Malia, mwana nnele mundumbo yake ngau'mbau'mba, nembe Elisabeti ngatwi'li'yi'lwa Loo Mpeleteu. 42 Ngalongela kwa lilobe liku'lu', "Uteyaliwa pi'ta alwawa boti, na ywolu'a kumpapa kwa ndumbo yobile-nayo, ayaliwite. 43 Mwanjaa namani makowe maku'lu' kati ga kumbitya ne, ata mau' bake Bwana wangu' banisili? 44 Paniyu'wine lilobe lyako bai, kaunipanga abali, kaana kakabile ndumbo yangu' kaati u'mbau'mba kwo pulaika muno. 45 Nantali wenga wauu'bi'li panga galu' gaakubakie Nnu'ngu' galu'a pitya."

Mwambo wa Malia kannumba Nnu'ngu'

- 46 Malia ngabaya,
"Mwoyo wangu' unnumba Nnu'ngu',
47 Na loo yangu' impulaikya Nnu'ngu', ywanikombwile.
48 Kwa mwanjaa, anninguli kwa liyo lya kiya, ntumisi ywake ywa nnyu'wa.
Kwa nyo, bu'ka nambi'yambi' bandu boti, balu'a nikema na ywayali-wite.
49 Kwa mwanjaa, Nnu'ngu' Mwene makakala, anipangi maku'lu',
lina lyake lipeleteu.
50 Kwabi'kya kiya balu' bandu babamwisimu,
lama bu'ka lubelekwo mpaka lubelekwo.
51 Apangite makowe maku'lu' kwa luboko lwake,
Aasengemwaniye bene mpyata mumyooyo yabe.
52 Aulwiye bene makakala bu'ka muiti'gu' yabe ya lenji,
na kwa katuya aki'ba.
53 Aayukutiye manogau bene njala,
na kwabu'ya moko gabule bene mali.
54 Annyangatiye ntumisi wake Isilaili,
aku'mbu'ki kiya sake.
55 Kati mwaalagi api'ndo bitu,
Bulaimu na lubelekwo lwake mpaka mwiso wa bwu'mi."
56 Malia aatami na Elisabeti kwa myei itatu, no buyangania kasake.
57 Paikomile ndumbo yake, Elisabeti ngapapa mwana nnalu'me.

Belekwa kwa Yoani Ywabatisage

- 58 Alongobe na bandu, pabayu'wine makowe go panga Nnu'ngu' ami'kikiya muno, baanapusike pamope nakwe. 59 Paliikite lisu'ba lya nane, baatiisa li'nga kumwina mwana liku'mbi' na kuntina lina lya tati' bake Zakalia. 60 Mau' bake ngabakana, ngababaya, "Nyinyo lili, mbala akemelwe Yoani."
61 Ngabammakia, "Mboni ntu'pu' mundu ywakemelwa lina lyo mulukolo lwinu?." 62 Bai, ngabannaluya Zakalia kwo langyalangya bapate tanga panga apala mwana wake akemelwe nyai. 63 Nembe aalu'bite kibao so andika, aandike nnyanya, "Yoani nga lina lyake." Boti baatisangala.
64 Popopo, nkano na lulimi lwa Zakalia ngaiyu'gu'li'lwa, ngalongela na kunnumba Nnu'ngu'. 65 Alongobe baayingililwe na bwoga pabagabweni makowe go, gaayu'wanike kila pandu muitu'mbi' ya Yudea. 66 Boti babaagayu'wine makowe go, baatigania mumyooyo yabe ku'no kababaya, "Mwana yu' alu'a panga mundu gani?" Maana, makakala ga Bwana gabile pamope nakwe.

Mwambo wa Zakalia

⁶⁷ Zakalia tati' bake mwana, ngabatwi'li'yi'lwa na Loo Mpeleteu, ngabapiyite kilondwo si'.

⁶⁸ “Akwi'yi'lwe Bwana Nnu'ngu' wa Isilaili!

Mwanjaa aatikwaisilya na kwakombwa bandu bake.

⁶⁹ Atupei nkomboli ywa kutukombwa, mmelekwa kwa lukolo lwa Daudi, ntumisi ywa Nnu'ngu'.

⁷⁰ Mu'mu'lu'mu'lu' mwalongei bu'ka kwai'mbu', kwa ndi'la ya alondoli bake apeleteu,

⁷¹ panga alu'a kutukombwa mmoko ga andumu bitu, no bu'ka mumaboko ga boti babatusukwa.

⁷² Aabaite alu'a kwabi'kya kiya api'ndo bitu, no ku'mbu'kya lilagano lyake lipeleteu.

⁷³ Aalapi au'ku' bitu Bulaimu, panga aalu'a tuyalya twenga.

⁷⁴ Panga aatuyalya' atukosopoli, bu'ka mmoko ga andumu bitu, tupate tumika wangali yogopa.

⁷⁵ Kanetulemale myoyo na tubonekane twaatimya nnu'ngi' yake, masu'ba goti ga bwu'mi witu.

⁷⁶ Na wenga wa mwana wangu' walu'a kemelwa wannondoli wa Nnu'ngu' nku'lu',

waalu'a kunnongolya Bwana, kumpetulya ndi'la yake,

⁷⁷ Wabakie bandu bake panga, aalu'a kwakosopolya, kwo bu'yi'lwa masambi gabe.

⁷⁸ Kwa kiya kiku'lu' sa Nnu'ngu' witu, Atuumukulya bweya bu'ka kunani.

⁷⁹ Na kwamulikya boti babatama mulubi'ndu' na kiwili sa kiwo, alongoye nganjo yitu mudi'la ya amani.”

⁸⁰ Mwana aatiku'la, no pata makakala ga mumwoyo. Aatami mulubele mpaka paisi boneka paminyo ga bandu ba Isilaili.

2*Belekwa kwa Yesu*

(Mat 1:18-25)

¹ Masu'ba galu' nkulungwa ywa Kirumi ywakemelwage Agusito aoniye lilu'nga kwapala bandu boti panni'ma babalangilwe. ² Awo ngawai ntumbwo wo balangilwa bandu, masu'ba go Kilenio aai mpi'ndo wa nkoa wa Silia. ³ Bandu boti baayi'i balangilwa, kila mundu pakilambo sake sabelekulile.

⁴ Yusupu nembe aayabwi mwanja bu'ka kukilambo sa Nasaleti kuwilaya ya Galilaya li'nga akabalangilwe. Mwanjaa ywembe aabile mulukolo lwa Daudi, aayi'i kukilambo sa Betelehemu, kunkoa wa Yudea kwabelekuli nkulungwa Daudi. ⁵ Aayi'i balangilwa pamope na Malia nnwawa ywankobekage, na ywembe pamasu'ba go, aai ntopelwe. ⁶ Pabaabile kwo, ngaliika lisu'ba lyake lyo komboka. ⁷ Ngakomboka mwana nnalume mmele wake, anng'walike tugu'bo twa kyana, na kunng'onjeka mukili'lyo sa ng'ombe mwanjaa baapatikeli poogonjo, nyumba ya ageni yai yatwi'la.

Asungi na Malaika

⁸ Pandu po paabile na asungi ba ngondolo, babakelekage kilo mumakwabo li'ndi'la myugo yabe. ⁹ Malaika wa Bwana ngaapitya kwa kiimuimu,

na bweya wa utukupu wa Bwana ngawamulikya pu'pu'lu'. Baatiyogopa muno. ¹⁰ Malaika ngaabakia, "Kanemuyogope! Ninnetyangite Abali Inannoga, yo napusika muno, yailu'a kwapata bandu boti. ¹¹ Mwanjaa li'no pansengo wa Daudi abelikwe Nkosopoli, abelikwe kwa kitumbu sinu mwenga nga Kilisitu Bwana. ¹² Na wu'no, walu'a panga mwanju kasinu panga, mukankwemba mwana kilekeleke banng'walike ngu'bo ya kyana, banng'onjike mukili'lyo sa ng'ombe."

¹³ Popopo lipi'nga lya malaika ba kunani ngalilu'mbana na aywo malaika, kabannumba Nnu'ngu' kababaya,

¹⁴ "Utukupu kwa Nnu'ngu' kunani,
na amani padunia kwa bandu baapenda ywembe."

¹⁵ Bu'ka pabaabu'i abo malaika buyangania kunani, asungi ngababakiana, "Tuyende nswaa mpaka ku Betelehemu tukalibone likowe li, lyatubakie Bwana."

¹⁶ Bai, baayi'i kwo talima, ngabaakwemba Malia, Yusupu, na yu'lu' mwana kilekeleke banng'onjike mukili'lyo sa ng'ombe. ¹⁷ Abo asungi pabaamweni mwana ywo, ngabaabakia bandu boti makowe gaba-gayu'wine bu'kana na aywo mwana. ¹⁸ Boti pabayu'wine go, baatisangala bu'kana na makowe gababakiyilwe na asungi. ¹⁹ Lakini Malia aagabi'i mumwony wake goti no gania. ²⁰ Balu' asungi, baabuyangani kasabe ku'no kabankwi'ya Nnu'ngu' no lumba uku'lu' wake kwa goti gabaagayu'wine na kugabona, gabi kati mwabaabakiyilwe.

Mwana atinilwa lina

²¹ Pagapite masu'ba manane bu'ka belekwa, lisu'ba lya kumwina liku'mbi' mwana, bantinike lina lyake Yesu. Lina lyo aatinilwe na malaika masu'ba ata ndumbo ya mwana we anayi'mali.

Yesu abi'ki'lwa nnu'ngi' ya Nnu'ngu'

²² Pagaikite masu'ba go peleteyelwa, Yusupu na Malia kati mwaipalilwage na Salya, abelei bo bampu'twi mwana no yenda nakwe ku Yelusalemu li'nga bammawe kwa Nnu'ngu'. ²³ Mu Salya ya Bwana Nnu'ngu' iandikilwe, "Kila mwana mmele nnalume abaulilwe kwa Bwana." ²⁴ Kai', baayi'i li'nga bapiye salaka ndutu abi'li' au mabunda gabi'li' ga ngunda, kati mwaipalikwage mu Salya ya Bwana.

²⁵ Pamasu'ba go akwo Yelusalemu, kwai na mundu yumo mwene aki na kunkilikitya Nnu'ngu' lina lyake akemelwage Simioni, ywembe ali'ndage kwa kilu'lu' kosopolelwa kwa Isilaili. Loo Mpeleteu aabile pamope nakwe.

²⁶ Loo Mpeleteu aamumukuli panga, kiwo kinkolyali wangali kummona Kilisitu wa Bwana, Nkulungwa ywalondolilwe. ²⁷ Bai, kalongoyelwa na Loo Mpeleteu, Simioni aayingi mulua lwa Nyumba ya Nnu'ngu'. Abelei ba Yesu pabannetike mwana wabe mulua lwa Nyumba ya Nnu'ngu', bampangi kati mwaipalikwage na Salya, ²⁸ Simioni aampoki mwana Yesu mumaboko gake ku'no kankwi'ya Nnu'ngu', kabaya,

²⁹ "Nambi'yambi' Bwana utimisike malagano gako,
unnyi'ki'ti'ye ntumisi wako ayende kwa amani.

³⁰ Maana kwa minyo gangu' niubweni ukosopoli wauuletike

³¹ waubi'i wiso ubonekane na mili'ma yoti.

³² Bweya wawaalu'a kwamulikya bandu ba panja,
na utukupu kwa bandu bako Isilaili."

³³ Tati' na mau' bake Yesu, baatisangala kwa makowe gaalongei Simioni kwa abali ya mwana. ³⁴ Simioni aatekwayalya, ammakie Malia mau'

bake, “Mwana yu', alu'a panga kitumbu, so oba no kosopolelwa kwa bandu baingi mu Isilaili. Nembe alu'a panga kati mwanju wo kanilwa na bandu, ³⁵ li'nga gabagania bandu baingi kwo iya, gaumukulwe. Na wenga wamwene, lwu'ngu' lwalubile kati lipanga linola, lwalu'a kuoma pamwoyo wako.”

³⁶ Kwaabile na nnondoli wa Nnu'ngu' nnwawa nng'oi muno lina lyake Ana, biti Fanueli wa kabila lya Asheli. Bu'ka ku'nda, aatami na nsengowe myaka saba bai. ³⁷ Kai', aatami wangali nnalu'me mpaka paikiye upi'ndo wa myaka samanini na nsese. Nsimu awo woti, aatami palua lwa Nyumba ya Nnu'ngu' kwo punga no lu'ba kilo na muntwekati. ³⁸ Popopo ngaisa Ana na kunnumba Nnu'ngu' no baya makowe ga mwana ywo kwa bandu boti babalolelwe kombokolelwa kwa Yelusalemu.

Buyangania ku Nasaleti

³⁹ Abo abelei pabaayomwi panga goti gagaumulilwe na Salya ya Bwana, baabuyangani kasabe Nasaleti, kuwilaya ya Galilaya. ⁴⁰ Mwana ngaku'la, aayendeli pata makakala, aatwi'li ikima na ngu'ngu' ya Nnu'ngu' yainakwe pamope.

Mwana Yesu palua lwa Nyumba ya Nnu'ngu'

⁴¹ Abelei bake baai na Salya yo yenda ku Yelusalemu kila mwaka masu'ba ga si'li'ku'si'li'ku' ya Pasika. ⁴² Mwana paikiye myaka ku'mi na ibi'li, baayi'i boti kati mwaibile Salya yabe ya kila mwaka. ⁴³ Paiyomwike si'li'ku'si'li'ku', baatumbwi mwanja wo buyangania kasabe, lakini Yesu aagali ku Yelusalemu wangali abelei bake tanga panga bannei nsu'gu'. ⁴⁴ Bembe bawasage aalongwaniye na lipi'nga lya babalongolile. Baayi'i mwanja wa kutwa banammonali, ngabatumbwa kumpala mwababile alongo na mambwiga. ⁴⁵ Pabakotwike kummona baabuyangani ku Yelusalemu kumpala.

⁴⁶ Lisu'ba lyenetatu, ngabankwemba mulua lwa Nyumba ya Nnu'ngu' atami pakatikati ya balimu ba salya, kaapi'kani'a na kwalaluya maswali. ⁴⁷ Boti babannyu'wine makowe gake, baagasangalike malango gake na mu'lu' mwayangwae kwa ikima. ⁴⁸ Abelei bake, pabaamweni, baatisangala. Malia mau' bake, ngabannaluya, “Wamwana wangu', mwanjaa namani utupangite nyo, tati' bako na nenga, twendekupala, malango gatuobike.” ⁴⁹ Ywembe ngayangwa, “Mwanjaa namani munipalage? Mwatangikeli panga, nipalilwa tama munyumba ya tati' bangu'?” ⁵⁰ Lakini abelei bake, baatangiteli makowe go galombolya namani.

⁵¹ Bai, baabuyangine nakwe mpaka ku Nasaleti, na apeyage isima yabe yoti. Mau' bake baagabi'kite makowe ago goti pamwoyo wabe. ⁵² Nembe Yesu, aayendeli ku'la kimalango na kyi'mo, no pendelwa na Nnu'ngu' na bandu.

3

Makowe ga Yoani Ywabatisage

¹ Mwaka wa ku'mi na tano waatawalage Kaisali Tibelio, Pontio Pilato atawalage kunkoa wa Yudea. Helode atawalage Galilaya na nnunawe Pilipi atawalage pakilambo sa Itulea na Tulakoniti. Lusania atawalage Abilene. ² Na Anasi na Kayafa baai api'ndo aku'lu' ba dini. Pamasu'ba go, likowe lya Nnu'ngu' ngalimwisilya Yoani mwana wa Zakalia ku'lu' kulubele ³ Bai Yoani ngayenda muilambo yoti yaipakine na libi'ndi' lya Yordani. Kaabakia bandu boti bagalambuke, bammuyangani Nnu'ngu' no

batisilwa, li'nga aabu'ki'ye masambi gabe. ⁴ Ngamo iandikilwe mukitabu sa nnonboli wa Nnu'ngu' Isaya,
 "Lilobe lya mundu akema kulubele,
 mumpetuli Bwana ndi'la yake,
 mugolwe simbasimba yake.

⁵ Mabi'ndi' goti gaalu'a kulilwa,
 kila kitu'mbi' na litu'mbi' yaalu'a pwimwanilwa no yanjayilwa,
 papapi'ndike, paalu'a gololelwa.
 Mali'la gangapetwa, gaalu'a petulwa.

⁶ Na bandu boti baalu'a kuubona ukosopoli wauleta Nnu'ngu'."

⁷ Bai, Yoani aabakiage bandu baingi babaaisile li'nga aabatise kabaya, "Mwenga mwa lukolo lwa nng'ambo, nyai ywanking'indile mwitile nyongo yayaisa?" ⁸ Mulaye kwa itendo yinu panga, mummuyangani Nnu'ngu' kwo kana, buyangania sambi. Kanemutumbwe kwipuna, "Twenga twa bana ba Bulaimu". Nimmakianga kakape panga, Nnu'ngu' akombwa kugagalambwa maliwe gamugabona, gapange bana ba Bulaimu. ⁹ Bai, libago libi'kilwe paliina lya nkongo kwa nyo, kila nkongo wangali pambika itunda inannoga, waalu'a pi'ngu'lwa no sonjelwa mwoto." ¹⁰ Kipi'nga sa bandu ngabalaluya, "Tupange buli?" ¹¹ Aayangwi, "Ywabile na ngu'bo ibi'li', ampei mwene buula, na ywabile na kilyo, apange nyinyonyo." ¹² Nabembe alonga koli ngabaisa li'nga babatisilwe ngabannaluya, "Mwalimu, tupange buli?" ¹³ Nembe ngayangwa, "Kanemwabonele bandu kwa, kwaalonga koli pi'ta yi'lu' yaibi'kilwe na silikali." ¹⁴ Nabembe asikali ngabannaluya, "Natwenga tupange buli?" Nembe ngayangwa, "Kanemupokonye kikowe sa mundu woyoywoti kwa makakala, wala kunsitakya mundu kwa likosa lya kunku'pi'ki'a. Inni'ngane mikwiso yamuli'pi'lwa."

¹⁵ Boti baai na kikowe sabakipi'kaniage, baai ngabatumbwa kwilaluya kumyoyo yabe kwa abali ya Yoani panga kwaali' ywembe nga Kilisitu ywabayilwe. ¹⁶ Apo, Yoani ngaabakia boti, "Nenga nimmatisanga kwa masi', nsu'gu' yangu' aisa mwene uweso kulikoni nenga, aywo nenga nipwaikali ata undwana kamba ya ilatu yake. Ywembe alu'a kummatisanga kwa Loo Mpeleteu na kwa mwoto. ¹⁷ Ywembe aabile na kyelo mumaboko gake, so pepekeya ilalyo akaimati muliku'ngwa paligu'lu, na mayu'ngu'lu'lu' akagatiniye kumwoto wawangi imika."

¹⁸ Kwa nyo, pamope na gaayi'ganage maingi, Yoani aakong'ondeli bandu kaabakia Abali Inannoga. ¹⁹ Lakini Yoani ankalipi ntawala Helode, kwa kitumbu sa kuntola Helodia nnyumbo wa nnunawe na kumpanga nnyumbowe, na ankalipi kwa ulau woti waupangite. ²⁰ Kai', Helode aayongiyel ulau, kwa kunyinyingia Yoani muutabilwe.

Yesu endabatisilwa

²¹ Bandu boti babayomwi batisilwa, nembe Yesu aatibatisilwa. Na Yesu paasalyage, kunani kwatiyu'gu'ka. ²² Na apo, ngapaulukilwa na Loo Mpeleteu, ywabile na uyi'me wa ngunda. Lilobe lyayu'wanike bu'ka kunani, "Wenga nga wamwana wangu', wanikupendile, ninogelilwe na wenga."

Lukolo lwa Yesu

²³ Yesu paatumbwi tanganikwa na bandu kwa lyengo lyake, aabile na myaka salasini, na bandu bakitage panga, ywembe mwana wa Yusupu, mwana wa Heli. ²⁴ Heli abi mwana wa Mathati, ywabile mwana wa Lawi, mwana wa Melki, mwana wa Yanai, mwana wa Yusupu. ²⁵ Ywaabile

mwana wa Mathathia, mwana wa Amosi, mwana wa Nahumu, mwana wa Esli, mwana wa Nagai. ²⁶ Ywaabile mwana wa Maathi, mwana wa Matathia, mwana wa Shemeni, mwana wa Yoseki, mwana wa Yuda. ²⁷ Ywaabile mwana wa Yohanani, mwana wa Lesa, mwana wa Zelubabeli, Zelubabeli aai mwana wa Shealtieli, Shealtieli ai mwana wa Neli, ²⁸ mwana wa Melki, Melki aai mwana wa Adi, mwana wa Kosamu, Kosamu aai mwana wa Elmadamu, ywaabile mwana wa Eli. ²⁹ Ywaabile mwana wa Yoshua, mwana wa Eliezei, mwana wa Yolimu, mwana wa Mathati, mwana wa Lawi, ³⁰ Ywaabile mwana wa Simioni, mwana wa Yuda, mwana wa Yusupu, mwana wa Yonamu, mwana wa Eliakimu. ³¹ Ywaabile mwana wa Melea, mwana wa Mena, mwana wa Matatha, mwana wa Nathani, mwana wa Daudi. ³² Ywaabile mwana wa Yese, mwana wa Obedi, mwana wa Boazi, mwana wa Salmoni, mwana wa Nashoni. ³³ Ywaabile mwana wa Aminadabu, mwana wa Admini, mwana wa Alamu, ywabile mwana wa Hesloni, mwana wa Pelesi, mwana wa Yuda. ³⁴ Ywaabile mwana wa Yakobi, mwana wa Isaka, mwana wa Bulaimu, mwana wa Tela, mwana wa Naholi. ³⁵ Ywaabile mwana wa Selugia, mwana wa Leu, mwana wa Pelegi, mwana wa Ebeli, mwana wa Sala. ³⁶ Ywaabile mwana wa Kainamu, mwana wa Alfaksadi, mwana wa Shemu, mwana wa Noa, mwana wa Lameki. ³⁷ Ywaabile mwana wa Methusela, mwana wa Henoki, mwana wa Yaledi, mwana wa Mahalaleli, mwana wa Kenani. ³⁸ Ywaabile mwana wa Enoshi, mwana wa Sethi, mwana wa Adamu, ywabile ywa Nnu'ngu'.

4

Payilwa kwa Yesu

(Mat 4:1-11, Mal 1:12-13)

¹ Yesu abu'i mulibi'ndi' lya Yordani ai ntwi'lya Loo Mpeleteu. Ngalongoyelwa na Loo mpaka kulubele, ² akwo aapayilwe na Ibilisi kwa masu'ba alubaini, masu'ba ago goti, aalileli kili'be. Palyaikite lisu'ba lya alubaini ngaimminyanya njala. ³ Apo Ibilisi ngammakia, "Wenga manautei wamwana wa Nnu'ngu' ulibakie liwe li' lipange likati." ⁴ Yesu ngannyangwa, "Iandikilwe, 'Mundu alamali kwa likati bai, ila kwa kila liyi'gi'yo lyalibu'ka kwa Nnu'ngu'."

⁵ Bu'kapo Ibilisi ngampeleka mpaka pandu patu'ndu'bau na kunnaya ukulungwa woti wa padunia. Ibilisi ngammakia, ⁶ "Naakupeya uweso wa kulungwa yoti yi', kwa mwanjaa, ayi' yoti nitepeyelwa na mana nipendile kumpeya mundu nendakombwa. ⁷ Bai, mana wanikilikitya, ayi' yoti yapanga mali yako wenga." ⁸ Yesu ngannyangwa, "Iandikilwe, 'Unkilikiti Bwana Nnu'ngu' wako, na kuntumikia ywembe bai.'"

⁹ Ibilisi ngampu'twa mpaka ku Yelusalemu, kunani ya Nyumba ya Nnu'ngu' ngammakia, "Manaitai wenga nga wamwana wa Nnu'ngu', witu'mbu'ye pai', ¹⁰ kwa mwanjaa iandikilwe, 'Aabakia malaika bake bakuli'ndi'le,'

¹¹ na kai',

'Baakupu'twa mumoko gabe, li'nga wakene ku'bala magu'lu' gako muliwe.' "

¹² Lakini Yesu ngannyangwa, "Iandikilwe, 'Keneumpaye Bwana Nnu'ngu' wako.' " ¹³ Ibilisi paibweni ampayike kwa kila ndi'la, nganneka kwa kumpelemba.

Yesu atumbwa lyengo lyake ku Galilaya

(Mat 4:12-17, Mal 1:14-15)

¹⁴ Apo Yesu ngaki'li'bu'ky'a ku Galilaya ai ntwi'lya makakala ga Loo Mpeleteu na makowe gake gayu'wanike muilambo yoti ya papipi. ¹⁵ Naywembe aai kayi'gana mumayumba ga kunnu'ba Nnu'ngu', ngalum-bilwa na bandu boti.

Yesu akanilwa ku Nasaleti

(Mat 13:53-58, Mal 6:1-6)

¹⁶ Bai, Yesu ngayenda ku Nasaleti, pandu paalelilwe, na Lisu'ba lya Sabato kwa Ayahudi aayingi munyumba ya kunnu'ba Nnu'ngu' kati mwayabile mimu yake. Ngayi'ma li'nga asome Maandiko Mapeleteu kwa lilobe. ¹⁷ Ngapokya kitabu sa nnondoli ywa Nnu'ngu' Isaya, ngakiumukwa na kupakolya pandu papaandikilwe,

¹⁸ "Loo wa Bwana ai panani yangu,

aniyi'mike mwene li'nga naleti aki'ba Abali Inannoga.

Anitumike naatangasili atabilwe yu'gu'li'lwa kwabe na kimbulibuli bapate lola

kai' anitumike nakombwe bababonelwa,

¹⁹ no tangasa mwaka wa Bwana woyaliwa bandu ngu'ngu' yake."

²⁰ Payomwi soma ngakiwi'ki'lya si'lu' kitabu, na kumpeya ntumisi bu'kapo ngatama, na bandu boti ngabammu'nju'lya minyo. ²¹ Naywembe ngaabakia, "Liyi'gi'yo lyamuliyu'wine, li'no litimile." ²² Boti baatinapusika, munomuno baatisangala, kwa makowe manogau, gaagalongei. Ngabal-aluyana, "Ayu' ka ngamwana wa Yusu?"

²³ Nembe ngaabakia "Nitangite mulu'anibakia nnongelo gu', 'Wa nng'anga witepwe wamwene.' Kai' mwabaya, 'Goti gatugayu'wine ugapangite ku'lu' ku Kapalanaumu, ugapange kai' pano pakilambo sako.'" ²⁴ Ngapayendelya baya, "Nnondoli atanganikwali pakilambo sake.

²⁵ Pi'kani, kwai na alwawa awi'li'ka baingi ku Isilaili nsimu wa Eliya, kai' kwai na njala ngu'lu' munni'ma woti kwa mwanjaa aanileli ula kwa myaka itatu na nusu. ²⁶ Ata nyo, Eliya atumilweli kwa nnwawa nng'wi'li'kwa ywoywoti ila kwa nnwawa nng'wi'li'kwa ywa ku Salepta nni'ma wa ku Sidoni. ²⁷ Kai' ku Isilaili nsimu wa Elisha kwaabile na bene matana baingi. Ata nyo, ntu'pu' nywapeleteyilwe ila Naamani mwenekaya wa ku Silia."

²⁸ Boti babaabile mu'lu' munyumba ya kunnu'ba Nnu'ngu' pabagayu'wine galu', baatiusika muno. ²⁹ Ngabayi'ma, na kumpikya panja ya kilambo sabe na kumpeleka panani ya kitu'mbi', li'nga bantaikuli pai' bu'ka mungeleuko.

³⁰ Lakini Yesu ngapi'ta pakatikati yabe no bu'ka.

Mundu mwene moka

(Mal 1:12-28)

³¹ Bu'kapo Yesu ngaelya mpaka ku Kapalanaumu kuwilaya ya Galilaya, ngaba kayi'gana bandu Lisu'ba lya Sabato ya Ayahudi. ³² Ngabasangala uweso wabile nawo muuyi'gani kwa mwanjaa, ayi'ganage kwa amuli.

³³ Na mu'lu' munyumba ya kunnu'ba Nnu'ngu' kwabile na mundu ywalobi moka, aapangite lwengele lwoiba na makutu kaakemelya, ³⁴ "Ubile na ki'li' na twenga, wenga wa Yesu wa ku Nasaleti? Buli uisi kutulangamisa? Nikutangite wenga wanyai. Wenga nga wa Mpeleteu mwene makakala ga Nnu'ngu'!" ³⁵ Yesu ngankalipya aywo moka kabaya, "Ndu'ti! Ummu'ke mundu yu'!" Bai, aywo moka ngantu'ya pai' yu'lu' mundu na kummu'ka wangali kunsulu ata pasene. ³⁶ Bandu boti ngabasangala, ngababakiana, "Ali' likowe lyayambi' mwanjaa kwa uweso na makakala ammakia

moka bu'ka naywembe endabu'ka!" ³⁷ Makowe ga Yesu, gatiyu'wanika muilambo yoti ya nni'ma gu'lu'.

*Yesu endakwatepwa bandu baingi
(Mat 8:14-17, Mal 1:29-34)*

³⁸ Yesu pabu'i mu'lu' munyumba ya kunnu'ba Nnu'ngu', ngayenda kasake Simoni. Mau' yumo nkiwe Simoni, aai na oma ngali' ngabannu'ba antepwe. ³⁹ Yesu ngaisa no yi'ma papipi nakwe, ngaikalipya yi'lu' oma, ngaimmu'ka. Ywalu' mau' ngakakatuka popopo na kwatumikia. ⁴⁰ Lisu'ba palipilyage, boti babaabile na atamwe ba matamwe mbali'mbali', baatikunnetya. Na ywembe aabi'kite maboko gake panani ya kila mundu, ngaatepwa boti. ⁴¹ Moka gaatikwabu'ka bandu baingi, ngagapanga ndu'ti kagabaya, "Wenga nga wa Mwana wa Nnu'ngu'!" Lakini Yesu nga gakalipya wala aagayi'ki'tiyeli longela, kwa mwanjaa, gaatangite panga ywembe nga Kilisitu ywabayilwe. ⁴² Ata pakusile Yesu aatibu'ka yenda pandu pangali bandu, kipi'nga sa bandu ngabampala. Pabaamweni, ngabapaya kunkanikia li'nga kaneabu'ke kasabe. ⁴³ Lakini Yesu ngaabakia, "Nipalikwa kwaalya Abali Inannoga ya Ukulungwa wa Nnu'ngu' mu-mili'ma yi'ngi', kwa mwanjaa, nitumilwe kwa go." ⁴⁴ Bai, aai kaala ku Yudea mu mayumba ga kunnu'ba Nnu'ngu'.

5

*Yesu akema banamasi' alongoi
(Mat 4:18-22, Mal 1:16-20)*

¹ Lisu'ba limo, Yesu aayi'mi mbwega ya litanda liku'lu' lya Genesaleti, na bandu baingi baatikunti'li'ta no patigana, kabapi'kania liyi'gi'yo lya Nnu'ngu'. ² Apo Yesu ngaibona ngalaba ibi'li', mbwega ya litanda liku'lu'. Alopoli bene bai pambwega kabagu'lwa mbi'li'li' yabe. ³ Yesu ngayingya mungalaba yimo yayaabile ya Simoni, na kumpala aiekekeye mumasi' pasene kuutalu na mbwega ya litanda liku'lu', ngaatama no yi'gana lipi'nga lya bandu, ku'no abile mungalaba.

⁴ Payomwi yi'gana ngammakia Simoni, "Uendelese ngalaba mpaka papayendekiye, na mukatumbukiye mbi'li'li' yinu li'nga mulobe omba."

⁵ Simoni ngannyangwa, "Mpi'ndo, tutikeleka kilo soti loba lakini tupatikeli kili'be, ila mwanjaa ulongei wenga niyenda tumbukia." ⁶ Pabatumbukiye mbi'li'li' yabe, ngabaloba omba bambone, mpaka mbi'li'li' yabe kaitumbwa kutwanika. ⁷ Ngabaakema ayabe ba mungalaba yi'ngi', li'nga sabaayan-gatiye. Ngabaisa, no twi'li'ya omba ngalaba yoti ibi'li', ngaipala swika kwo topa.

⁸ Simoni Petili paagabweni go, ngakilikita nnu'ngi' ya Yesu na kumakia, "Bwana, ubu'ke nnu'ngi' yangu', kwa mwanjaa nenga namwene sambi." ⁹ Simoni na aine boti baatisangala pata omba banansima kati balu'. ¹⁰ Yakobi na Yoani, bana ba Zebedayo, baai alobi aine Simoni. Yesu ngammakia Simoni, "Kaneuyogope, bu'ka nambi'yambi' ulu'a loba bandu." ¹¹ Ngabaleta ngalaba mbwega ya litanda liku'lu' ngabakileka kila kili'be, na kunki'ngama.

*Yesu antepwa mwene matana
(Mat 8:1-4, Mal 1:40-45)*

¹² Yesu paabile pakilambo simo sa nni'ma wo, ngakwembana na mundu mwene matana yi'ga yoti. Mundu ywo ngagonja ukukama na kunnu'ba Yesu, "Bwana mana upendile, wendakombwa kunipeletya."

¹³ Yesu, ngagoloya luboko, ngankunywa no baya, “Mbala, upeleteke!” Popopo matana gake ngagammu'ka. ¹⁴ Yesu ngammakia, “Kaneummakie mundu ywoywoti, ila uyende ukailaye kwa mpi'ndo wa dini, na ukapiye salaka kwo peleteka kwako kati mwaabaite Musa no panga kakape upeletike.”

¹⁵ Lakini makowe ga Yesu gaayendeli yu'waanika kila pandu. Ipi'nga ya bandu yaatikongolekana, kumpi'kania no tepulwa matamwe gabe.

¹⁶ Lakini ywembe aayi'i pandu pakisake, no lu'ba Nnu'ngu'.

Yesu antepwa mundu ywatombolwike

(Mat 9:1-8, Mal 2:1-12)

¹⁷ Lisu'ba limo Yesu kaayi'gana, Mafalisayo na balimu ba Salya bu'ka kila kilambo sa ku Galilaya, ku Yudea na ku Yelusalemu, baatami po. Makakala ga Bwana gabi pamope na ywembe li'nga kwatepwa atamwe. ¹⁸ Ngabaisa bandu bampu'twile mumasela mundu ywatombolwike yi'ga. Bapalage kunnyingiya nnyumba li'nga bammike nnu'ngi' ya Yesu. ¹⁹ Bu'kana no yoloka kwa bandu, baakombwili kunnyingiya nnyumba, ngabaamwa bau'bu'ke pamwagala, no bu'ya iyonjo yabayipile na kumwuluya mumasela nnu'ngi' ya Yesu, ²⁰ Yesu paabweni bai na imani ngu'lu', ngammakia aywo mundu, “Mbwiga, masambi gako usamilwe.”

²¹ Balimu ba Salya na Mafalisayo ngabailaluya, “Ayu' nyai ywalongela mayi'gi'yo ga kupulu? Ntu'pu' mundu ywakombwa samya sambi, ila Nnu'ngu' kisake!” ²² Yesu wakwipwi gabagania ngaalaluya, “Mugania ki'li' mummyo yinu? ²³ Lyaku' lyalibile liyu'yu'u muno baya, ‘Usamilwe sambi,’ au baya, ‘Yi'ma uyende?’ ²⁴ Bai, mbala mutange panga Mwana wa Mundu abile na amuli yo samya bandu sambi padunia.” Apo ngammakia yu'lu' mundu ywatombolwike, “Nikubakia, uyi'me utole masela gako uyende kasako.” ²⁵ Bu'kapo, yu'lu' mundu ywatombolwike ngayi'ma nnu'ngi' yabe boti, ngatola saagonjelile no yenda kasake, ku'no kankwi'ya Nnu'ngu'. ²⁶ Boti batisangala no gania ngabankwi'ya Nnu'ngu' kababaya, “Tugabweni makowe gayambi' li'no.”

Lawi akemelwa abe mwanamasi'

(Mat 9:9-13, Mal 2:13-17)

²⁷ Bu'ka pa go, Yesu aapitike panja, ngammona nnonga koli yumo ywakemelwage Lawi, atami palyengo lyake. Yesu ngammakia, “Uniki'ngame.” ²⁸ Naywembe ngagaleka goti nganki'ngama. ²⁹ Lawi aampangi Yesu si'li'ku'si'li'ku' ngu'lu' kasake. Na lipi'nga liku'lu' lya alonga koli na bandu baingi babaabile po, baatami nabo pamope. ³⁰ Mafalisayo na balimu ba Salya, baaku'ku'li'ki banamasi' bake kababaya, “Kwa ki'li' mulya no nywa pamope na alonga koli na bene sambi?” ³¹ Yesu ngaayangwa, “Akoti bampalali nng'anga, babampala nng'anga balu' bababile atamwe. ³² Niisili kwakema bandu anogau ila bene sambi li'nga bammuyangani Nnu'ngu'.”

Makowe go pungu

(Mat 9:14-17, Mal 2:18-22)

³³ Bandu bi'ngi' ngabammakia, “Banamasi' ba Yoani Ywabatisage bakoyage pungu no lu'ba, ata apwasi ba Mafalisayo bapanga nyinyonyo. Lakini banamasi' bako bendalya no nywa.” ³⁴ Yesu ngayangwa, “Balu' babakokilwe kulisengele bapalikwa pungu ku'no mwene lisengele babile nakwe pamope? Lili! ³⁵ Lakini nsimu walu'a isa, wobu'yi'lwa mwene lisengele kasabe, na nsimu wo, ngabaalu'a pungu.”

³⁶ Yesu ngaabakia lukongo lu'no, "Bandu bapapwali kibamba sa ngu'bo yayambi' na kukibi'ka mungu'bo ngonaa. Mana bapangite nyo, ngu'bo yo yanogelyali. Kai', yapanga bapapwi ngu'bo yayambi'. ³⁷ Kai' bandu bayi'yali kinywo sa njabibu yayambi' mumapondo maumala, kwa mwanjaa aso kinywo sayambi' salu'a kanja mapondo go, kinywo salu'a yitanika na, mapondo gaalabika. ³⁸ Kinywo sa njabibu yayambi', kiyi'yi'lwa mumapondo gayambi'. ³⁹ Ntu'pu' mundu ywaminyikia nywa kinywo sa njabibu yayambi' bu'ka ponywa kinywo sa njabibu ngona maana ibayilwa yi'lu' ngona nga inannoga muno."

6

Makowe ga lisu'ba lya Sabato ya Ayahudi (Mat 12:1-8, Mal 2:23-28)

¹ Lisu'ba limo lya Sabato ya Ayahudi Yesu paabile kapi'ta mumigunda ya ngano, banamasi' bake baatumbwi ti'kwana no ting'anda yeyo ya ngano, li'nga balye nombo yake. ² Mafalisayo baingi ngabaalaluya, "Mboni mupanga makowe gagakanilwa na Salya Lisu'ba lya Sabato ya Ayahudi?" ³ Yesu ngaayangwa, "Munasomali mwaapangite Daudi na aine pabaabile na njala? ⁴ Ywembe aayingi mu Nyumba ya Nnu'ngu', no tola galu' makati gagabi'kilwe nnu'ngi' ya Nnu'ngu', lya na kwapeya aine. Yatekanilwa mundu lya makati galu' ila api'ndo ba dini bai." ⁵ Apo ngaabakia, "Mwana wa Mundu nga Bwana wa Sabato."

Mundu mwene luboko lutomboloka (Mat 12:9-14, Mal 3:1-6)

⁶ Lisu'ba li'ngi' lya Sabato ya Ayahudi, Yesu aayingi munyumba ya kunnu'ba Nnu'ngu' no yi'gana. Mu'lu', mwaabile na mundu ywaalemile luboko lwa mmalyo. ⁷ Balimu ba Salya na Mafalisayo bapalage kitumbu sakunsitakya Yesu, kwa nyo baatikumpekeseni bannole mana alu'a kuntepwa mundu Lisu'ba lya Sabato ya Ayahudi. ⁸ Lakini Yesu aatangite mwabaganiage, ngammakia yu'lu' mwene luboko lutomboloka, "Kakatuka uyi'me pakatikati yabe." Ngayenda no yi'ma. ⁹ Yesu ngaabakia, "Ninnaluya mwenga, lisu'ba lya Sabato ya Ayahudi, nantali panga makowe manogau au ganannyata, tepwa au bulaga?" ¹⁰ Paaloi boti bababile palu' ngammakia yu'lu' mundu, "Goloya luboko lwako." Naywembe papangite nnyo, luboko lwake lwapangite lukoti kai'. ¹¹ Lakini bembe baatiusika muno ngabalaluyana, lyakau lyaku' lyakumpangya Yesu.

Yesu asawa banamasi' ku'mi na abi'li' (Mat 10:1-4, Mal 3:13-19)

¹² Lisu'ba limo Yesu aayi'i lu'ba Nnu'ngu' kukitu'mbi', aakelike seke-sekembe. ¹³ Pamalau' ngaakema banamasi' bake, na nkati yabe ngabawa bandu ku'mi na abi'li' abo ngaakema atumulwe, ¹⁴ Simoni (ywaatinilwe na Yesu lina lya Petili) na Andelea nnunawe, Yakobi na Yoani, Pilipi na Batolomayo, ¹⁵ Matei, Tomasi, Yakobi wa Alupwayo na Simoni wa Selote, ¹⁶ Yuda ywa Yakobi na Yuda Isikalioyi ywabile nsongi.

Yesu endayi'gana no tepwa bandu (Mat 4:23-25)

¹⁷ Yesu aalongwaniye na banamasi' bake kaelya bu'ka kukitu'mbi', aayi'mi pandu pankanya. Apo pai na lipi'nga liku'lu' lya banamasi' bake na bandu baingi bababu'i lwingo lwoti lwa Yudea, Yelusalemu, kumbwani ya Tilo na Sidoni. Boti baisi kumpi'kania Yesu no tepulwa matamwe gabe.

18 Aatepwi boti, kai' aatepwi na babaauyilwage na moka. 19 Bandu boti bapalage bankunywe, kwa mwanjaa nkati yake gapitage makakala ga kwatepwa boti.

Nantali na kibona

(Mat 5:1-12)

20 Yesu ngaagalambukya banamasi' bake ngabaya,
"Nantali mwenga mwamile mwaki'ba,
kwa mwanjaa Ukulungwa wa Nnu'ngu' winu.

21 Nantali mwenga mwamuminya njala nambi'yambi'
kwa mwanjaa mwalu'a yukuta.

Nantali mwenga mwamuli'la nambi'yambi'
kwa mwanjaa mwalu'a eka.

22 "Nantali mwenga mwamusukilwa na bandu, mwamubaulwa, mwamui'mbu'lwa, no linyatia lina linu kwa mwanjaa ya Mwana wa Mundu. 23 Pagaapita ago goti mwaanapusiye no u'mbau'mba, kwa mwanjaa upo yinu ngu'lu' ibile kunani. Kwa mwanjaa api'ndo babe baapangile alondoli ba Nnu'ngu' nyinyonyo.

24 Lakini mwakibona mwenga mwamatayili
kwa mwanjaa mupatike upo yinu.

25 Mwakibona mwenga mwamuyukuta nambi'yambi'
kwa mwanjaa mwalu'a minya njala palu'ngi'.

Mwakibona mwenga mwamweka kwo napusika nambi'yambi'
kwa mwanjaa mwalu'a li'la no lombola.

26 Mwakibona mwenga mwamulumbilwa na bandu boti
kwa mwanjaa api'ndo babe baapangi alondoli ba ubu'su' nyinyonyo."

Kwapenda andumu

(Mat 5:38-48, 7:12)

27 "Lakini nimmakianga mwenga mwamunipi'kania, mwapende andumu binu, na mwapangi manogau babansukwanga. 28 Mwalu'bi makowe manogau balu' babannosa na mwalu'bi balu' babampangya ulau. 29 Mundu mana akuku'mbwi ligomo limo ungalambukiye na linebi'li'. Mundu mana akupokonywi likoti lyako unneki na kiyampani sako. 30 Ywoywoti ywakulu'ba wampe na mundu mana akupokonywi kili'be sako kaneunnonge kuki'li'bu'ki'ya. 31 Mwapupala bandu bampangi mwenga, na bembe mwapangi nyinyonyo.

32 "Mana mwaalu'a kwapenda babampendile mwenga mwalu'a pata upo yaku? Ntu'pu' kwa mwanjaa ata bene sambu baapenda babaapendile.

33 Kai' mana mwapangi manogau balu' babampangi manogau mwalu'a pata upo yaku? Kwa mwanjaa ata bene sambu bapanga gogogo.

34 Na mana kamwapeya ngu'ta balu' bamwu'bi'lya kunni'pya, mwapata upo yaku? Kwa mwanjaa ata bene sambu baapeya ayabe li'nga baki'li'bu'ki'yi'lwe si'si'lu'si'lu'. 35 Ila mwenga mwapende andumu binu na kwapangya manogau, mwapei ngu'ta wangau'bi'lya ki'li'bu'ki'yi'lwa na upo yinu yapanga ngu'lu', namwe mwapanga mwabana ba Nnu'ngu' ywa kunani. Kwa mwanjaa ywembe nnogau kwa kingasukulu na bababile alau. 36 Mube na kiya kati Tati' binu mwababile na kiya.

Makowe ga kwasenwa bi'ngi'

(Mat 7:1-5)

37 "Kanemwasenwe bi'ngi' namwenga Nnu'ngu' ansenwali, kanemwabi'ki bi'ngi' lukoolo, namwenga Nnu'ngu' ammi'kyangali lukoolo, mwasami bi'ngi' na mwenga Nnu'ngu' ansamya. 38 Mwapei bandu ili'be

yabapala na mwenga Nnu'ngu' ampeya, mwapokya kili'ngo satwi'la no indilya, tikyatikya ika no yitanika. Kwa mwanjaa kili'ngo sososo samwaali'ngya, nga samwaali'ngi'lwa na Nnu'ngu'."

³⁹ Ngaabakia lukongo, "Mbulibuli endakombwa kunnongoya ndi'la mbulibuli nnyine? Lili, boti abi'li' balu'a tumbukya mulyi'mbwa. ⁴⁰ Mwanamasi' ampi'tali mwalimu wake, lakini mwanamasi' ywayitagile ngaywaba kati mwalimu wake. ⁴¹ Mboni ukibona kielenje muliyo lya nnyino na lubago lwa muliyo lyako ulubonali? ⁴² Au ukombwa buli kummakia nnyino, 'Nnyangu', nileka nikubu'ye kielenje sakibile muliyo lyako', na wamwene lubile lubago muliyo lyako? Wammu'su'bu'su', ulubu'ye wi'ti' lubago lwa muliyo lyako, ngaummu'ye nyino.

Mundu atanganikwa kwa makowe gake

(Mat 7:16-20, 12:33-35)

⁴³ "Nkongo unannoga upambikali itunda inannyata wala nkongo unannyata upambikali itunda inannoga. ⁴⁴ Bandu bautanga nkongo bu'kana na itunda yake, itanganikwe panga, bandu batu'mbwali tini wala njabibu mumimimwa. ⁴⁵ Mundu nnogau apiya manogau gagabile mumwoyo wake, na mundu nnau apiya malau gagabile mumwoyo wake. Kwa nyo, nkano wa mundu ulongela gagabile mumwoyo wake.

Asengi ba ngolo ibi'li'

(Mat 7:24-27)

⁴⁶ "Kwa mwanjaa buli munikema 'Bwana, Bwana,' ku'no kamukana panga ganimmakia? ⁴⁷ Nilu'a kumpeyanga lukongo lu'no lwa mundu ywaisa kasangu' kugayu'wa makowe gangu' na kugapanga. ⁴⁸ Aywo alandana na mundu ywasenga nyumba kwo i'mbi'ya mpaka mumpi'mbi' ngaupita nkukulo wa libi'ndi' pawiku'mbwi nyumba yo lakini isengwanikeli kwa mwanjaa yaasengilwe ngangamau. ⁴⁹ Lakini ywoywoti ywagayu'wa makowe gangu' kakotoka kugapanga, aywo alandana na mundu ywasengite nyumba pangali i'mbi'ya. Pawisi nkukulo ayo nyumba ngaiyiluka no sengwanika."

7

Yesu antepwa ntumisi wa mpi'ndo wa yesi lya Roma

(Mat 8:5-13)

¹ Payomwi longela gaabini kwabakia bandu, Yesu aayi'i ku Kapalanaumu. ² Akwo kwaai na mpi'ndo yumo ywa yesi ywembe mpangakasi wake ywampendile, endeminya na kiwo sendekumwegelelya. ³ Yu'lu' mpi'ndo wa yesi paayu'wine makowe ga Yesu, ngatuma agoi nsi'si' ba Kiyahudi, bakannu'be Yesu li'nga santepwe mpangakasi wake. ⁴ Pabaikite kwa Yesu, baatikumpembelelya kababaya, "Ili'ngani mundu yu' umpangi likowe li'. ⁵ Kwa kitumbu ywembe aatikuupenda muno nni'ma witu na ngaywatusengile yi'lu' nyumba ya kunnu'ba Nnu'ngu'." ⁶ Bai, kabayenda, baalongwaniye na Yesu. Pabaabile kabaegelya panyumba ya yu'lu' mpi'ndo ywa yesi, yu'lu' mpi'ndo ngatuma mambwigalye, bakammakie Yesu, "Bwana, kanewisuluye muno, kwa mwanjaa nenga ili'nganili wenga yingya munyumba yangu." ⁷ Kwa nyo, nga kitumbu sanikotwike isa kwaubile, naibweni nili'nganili. Ila ulongele bai likowe, na mpangakasi wangu' alu'a lama. ⁸ Nanenga nibi pai' ya utawala nyonyonyo, na nibile na banayesi pai' yangu'. Nimmakia yumo, 'Yenda,' ywembe

endayenda, nimmakia ywi'ngi' 'Isa!' nembe endaisa, na mpangakasi wangu' 'Panga kikowe si!' nembe endapanga."

⁹ Yesu payu'wine go, aatisangala, aakigalambuki si'lu' kipi'nga sa bandu sakimmi'ngi'yage, ngabaya, "Nammonali mundu mwene imani ngu'lu' kati yi' ata ku'lu' Isilaili!" ¹⁰ Balu' bandu babaatumilwe kwa Yesu pabaabukiye kasake yu'lu' mpi'ndo, bankoli yu'lu' mpangakasi ayu'yu'kilwe.

Yesu annyuya mwana wa mau' ywawi'like na nsengowe

¹¹ Bu'kapo, Yesu ngayenda kukilambo sa Naini, aalongwaniye na banamasi' bake, na lipi'nga lya bandu babammi'ngi'yage. ¹² Bai, paegeli pa niango wo yingya pakilambo so, baapitike bandu babapu'twi ntwi wa nnalu'me yumo ywabelekwi kisake kwa nnwawa ywawi'like na nsengowe. Bandu baingi ba kilambo so, baabile pamope na mau' ywo. ¹³ Bwana Yesu paamweni mau' ywo, aammi'kikiya, ngammakia, "Kaneuli'le." ¹⁴ Bu'kapo, ngayenda kugakunywa galu' masela na balu' babaapu'twile baatiyi'ma, ngabaya, "Wamunsembe, Nikuamulisa uyumuke!" ¹⁵ Yu'lu' nnalu'me ywawile ngatama utama, no tumbwa longela. Yesu ngankamukiya kwa mau' bake. ¹⁶ Bandu boti, baatiyogopa na kunnumba Nnu'ngu' kababaya, "Nnondoli nku'lu' ywa Nnu'ngu' apitile mulukolo lwitu. Nnu'ngu' aisi kwakombwa bandu bake." ¹⁷ Makowe gake go, gaatiyu'wanika kwoti akwo Yudea na ilambo ya papipi.

Banamasi' ba Yoani babaatumilwe yenda kwa Yesu (Mat 11:2-19)

¹⁸ Banamasi' ba Yoani baayi'i kummakia Yoani makowe ago goti. Nembe Yoani payomwi kwakema banamasi' bake abili' bu'ka kwa boti, ¹⁹ aatumike kwa Bwana, bakannaluye, "Wenga nga yu'lu' ywaisa, au tunni'nde ywi'ngi'?" ²⁰ Balu' banamasi' pabaaikite kwa Yesu, baatikum-makia, "Yoani Ywabatisage atutumike kasako tukulaluye, 'Wenga wa yu'lu' ywaisa, au tunni'nde ywi'ngi'?" "

²¹ Palu' pabannaluyage Yesu aai mulyengo lya kwatepwa bandu baingi balu' babalumyage kwa matamwe, na babaayingililwe na moka na kwapanga atu'lu'ka minyo baingi balole. ²² Bai Yesu ngayangwa, "Muyende mukammakie Yoani galu' gamugabweni kwa minyo ginu na kugayu'wa. Atu'lu'ka minyo bendalola, itewe bendayenda, bene matana bendapeleteyelwa, kingemakutu bendayu'wa, mitwi yendayu'ka, na aki'ba baalilwa Abali Inannoga. ²³ Nantali mundu yu'lu' ywakotwike ba na kyukala na nenga."

²⁴ Apo pababu'i balu' baatumike Yoani, Yesu aatumbwi kulibakia lipi'nga lya bandu abali ya Yoani, "Mwayi'i linga namani ku'lu' kulupu'ngu'ti? Buli, mupalage kugabona mambu'ngi'li'i kagapu'ngi'la na nsunga? ²⁵ Mana nnyoli, mwayi'i linga namani? Mwayi'i kunnola mundu ywaweti magu'bo gene bei? Babawala magu'bo gene bei no tama kwa maisa ga kitayili batama mu mayumba ga akulungwa! ²⁶ Bai, munibakie, mwayi'i linga namani, mwayi'i kunnola nnondoli ywa Nnu'ngu'? Elo, kai' kumpi'ta nnondoli ywa Nnu'ngu'. ²⁷ Ayu' Yoani ngaywabayilwa mu Maandiko Mapeleteu,

'Lola, nenga nintuma mpangakasi wangu' akulongoli, aywo alu'a kupetulya ndi'la yako.'"

²⁸ Yesu aayomwi kwo baya, "Nimmakia, kati ya bandu boti babatami panni'ma, ntu'pu' ywabile nku'lu' muno kumpi'ta Yoani Ywabatisage. Ata nyo, yu'lu' ywabile nsene muno mu Ukulungwa wa Nnu'ngu' nga nku'lu' kulikoni ywembe."

²⁹ Bandu boti pamope na alonga koli pabagayu'wine go, baaulumbite unnogau wa Nnu'ngu'. Abo nga balu' babaupoki ubatiso wa Yoani. ³⁰ Lakini Mafalisayo na balimu ba Salya baakani panga mwapendi Nnu'ngu', kwa kuukana ubatiso wa Yoani wawaisi kwabe bembe.

³¹ Yesu ngaalaluya, "Bandu ba mmelekwu wu', nalandaniye na ki'li' gani? Bandu ba uyi'me gani?" ³² Landana kwabe kati bana babatamaga palisoko, kababakiana kipi nga simo na si'ngi', 'Tumwonekiye ngoma, namwenga mwini'keliki!

Tunnyi'mbi myambo ya ili'lo lakini muli'ili'!

³³ "Kwa mwanjaa Yoani aatiisa, nembe endage pungu na anywageli wu'mbi', namwenga mwabaite, 'Ayingililwe na moka!' ³⁴ Nembe Mwana wa Mundu aisi kaalya no nywa, na mwenga mubaya, 'Munninge ayu' mundu mila no lobya, mbwiga wa alonga koli na bene sambili!' ³⁵ Ata nyo, ikima ya Nnu'ngu' ikong'ondile panga inannoga kwa balu' boti babaiyi'ki'tya."

Yesu kasake Simoni Mfalisayo

³⁶ Mfalisayo yumo ankemite Yesu akalye kilyo kasake. Ngayingi nnyumba ya ywo Mfalisayo, aatitama no Iya. ³⁷ Bai, pakilambo si'lu' kwai na nnwawa yumo mwene sambili. Paayu'wine panga, Yesu abile nnyumba ya ywo Mfalisayo, aapu'twi supa ya liwe yene mauta gana nnungya. ³⁸ Aatiisa ngayi'ma papipi na magu'lu' ga Yesu, ku'no kali'la, na moli gake gaatu'mbu'ki mumagu'lu' ga Yesu. Aywo nnwawa aagaponwi magu'lu' ga Yesu kwa nywili yake ndaso. Payomwi kumponwa, aaganoni galu' magu'lu', na kugapakaya mauta ganannungya. ³⁹ Yu'lu' Mfalisayo ywankokite Yesu paagabweni go, awasike pamwoyo wake, "Kenda mundu yu' akapanga nnondoli wa Nnu'ngu', alu'e tanga panga, ayu' nnwawa ywankunywa mwene sambili." ⁴⁰ Yesu ngammakia ywo Mfalisayo, "Simoni, nibile na kikowe sa kukubakia." Nembe Simoni ngammakia, "Nendakupi'kania Mwalimu, baya." Yesu ngaabaya, ⁴¹ "Bandu abi'li' bankopite mundu mbanje, yumo aakopite linali* mya tano, na ywi'ngi' amusini. ⁴² Wabasindwi li'pa maleni gabe, aywo mundu aatikwasamya boti abi'li'. Tumbwe, ywaku' kati ya bo bandu abi'li' ywalu'a kumpenda muno yu'lu' bwana?" ⁴³ Simoni aatiyangwa, "Apo, niibona ywasamilwe leni liku'lu', ngaywaalu'a kumpenda muno yu'lu' bwana." Yesu ngammakia, "Kakape."

⁴⁴ Kai' nganng'alambukya yu'lu' nnwawa na kummakia Simoni, "Wendakummona ayu' nnwawa? Nenga paniyingi pano panyumba yako, unipeili masi' go uluwa mumagu'lu' gangu', lakini nnwawa yu' anigu'lw' magu'lu' gangu' kwa moli gake na kuniponwa kwa nywili yake. ⁴⁵ Wenga unipangiteli abali kwa kuninonia, lakini ayu' nnwawa, bu'ka paniyingi pano, ywembe aganoniage magu'lu' gangu'. ⁴⁶ Wenga unilayiteli unoga mwoyo wako kwa kunipakaya mauta muntwe, lakini ayu' nnwawa apangite nyo kwa kunipakaya mauta mumagu'lu' gangu'. ⁴⁷ Kwa nyo nendakubakia, asamilwe masambi gake maingi kwa mwanjaa alayite unogau wake nku'lu'. Ywasamilwe kisene apenda pasene," ⁴⁸ Bai, Yesu ngammakia yu'lu' nnwawa, "Usamilwe masambi gako."

⁴⁹ Apo nga balu' bababi pamope nakwe pamesa, ngabalaluyana, "Ayu' mundu gani, ywakombwa samya sambili?" ⁵⁰ Nembe Yesu ngammakia yu'lu' nnwawa, "Imani yako ikukosopolile, uyende kwa amani."

* 7:41 Linali yimo yabile kati mbanje ya kunni'pa kibalua yumo kwa lisu'ba limo

8

Alwawa babalongwanage na Yesu

¹ Bu'kapo, Yesu api'ti mumisengo miku'lu'miku'lu' na misenemisene, kaala Abali Inannoga ya Ukulungwa wa Nnu'ngu'. Balu' banamasi' ku'mi na abi'li' bai pamope nakwe. ² Kai', kwaai na alwawa balu' baabi'ngite Yesu moka na kwa tepwa matamwe. Nabembe baalekangineli nakwe, maina gabe Malia (ywakemelwage Makatalena), ywembe aabi'ngilwe moka mitumbi saba, ³ Yoana nnyumbo wa Kusa ywaabi mpangakasi nku'lu' ywa Helode, Susana na bi'ngi' baingi. Abo alwawa, batumyage mali yabe bene kwatumikiya bembe.

Lukongo lwa mpandi
(Mat 13:1-9, Mal 4:1-9)

⁴ Lisu'ba limo lipi'nga lya bandu lyatemesekana, na bandu bamwisilyage Yesu bu'ka kila kilambo. Nembe aabakie lukongo lu'no. ⁵ "Mpandi aayi'i misa mbeyu yake, paamisage mbeyu yo, yi'ngi' yaatu'mbu'ki mudi'la, yali'batilwe na api'ta ndi'la no sonyolwa na iyuni. ⁶ Yi'ngi' yaatu'mbu'ki pa maliwe, na paibalike, yaatiyu'ma kwo oba masi'. ⁷ Yi'ngi' yaatu'mbu'ki pakatikati ya kiwi'mbi', yi'lu' ya pakiwi'mbi' paibalike, yaatolilwe kikolo. ⁸ Yi'ngi' yaatu'mbu'ki muukando unannoga, yabalike, no pambika mbeyu mya kwa kila lupeyu lumo." Payomwi longela go, ngau'bu'ya lilobe, kabaya, "Mwene makutu go yu'wa, na ayu'we!"

Kitumbu so yi'gana kwa ngongo
(Mat 13:10-17, Mal 4:10-12)

⁹ Banamasi' bake Yesu ngabannaluya, "Lukongo lu' lulombolya namani?" ¹⁰ Nembe ngayangwa, "Mwenga muyaliwite tanga iyo ya Ukulungwa wa Nnu'ngu', lakini abo bi'ngi' lili, ila abo babakiyilwa kwa ngongo li'nga batange panga, galu' gagaandikilwe mulilagano lya kwai'mbu' gendatimya, 'Mana kabalola, kanebakibone sabakilolase, na mana kabayu'wa, kanebatange sabakiyu'wase.'

Yesu aanwa lukongo lwa mpandi
(Mat 13:18-23, Mal 4:13-20)

¹¹ "Bai, kikomekeyo sa lukongo lu'no nga si'no, mbeyu yaiabayilwa pano nga liyi'gi'yo lya Nnu'ngu'. ¹² Yi'lu' yaitu'mbu'ki mudi'la, ilaya bandu balu' babapi'kania liyi'gi'yo lya Nnu'ngu' kai' yu'lu' ndumu endaisa na kulibu'ya mumyoyo yabe baakane u'bi'lya no kosopolelwa. ¹³ Yi'lu' yaitu'mbu'ki pamaliwe mana ibalike ntu'pu' poyingya ngi'ga, apo ilandana na bandu balu' babaliu'bi'lya liyi'gi'yo lya Nnu'ngu' kwo napusika na papapayilwa pasene, bakoloka mwoyo. ¹⁴ Yi'lu' yaitu'mbu'ki pakiwi'mbi', ilandana na bandu balu' babapi'kania li'lu' liyi'gi'yo lya Nnu'ngu', lakini mana babu'i basuluyilwa na kyukala, utayili na matamano ga yi'ga, abo bapambikali itunda no komala. ¹⁵ Na yi'lu' yaitu'mbu'ki mu ukando wa mbolya, nga bandu balu' babaliyu'wa li'lu' liyi'gi'yo lya Nnu'ngu' bendaligania, na kulibi'ka mu mwoyo unannoga na kuliisimu. Abo, komea mpaka bapiye itunda.

Lumuli lwaluwi'ki'lilwe
(Mal 4:21-25)

¹⁶ "Bandu bakoyali lumuli na kuluwi'ki'lya mulilebe, au mmu'ngu'. Lakini balubi'ka patu'ndu'bau li'nga bandu balole bweya. ¹⁷ Sosoti sakiyilwe saianikwali, na makowe ga iyo yoyoti yaiyanikwali na yabonekana paminyo ga bandu. ¹⁸ Kwa nyo, mwili'ndi'le kwa go gamugayu'wa kwa

mwanjaa, ywabile na kili'be, alu'a yongeyelwa lakini, ywangali kili'be, ata si'lu' kisene sabile naso satolelwa."

Mau' na alongobe Yesu

(Mat 12:46-50, Mal 3:31-35)

¹⁹ Mau' na akina nnunabe, baamwisili Yesu, lakini bakombwili kumwegelya kwa mwanjaa kipi'nga sa bandu. ²⁰ Yesu aapeyilwe abali, "Mau' bako na akina nnunabo bai panja, bapala kukubona." ²¹ Lakini Yesu aabakie bandu boti, "Mau' na akina nnunangu', balu' babapi'kania lilobe lya Nnu'ngu' na kulikamwa."

Yesu agaamulisa mawi'mbi' ga baali gatame liki

(Mat 8:23-27, Mal 4:35-41)

²² Lisu'ba limo Yesu na banamasi' bake bau'bwike mu ngalaba na ngaabakia, "Tuloke litanda tuyende mpaka kwiyi'." Bai, ngabatumbwa mwanja. ²³ Pabaabile mu ngalaba, Yesu lwompatike lugono, ngagonja. Nsunga nkali' na masi' gaatiyu'gayu'ga no yingya nkati ya ngalaba, apo baakibweni kiwo kakiegelya. ²⁴ Balu' banamasi' bannyendeli Yesu na kunnyumuya kababaya, "Mpi'ndo, mpi'ndo! Twenda waa!" Yesu ngayumuka na kwikalipya nsunga nkali' no yu'gayu'ga kwa masi' nayembe ngaiyi'ma no tama liki. ²⁵ Bu'kapo ngaabakia, "U'bi'lya kwinu kubi kwaku?" Lakini bembe baatisangala no yogopa ku'no kababakiana, "Ayu' nga mundu gani, ywakalipya nsunga no yu'gayu'ga kwa masi' nayembe yendakunnyu'wa?"

Yesu antepwa mundu ywayingililwe na moka

(Mat 8:28-34, Mal 5:1-20)

²⁶ Baayendeli na mwanja mpaka kumbwani ya nni'ma wa Wagelasi, waulolangana na Galilaya kwiyi' ya litanda. ²⁷ Paulukage kumbwani, mundu yumo ywalobi moka amwisili bu'ka kukilambo. Bu'ka myaka yambone mundu ywo atamage wasu bai na atamage kuulema. ²⁸ Pamweni Yesu, aitu'yike pai' nnu'ngi' yake, no kemelya kwa lilobe liku'lu' kabaya, "Wenga wa Yesu wa Mwana wa Nnu'ngu' Nku'lu', ubile na kitumbu gani na nenga? Nendakulu'ba, sondesonde kaneunilumiye!" ²⁹ Alongei nyo kwa mwanjaa, Yesu agakalipi go moka gabu'ke kwa mundu ywo. Ago moka gakoyage kunnyingilya mundu ywo, pamope no panga bandu bammi'i nnyumba na kuntaba kwa nyololo na pingwi mumagu'lu' na mumoko. Kila pabantaba ipungo yo, endekwiti'kwana no bi'ngangi'lwa na moka mpaka kulupu'ngu'ti'. ³⁰ Bai, Yesu ngannaluya, "Lina lyako wa nyai?" Ywembe ngayangwa, "Lina lyangu' Twabanambone,'" kwa mwanjaa ganiyingi moka maingi. ³¹ Ago moka ngagannu'ba panga kaneagamulise yenda kulyi'mbwa liku'lu'.

³² Pandu po kwabile na kipi'nga kiku'lu' sa magu'be kagali'lya pakitu'mbi'. Bai, balu' moka ngabannu'ba kai', aayi'ki'tiye bakaayingi balu' magu'be. Nembe Yesu ngaayi'ki'ti'ya. ³³ Kwa nyo, galu' moka gaatikumu'ka yu'lu' mundu na kwayingya balu' magu'be, nabembe baimbilite pa linyenji no tumbukya mulitanda, masi' ngagaabulaga.

³⁴ Balu' asungi pabagabweni goti gagaapitile, baatitila no yenda kwayaulya bandu makowe go, mukilambo na mumigunda. ³⁵ Bandu ngabaisa lola gagapitike. Pabaikite paabile Yesu, baamweni yu'lu' mundu ywagammu'i moka atami papipi na Yesu, aweti ngu'bo na malango gake gabuyangine, ngabayogopa. ³⁶ Balu' bandu babalibweni likowe lyo, kalipangika paminyo gabe, baayi' kwabakia ayabe gabagabweni kwa yu'lu' mundu mwaatapulilwe. ³⁷ Bandu boti ba nni'ma wa Gelasi, baatiyogopa

kwa nyo, bannu'bike Yesu abu'ke. Yesu ngau'bu'ka mungalaba no bu'ka. ³⁸ Yu'lu' mundu ywabu'yilwe moka, aannu'bite balongwane lakini Yesu aatikunkania ngammakia, ³⁹ "Ubuyangani kasako, ukabaye makowe goti gaakupangi Nnu'ngu'." Bai, yu'lu' mundu ngayenda kasake kapi'ta ku'no kaala kila pandu mukilambo si'lu' makowe goti gapangilwe na Yesu.

Biti Yailo na nzwawa yumo bendatepulwa

(Mat 9:18-26, Mal 5:21-43)

⁴⁰ Yesu pabuyangani kwiyi' ya litanda, kipi'nga sa bandu satikunke-myia kwa mwanjaa boti bendekunni'nda. ⁴¹ Apo ngaisa mundu yumo ywakemelwage Yailo, mpi'ndo wa nyumba ya kunnu'ba Nnu'ngu'. Aitaikuli pamagu'lu' ga Yesu na kunnu'ba ayende kasake. ⁴² Kwa mwanjaa mwi'nja wake ywabeleki kisake, ywa myaka ku'mi na ibi'li' endekomya. Yesu paayendage, bandu bendekunni'li'lya na kunkunywa ku'no na ku'no. ⁴³ Bai, kwai na nzwawa yumo pakatikati ya si'lu' kipi'nga sa bandu, ywembe abi na utamwe wa nkongomokwa kwa myaka ku'mi nebi'li'. Pamope no panga aayomwi ili'be yake yoti kwapelekya mapundi, ntu'pu' ywaakombwi kuntepwa. ⁴⁴ Aywo nzwawa aammi'ngi'yite Yesu nsu'gu', ngapakunywa mpindo wa nganju yake. Pakunywile, popopo utamwe wake waatikummu'ka. ⁴⁵ Yesu ngalaluya, "Aywo nyai ywanikunywile?" Boti ngababaya panga, ntu'pu' mundu ywakukunywile. Nembe Petili ngabaya, "Mpi'ndo, kipi'nga sa bandu kitekuti'li'ta no kukutwi'li'lya." ⁴⁶ Lakini Yesu ngabaya, "Kubi na mundu ywanikunywile, mwanjaa nigabweni makakala kaganibu'ka." ⁴⁷ Yu'lu' nzwawa waibweni panga akombwali iya, ngapapitya nnu'ngi' ya Yesu ku'no kalendema kwo yogopa, ngaitu'ya pai, Yesu kannola. Apo, ngalongela nnu'ngi' ya bandu boti kitumbu sa kunkunywa Yesu na kitumbu sapatike tepulwa. ⁴⁸ Yesu ammakie panga, "Biti, kwo u'bi'lya kwako uponi, uyende kwa amani."

⁴⁹ Paabile bako kalongela, Yailo aaletilwe abali bu'ka kaya, "Mwi'nja wako awile, sakunzulukia muno Mwalimu saku'." ⁵⁰ Yesu pagayu'wine go, ngammakia Yailo, "Kaneuyogope, we wu'bi'li bai alu'a tepulwa."

⁵¹ Yesu paikite kasake Yailo, annyi'ki'tiyeli mundu yingya nnyumba pamope nakwe, ila aayingi na Petili, Yoani, Yakobi na abelei ba aywo mwi'nja. ⁵² Bandu boti baabile kabali'la no lombola mwakipitike kiwo sake. Yesu ngaabakia, "kanemuli'le, mwana atigonja bai, anawaali!" ⁵³ Bandu ngabamweka kwa kunsalawa panga atangiteli kiwo, mwanjaa be-mbe baatangite awile. ⁵⁴ Lakini Yesu ankamwi luboko na kummakia, "We mwana, yumuka!" ⁵⁵ Bwu'mi wake ngaubuyangana, no yumuka. Yesu ngaabakia, bampei kilyo. ⁵⁶ Abelei bake batisangala kummona mwu'mi, lakini Yesu ngaking'indya panga, kanebammakie mundu ywoywoti aga gagapangilwe.

9

Yesu atuma balu' ku'mi na abi'li'

(Mat 10:5-15, Mal 6:7-13)

¹ Yesu aakemite balu' ku'mi na abi'li' na kwapeya uweso wo bi'nga moka na kwatepwa atamwe. ² Kai', ngatuma bakaale Ukulungwa wa Nnu'ngu' na kwatepwa atamwe. ³ Aalagi, "Pamuyabwa mwanja kanemupu'twe kikowe sosoti, kanemupu'twe lukungoso wala nsaku, wala masulupu, wala mbanje wala kanemwupu'twe ata likoti lyo bi'kiya. ⁴ Pansengo wowoti wabankemya no yingya, mwatame po mpaka pamwabu'ka pa kilambo

so. ⁵ Bandu mana bakani kunkemya, mubu'ke pakilambo so no paapata ata litikwili lyalinamati mumagu'lu' ginu. Awo wapanga kati mwanju wa lukilo lwabe." ⁶ Bai, baatumbwi mwanja bapi'ti muilambo kabaala Abali Inannoga na kwatepwa atamwe kila pandu.

Kyukala sa Helode

(Mat 14:1-12, Mal 6:14-29)

⁷ Kwa nyo ntawala Helode aapatike abali ya makowe goti gagaapangike aatangiteli mwanjaa babayage, "Yoani Ywabatisage ayu'kite bu'ka ku-uwi'li!" ⁸ Bi'ngi' babayage panga Elia apitike, bi'ngi' babayage kwaali' nnonboli ywa Nnu'ngu' yumo ywa kwai'mbu' ateyu'ka. ⁹ Lakini Helode ngagania, "Yoani natikumwi'sa, tumbwe aywo nyai ywaniyu'wa makowe gake?" Apalage kummona mundu ywo.

Yesu apeya kilyo balu' bandu elupu tano

(Mat 14:13-21, Mal 6:30-44, Yoa 6:1-14)

¹⁰ Bai, balu' atumilwe bake pababuyangine, bammakie Yesu makowe goti gabaapangite. Yesu ngabu'ka nabo, kuu'lu' mpaka kukilambo sa Betisaila.

¹¹ Lakini ipi'nga ya bandu paikwipwi kwayi'i, baatikummi'ngi'ya. Yesu ngaakemya no longela nabo makowe ga Ukulungwa wa Nnu'ngu', aatepwi balu' babapalage tepulwa.

¹² Lisu'ba palyatumbwi pilya, bannyendeli balu' ku'mi na abi'li' bammakie, "Walage bandu bayende kumisengo na kumigunda ya papipi, bakapate kilyo na muugonjo, kwa mwanjaa pano patubile, palupu'ngu'ti."

¹³ Lakini Yesu ngaabakia, "Mwapei mwenga kilyo." Bannyangwi, "Twenga ntu'pu' kili'be sosoti, twigali na makati matano na omba abi'li'. Kwaali', tuyende twabene, tukaapi'mi kilyo bandu boti!"

¹⁴ Palu', kwai na annalu'me kati maelupu matano. Bai, Yesu ngaabakia banamasi' bake, "Mwabakie bandu batame muipi'nga ya mitumbi amusini amusini."

¹⁵ Banamasi' baapangite kati mwababakiyilwe, baatamike mwitamo boti.

¹⁶ Bu'kapo, Yesu agatweti galu' makati matano na balu' omba abi'li', aalingite kunani na kwilu'bya balaka, kwimetwana na apei banamasi' bake li'nga baapei bandu. ¹⁷ Bandu boti baatilya no yukuta, na yayigile baakongoli muitu'ndu', yatwili'li' ku'mi na ibi'li'.

Petili annyi'ki'tya Yesu panga nga Kilisitu

(Mat 16:13-19, Mal 8:27-29)

¹⁸ Lisu'ba limo Yesu aabile kisake kaalu'ba, na banamasi' bake babile papipi nakwe. Bai, ngaalaluya, "Bandu banibaya nenga na nyai?"

¹⁹ Nabembe ngabannyangwa, "Bi'ngi' babaya panga wenga wa Yoani Ywabatisage, bi'ngi' Elia, bi'ngi' yumo kati ya alondoli ba Nnu'ngu' ba kwai'mbu' balu' babayu'kite."

²⁰ Apo ngalaluya, "Na mwenga buli, munibaya nenga na nyai?" Petili ngayangwa, "Wenga nga wa Kilisitu ywa Nnu'ngu' Nkulungwa ywabayilwe."

Yesu alongelya abali ya kiwo sake

(Mat 16:20-28, Mal 8:30-9:1)

²¹ Kai', Yesu ngaaking'indya na kwakanikiya panga kanebammakie mundu ywoywoti likowe lyo, ²² ngayendelya baya, "Mwana wa Mundu apalikwa apate ngu'su'mbu' yansima no kanilwa na api'ndo, api'ndo ba dini, na balimu ba Salya no bulagilwa. Lakini lisu'ba lyenetatu bu'ka kiwo sake, alu'a yu'ka." ²³ Payomwi po, ngaabakia bandu boti, "Mundu ywoywoti mana kapala panga mwanamasi' ywangu', aikane mwene, aupu'twe nsalaba wake kila lisu'ba, na anibi'ngi'ye. ²⁴ Kwa mwanjaa,

mundu ywapala kuukombwa bwu'mi wake mwene alu'a kuobeya, lakini ywauobeya kwa kitumbu sangu', alu'a kuukombwa. ²⁵ Kwani kiyongeya namani, mundu ba nawo utayili woti wa dunia kwa kwiobeya mwene? Niibona ntu'pu' so pata. ²⁶ Mundu mana kanibi'kya oni nenga na gano ganiyi'gana, Mwana wa Mundu alu'a kummi'kya oni mundu ywo nsimu walu'a isa laya utukupu wake na wa Tati' bake na wa malaika apeleteu. ²⁷ Nimmakianga kakape panga, kubi na bi'ngi' papanopano baapanga banawaali wangali kuubona Ukulungwa wa Nnu'ngu'."

Yesu agalambuka kuminyo
(Mat 17:1-8, Mal 9:2-8)

²⁸ Paliikite lisu'ba lya nane bu'ka palongei go, Yesu aayi'i na Petili, Yoani na Yakobi mpaka kukitu'mbi', akwo aayi'i lu'ba Nnu'ngu'. ²⁹ Paalu', kuminyo yake kwatigalambuka, na magu'bo gake gabile mau no ng'alang'atya muno. ³⁰ Na bandu abi'li' baabonekine kabalongela nakwe, na bo bai Musa na Elia. ³¹ Bandu bo pabaapitike babile na utukupu, balongei nakwe bu'kana na kiwo sake, sembe kilu'e yomolya gabini Nnu'ngu' akwo ku Yelusalemu. ³² Petili na aine baatopilwe na lugono, ata nyo pabayumwike baubweni utukupu wake, na balu' abi'li' babaayi'mi pamope nakwe. ³³ Bai, bandu bo abi'li' pabaabile kababu'ka, Petili aammakie Yesu, "Mpi'ndo, yanogeleli twenga tukatama pano! Bai, tusenge isewe itatu, simo sako, simo sa Musa na si'ngi' sa Elia." Kwo baya nyo kakape, aakitangiteli salongelaga.

³⁴ Petili palongelaga go, aapangite minyo ku'pi'li'. Lyunde ngalielya na kwawi'ki'lya, na lyunde lyo palyaisilile, balu' banamasi', baatiyogopa muno. ³⁵ Lilobe lyayu'wanike bu'ka kulyunde, "Ayu' nga Mwanawangu' ywaninsawile, mumpi'kani ywembe." ³⁶ Bu'ka paliyu'wanike lilobe lyo, Yesu aabonekine ai kisake. Banamasi' baatami liki, bammakieli mundu ywoywoti makowe go.

Yesu antepwa mwana mwene moka
(Mat 17:14-18, Mal 9:14-27)

³⁷ Pamalau' yake pabaelyage bu'ka kukitu'mbi', kipi'nga kiku'lu' sa bandu sakwembine na Yesu. ³⁸ Apo, mundu yumo mukipi'nga si'lu', ngakatuya lilobe aabaite, "Mwalimu, nendakulu'ba sonde li'li'li' unninguli mwanawangu'. Mwanawangu' we yu'yu' bai! ³⁹ Moka endagakun-nyingilya na kumpanga apange ndu'ti, annyi'ya kyundaunda na kumpiya matutum munkano. Mana annyingilile, endakuntesa muno na annekali kiyu'ngu'ya. ⁴⁰ Naalu'bite banamasi' bako bakammi'nge, lakini baakomb-wili." ⁴¹ Yesu ngabaya, "Mwenga mwa lubelekwo lwangayu'wa mwamukana kumwu'bi'lya Nnu'ngu'! Nilu'a tama na mwenga na kunkomeya, mpaka pakubawi?" Payomwi kwalaluya lyo, ngammakia aywo mundu, "Unnete mwana wako pano." ⁴² Mwana ywo payendage kwa Yesu, yu'lu' moka ngantu'ya pai' na kunnyi'ya kyundaunda. Lakini Yesu ammi'ngite yu'lu' moka kwa yu'lu' mwana na kuntepwa, kwapeya tati' bake. ⁴³ Bandu boti bausangalike uweso nku'lu' wa Nnu'ngu'.

Yesu alongela kai' abali ya kiwo sake
(Mat 17:22-23, Mal 9:30-32)

Balu' bandu pabasangelage goti gaagapangite Yesu, aabakie banamasi' bake, ⁴⁴ "Muyu'we masikilo mugayu'we makowe gano. Mwana wa Mundu ayenda songelwa, no yingya mumaboko ga bandu." ⁴⁵ Lakini bembe baatangiteli kikomekeyo sa nnongelo wo. Likowe li' lyatiyilwa li'nga

baakane tanga, na bembe baayogwipe kunnaluya panga, alombolya buli bu'kana na nnongelo wo.

Nyai ywabile nku'lu'?

(Mat 18:1-5, Mal 9:33-37)

⁴⁶ Kwai na ntau kati ya balu' banamasi', kwa abali yo laluyana panga nyai pakati yabe ywabile nku'lu' kulikoni boti. ⁴⁷ Yesu pagatangite gabaganiage mumyoyo yabe, ngantola mwana nsimana na kummi'ka papipi na mwene. ⁴⁸ Ngaabakia, "Mundu ywoywoti ywampokya mwana nsene yu' kwa lina lyangu' anipokya nenga, na ywoywoti ywanipokya nenga ampokya ywanitumike. Kwa mwanjaa, yu'lu' ywabile nsene kuliko boti pakati yinu, ywembe nga nku'lu' kulikoni boti."

Ywagau'bi'lya gamugapanga mubile nakwe pamope

(Mal 9:38-40)

⁴⁹ Yoani ngalongela, "Mpi'ndo, tumweni mundu yumo kabi'nga moka kwa lina lyako, natwenga twapayite kunkanikiya mwanjaa, ywembe aabileli mukipi'nga situ." ⁵⁰ Lakini Yesu ngammakia, "Kanemunkanikiye, yu'lu' ywakotoka taukana na mwenga ai kummalyo yinu."

Asamalia bakana kumpokya Yesu

⁵¹ Paugeleli nsimu wu'lu' wa Yesu pu'tu'lwa kunani, ywembe aabini ayende ku Yelusalemu. ⁵² Bai, ngatuma bandu bannongoli na bembe ngabayenda. Bayingi pakilambo simo sa Asamalia pala bakammi'ki makowe wisowiso. ⁵³ Lakini benekaya ba po bapaili kumpokya kwa mwanjaa, ywembe ayendage ku Yelusalemu. ⁵⁴ Bai, banamasi' bake Yoani na Yakobi pabagabweni go, ngababaya, "Bwana, upala twamulise mwoto uuluke bu'ka kunani waalangamisa?" ⁵⁵ Lakini ywembe ngaagalambukya na kwakalipya. ⁵⁶ Baabu'i palu' no yenda kukilambo si'ngi'.

Kwileka yoti kunki'ngama Yesu

(Mat 8:19-22)

⁵⁷ Pabaabile mumwanja, mundu yumo aammakie Yesu, "Nalu'a kuki'ngama kwokwoti kwawayenda." ⁵⁸ Yesu ngaabaya, "Ibweya babile na mapango gabe go tama, na iyuni iyumba yabe, lakini Mwana wa Mundu ywembe ntu'pu' poogonjo."

⁵⁹ Wayomwi po, aammakie mundu ywi'ngi', "Uniki'ngame." Lakini mundu ywo ngayangwa, "Bwana, uniyi'ki'ti'ye wi'ti' nikasike tati' bangu'." ⁶⁰ Yesu ngayangwa, "Waleke babawile basikane bene na bene, lakini wenga uyende ukaale makowe ga Ukulungwa wa Nnu'ngu'."

⁶¹ Na mundu ywi'ngi' aatikummakia, "Bwana, naalu'a kubi'ngi'ya lakini uniyi'ki'ti'ye wi'ti' nikaalage bandu ba kasangu'." ⁶² Yesu ngammakia, "Ywoywoti ywakamwa lingumbo, na kaatumbwa li'ma ku'no kaalinga nsu'gu', aywo apwaikali kwa Ukulungwa wa Nnu'ngu'."

10

Yesu atuma banamasi' sabini na abi'li'

¹ Bu'kapo, Bwana aasawi bi'ngi' sabini na abi'li' ngaatuma abi'li' abi'li', li'nga balongoli kila pandu paabini mwene yenda. ² Aatikwabakia, "Mauno gatwi'la, lakini auni bali'nganali. Kwa nyo, munnu'be Bwana mwene nng'unda alete auni munng'unda wake. ³ Nambi'yambi' muyende, lakini mutange panga nintumanga kati bana ba ngondolo babayenda pakatikati ya mapu'mbe. ⁴ Kanemupu'twe likanda wala linyamanda wala

ilat, kai', mudi'la kanemumpange mudi abali. ⁵ Na kila nsengo wamulu'a yingya mwatumbwe kwapanga abali kamwabakia, 'Amani ibe pansengo wu'no.' ⁶ Na mana kubi na mwana wa amani, amani yinu ilu'a igala nakwe, na manaitei ntu'pu', ilu'a kummuyangania mwabene. ⁷ Bai, mutame pansengo wowowo, kamulya no nywa samwapeyelwa kwa mwanjaa, mpangakasi apeyelwa nkwise wake. Kanemuyangangane muutam, li'no nsengo wu'no malau' wu'lu!' ⁸ Mana mwikite pakilambo nsi'si', bandu manabankemile, mwalye yabampeya. ⁹ Mwatepwe atamwe bababile kwo, mwabakie bandu, 'Ukulungwa wa Nnu'ngu' umwegelile mwenga.' ¹⁰ Lakini mana mwikite pakilambo sosoti, mana bakani kunkemya, mwabu'ke na mana kampi'ta mumali'la gabe mubaye, ¹¹ 'Ata lyu'ku'mbi' lya kilambo sinu lyalunamati mumagu'lu' gitu, twendapaapata kwo kana kwinu. Lakini mutange panga Ukulungwa wa Nnu'ngu' wegelile.' ¹² Nimmakianga panga lisu'ba lyo, kilambo so salu'a baa mmaule kulikoni galu' ga bandu ba Sodoma.

Mwakibona mwamisengo mwamukana kumuyangania Nnu'ngu'
(Mat 11:20-24)

¹³ "Wakibona wenga wa Kolazini! Wakibona wenga wa Betisaida! Keende mangelongelo gagapangike kasinu, gakapangika ku'lu' Tilo na Sidoni, sai'no bawati mabunia bu'ka palipite no tama muligu, kababuyangania kwa Nnu'ngu' wabe. ¹⁴ Ata nyo lisu'ba lyo senulwa, mwenga mwasenuka paku'lu kulikoni Tilo na Sidoni. ¹⁵ Na wenga wa Kapalanaumu buli! Ulu'a kwikatuya mpaka kunani? Ulu'a tu'mbu'yi'lwa mpaka kumambi'."

¹⁶ Aayendeli baya, "Ywampi'kania mwenga, anipi'kania nenga na yu'lu' ywakana kumpokya mwenga, akana kunipokya nenga. Na ywoywoti ywakana kunipokya, akana kumpokya yu'lu' ywanitumike."

Balu' sabini na abi'li' bendabuya

¹⁷ Bu'kapo balu' sabini na abi'li', ngabaki'li'bu'ka ku'no kabanapusika, "Bwana, ata moka gendatuyu'wa kwa lina lyako." ¹⁸ Yesu ngaabakia, "Namweni Ibilisi katu'mbu'ka bu'ka kunani kati njai. ¹⁹ Nimpayangite amuli yo li'bata nng'ambo na ipi'li'li' na makakala goti ga yu'lu' ndumu, kai' ntu'pu' kikowe sakilu'a kunsulu. ²⁰ Lakini kanemunapusike mwanjaa moka gendakunyu'wa ila, munapusike kwa mwanjaa maina ginu gaandikilwe kunani."

Pulaa ya Yesu

(Mat 11:25-27, 13:16-17)

²¹ Popopo', Yesu asangiliye kwa Loo Mpeleteu aabaite, "Nendakunsukulu Mwa Tati', Bwana wa kunani na kudunia, kwa mwanjaa makowe ga, mwaiyite bene ikima na malango, kwatambulya bana anangu'ta. Elo Tati', kwa mwanjaa mo ngamwamupai."

²² Bu'kapo ngabaya, "Tati' bangu' banikamukiye ili'be yoti. Ntu'pu' ywantangite Mwana ila Tati', Kai' ntu'pu' ywantangite Tati' ila Mwana, na ywoywoti yu'lu' Mwana apendi kuntambulya."

²³ Bu'kapo ngaatendebukya banamasi' bake alongei nabo pakiyi'ki'ya, "Nantali babagabona gano gamugabona mwenga! ²⁴ Nimmakianga kakape, alondoli ba Nnu'ngu' na akulungwa, baapai kugabona galu' gamugabona mwenga na gamugayu'wa. Lakini bagabwenili na bagayu'wineli."

Lukongo lwa Nsamalia mwene kiya

²⁵ Bu'kapo mundu yumo ywa Salya aatiyi'ma na kunnaluya, kaapala kumpi'ndi'ka, "Mwalimu, nipange buli li'nga niupate ukoto wangali yomoka?" ²⁶ Ywembe ngannyangwa, "Iandikilwe buli mu Salya? Wenga utanga buli?" ²⁷ Mwalimu wa Salya ngannyangwa, "Umpende Bwana Nnu'ngu' wako kwa mwoyo wako woti, kwa loo yako yoti, kwa makakala gako goti na kwa malango gako goti. Na umpende ywotama papipi nakwe, kati mwowipenda wamwene." ²⁸ Yesu ngammakia, "Mwoyangwile unogiye! Upange nyo na wenga walu'a lama."

²⁹ Lakini mwanjaa ywembe apalage kwibalangilya panga nnogau, annalwiye Yesu, "Na mundu ywa papipi yangu' nga ywaku'?" ³⁰ Yesu ngannyangwa, "Mundu yumo aelyage bu'ka ku Yelusalemu yenda ku Yeliko. Payendage, mudi'la, aayingililwe na makatauluma, bampokonywi ili'be yake yoti, kunneka wausu na kunku'mbwa, bannei aindwike. ³¹ Nembe mpi'ndo yumo wa dini kapi'ta pandi'la yi'yi'lu'yi'lu', apite mbwega ku'no kammona. ³² Nembe Mlawi yumo, paikite pandu po, apite mbwega mbwega ku'no kammona. ³³ Lakini mundu yumo Nsamalia ywabile mumwanja wake, paikite pabile yu'lu' mundu aammi'ki kiya. ³⁴ Atikunnyendelya na kunnyangatiya, kwa kunnyi'ya mauta na wi'mbi' wa njabibu na kuntabya itambala. Wayomwi go, ngamwu'bu'ya mu mbu'nda wake na kumpeleka ku nyumba ya ageni yenda kummu'bu'ya. ³⁵ Pamalau' yake ngampeya mbanje linali ibi'li' yu'lu' mwene nsengo, no lagana nakwe panga, 'Ummu'bu'ye mundu yu', na sosoti sawalu'a tumya kai', nalu'a kuli'pa kibuyo.' " ³⁶ Bu'kapo Yesu aatilaluya, "Kati ya bandu bo atatu, ywaku' ywabonekine panga mundu ywa papipi ywa yu'lu' ywayingililwe na balu' makatauluma?" ³⁷ Yu'lu' mwalimu ywa Salya ngayangwa, "Yu'lu' ywammi'ki kiya nga mundu wa papipi." Yesu ngammakia, "Uyende, ukapange nyinyonyo."

Yesu kasake Malita na Malia

³⁸ Pabaabile mumwanja, baaikite kukilambo simo na nnwawa yumo ywakemelwa Malita, ankemi kasake. ³⁹ Malita aabile na nnunawe ywakemelwage Malia, ayu' aatami papipi na Yesu, kapi'kania gayi'ganage. ⁴⁰ Lakini Malita ywembe aiayage na makowe gambone ga nng'eni. Bai, ngannyendelya Yesu ngammakia, "Bwana, wenga wibona sawasawa nnunangu' anileka niauke kisangu'? Ummakie aniyangatiye." ⁴¹ Lakini Bwana annyangwi, "Malita, Malita, wendakwiauya na kwisuluya kwa makowe maingi. ⁴² Kikowe simo bai nga sangamaa. Malia asawi kikowe sangama muno, alu'a li'ndi'li'lwa na sembe apokonyolwali."

11

Yesu ayi'gana ndi'la yo salya (Mat 6:9-13, 7:7-11)

¹ Lisu'ba limo, Yesu aabile pandu nsi'si' kaalu'ba Nnu'ngu'. Payomwi lu'ba Nnu'ngu' yumo bu'ka mukipi'nga sa banamasi' bake aatikummakia, "Bwana, tukulu'ba utuyi'gane lu'ba Nnu'ngu' kati Yoani Ywabatisage mwayi'ganiye banamasi' bake." ² Yesu aabakiye, "Pamulu'ba Nnu'ngu' mubaye nnyanya,

"Tati' bitu mwamubile kunani,
Lina linu likwi'yi'lwe, Ukulungwa winu wise.

³ Mutupei kilyo situ sa kila lisu'ba.

⁴ Mutusami masambi gitu, kati twenga mwatwasamya babatukosile,
kai' kanemutuyi'ngiye mumakowe ga kutupaya.' "

⁵ Kai' ngaabakia, "Tubaye yumo mukipi'nga sinu aabile na mbwigalye, nembe annyendeli kasake meku, nakummakia, 'Mbwiga, sonde li'li'li' uniyaiki makati gatatu. ⁶ Mbwiga lyangu' aai mumwanja api'ti kasangu', nananga ntu'pu' sa kumpeya.' ⁷ Nembe paabile nnyumba ngannyangwa, 'Nngani kunisuluya! Ne niyigile niango wangu!' Yi'no saa yo gonja nenga na bana bangu', nikupeyali ubu'ke bai!' ⁸ Tubaye apala yumuka kumpeya kwa mwanjaa ywembe mbwigalye lili, ila kwa mwanjaa mundu ywo aayendeli kunnu'ba, alu'a kaatuka ampei sosoti sakipala. ⁹ Kwa nyo, nimmakianga mulu'be namwenga mwapeyelwa, mupale namwenga mwapata. Mupange u'li, namwenga mwayu'gu'li'lwa. ¹⁰ Kwa mwanjaa ywoywoti ywalu'ba ngaywapeyelwa, ywapala ngaywapata na ywapanga u'li, ngaywayu'gu'li'lwa. ¹¹ Ywaku' kasinu mana mwana wake aalu'bite tati' bake omba, alu'a kumpeya nng'ambo ayu'ye omba? ¹² Na mana alu'bite lipinga kitiwi, alu'a kumpeya kipi'li'li'? ¹³ Kati mwenga mwamubile mwalau, mumanyi kwapeya bana binu ikowe inannoga, nga munomono tati' binu ba kunani, balu'a kwapeya Loo Mpeleteu balu' babannu'ba."

Yesu na Belisebuli

(Mat 12:22-30, Mal 3:20-27)

¹⁴ Lisu'ba limo Yesu abi'ngage moka ywagampangite mundu yumo kaneakombwe longela Bai, ago moka pagammu'i, aywo mundu ngakombwa longela, kipi'nga sa bandu satasangala. ¹⁵ Lakini bandu bi'ngi' pakipi'nga sabe babaiké, "Abi'nga moka kwa uweso wa Belisebuli, mpi'ndo wa moka." ¹⁶ Bi'ngi' bendekumpaya, li'nga apange mangelongelo itanganikwe panga ayi'ki'tilwe bu'ka kunani. ¹⁷ Lakini mwanjaa ywembe aagatangite gabaganiage, ngaabakia, "Ukulungwa wowoti waubaganike ipi'nga yaitaukana, ukombwali konda. Nga mwalubile lukolo lwolwoti lwaluyu'mana, lusi'yali langanyika. ¹⁸ Mana Ibilisi kaitaukya mwene, ukulungwa wake ulu'a yi'ma kitiwi? Mubaya buli nde, panga nibi'nga moka kwa uweso wa Belisebuli? ¹⁹ Mana kanibi'nga moka kwa uweso wa Belisebuli, bamwatuma mwenga babi'nga kwa uweso wa nyai? Kwa kitumbu so, bembe ngabalu'a kunkania mwenga mwabu'su'. ²⁰ Lakini mana kanibi'nga moka kwa uweso wa Nnu'ngu', bai mutange panga Ukulungwa wa Nnu'ngu', tiyali wikite kwinu.

²¹ "Mundu mwene makakala, pali'ndi'la nsengo wake kwa yombo yo li'ndi'lya, mali yake yoti ipanga ngoto. ²² Lakini mana aisile ywampite kwa makakala na kunnyingilya, ampokonywa yombo yo li'ndi'lya yaiu'bi'lyage na mali yake kwibagana. ²³ Ywoywoti ywakotoka lu'mbana na nenga, ayenda kinsu'gu' na nenga, ywoywoti ywakotoka kongolya pamope na nenga, aalu'a yanjaya.

Buyangania kwa moka

(Mat 12:43-45)

²⁴ "Moka mana abi'ngilwe kwa mundu, ati'li'ta ti'li'ta mulubele kaapala pandu po pu'mu'lya, mana ntu'pu' aibakia mwene, 'Nilu'a buyangania kasangu' kwanibu'i.' ²⁵ Pabuyangana, aikwemba yi'lu' nyumba ipyayililwe no nemekelwa na nkati yake ntu'pu' ywatama. ²⁶ Bai, ayenda kwakoka moka aine saba alau pi'ta ywembe, boti bayenda kunnyingya mundu ywo. Kwa nyo, ali ya mundu ywo yapanga mbaya muno kulikoni mwayaabiile."

Pulaa ya kakape

²⁷ Palongelage go, nnwawa yumo pakipi'nga si'lu' sa bandu ngatu'ndu'bi'ya lilobe lyake no baya', "Nantali nnwawa ywakupapite na

kukuyongeya.” ²⁸ Lakini Yesu ngabaya, “Nantali muno balu' babapi'kania liyi'gi'yo Iya Nnu'ngu' na kulikamwa.”

Bapala mwanju

(Mat 12:38-42)

²⁹ Kipi'nga sa bandu pakiyendelyage isa Yesu aatikwabakia, “Lubelekwo lu'no lwene sambu lupala lulole mwanju, lakini lupeyelwali lola, mwanju wabaubweni kwa Yona, uli'ngani. ³⁰ Kati mu'lu' Yona mwabile mwanju kwa bandu ba ku Ninawi, nyinyonyo na Mwana wa Mundu ngamwalu'a panga mwanju kwa lubelekwo lu'no. ³¹ Malikiya wa Seba alu'a pitya Nsimu wo ukumilwa lubelekwo lu'no. Nembe alu'a kuluukumu kwa mwanjaa lubile na masambi. Mwanjaa ywembe aaisi bu'ka kuutalu li'nga api'kani mayi'gi'yo gene malango ga Selemani, na aaisi kwipwa panga, kumbe pano pabile na nku'lu' kulikoni Selemani. ³² Bandu ba Ninawi balu'a yi'ma Nsimu wo ukumilwa. Nabembe balu'a luukumu lubelekwo lu'no panga lubile na masambi. Kwa mwanjaa, bembe bammuyangani Nnu'ngu' bu'kana na maalo ga Yona, na kumbe pano pabile na nku'lu' kulikoni Yona.

Bweya wa yi'ga

(Mat 5:15, 6:22-23)

³³ “Ntu'pu' mundu ywakoya kyenge na kukibi'ka mmu'ngu' au mukibi'ga, ila akiu'bu'ya kunani, li'nga bandu babayingya nnyumba bapate kuubona bweya. ³⁴ Liyo lyako nga kyenge sa yi'ga yako, mana libile likoto, yi'ga yako yoti yalu'a ba mubweya. Liyo lyako mana libile litu'lu'ka na yi'ga yako na yembe ilu'a ba mulubi'ndu'. ³⁵ Wili'ndi'le lelo na bweya waubile nkati yako, wakane yu'ka lubi'ndu'. ³⁶ Bai, manaitei yi'ga yako yoti ibile mubweya, wangali ba pandu popoti pene lubi'ndu', nawenga walu'a baa mubweya munomuno kati mu'lu' mwaupanga bweya wa kyenge.”

Yesu abi'kya lukolo Mafalisayo na balimu ba Salya

(Mat 23:1-36, Mal 12:38-40)

³⁷ Yesu paabile kaalongela, Mfalisayo yumo ankemi kilyo kasake, nembe ngayenda Iya. ³⁸ Aywo Mfalisayo asangalike kummona kaalya wangali uluga masi' mumaboko kwa mwanjaa, yayi'ki'tilweli musalya! ³⁹ Bwana ngammakia, “Mwenga mwa Mafalisayo, mumanyi gu'lwa nnobo na nkungu kunja, lakini nkati yake kutwi'li bwimi no akala mwoyo. ⁴⁰ Mwenga mwa logeloge! Buli, nengite Nnu'ngu' ywatengenise panja, nga ywatengenise nkati? ⁴¹ Mwapei aki'ba yi'lu' ili'be yaibile nkati ya myoyo yinu na yi'ngi' yoti yapanga alali yinu.”

⁴² “Lakini, mwakibona Mafalisayo, kwa mwanjaa mupiya saka ata maakapi ga ndakyo ya ilyo, ndebele na maakapi gi'ngi'. Lakini mugaleka makowe gagakong'ondya aki na kumpenda Nnu'ngu'. Mugakamwe makowe ga, wangali kugalibalya galu' gi'ngi'. ⁴³ Mwakibona mwenga mwa Mafalisayo, kwa mwanjaa, mupendi tama nnu'ngi' pandu pa isima amo mumayumba ga kunnu'ba Nnu'ngu' no pangilwa abali kwa isima pakipi'nga sa bandu. ⁴⁴ Mwakibona, kwa mwanjaa mulandana na masiko gangali i'mbya maliwe, bandu bapi'ta panani yake wangali tanga ubolau wabauli'bata.”

⁴⁵ Yumo mukipi'nga sa balimu ba Salya ngammakia, “Mwalimu, makowe golongela, twenga wendatupwi'wa.” ⁴⁶ Yesu annyangwi panga, “Mwakibona mwenga mwabalimu ba Salya, kwa mwanjaa, mwatwi'ka bandu igombo yangali pu'tu'li'ka, ku'no mwabene mukombwali ata golwa lukonji lumu kwayangatiya. ⁴⁷ Mwakibona, kwa mwanjaa, musengya masiko ga

alondoli ba Nnu'ngu' balu', babaabulagilwe na api'ndo binu. ⁴⁸ Kwa nyo, mukong'ondelya panga, muyi'ki'tile mwabapangite api'ndo binu, bembe bai abulagi ba abo alondoli ba Nnu'ngu', na mwenga musengya masiko gabe. ⁴⁹ Kwa nyo, ikima ya Nnu'ngu' yabaite nnyinyo, 'Nalu'a kwapelekya alondoli na atumulwe ba Nnu'ngu', lakini bi'ngi' balu'a kwabulaga na bi'ngi' kwapeya ngu'su'mbu.' ⁵⁰ Bu'kana na makowe ga, lubelekwo lu'no lwalu'a pwatilwa kwa mwanjaa, myai ya alondoli boti ba Nnu'ngu', yaiyitanike bu'ka palutumbwi dunia, ⁵¹ bu'ka yitanika kwa myai ya Abeli mpaka yi'lu' ya Zakalia, yu'lu' ywabulagilwe mu Nyumba ya Nnu'ngu', pakati ya kibi'ki'lyo na pandu papeleteu. Nimmakianga, Kakape lubelekwo lu'no lwalu'a pwatilwa kwa makowe go. ⁵² Mwakibona, mwenga mwa balimu ba Salya kwa mwanjaa, mwiyyite si'lu' kiyu'gu'lyo sa niango wo yi'ganilwa, mwabene muyingili na mwakanikiye babayingyae kanebayingi." ⁵³ Pabu'i palu', balu' Mafalisayo na balimu ba Salya, baatumbwi kunnyingilya kwa kunnaluya maswali gambone kwa ukali', ⁵⁴ kabampi'ndi'ka li'nga bannyonje kwa malongelo gake bapate kitumbu sa kunsongya.

12

Likalipyo kitumbu sa unapiki

¹ Bandu maelupu baatikusikana no li'batana, Yesu aatumbwi wi'ti kwabakia banamasi' bake, "Mwili'ndi'le na uyi'me wa ulu'u wa Mafalisayo nga unapiki. ² Lakini ntu'pu' sakiwi'ki'lilwe, sasaakotoka umukulwa, kila sakiyu'bite salu'a kwipulwa. ³ Kwa nyo, kila samulongei mulubi'ndu', bandu balu'a kiyu'wa pabweya, na kila gamulongei kwo yu'yu'tana kuungati milyango iyigalilwe, galu'a bayilwa panani ya mwagala wa nyumba.

Ywapalikwa yogopelwa

(Mat 10:28-31)

⁴ "Nimmakianga mwenga mwa mambwiga bangu', kanemwayogope balu' babakombwa bulaga yi'ga bai, lakini bakombwali yendelya panga kikowe si'ngi' mana babulige. ⁵ Nilu'a kummakianga yu'lu' ywapalikwa kunnyogopa, Munnyogope yu'lu' ywakombwa bulaga na kuntaikulya mundu kumwoto. Elo, nimmakianga munnyogope ywo. ⁶ Itanganikwe panga injosi tano ipi'mi'yi'lwa kwa ela njene muno, au nyonyoli? Lakini nnu'ngi' ya Nnu'ngu', alibalilwali ata yumo. ⁷ Lakini ata nywili ya mumitwe yinu ibalangilwe yoti. Kanemuyogope, mwenga nga mwampu'ku'bi'la kulikoni injosi yambone.

Kunnyi'ki'tya na kunkana Kilisitu

(Mat 10:32-33, 12:32, 10:19-20)

⁸ "Nimmakianga kakape, kila mundu ywaniyi'ki'tya nnu'ngi' ya bandu panga ywembe ywangu', Mwana wa Mundu nembe alu'a kunnyi'ki'tya nnu'ngi' ya malaika ba Nnu'ngu' panga mundu ywo ywake. ⁹ Lakini mundu ywoywoti ywanikana nnu'ngi' ya bandu, nembe alu'a kanilwa nnu'ngi' ya malaika ba Nnu'ngu'.

¹⁰ "Ywoywoti ywalongela likowe lyo kana kunnyi'ki'tya Mwana wa Mundu, alu'a samilwa, lakini ywannongelya ubu'su' Loo Mpeleteu, alu'a samilwali.

¹¹ "Pabampelekanga mwenga nnu'ngi' ya mayumba ga kunnu'ba Nnu'ngu' na nnu'ngi' ya api'ndo na atawala, kanemwaleendeme gania

panga mukaikengya, au mukayangwa buli. ¹² Kwa mwanjaa, Loo Mpeleteu alu'a kunnyi'gana si'lu' samupalilwa yangwa popopo."

Lukongo lwa tayili nnogeloge

¹³ Mundu yumo palu' pakipi'nga sa bandu aatikummakia, "Mwalimu, ummakie nnunangu' yu', tubagane ulisi wabatuleki tati'." ¹⁴ Yesu anyangwi, "Mbwiga, nyai ywanibi'i nenga panga na mundu ywa kwakenga au kwa awana pakati yinu?"

¹⁵ Bai, ngaabakia boti, "Mwili'ndi'le na kila uyi'me wa usoyo, kwa mwanjaa, ukoto wa mundu ubu'kanali no yoloka kwa ili'be yabile nayo."

¹⁶ Bu'kapo, ngaalongelya kwa lukongo lu'no, "Kwabile na tayili yumo ywembe munng'unda wake aatimeya munomuno. ¹⁷ Tayili ywo, aganiyite pamwoyo wake, 'Nilu'a panga buli na nenga ntu'pu' ligu'lu' lyo bi'kya ilyo yangu?' ¹⁸ Nilu'a panga nyo, nilu'a sengwana tugu'lu' twangu' tuketuke no senga ligu'lu' liku'lu' amo nganilu'a bi'ka ilyo yangu' yoti yaniunike na mali yangu'. ¹⁹ Apo, naubakia mwoyo wangu' panga pano le ubile na sobi'ki'ya, no tumya myaka yambone, no ponda mali bai, lya, nywa, no napusika.' ²⁰ Lakini Nnu'ngu' ngammakia, 'Wenga wa nnogeloge, kilo sa li'no, bwu'mi wako wendatolelwa. Na ili'be yi'lu' yoti yowitwi'li'kiye, ilu'a panga ya nyai?' " ²¹ Yesu ayomoli kwo baya, "Amo ngamwabile mundu ywaitwi'li'ki'ya mali kwa makowe gake mwene bai, lakini nki'ba nnu'ngi' ya Nnu'ngu'."

Mwu'bi'li Nnu'ngu' (Mat 6:25-34)

²² Bu'kapo Yesu aabakie banamasi' bake, "Kwa kitumbu so nendakum-makianga, kanemube na kyukala ati' kilyo twapata kwaku', au alu'a kutuwalika nyai? ²³ Kwa mwanjaa nantali bwu'mi kulikoni kilyo, yi'ga nantali kuliko ngu'bo. ²⁴ Mwalinge mwababile iyuni. Bapandangali wala baunali, kai' ntu'pu' ligu'lu' lyolyoti. Ata nyo Nnu'ngu' ayimali ilyo endakwayakiya. Mwenga mwampu'ku'bi'la kuliko iyuni! ²⁵ Nyai mukipi'nga sinu ywakombwa lumya kwa kwiauya no kombwa yongeya kwaali' pasene masu'ba ga bwu'mi wake? ²⁶ Bai, manaiti mukombwali panga likowe lisini kati lyo, mwanjaa namani muba na kyukala kwa galu' gi'ngi'? ²⁷ Mugalinge malu'ba mwagalembulya! Gapangali kasi kai' gaiwalikali. Lakini nimmakianga, ata Nkulungwa Selemani mwene na utayili waabile nawo na magu'bo gawalage, anaikali paugolou wa lilu'ba limo. ²⁸ Manaiti Nnu'ngu' akombwa kuliwalika nyo lyamba lya munng'unda, lyembe li'no libile na malau' lyalu'a taikulwa palitu'ta no tinika mwoto. Buli, kangi' alu'a kumpangya muno mwenga? Mwenga mwa bandu ba imani njene!

²⁹ "Bai, kanemube na kyukala kwa kwiauya pala kilyo au so nywa. ³⁰ Kwa mwanjaa, bandu bangali kuntanga Nnu'ngu' baukya go, na Tati' binu batangite panga makowe go gendapalilwa na mwenga. ³¹ Mupale wi'ti' Ukulungwa wa Nnu'ngu' na go gi'ngi' mwalu'a yongeyelwa na Ywembe.

Utayili kunani (Mat 6:19-21)

³² "Kanemuyogope, mwenga mwakipi'nga kisene sa ngondolo kwa mwanjaa, Tati' binu bapendi kumpeyanga Ukulungwa. ³³ Mupi'mi'yange mali yinu na mbanje ye mukaapei aki'ba. Mwitengenesi mipuko yangali otoa na kwibi'kya amana kunani, akwo ipu'ngwali. Akwo bai, baegelyali

kai' ngu'lu'ku'lu' baalabiyali. ³⁴ Palu' paibile amana yako, nga pawaba na mwoyo wako.

Atumisi babatama wiso

³⁵ “Mube tiyali, mutabite mikanda muibuno na yenge yinu itame kaiyaka. ³⁶ Mutame kati atumisi babanni'nda bwana wabe abuyangane bu'ka kulisengele, li'nga mana bayu'wine ilulu bai, bannyu'gu'li nniango ayingi. ³⁷ Nantali atumisi balu' bembe bwana wabe paabuyangana, akwemba kabakeleka! Kakape nendakummakianga, aywo bwana aibi'ka wiso na kwakemya pamesa li'nga balye. ³⁸ Ata mana aabuyangana meku au kakusa na kwakwemba kabakeleka, nantali yabe atumisi bo! ³⁹ Mutange panga kenda mwene nyumba akatanga saa yaisa mwii alu'e keleka na alu'e yi'ki'tyali kunneka ayingi no yiba. ⁴⁰ Na mwenga nyinyonyo, mutame wiso mwanjaa Mwana wa Mundu alu'a isa saa yangatanganikwa.”

Ntumisi ywa u'bi'li'ka na ywangali u'bi'li'ka
(Mat 24:45-51)

⁴¹ Petili ngalaluya, “Bwana, lukongo lu' utulongelya twenga bai au twa bandu boti?” ⁴² Bwana ngayangwi panga, “Ywaku' ntumisi ywa u'bi'li'ka na mwene ikima, ywembe bwana wake alu'a kummi'ka panani ya atumisi bake li'nga apei kilyo nsimu waupalilwa? ⁴³ Nantali yake ntumisi ywo, manaitei bwana wake paaki'li'bu'ka alu'a kunkwemba kapanga nyo. ⁴⁴ Kakape alu'a kumwu'bu'ya na kumpanga ntawala wa amana yake yoti. ⁴⁵ Lakini mana ntumisi ywo abaite pamwoyo wake, 'Bwana wangu' asi'liye buyangana,' ngatumbwa kwaku'mbwa atumisi aine analu'me na alwawa no lya, nywa no lobya, ⁴⁶ bwana wake alu'a buyangana lisu'ba lyangali pi'kanilya na saa yangali tanganikwa, alu'a kunku'mbwa muno ntumisi ywo na kumuukumu pamope na bangali u'bi'lya. ⁴⁷ Ntumisi yu'lu' ywatanga mwapala bwana wake, lakini apangali gagapalilwa panga, aaputilwa munomuno. ⁴⁸ Lakini ywapanga makowe gagampanganda mundu asenuke wangali tanga, aaputilwa pasene. Ywapeyilwe yambone, alu'a longelwa yambone, ywapeyilwe yambone muno, alu'a longelwa yambone munomuno.

Yesu kitumbu so lekangana bandu
(Mat 10:34-36)

⁴⁹ “Niisi koya mwoto padunia, napendi ukapanga uyakite! ⁵⁰ Nibile na ubatiso wambalikwa niupoki, kwa ndi'la yaku' niiauye mpaka utimi! ⁵¹ Mukita niletike amani pano pa dunia? Ata pasene, amani lili, ila mayu'mano. ⁵² No bu'ka nambi'yambi', mana kubile na alongo batano, balu'a baganika, ku'no abi'li' kwi'ngi' atatu au kwi'ngi' atatu, ku'no abi'li'. ⁵³ Tati' balu'a yu'mana na mwana na mwana alu'a yu'mana na tati' bake, mau' bayu'mana na mwi'nja, wabe na mwi'nja ayu'mana na mau' bake, mau' mukwe bayu'mana na nkamwana na nkamwana ayu'mana na mau' mukwe.”

Tanga nsimu
(Mat 16:2-3)

⁵⁴ Yesu ngaibakia kai' ipi'nga ya bandu, “Mana mugabweni maunde gayi'mi lupande lwa kundondi bai popopo mubaya, 'Ula alu'a nia', kakape endania. ⁵⁵ Mana muubweni nsunga wa kusi kaupukatya mubaya, 'Kwalu'a ba na lyoto muno,' Na ngamwaipangika. ⁵⁶ Mwenga mwa

anapiki! Mumanyi londwa mumaumbile ga nni'ma na kumaunde, mukotoka ki'li' tanga maumbile ga nsimu wu'no?

Awana na andumu bako

(Mat 5:25-26)

⁵⁷ “Kwa mwanjaa namani mukotoka kwiamulya mwabene panga likowe linanoga? ⁵⁸ Mana ywa kusitakya, kakupeleka kukoliti, yabile male yomwana nakwe mubile mundi'la, akane kupeleka kwa akimu, nembe akimu akane kukukamukiya kwa asikali, nabembe bakane kuyingiya muutabilwe. ⁵⁹ Kakape nikubakia, watama mo mpaka wayomwe li'pa lwela lwa kuundi'la.”

13

Mugaleke masambi ginu au mwalu'a waa

¹ Nsimu wo baaisi bandu nsi'si' kummakia Yesu abali ya ku Galilaya, kwa bandu bababulagilwe na Pilato pabaaisi na inyama yabe isinjilwe kwa salaka ya mu Nyumba ya Nnu'ngu'. ² Nembe Yesu aatikwabakia, “Mwenga mubaya Agalilaya bo, bai na sambu kulikoni Agalilaya bi'ngi' ati' kwa mwanjaa batesilwe nyo? ³ Nimmakianga kakape panga, bapangiteli sambu kwapi'ta balu', lakini namwenga kati bobobo, mana mukotwike kung'alambukya Nnu'ngu', mulu'a langanyika kati bembe. ⁴ Au' balu' ku'mi na banane babaatu'mbu'kilwe na nsengo nku'lu' ku Siloamu no waa, mubaya bembe bai na masambu kulikoni bi'ngi' boti babatamaga ku Yelusalemu? ⁵ Nimmakianga nyinyo lili, lakini na mwenga mana mukani kung'alambukya Nnu'ngu', mulu'a langanyika kati bembe.”

Lukongo lwa ntini wangali paambika

⁶ Bu'kapo Yesu ngaabakia lukongo lu'no, “Mundu yumo aabile na ntini* munng'unda wake, payi'i pala atu'mbwe itunda yake, aubweni unapambikali ata limo. ⁷ Bai, ngammakia mpangakasi wake, 'Linga! Wu'no mwaka wenetatu nisa pa nkongo wu' pala nitu mbwe litunda, lakini nalibonali lipambike ata limo! Upi'ngwe, uyomwa mbolya ya munng'unda bai wangali paambika.’ ⁸ Lakini mpangakasi anyanyangwi, 'Bwana, tuuleke kai' mwaka gu'no, nilu'a kuuti'li'ti'ki'ya nkulyo upate masi' na kuyi'ya mbolya. ⁹ Mana waapambika manisa, twauleka, mana waapambikali twaupi'ngwa.’ ”

Yesu antepwa mau' yumo Lisu'ba lya Sabato

¹⁰ Yesu endeyi'gana munyumba ya kunnu'ba Nnu'ngu', Lisu'ba lya Sabato ya Ayahudi. ¹¹ Na po, kwabile na nnwawa yumo ntanwe kwa myaka ku'mi na minane aayingililwe na moka. Kwa mwanjaa nyo, ng'ongo wake waatilemala muno ata akombwageli yi'ma wi'ma. ¹² Yesu pamweni aatikunkema ngammakia, “Mau', utamwe winu mutepulilwe.” ¹³ Aammi'ki maboko gake pantwe na popopo, yi'ga yake yapatike makakala go yi'ma kai' na ankwi'yite Nnu'ngu'. ¹⁴ Lakini mpi'ndo ywa nyumba ya kunnu'ba Nnu'ngu' aatiusika kitumbu sa Yesu kuntepwa mau' ywo Lisu'ba lya Sabato ya Ayahudi. Kwa nyo, aabakie bandu babaabile palu', “Mubile na masu'ba sita go panga kasi, bai mugatumi masu'ba go isapala pona matamwe ginu, lakini kanemwise Lisu'ba lya Sabato ya Ayahudi.”

¹⁵ Apo Bwana ngannyangwa, “Mwenga mwa anapiki! Nyai kwinu ywalu'e somwa yu'gu'lya ng'ombe bake au mbu'nda bake mukuyu'ngu'lu'

* 13:6 Awu' nkongo, ubonekana ku Isilaili na wembe upambika itunda yaili'li'wa na bandu.

annongoye kunyweli wa masi' ata likabile Lisu'ba lya Sabato ya Ayahudi?
¹⁶ Tumbwe pano kubile na mwi'nja ywa Bulaimu, ywembe Ibilisi ampangite alemale kwa myaka ku'mi na minane. Buli, yanogelesi lili kunnyu'gu'lya muutabilwe wake Lisu'ba lya Sabato ya Ayahudi?"
¹⁷ Payomwi longela go, babantaukyage baibweni oni lakini bandu bi'ngi' boti batipulaika muno kwa makowe goti gaagapangite palu'.

Lukongo lwa mbeyu njene
(Mat 13:33)

¹⁸ Yesu ngalaluya, "Ukulungwa wa Nnu'ngu' ulandana na namani? Nilu'a kuulandanisa na ki'li?" ¹⁹ Ubile kati lupeke lwaalutweti mundu yumo na kulupanda munng'unda wake, lwatibalika no panga nkongo nku'lu'. Iyuni yaigu'lu'ka yakombwi senga iyumba yabe mundambi' yake."

Lukongo lwa ngelule
(Mat 13:31-32, Mat 4:30-32)

²⁰ Ng'alaluya kai" "Nilu'a kuulandanisa Ukulungwa wa Nnu'ngu' na namani? ²¹ Kati ngelule yayi'i mau' yumo na kuiyangabana pamope na bwembe mbisi tano, na bwembe woti waatilu'la."

Niango wo patimwa
(Mat 7:13-14, 21-23)

²² Yesu aayendeli na mwanja wake wa ku Yelusalemu, ku'no kapi'tya muilambo na mumili'ma, kayi'gana liyi'gi'yo lya Nnu'ngu'. ²³ Mundu yumo ngannaluya, "Buli Bwana, bandu babaalu'a kosopolelwa bayolwikeli?"
²⁴ Yesu ngaabakia, "Mukasane yingya kwo pi'tya niango waupatimwa, kwa mwanjaa nendakummakia, baingi balu'a paya yingya, lakini baakombwali. ²⁵ Nsimu waisa, apo mwene nyumba alu'a kaatuka no yigala niango. Mwenga mwaalu'a yi'ma panja no panga u'li kamubaya, 'Bwana, utuyu'gu'li.' Lakini ywembe alu'a kunnyangwa, 'Ndangiteli kwamubu'ka!'
²⁶ Na mwenga mwatumbwa kummakia, 'Twenga ngatulyage no nywa pamope na wenga, kai' wenga uyi'ganage muilambo yitu.' ²⁷ Lakini ywembe alu'a baya, 'Ndangiteli mwenga muuma kwaku', mubu'kange nnu'ngi' yangu' mwenga mwaboti mwapanga sambi.' ²⁸ Apo, ngapasapanga kili'lo no yaga mino, pamwabona ki Bulaimu, Isaki, Yakobi na alondoli ba Nnu'ngu', boti babile mu Ukulungwa wa Nnu'ngu', lakini mwenga mwabene, mutaikulilwe panja! ²⁹ Bandu balu'a isa bu'ka kumbwani na kundondi, kukibu'la na kusi no tama pakilyo ku Ukulungwa wa Nnu'ngu'. ³⁰ Elo, balu' babalongolile balu'a panga ba kuundi'la na balu' ba kuundi'la balu'a longolya."

Yesu akiyendelya kiwo!
(Mat 23:37-39)

³¹ Wakati wowowo, Mafalisayo bi'ngi' baatikunyendelya na kummakia, "Ubu'ke pano uyende kwi'ngi' kundu, kwa mwanjaa Helode apala kukubulaga." ³² Yesu ngayangwa, "Muyende mukammakie aywo kibweya nnyanya, 'Li'no na malau' nilu'a bi'nga moka na kwatepwa atamwe na lisu'ba lyenetatu nilu'a yomolya lyengo lyangu.' ³³ Ata nyo li'no, malau' na papasa, niyendelya na mwanja wangu', kwa mwanjaa inogelyali nnondoli ywa Nnu'ngu' abulagilwe panja ya ku Yelusalemu.

Yesu auli'lya Yelusalemu
(Mat 23:37-39)

³⁴ "Mwa Yelusalemu! Yelusalemu! Wabulaga alondoli ba Nnu'ngu' na kwaku'mbwa maliwe balu' babatumilwe na Nnu'ngu' kasako. Pali'nga

nipalike kwabi'ka pamope bana bako, pamope kati ngu'ku' nyongolo mwakumbatya bana bake pai' ya mapapayo gake, lakini watekana. ³⁵ Aya! Alu'a kuleka kisako, panyumba yako palu'a panga payame. Bai, nimmakianga mwanibonali kai' mpaka nsimu wamwabaya, 'Ayaliwite aywo ywaisa kwa lina lya Bwana.'

14

Yesu antepwa mundu yumo

¹ Lisu'ba limo lya Sabato ya Ayahudi, Yesu aayi'i lya kunyumba yimo ya alongosi ba Mafalisayo, bandu baabile popo kabannolekeya. ² Nnu'ngi' yake Yesu, kwaabile na mundu yumo ywaminyage kitamwe so imba payi'ga. ³ Yesu aalalwiye balimu ba Salya na Mafalisayo, "Buli, yendayi'ki'ti'lwa kuntepwa mundu Lisu'ba lya Sabato?" ⁴ Lakini bembe bayangwili. Yesu ankamwi ywo ntamwe, kuntepwa na kunneka aibu'ki. ⁵ Payomwi lyo aatikwabakia, "Ywaku' mukipi'nga sinu, ywembe mwana wake au ng'ombe wake mana atumbuki mulu'si' alu'e kunnopwali, mwanjaa ya lisu'ba lya Sabato?" ⁶ Nabembe baakombwili kunyangwa lyaalalwiye.

Nogamwoyo no tu'u'lya

⁷ Yesu paabweni balu' babasawa tama muiti'gu' ya nnu'ngi' mana bakokilwe. Alongei nabo kwa lukongo lu'no. ⁸ "Mana mundu akokokite palisengele kanewatame pandu pa isima. Pi'ngi' akokilwe mundumuko kulikoni wenga, ⁹ mwene kaya aisa na kukubakia, 'Wenga ukatuke, unneki kiti'gu' ayu!' Apo, walu'a kwibona oni paminyo ga bandu boti na wayenda tama pakitamo sa nsu'gu'. ¹⁰ Ila, mana ukokilwe pakalamu, waatame pa kiti'gu' sa nsu'gu', li'nga mwene kiyambo paaisa, akubakie, 'Mbwiga lyangu', potamiye panogeli lili, sotame pano palu'ngi' panannoga.' Apo, walu'a peylwa isima nnu'ngi' ya bandu boti botami nabo pamope. ¹¹ Kwa mwanjaa, ywoyotwi ywau'bu'ya mwene alu'a uluyilwa na ywaiuluya, alu'a u'bu'yi'lwa."

¹² Kai' aammakie yu'lu' ywankokite, "Mana kaupala panga kalamu ibe muntwekati au kitamwiyo, kanewakoke mambwiga sika, alongo, babatama papipi yako, bababile matayili. Manaitai nyo yapanga wenga bakuki'li'bu'kiye sawapangile. ¹³ Saupalikwa panga, mana kopi'ya kalamu wakoke aki'ba, alemau, itewe na atu'lu'ka minyo. ¹⁴ Na wenga wayaliwa mwanjaa abo bawakokite, ntu'pu' sawaki'li'bu'ki'yi'lwa. Nnu'ngu' alu'a kuli'pa upo yako nsimu wo yu'ka bandu bene aki."

Lukongo lwa kalamu ngu'lu'

(Mat 22:1-10)

¹⁵ Yumo ywa balu' babaatami na Yesu kabalya aatikummakia, "Nantali mundu yu'lu' ywalu'a lya kilyo mu Ukulungwa wa Nnu'ngu'."

¹⁶ Yesu ngammakia, "Mundu yumo aapangite kalamu ngu'lu' na aakokite bandu baingi. ¹⁷ Paliikite lisu'ba lya kalamu, antumike mpangakasi wake akaabakie babakokilwe, 'Mwise ku'no kila kili'be kitaami wiso.' ¹⁸ Lakini kila mundu ywaakokilwe, aatumbwi piya kitumbu no lu'ba lasi. Ywaalongoli kummona aammakie mpangakasi, 'Nenga nipi'mite nng'unda kwa nyo, nipalikwa nikaubone, nikulu'ba unisami bai.' ¹⁹ Ywi'ngi' aatibaya, 'Nipi'mite ng'ombe ku'mi bo li'mya na niyenda kunng'unda kwapakia, nilu'ba lasi unisami bai.' ²⁰ Na ywi'ngi' abaike, 'Niuma gamba nnwawa kwa nyo, nikombwali isa.' ²¹ Mpangakasi ywo, aatibuyangana

na kummakia bwana wake makowe go. Yu'lu' mwene nyumba aatusika, ngammakia mpangakasi wake, 'Uyende kiyu'ngu'ya kusimbamba na kumali'la ga kumisengo ukaalete mono nnyumba aki'ba, itewe, atu'lu'ka minyo na bi'ngi' babalemile.' ²² Bu'kapo mpangakasi ywo ngabaya, 'Bwana, bandu nabakiye kati mwoamulise, lakini balo banatwi'lyali.' ²³ Yu'lu' bwana aammakie kai' mpangakasi wake, 'Uyende kusimbamba na mumali'la gagayenda mbwega ya misengo, ukaalasimise bandu bayingi li'nga liiku'ta lyangu' litwi'li. ²⁴ Kwa nyo nendakummakianga, ntu'pu' ata yumo mwa balu' babakoilwe ywalu'a paya kalamu yangu'."

Kili'ngo so panga wa mwanamasi' wa Yesu

(Mat 10:37-38)

²⁵ Apo ipi'nga yambone ilongwanage pamope na Yesu. Bai, aagalambuki bandu na kwabakia, ²⁶ "Mundu ywoywoti mana kaisa kwangu' apalilwa kunipenda nenga kulikoni tati' bake, mau' bake, nnyumbowe, bana bake, nku'we na akina lu'mbu'be, kai' ata mwene. Mana akotwike kombwa panga go, apangali mwanamasi' wangu'.

²⁷ "Mundu ywakotoka pu'twa nsalaba wake na kunibi'ngiya, akombwali panga mwanamasi' wangu'. ²⁸ Ywaku' kasinu, ywembe mana kaapala senga nsengo nku'lu', akombwali wi'ti' balanga mbanje yaipaalikwa, li'nga atange panga yabile nayo, yakombwa yomolya senga? ²⁹ Mana buli, mana ayomwi senga pai' bai no kotoka yomolya, bandu balu'a kumweka. ³⁰ Kababaya, 'Mundu yu' aatumbwi senga, lakini akombwili yomolya.'

³¹ "Au', nkulungwa ywaku' ywayenda ku'mbwana ngondo na nkulungwa nnyine, ywasomwa wi'ti' gania panga yesi lyake lyene banayesi elupu ku'mi, likombwa otwa kwa yu'lu' mwene banayesi elupu isilini? ³² Mana aibweni ankombwali, alu'a kwatuma bandu bo yenda panga masikisano pakemu, yu'lu' nnyine abile balo kuutalu. ³³ Bai, mwenga nyinyonyo, ntu'pu' ata yumo ywakombwa panga mwanamasi' wangu' mana asindwi kukilekekeya kila kili'be sabile naso.

Mwinyo wangali kilyi'lyi'

(Mat 5:13, Mat 9:50)

³⁴ "Mwinyo unogite, lakini mana unogau wake wobite, ulu'a galambuyilwa buli li'nga kilyi'lyi' sake kibuye? ³⁵ Upwaikali kwa ukando ata kwa mbolyaa. Bandu bendakuuyita. Bai, mwene makutu go yu'wa ayu'we."

15

Lukongo lwa ngondolo ywaobite

(Mat 18:12-14)

¹ Lisu'ba limo, alonga koli na bene sambu baingi baayi'i kumpi'kania Yesu. ² Mafalisayo na balimu ba salya baatumbwi ku'ku'li'ka, "Munninguli mundu yu'! Aakemya bene sambu, no lya nabo nkungu gumo." ³ Yesu aayangwi kwa lukongo, ⁴ "Ati', mundu yumo kati yinu mana abile na ngondolo mya, mana aobite yumo, alu'a panga buli? Aaleka balu' tisini na kenda mmwitu, no yenda kumpala yu'lu' ywaobite mpaka ammone. ⁵ Mana amweni, alu'a kumpu'twa palipamba kwo napusika. ⁶ Paaika kasake, aakema mambwigalye na kwabakia, 'Munapusike pamope na nenga kwa mwanjaa yu'lu' ngondolo ywangu' ywaobite nimweni.' " ⁷ Yesu aayendeli longela, "Mwenga nendakumakia, kwalu'a baa na pulaa kunani kwa mundu yumo mwene sambu buyangania kwa Nnu'ngu', kulikoni bandu tisini na kenda bene aki bapalilwali kummuyangania Nnu'ngu'."

Lwela lwaluobite

⁸ “Au’ mwibona buli? Tubaye nnwawa nsi’si’ abi na ela ku’mi ya mapeni, mana aobiye yimo, alu’a panga buli? Alu’a koya lumuli na kwipyagya nyumba yoti ku’no kalolekeya mpaka aibone. ⁹ Mana aibweni, aakema mambwiga na bandu ba papipi nakwe no baya, ‘Munapusike pamope na nenga kwa mwanjaa niibweni yi’lu’ ela yangu’ yayaobite.’ ¹⁰ Na mwenga nendakummakia, ngamo baanapusika malaika ba Nnu’ngu’ kwa kummona mwene sambu yumo kammuyangania Nnu’ngu’.”

Lukongo lwa mwana ywaobite

¹¹ Yesu aayendeli longela, “Kwai na mundu yumo aabile na bana abi’li’ analu’me. ¹² Yu’lu’ nnuna aabakie tati’ bake, ‘Tati’, mumbei ulisi wangu.’ Nembe ayi’k’iti kwabagana mali yake. ¹³ Gaapite masu’ba bai, yu’lu’ nnuna aapi’miye ulisi wake no yabwa mwanja wa nni’ma wa kuutalu na yi’lu’ mbanje yaapatike. Akwo, aatikwinyamana yi’lu’ mbanje. ¹⁴ Payomwi tumya kila kikowe, kwapitike njala ngali’ kunni’ma wu’lu’, nembe ngatumbwa auka kwo pala kilyo. ¹⁵ Aalu’bike kibalua kwa mundu yumo ywa kunni’ma wo, nembe aampepe lyengo lyo kwapeya yakulya magu’be kunng’unda wake. ¹⁶ Aminyikiage ata lya makabanda gabalyage magu’be mwanjaa, aabile ntu’pu’ mundu ywa kumpeya kilyo sosoti. ¹⁷ Paapatike malango aatigania, ‘Mboni kwa tati’ bangu’ kubile na apangakasi baingi babalya no igaya, nenga niwaa njala? ¹⁸ Nilu’a buyangania kwa tati’ bangu’ na kwabakia, Tati’, ninkosile Nnu’ngu’ na mwenga. ¹⁹ Nili’nganili ata kemelwa na mwana winu. Munipange kati yumo ywa apangakasi binu.’ ²⁰ Bai, ngatumbwa mwanja wo buyangania kwa tati’ bake. Kaegelya pakaya tati’ pabamweni mwana, bammi’ki kiya, ngabammutukya kunkumbatya na kunnonia.

²¹ “Mwana aabakie tati’ bake, ‘Tati’, ninkosile Nnu’ngu’ na mwenga. Nili’nganili ata kemelwa na mwana winu.’ ²² Lakini tati’ bake ngaabakia apangakasi bake, ‘Kiyu’ngu’ya! Mulete ngu’bo inannoga mukang’walike! Mung’walike lupete na ilatu. ²³ Musinje likinda lyalinenipe tulye no panga si’li’ku’si’li’ku’! ²⁴ Kwa mwanjaa ayu’ mwana wangu’ aatewaa, kumbe balo mwu’mi, aateoba, lakini nambi’yambi’ abonekine.’ Batumbwi si’li’ku’si’li’ku’.

²⁵ “Pagapangikage go, nku’we aai anagobwali bu’ka kunng’unda. Paabile mudi’la kaegelya pansengo, ngayu’wa ilulu na ngoma. ²⁶ Ankemite mpangakasi yumo na kunnaluya, ‘Kubile na namani?’ ²⁷ Aywo mpangakasi, aatikunnyangwa, ‘Nnunago agobwile na tati’ binu bansinjili likinda lyalinenipe, kwa mwanjaa amweni abile salama salimini.’ ²⁸ Aywo nku’we ngausika, aakani ata yingya nnyumba. Tati’ bake pabaapiti panja na kuntebeya ayingi nnyumba. ²⁹ Lakini ywembe anyyangwi, ‘Linga! Myaka yoti nitekuntumikia kati nammanda winu, nati’kwanali amuli yinu ata lisu’ba limo! Munipepe namani? Munanipeyali ata likinda lya mbwi yumo, nani nipange si’li’ku’si’li’ku’ na mambwiga bangu’! ³⁰ Lakini mwana winu yu’, ywalile mali yinu kwo nyamana li’no isa bai munsinjile li’lu’ likinda lyalinenipe!’ ³¹ Tati’ bake batikunnyangwa, ‘Wamwana wangu’, wenga ubile pamope na nenga masu’ba goti na kila sanibile naso sako. ³² Twaapalikwe tupange si’li’ku’si’li’ku’ no napusika, kwa mwanjaa ayu’ nnunago aatewaa, kumbe balo mwu’mi, aateoba, lakini nambi’yambi’, abonekine.’ ”

16

Mwandiki nng'anga

¹ Yesu ngaabakia banamasi' bake, "Tayili yumo aabile na mwandiki ywake. Aywo mwandiki aatisongelwa mwanjaa, aatinyamana mali ya tayili ywake. ² Yu'lu' tayili ngankema na kummakia, 'Aga makowe gaku' ganigayu'wa kasako? Upiye na ubalange mabi'ko na matumyo kwa mwanjaa ukombwali panga wamwandiki wangu' kai.' ³ Yu'lu' mwandiki ngagania, 'Bwana ywangu' animbi'ngite mulyengo lya uandiki, nipange buli? Yenda li'ma nikombwali no lu'balu'ba kati nki'ba oni. ⁴ Bai nitangite lyopanga, li'nga panabi'ngi'lwa mulyengo bandu banikemi kasabe.' ⁵ Bai ngaakema yumoyumo babalongelwage na bwana ywake, ngammakia yu'lu' ywalongolile. 'Ulongelwa ili'nga na bwana ywangu?'' ⁶ Ywembe ngannyangwa, 'Ilu'yo mya ya mauta ga njaituni.' Yu'lu' mwandiki ngammakia, 'Utole seti sako solongelwa na wandike amusini.' ⁷ Bu'kapo ngannaluya ywi'ngi', 'Wenga ulongelwa ili'nga?' Ngannyangwa, 'Mabunia mya ga ngano.' Yu'lu' mwandiki ngammakia, 'Utole seti sako solongelwa na wandike samanini.'

⁸ "Bai, yu'lu' bwana aatikunnumba aywo mwandiki ywangaaminika, kwa mwanjaa atumi malango na ung'anga. Kwa mwanjaa bandu ba dunia yi'no bai na malango na ung'anga muno mumakowe gabe, kuliko bandu ba mubweya."

⁹ Yesu ngayendelya baya, "Nimmakianga, mwipangi mambwiga bu'kana na mali ya dunia, li'nga pamwayomokelwa, baampokyange muutamoo wangayomoka. ¹⁰ Ywoywoti ywau'bi'li'ka mumakowe masene, au'bi'li'ka mumakowe maku'lu' na ywa kotoka au'bi'li'ka mumakowe masene, mumakowe maku'lu' au'bi'li'kali. ¹¹ Bai, mana mutei mwau'bi'li'kali kwa mali ya ulau ya padunia, nyai ywalu'a kunkamukia mali ya kakape? ¹² Mana mutei mwaaminikali mumali ya mundu ywi'ngi', nyai ywalu'a kunkamukia mali yinu mwabene?

¹³ "Ntu'pu' ntumisi ywakombwa kwatumikia mabwana abi'li', kwa mwanjaa alu'a kunsukwa yumo na kumpenda ywi'ngi' au ayi'ki'tyana na yumo na kunsalawa ywi'ngi'. Mukombwali kuntumikia Nnu'ngu' na mali."

Milongelo ya Yesu

(*Mat 11:12-13, 5:31-32, Mal 10:11-12*)

¹⁴ Mafalisayo wabagayu'wine go na bembe bai appenda mbanje, ngabansalawa Yesu. ¹⁵ Apo ngaabakia, "Mwenga mwilaya pabandu, panga mwaannogau, lakini Nnu'ngu' aitagite myoyo yinu. Kwa mwanjaa sakibonekana sangama pabandu, Nnu'ngu' akibona undi bai.

¹⁶ "Salya na maandiko ga alondoli ba Nnu'ngu' gaabile mpaka nsimu wa Yoani Ywabatisage. Bu'kapo, Ukulungwa wa Nnu'ngu' wendaalilwa, na kila mundu auyingya kwa makakala. ¹⁷ Nantali kunani na dunia pi'ta, kuliko bu'yi'lwa liyi'gi'yo limo lya Salya.

¹⁸ "Ywoywoti ywampeya nnyumbowe talaka no kobeka ywi'ngi', apanga upege, na ywoywoti ywankobeka nnwawa ywapeyilwe talaka, apanga upege.

Tayili na Lasali

¹⁹ "Pai na mundu yumo tayili, ywawalage ngu'bo ya bei ngu'lu' ya lukanda lwa sambalau. Mundu ywo atumyage mbanje yambone kila lisu'ba. ²⁰ Na paniango wa ywo tayili kwai na nki'ba yumo lina lyake Lasali, ywabile na mabanga. ²¹ Lasali aminyikiage peyelwa mboloty

yaitu'mbu'ka pamesa ya aywo tayili, kai' mapwa bendeisa no lambata mabanga gake.

²² “Bai, yu'lu' nki'ba paawile, malaika ngabantola na kummi'ka pa kyuba sa Bulaimu. Na yu'lu' tayili nembe ngawaa no sikilwa. ²³ Aywo tayili, aai mungu'su'mbu' akwo kumambi', alolekiye kunani, ngammona Bulaimu kuutalu abile nakwe Lasali. ²⁴ Bai, ngakema, ‘Tati’ Bulaimu, mumbi'ki kiya, muntume Lasali asuye lukonji lwake mumasi', aniu'lu'ki'ye mululimi lwangu', kwa mwanjaa nendalunya muno mumwoto gu'no.’ ²⁵ Bulaimu ngannyangwa, ‘Mwana wangu', uku'mbu'ki wapoki ganannoga mubwu'mi wako, lakini Lasali apoki maakau. Nambi'yambi' nembe endapu'mu'lya na wenga wendalunya. ²⁶ Na kai', pakati yitu na mwenga pabi'kilwe lyi'mbwa liku'lu', li'nga babapala isa kwinu bu'ka ku'no kanebakombwe na babapala bu'ka kwinu isa kwitu kanebakombwe.’ ²⁷ Yu'lu' ywabile tayili ngabaya, ‘Bai Tati', ninnu'ba muntume Lasali ayende pansengo wa tati' bangu', ²⁸ kwa mwanjaa, nibi na aku'bangu' batano, akaakwi'li'ke, bakaneisa pandu pano pene ngu'su'mbu'.’ ²⁹ Lakini Bulaimu ngayangwa, ‘Aku'bo babi na Musa na alondoli ba Nnu'ngu', waleke baapi'kani bo.’ ³⁰ Lakini ywembe ngabaya, ‘Nyinyoli tati' Bulaimu, ila mundu mana aayu'ka bu'ka kumambi' no yenda kwakwi'li'ka baagalambuka.’ ³¹ Bulaimu ngabaya, ‘Mana baayu'wali Musa na alondoli ba Nnu'ngu', ata mundu ywaayu'ka bannyu'wali.’ ”

17

Iku'balo

¹ Apo, Yesu ngaabakia banamasi' bake, “Inonwipe kotoka pitya iku'balo ya sambu, lakini akibona yu'lu' ywalu'a piya iku'balo ya kumpangia mundu sambu. ² Mundu kati ywo yai nantali kuntabya liwe lya lwaga paingo na kuntumbukia mubaali, kulikoni kumpangia sambu yumo ywa anangu'ta ba. ³ Mwili'ndi'le, ‘Manaitai nnongo akukosile, unkwili'ke na mana akuyu'wine unsami.’ ⁴ Na mana akukosya mala saba kwa lisu'ba na kukuki'li'bu'kyia kwolu'ba nsama mala saba ipalikwa unsami.”

Imani

⁵ Atumilwe ngabammakia Bwana, “Utuyongekeye imani.” ⁶ Bwana ngayangwa, “Mukaba na imani alau njene kati lupeke, mupekombwa kuubakia nku'yu' gu', uyoko ke na ukayo kekelwe mubaali na wembe ulu'e kunnyu'wa.

Makowe ga ntumisi

⁷ “Tubaye mundu yumo ai na ntumisi ywali'ma nng'unda au sunga ngondolo. Buli, paabuya kwo, alu'a kummakia ntumisi, ‘Uegeli kiyu'ngu' ya saulye?’ ⁸ Lili! Alu'a kummakia, ‘Uniyupuli kilyo na wibi'ke wiso kwo ndumikia mpaka panayomwa lya no nywa, nga wenga walye no nywa.’ ⁹ Mulu'e kummakiali posaa, aywo ntumisi kwa mwanjaa apangite kati mwaabakiyilwe.? ¹⁰ Na mwenga nyinyoniso pamwayomwa panga goti gamubayilwe, mwabaye, ‘Twenga twatumisi bai, tupangite galu' gatupalikwe tupange.’ ”

Yesu apeletea bene matana ku'mi

¹¹ Yesu paabile mumwanja kayenda ku Yelusalemu, api'ti mumipaka ya ku Samalia na ku Galilaya. ¹² Paabile kaika pakilambo simo, akwembine na bandu ku'mi bene matana, bayi'mi kuutalu. ¹³ Ngabatu'ndu'bi'ya

malobe kababaya, “Yesu, wa Mpi'ndo, utubi'ki kiya!” ¹⁴ Paabweni ngaabakia, “Muyende mukailaye kwa api'ndo ba dini.” Bai, pabaabile kabayenda, ngabapeleteka. ¹⁵ Yumo mukipi'nga sabe paibweni apeletike, aatiki'li'bu'ka kannumba na kunkwi'ya Nnu'ngu' kwa lilobe liku'lu'. ¹⁶ Agonjike pai' wakukama nnu'ngi' ya magu'lu' ga Yesu ku'no kansukulu. Aywo aai Nsamalia. ¹⁷ Apo Yesu ngaluya, “Nengite naapeletiyeye bandu ku'mi? Balu' kenda bai kwaku?” ¹⁸ Abonekineli ywi'ngi' ywaki'li'bwike kunsukulu Nnu'ngu' ila aywo nng'eni Nsamalia bai?” ¹⁹ Yesu ngammakia aywo mundu, “Uyi'me, uyende kasako, imani yako ikupeletiyeye.”

Isa kwa Ukulungwa wa Nnu'ngu'
(Mat 24:23-28,37-41)

²⁰ Nsimu gumo Mafalisayo bannalwiye Yesu, “Ukulungwa wa Nnu'ngu' waisa pakubawi?” Ywembe ngayangwa, “Ukulungwa wa Nnu'ngu' wisali kwo bonekana. ²¹ Wala ntu'pu' ywakombwa baya, ‘Wi pano,’ au, ‘Wi palu.’ Kwa mwanjaa, Ukulungwa wa Nnu'ngu' wi nkati yinu.” ²² Bu'kapo ngaabakia banamasi' bake, “Masu'ba gendaisa pamwalu'a minyikia kulibona lisu'ba limo lya Mwana wa Mundu, lakini mwalibonali. ²³ Bandu balu'a kummakianga, ‘Ai palu!’ au, ‘Ai pano!’ Lakini mwenga kanemwabu'ke wala kanemwaki'ngame. ²⁴ Maana kati njai mwaibeyulya ngamwalyalu'a baa lisu'ba lya Mwana wa Mundu. ²⁵ Lakini aalu'a tumbwa wi'ti' baa mungu'su'mbu' no kanilwa na lubelekwo lu'no. ²⁶ Kati mwawabile nsimu wa Nuu, ngamwawalu'a baa nsimu wa masu'ba ga Mwana wa Mundu. ²⁷ Bandu baayendeli lya no nywa, kobeka no ku'nda mpaka nsimu wa Nuu payingi musapina. Ngaupita nkukulo no langanyika boti. ²⁸ Yapanga kati mwayabile kwa Lutu. Bandu bai kabalya no nywa, pi'ma no pi'mi'ya, kena no senga. ²⁹ Lisu'ba li'lu' lyabu'i Lutu Sodoma, mwoto wa bwaluti na kibi'li'tu' watei kwendania kati ula kauluka bu'ka kunani, na kwalangamisa boti. ³⁰ Ngamwalyalu'a baa lisu'ba li'lu' lyoumukulwa Mwana wa Mundu.

³¹ “Lisu'ba lyo, ywoywoti ywalu'a baa pamwagala keneauluke yenda tola mali yake nnyumba na ywembe ywalu'a baa kunng'unda keneaki'li'bu'ke nsu'gu'. ³² Muku'mbu'ki gagampatike nnyumbowe Lutu. ³³ Ywoywoti ywapala kuukosopolya bwu'mi wake alu'a kuobeya na ywoywoti ywaalu'a kuuobeya alu'a kuukosopolya. ³⁴ Nimmakianga panga, lisu'ba lyo bandu abi'li' baagonja pamope, yumo atolelwa na ywi'ngi' alekelwa. ³⁵⁻³⁶ Alwawa abi'li' bapanga pamope kabayaga, atolelwa yumo na ywi'ngi' alekelwa.” ³⁷ Apo nga bannaluya, “Bwana, nga kwaku?” Na ywembe ngaabakia, “Papabile na ntwi ngapabakongolekana tai.”

18

Lukongo lwa nnwawa nng'wi'li'kwa na nsengowe na akimu

¹ Bu'kapo Yesu aasimuli lukongo, li'nga kwalaya panga ipalikwa lu'ba Nnu'ngu' kila lisu'ba wangali totokelwa. ² Ngabaya, “Munni'ma gumo kwai na akimu ywangali kunkilikitya Nnu'ngu' wala kumpi'kania mundu. ³ Munni'ma wowowo, kai' kwai na mau' yumo nng'wi'li'kwa na nsengowe, yakoyage kwa akimu ywo kunnu'ba li'nga apate aki yake bu'ka kwa ndumuni ywake. ⁴ Kwa masu'ba gambone aywo akimu apendili kumpeya aki yake yu'lu' nng'wi'li'kwa, lakini kuundi'la ngaibakia, ‘Pamope no panga nenga ninkilikityali Nnu'ngu' wala napi'kaniali bandu, ⁵ lakini kwa

mwanjaa, nng'wi'li'kwa yu' endaniauya, nilu'a kumpeya, mana ngotwike, aayendelya kuniauya mpaka totokelwa!" "

⁶ Bai, Bwana ngayendelya baya, "Mupi'kaniange mwaalongei yu'lu' akimu nnau. ⁷ Mubaya, Nnu'ngu' alu'a kotoka kwayi'mya balu' baasawile, babanni'lya kilo na muntwekati? Aselewa kwapi'kania? ⁸ Nimmakianga alu'a kwayi'mya kiyu'ngu'ya. Nsimu waaisa Mwana wa Mundu alu'a kwikwemba imani padunia?"

Lukongo lwa Mfalisayo na nnonga koli

⁹ Na Yesu ngaabakia kai' lukongo balu' babaibona anogau na kwasalawa bi'ngi'. ¹⁰ "Bandu abi'li' baayi'i lu'ba kulua lwa Nyumba ya Nnu'ngu'. Yumo aai Mfalisayo na ywi'ngi' nnonga koli. ¹¹ Aywo Mfalisayo ngayi'ma pakisake no lu'ba, 'Wa Nnu'ngu', nendakusukulu kwa mwanjaa nenga, kati bandu bi'ngi' lili, bababile abwimi, abu'su' na apege. Kai' nenga kati ayu' nnonga koli lili. ¹² Nenga nendapunga mala ibi'li' kwa juma, nipiya salaka na saka ya mabi'ko gangu'.' ¹³ Lakini yu'lu' nnonga koli, ngayi'ma kuutalu na aakombwili tu'ndu'bi'a minyo gake kunani, ila aatikitima no ku'ku'li'ka kabaya, 'Wa Nnu'ngu', unibi'ki kiya nenga na mwene sambi.' ¹⁴ Nimmakianga, yu'lu' nnonga koli aki'li'bu'ki kaya asamilwe. Lakini yu'lu' ywi'ngi', asamilweli. Kwa mwanjaa ywau'bu'ya aulu'yi'lwa na ywaiuluya au'bu'yi'lwa."

Yesu abaliki bana anangu'ta (Mat 19:13-15, Mal 10:13-16)

¹⁵ Bandu ngabannetya Yesu bana anangu'ta li'nga akunywe kwa maboko li'nga kwaayalya. Banamasi' pabaabweni, baatikwakanikia kwa ukali'. ¹⁶ Lakini Yesu aatikwakema ngabaya, "Mwaleke abo bana baise kasangu', kenemwakanikie, kwa mwanjaa Ukulungwa wa Nnu'ngu' nga wa bandu kati baa. ¹⁷ Nimmakianga kakape, mundu ywoywoti ywakotoka pokya Ukulungwa wa Nnu'ngu' kati bana anangu'ta, ayinyali mu Ukulungwa wo."

Ukulungwa wa Nnu'ngu' na utayili (Mat 19:16-30, Mal 10:17-31)

¹⁸ Kolongosi yumo wa Kiyahudi, ngannaluya Yesu, "Mwalimu nnogau, nipange buli li'nga niupate ukoto wangayomoka?" ¹⁹ Yesu ngammakia, "Mboni unikema na nnogau? Ntu'pu' ywai nnogau ila Nnu'ngu' kisake. ²⁰ Uitangite amuli, 'Keneube wampege, keneubulage, keneuyibe, Keneukong'ondeli makowe ga ubu'su', waisimu tati' na mau' bako.' " ²¹ Ywembe ngabaya, "Ago goti nigakamwile bu'ka kuunangu'ta wangu'." ²² Yesu pagayu'wine go, ngammakia, "Balo upalikwa panga kili'be simo. Upi'mi'ye kila kili'be sobile naso na kwabagana aki'ba mbanje yo na walu'a ba na amana kunani, bu'kapo uniki'ngame." ²³ Yu'lu' mundu paagayu'wine go, aatinyopa muno kwa mwanjaa aai tayili muno. ²⁴ Yesu paamweni kanyopa muno, ngabaya, "Atayili yingya mu Ukulungwa wa Nnu'ngu' kunonwipe. ²⁵ Male ngamiya yingya mulipoyo lya singano, kulikoni tayili yingya mu Ukulungwa wa Nnu'ngu'." ²⁶ Balu' bandu pabagayu'wine go, ngababaya, "Nyai ywalu'a kosopolelwa?" ²⁷ Yesu ngayangwa, "Gagakotoka kambolwa na mundu, kwa Nnu'ngu' gendakombolwa." ²⁸ Nembe Petili ngannaluya, "Na twenga, buli? Tuilei ili'be yitu yoti tukuki'ngime wenga!" ²⁹ Yesu ngaabakia, "Kakape nimmakianga, mundu ywoywoti ywaulei nsengo wake, au nnyumbowe, au nnongowe, au

abelei bake, au bana kitumbu sa Ukulungwa wa Nnu'ngu',³⁰ alu'a pokya gambone nambi'yambi' na ukoto wangayomoka pawaisa."

*Yesu alongela pampanda patatu kwa kiwo na uyu'ki wake
(Mat 20:17-19, Mal 10:32-34)*

³¹ Yesu ngayenda nabo pambwega balu' ku'mi na abi'li' ngaabakia, "Mupi'kani wi'ti! Tuyenda ku Yelusalemu na akwo, kila skiandikilwe na alondoli ba Nnu'ngu' kwa Mwana wa Mundu kikatimya.³² Kwa mwanjaa, alu'a kamukiyilwa kwa bandu bangali Ayahudi na bembe balu'a kunsalanga, kumpwi'wa na kumwunia mata.³³ Balu'a kunku'mbwa bokola na kummulaga, lakini lisu'ba lyenetatu alu'a yu'ka."³⁴ Lakini bembe bakwipwili likowe lyo ata pasene, kwa mwanjaa sateiyilwa kikomekeyo sa makowe go na baatangiteli gagaalongelikwe.

*Yesu antepwa mbulibuli ku Yeliko
(Mat 20:29-34, Mal 10:46-52)*

³⁵ Yesu pai papipi na ku Yeliko, kwai na mundu yumo mbulibuli atami mudi'la kalu'balu'ba.³⁶ Paayu'wine lipi'nga lya bandu kalipi'ta ngalaluya, "Kwi na ki'li'?"³⁷ Ngabammakia, "Yesu wa ku Nasaleti endapi'ta."³⁸ Na ywembe ngatu'ndu'bi'ya lilobe kabaya, "Yesu, Mwana wa Daudi, unibi'ki kiya!"³⁹ Balu' babaalongolile, ngabankwi'li'ka na kummakia atame liki. Lakini ywembe ngayendelya tu'ndu'bi'ya lilobe, "Mwana wa Daudi, unibi'ki kiya!"⁴⁰ Yesu ngayi'ma na kwabakia panga bannete nnu'ngi' yake. Palu' yu'lu' mbulibuli paikite papipi, Yesu ngannaluya,⁴¹ "Upala nikupangi ki'li'?" Na ywembe ngannyangwa, "Bwana, nilu'ba nikombwe lola."⁴² Yesu ngammakia, "Ulole! Imani yako ikutepwile."⁴³ Na popopo aywo mbulibuli aakombwi lola, ngaanki'ngama Yesu kankwi'ya Nnu'ngu'. Na bandu boti pabagabweni go, bannumbike Nnu'ngu'.

19

Yesu na Zakayo

¹ Yesu aikite kunni'ma wa ku Yeliko, ngapi'ta mumali'la ga nni'ma wo.² Akwo kwai na mundu yumo ywakemelwa Zakayo, aywo aai mundu nku'lu' ywa alonga koli, kai' aai tayili.³ Apalage kummona Yesu panga ai buli lakini akombwili kummona kwa mwanjaa, bandu bai baingi na kyi'mo sake sai kipi.⁴ Kwa nyo, aabutuki nnu'ngi' no u'bu'ka munku'yu' li'nga ammone Yesu, kwa mwanjaa api'ti ndi'la yi'lu'.⁵ Bai, Yesu paikite palu', ngalola kunani ngammakia, "Zakayo, uuluke kiyu'mbi'ti'ka, kwa mwanjaa li'no nipalikwa ngapiliye kasako."⁶ Apo Zakayo ngauluka kiyu'ngu'ya na kunkemya kasake kwo napusika.⁷ Bandu boti pabagabweni go, ngabaku'ku'li'ka no baya, "Ayi'i tama na mundu mwene sambu."⁸ Zakayo ngayi'ma na kummakia Yesu, "Bwana, upi'kani! Nenga lisinda lya mali yangu' nalu'a kwapeya aki'ba na mana nampokonywi mundu kili'be, nalu'a kunki'li'bu'ki'ya mala nsese."⁹ Yesu ngammakia, "Li'no ukosopoli wi pansengo gu'no, kwa mwanjaa ayu' naywembe nga ywa lukolo lwa Bulaimu."¹⁰ Kwa mwanjaa Mwana wa Mundu aisi pala no kosopolya babaobite."

*Lukongo lwa atumisi ku'mi
(Mat 25:14-30)*

¹¹ Apo Yesu paabile kaegelya ku Yelusalemu. Bandu babampi'kaniage baganiage panga yaigali pasene bai Ukulungwa wa Nnu'ngu' ulu'e isa.

¹² Kwa nyo, Yesu ngaabakia lukongo lu'no, "Kwai na mundu ywalukolo lwa kikulungwa ywayabwi mwanja, yenda kunni'ma wa kuutalu li'nga pokya utawala wa ukulungwa no buya. ¹³ Bai, wai kaapala bu'ka, ngaakema witi' atumisi bake ku'mi na kwapeya mbanje kila mundu na kwabakia, 'Mupangi nsuluso mpaka panabuya.' ¹⁴ Lakini bandu ba palu' baatikunsukwa kwa nyo ngabatuma bandu bayende ku'lu' bakabaye, 'Tukani kututawala yu.'

¹⁵ "Aywo mundumuko aabuyangani kaya wayomwi pokya ukulungwa, popopo ngaabakia balu' atumisi baapei mbanje bakemelwe li'nga atange panga kila mundu abeliye ili'nga. ¹⁶ Ntumisi ywalongolile ngapitya, ngabaya, 'Bwana, nibeliye ku'mi yi'ngi' ya mbanje yawanipeile.' ¹⁷ Naywembe ngammakia, 'Unogie, wenga nga wantumisi nnogau. Kwa mwanjaa upangite kinannoga mumakowe masene, ulu'a panga wa kolongosi mulambo ku'mi.' ¹⁸ Ntumisi ywenebi'li' ngaisa kabaya, 'Bwana, nibeliye yi'ngi' tano ya yi'lu' mbanje yawanipeile.' ¹⁹ Naywembe ngammakia, 'Na wenga kai', ulu'a panga wa kolongosi mulambo tano.'

²⁰ "Ntumisi ywi'ngi' ngaisa kabaya, 'Bwana, utole mbanje yako, natiya wisu mukitambala. ²¹ Naatiyogopa kwa mwanjaa wenga wa mundu nkali'. Wenga utola yangali yako na uuna yangali kena.' ²² Naywembe ngammakia, 'Malongelo gako galaya makosa gako, wenga wantumisi nnau! Waatangite panga nenga nankali', nitola yangali yangu' na niuna yangali kena. ²³ Kwa mwanjaa ki'li', ukotwike bi'ka mbanje yangu' kwa bababeleya, na nenga ngaisa tola yaibeleyilwe mwakubuya?' ²⁴ Apo ngaabakia balu' bababile palu', 'Mumpokonywe ayo mbanje, mukampe yu'lu' ywabeliye ku'mi yi'ngi'.' ²⁵ Bembe ngabammakia, 'Lakini Bwana, aywo abile na mali yambone muno!' ²⁶ Ywembe ngayangwa, 'Kila ywabile na kili'be nga ywapeyelwa no yongekeyelwa. Lakini yu'lu' ywangali ba naso kili'be, ata si'lu' sabile naso satolelwa. ²⁷ Na nambi'yambi', babanisukwa na babanikana nibe na nkulungwa wabe, mwalete pano, na mwabulage papanopano nnu'ngi' yangu'."

Yesu ayingya ku Yelusalemu kwa si'li'ku'si'li'ku'
(Mat 21:1-11, Mal 11:1-11, Yoa 12:12-19)

²⁸ Yesu paayomwi longela go, aatlongolya kalongokeya ku Yelusalemu, ²⁹ paaegeli Bethfage na Betania papipi na kitu'mbi' sa Minjaituni, aatumike banamasi' bake abi'li', ³⁰ ngaabakia, "Muyende kukilambo sakibile nnu'ngi' yinu. Pamwayingya mukilambo, mwalikolya likinda lya mbu'nda ywan-gakolelelwa na mundu atabilwe. Mumundwe, munnete pano. ³¹ Mana alu'a kunnaluya mundu mwanjaa ki'li' mumundwa, mwammakie, 'Bwana endakumpala.'"

³² Bai, babatumilwe ngabayenda na bakoli kati mwababakiyilwe na Yesu. ³³ Pabaabile kabamundwa yu'lu' mwana wa mbu'nda, bene ngabaalaluya, "Kwa mwanjaa ki'li' mumundwa mwana mbu'nda yu'?" ³⁴ Na bembe ngabayangwa, "Bwana endakumpala." ³⁵ Bai, ngabam-pelekya Yesu yu'lu' mwana mbu'nda. Bu'kapo ngabatandika magu'bo gabe panani ya mbu'nda na kumwu'bu'ya Yesu panani yake. ³⁶ Yesu payendeli na mwanja, bandu baatandike magu'bo gabe musimbasingwa.

³⁷ Paaegeli ku Yelusalemu pabwelyo wa kitu'mbi' sa Minjaituni, lipi'nga lya banamasi' bake ngabatumbwa kwi'ndi'lya na kunkwi'ya Nnu'ngu' kwa lilobe liku'lu', kwa mwanjaa ya makowe maku'lu' gabagabweni.

³⁸ Ngabayaya, "Ayaliwite Nkulungwa ywaisa kwa lina lya Bwana! Amani

kunani, utukupu kwa Nnu'ngu' ywabile kunani!" ³⁹ Apo Mafalisayo bi'ngi' babaabile mu'lu' mulipi'nga lya bandu ngabammakia Yesu, "Mwalimu, wakanikie banamasi' bako kanebapange ndu'ti!" ⁴⁰ Yesu ngayangwa, "Nimmakianga, mana bakotwike bembe, ata maliwe galu'a kwi'ndi'lya."

Yesu akili'lya kilambo sa ku Yelusalemu

⁴¹ Paaegeli muno na kuubona nni'ma gu'lu' Yesu aatikuuli'lya. ⁴² Ngabaya, "We Yelusalemu, Ukatangage li'noli'no makowe gagaleta amani! Lakini nambi'yambi' gaiyilwe paminyo yako. ⁴³ Kwa mwanjaa masu'ba gendaisa, babakusukwa bakuti'ti'ki'a maboma, na kukuibya ndi'la wakane kosopolelwa. ⁴⁴ Bakutimbatimba wenga pamope na bana bako bababile nkati ya ingu'mbi' yako, baakulekyali ata liwe limo panani ya li'ngi', kwa mwanjaa wautangiteli nsimu Nnu'ngu' paakwisili kukanayangatiya."

Yesu ayingya mu Nyumba ya Nnu'ngu'

(Mat 21:12-17, Mal 11:15-19, Yoa 2:13-22)

⁴⁵ Bu'kapo, Yesu aayingi mulua lwa Nyumba ya Nnu'ngu' no tumbwa kwabi'nga asulusi, ⁴⁶ Nembe ngabaya, "Iandikilwe, 'Nyumba yangu' yapanga nyumba yo salilya,' lakini mwenga muipangite ibe mbango ya apokonyoli." ⁴⁷ Yesu aai kayi'gana mulua lwa Nyumba ya Nnu'ngu' kila lisu'ba. Api'ndo ba dini, balimu ba Salya na alongosi ba bandu baapalike kummulaga. ⁴⁸ Lakini bai ntu'pu' lyopanga, mwanjaa bandu boti baai kabampi'kania muno.

20

Makowe ga utawala wa Yesu

(Mat 21:23-27, Mal 11:27-33)

¹ Lisu'ba limo, Yesu waabile kaayi'gana bandu mulua lwa Nyumba ya Nnu'ngu' na kwaalya makowe ganannoga, api'ndo ba dini, balimu ba Salya pamope na agoi batiisa, ² ngababaya, "Utubakie! Upanga makowe ga goti kwa utawala waku', kai' nyai ywakupei utawala gu'?" ³ Yesu ngaabakia, "Nanenga mbala kunnaluyanga. Munibakie, ⁴ utawala wa Yoani Ywabatisage wabu'kite kwa Nnu'ngu' au bandu?" ⁵ Lakini bembe ngababakiana nnyanya, "Mana tubaite ubu'kite kwa Nnu'ngu', ywembe alu'a taluluya, 'Mboni mumwu'bi'li lili?' ⁶ Na mana tubaite ubu'kite kwa mundu, bandu boti ba pano batuku'mbwa maliwe, kwa mwanjaa boti bau'bi'lile panga Yoani aai nnondoli ywa Nnu'ngu'." ⁷ Bai, ngabammakia, "Tutangiteli utawala wo wabu'kite kwaku'." ⁸ Yesu ngaabakia, "Ata nenga nimmakiangali nigapanga makowe ga kwa utawala waku'."

Lukongo lwa nng'unda wa minjabibu na aku'li'ma

(Mat 21:33-46, Mal 12:1-12)

⁹ Yesu ngayendelya kwabakia bandu lukongo lu'no, "Mundu yumo ali'mike nng'unda wa minjabibu, na ayaiki aku'li'ma kwa mali'po no yabwa mwanja mpaka kilambo sa kuutalu, atami kwo kwa masu'ba ganambone. ¹⁰ Pa mauno, mundu ywo ngantuma ntumisi ywake kwa balu' aku'li'ma bammauli lipungu lya itunda lya mauno ga nng'unda wa minjabibu. Lakini balu' aku'li'ma batikunku'mbwa ntumisi ywo na kunki'li'bu'ya moko gabule. ¹¹ Yu'lu' bwana ngantuma kai' ntumisi ywi'ngi', lakini bembe ngabanku'mbwa, bampangi makowe ga oni na kunki'li'bu'ya moko gabule. ¹² Ngaantuma kai' ywenetatu, aywo ywembe,

pabannumiye ngabantaikulya paungo. ¹³ Yu'lu' mwene nng'unda ngabaya, 'Nilu'a panga buli? Nalu'a kuntuma mwana ywangu' ywanimpindle, kwaali' ywembe balu'a kunnyu'wa.' ¹⁴ Balu' aku'li'ma pabamweni bai, ngababakiana, 'Ayu' ngalu'a tola ulisi wake, kwa nyo tummulage li'nga ulisi wo upange witu.' ¹⁵ Bai, ngabampiya paungo ya nng'unda wa minjabibu na kummulaga."

Yesu ngalaluya, "Yu'lu' mwene nng'unda alu'a kwapanga buli balu' aku'li'ma? ¹⁶ Alu'a isa kwabulaga aku'li'ma bo na kwapeya aku'li'ma bi'ngi' nng'unda wo wa minjabibu." Bandu wabayu'wine makowe go ngababaya, "Lili! Kanegapite ata pasene!" ¹⁷ Lakini Yesu ngaabu'nju'lya minyo na kwabakia, "Bai, Maandiko Mapeleteu gaalomboli ki'li'? 'Liwe lyabalikani asengi, nambi'yambi' lipangite liwe liku'lu' lya pakitumembe!' ¹⁸ Mundu ywoywoti ywatu'mbu'ka panani ya liwe lyo ati'kwanika ipandeipande na mana lintu'mbu'ki mundu ywoywoti, lyantimba."

Li'pa koli kwa Kaisali

(Mat 22:15-22, Mal 12:13-17)

¹⁹ Balimu ba Salya na api'ndo ba dini baatangite panga lukongo lwo lwali'ngage bembe, kwa nyo bapalage kummoywa papalu'palu', ila bayogwipe bandu. ²⁰ Bai, ngabaupala nsimu waupwaika. Ngabaatuma bandu baku'pi'ki'ye panga anogau, bampekeseni Yesu kwa kunnaluya, li'nga hammoywe na kunkamukia kwa alongosi ba silikali. ²¹ Bandu bo ngabammakia, "Mwalimu, tutangite panga wendalongela no yi'gana makowe ga kakape, kai' wenga ubawali bandu, uyi'gana kakape ndi'la ya Nnu'ngu'. ²² Bai, utubakie yendayi'ki'ti'lwa mu Salya ya Musa li'pa koli kwa Kaisali?" ²³ Yesu akwipwile kitapa sabe ngaabakia, ²⁴ "Munilaye lwela, lubile na kuminyo ya nyai?" ²⁵ Na bembe ngabannyangwa, "Kuminyo ya Kaisali." Yesu ngaabakia, "Bai, ga Kaisali mumpei Kaisali, ga Nnu'ngu' mumpei Nnu'ngu'." ²⁶ Bakomwili kunnyonja kwa likowe lyolyoti palu' pa bandu, kwa nyo ngabatama liki no sangala mwaayangwile.

Makowe go uyu'ki

(Mat 22:23-33, Mal 12:18-27)

²⁷ Bu'kapo Masadukayo, bababaya panga babawile bayu'kali, bamwisili Yesu, ngababaya, ²⁸ "Mwalimu, Musa atuandiki panga manaitei mundu nsi'si' awile na anei nzwawa nng'wi'li'kwa wangali bana, nnunawe apalikwa antole ywo nzwawa li'nga ampapi nku'we bana. ²⁹ Ngaipanga, nsimu gumo kwai na akingolo saba. Yu'lu' nku'lu' aatikobeka no waa wangali mwana. ³⁰ Yu'lu' nnuna ywenebi'li' ywantweti yu'lu' nng'wi'li'kwa na ywembe ngawaa kai', ³¹ na nnuna ywenetatu yai nyinyonyo. Makowe gai gagalu'galu' kwa boti saba, boti bawile wangali papa bana. ³² Kuundi'la na yu'lu' nzwawa ngawaa. ³³ Lisu'ba lyabalu'a yu'yi'lwa babawile, nzwawa ywo apanga nnyumbo wa nyai? Kwa mwanjaa boti saba baankobike." ³⁴ Yesu ngaabakia, "Bandu ba nsimu gu'no kobeka no ku'nda, ³⁵ lakini balu' bababalangilwa panga baapwaika yu'ka no tama na Nnu'ngu', baakobekali na baaku'ndali. ³⁶ Kai', bawaa, kwa mwanjaa babaa kati malaika, no baa bana ba Nnu'ngu' kwa mwanjaa bayu'kite muuwi'li. ³⁷ Lakini kwa mwanjaa kubile no yu'ka bu'ka kuuwi'li, ata Musa aayi'ki'tile. Mumaandiko Mapeleteu ga si'lu' kiwi'mbi' sasabile kakiyaka mwoto, kaantambwa Bwana kati 'Nnu'ngu' wa Bulaimu, Nnu'ngu' wa Isaka, na Nnu'ngu' wa Yakobi.' ³⁸ Bai, ywembe Nnu'ngu' ywa awi'li lili, ywembe Nnu'ngu' ywa balu' bababile bau'mi, kwa mwanjaa kasake boti

bendalama.” ³⁹ Bi'ngi' ba balu' balimu ba Salya ngababaya, “Mwalimu, mwoyangwile ngamwembe.” ⁴⁰ Ntu'pu' mundu ywi'ngi' ywalowite kai' kunnaluya gi'ngi'.

Makowe ga Kilisitu

(Mat 22:41-46, Mal 12:35-37)

⁴¹ Yesu ngaalaluya, “Ibayilwa buli panga Kilisitu ywabayilwe nga mwana wa Daudi? ⁴² Daudi mwene abaya mu Zabuli, 'Bwana Nnu'ngu' aammakie Bwana ywangu', Tama kummalyo gangu', ⁴³ mpaka nauluye andumu bako babe pai' ya magu'lu' gako.’

⁴⁴ “Manaitai Daudi ankema ywembe 'Bwana,' apanga buli kai' mwana wake?”

Yesu akwi'li'ka bandu kanebabe kati balimu ba Salya

(Mat 23:1-36, Mal 12:38-40)

⁴⁵ Yesu ngaabakia banamasi' bake nnu'ngi' ya bandu boti, ⁴⁶ “Mwili'ndi'le na balimu ba Salya babapenda pi'tapi'ta bawalile makanju malaso. Bapendi pangilwa abali na bandu kwa isima kusoko no tama muitamo ya bandu bako, mu Nyumba ya kundu'ba Nnu'ngu' na mumasalaka. ⁴⁷ Baapokonywa alwawa awi'li'kwa ku'no kabaku'pi'ki'ya panga anogau kwo sali sala ndaso. Abo baapata ukumu ngu'lu'.”

21

Salaka ya mau' nng'wi'li'kwa

(Mal 12:41-44)

¹ Yesu aatikwalingia matayili, ngaabona kabayi'ya salaka yabe mulisanduku lya mbanje ya mulua lwa Nyumba ya Nnu'ngu', ² ngammona mau' yumo nng'wi'li'kwa kayi'ya mo ela njene. ³ Bai, ngabaya, “Nimmakianga, mau' yu' nng'wi'li'kwa nki'ba ayi'i kiku'lu' mulisanduku kuliko sabayi'i bi'ngi' boti. ⁴ Kwa mwanjaa boti bo bapiyike salaka bu'kana na mali yabe yaipi'tile, lakini mau' yu' muuki'ba wake, ayi'i yoti yabile nayo.”

Yesu alondwa sengwanilwa kwa Nyumba ya Nnu'ngu'

(Mat 24:1-2, Mal 13:1-2)

⁵ Bandu bi'ngi' balongelyage makowe ga Nyumba ya Nnu'ngu', mwainemkilwe kwa maliwe ga samani, pamope na upo yaipiylwe kwa Nnu'ngu'. Yesu ngabaya, ⁶ “Aga goti gamugabona, gaaisa masu'ba lyaigalali ata liwe limo panani ya li'ngi', kila kili'be sasengwanilwa.”

Tabu na ngu'su'mbu'

(Mat 24:3-14, Mal 13:3-13)

⁷ Bai, ngabannaluya, “Mwalimu, makowe go gapitya pakubawi? Na kikowe saku' sasalaya panga makowe go gaegelile pitya?” ⁸ Yesu ngaayangwa, “Mulinguli mwakenekongelwa. Kwa mwanjaa baingi baisa na kulitumya lina lyangu', kila mundu kabaya panga, ywembe nga nenga no panga nsimu gu'lu' wegelile. Lakini mwenga kenemwakoleye! ⁹ Bai, pamwagayu'wa makowe ga ngondo na maangaiko, kenemwayogope, kwa mwanjaa ago gapalikwa gapi'te wi'ti', lakini matemulyo ga goti gaapanga balo.” ¹⁰ Bu'kapo ngayendelya longela, “Nni'ma gumo waku'mbwana na wi'ngi' na ukulungwa gumo waku'mbwana na wi'ngi'. ¹¹ Kila pandu palu'a panga na malendemo maku'lu' ga bwi', njala na utamwe wa tauni. Kai' kwabaa na makowe maakau na myanju miku'lu' kunani. ¹² Wangapitya ago goti, yalongolya wi'ti' kummoywa mwenga, kummi'ka

mungu'su'mbu' no pwatilwa mumayumba ga kunnu'ba Nnu'ngu' na kunnyi'yanga muutabilwe. Mwapelekelwa nnu'ngi' ya akulungwa na atawala kwa mwanjaa ya lina lyangu'. ¹³ Li'nga mukanikong'ondeli kasabe. ¹⁴ Mukangamale mummyoyo yinu, kenemwaganiye pamwapala kwikengya. ¹⁵ Kwa mwanjaa nenga namwene nilu'a kumpeyanga milongelo yene malango, ata andumu bako bakukombwali kai' bakutaukyali. ¹⁶ Abelei binu, anuna, alongo na mambwiga binu balu'a kunsongya mwenga na mwabi'ngi' mwalu'a bulagilwa. ¹⁷ Bandu boti balu'a kunsukwanga kwa mwanjaa wa lina lyangu'. ¹⁸ Lakini, ata lunywili lumo lwa mitwe yinu lwaobali. ¹⁹ Kwo komea kwinu mwalu'a kosopolya bwu'mi winu.

Yesu alondwa sengwanilwa kwa Yelusalemu

(Mat 24:15-21, Mal 13:14-19)

²⁰ "Pamwalu'a kukibona kilambo sa ku Yelusalemu kiti'li'tilwe na mayesi, bai mwatange panga nsimu wisile wo sengwanilwa kwa kilambo so. ²¹ Apo, bababile ku Yudea babutuki muitu'mbi', balu' bababile mukilambo babu'ke na balu' bababile kumigunda kenebaki'li'bu'ki kukilambo. ²² Kwa mwanjaa masu'ba go nga ga ukumu, li'nga goti gagaandikilwe mu Maandiko Mapeleteu gatimi. ²³ Balu'a kibona atopelwe na babayongeya masu'ba go! Kwa mwanjaa kwalu'a baa na siki ngu'lu' munni'ma na nyongo ya Nnu'ngu' yalu'a kwaisilya bandu bo. ²⁴ Bi'ngi' babulagilwa kwa lipanga, bi'ngi' batolelwa mateka mumili'ma yoti, na kilambo sa ku Yelusalemu sali'batilwa na bandu bangali Ayahudi, mpaka nsimu wabe pawayomokya.

Isa kwa Mwana wa Mundu

(Mat 24:29-31, Mal 13:24-27)

²⁵ "Kwalu'a baa na myanju mulisu'ba, mwei, na ndondwa. Dunia yoti yaba musiki kwa kitumbu sa kyukala so bu'kana na mwago wo yu'gayu'ga kwa masi' ga baali. ²⁶ Bandu baiduka kwa mwanjaa ya bwoga, kabalolela makowe gagalu'a pitya, kwa mwanjaa makakala ga kunani galu'a titatika. ²⁷ Bu'kapo, balu'a kummona Mwana wa Mundu kaisa mulyunde, mwene makakala na utukupu wammese. ²⁸ Pagalu'a tumbwa pitya makowe go mwayi'me no tu'ndu'bi'ya mitwe yinu kunani, kwa mwanjaa kosopolelwa kwinu kuegelile."

Lukongo lwa ntini

(Mat 24:32-35, Mal 13:28-31)

²⁹ Bu'kapo ngaabakia lukongo lu'no, "Mulolekeye nkongo wa ntini na mikongo yi'ngi' yoti. ³⁰ Pamwibona panga itumbwile ipuka makapi, mwatange panga nsimu wa kyuku wegelile. ³¹ Nyinyonyo, pamwagabona makowe go kagapangilwa, mwatange panga Ukulungwa wa Nnu'ngu' wegelile. ³² Kakape nimmakianga, lubelekwo lu'no lwa nambi'yambi' lwapi'tali wangalipangika ago goti. ³³ Makowe goti gagabile padunia na panani ya dunia gapi'ta, lakini mayi'gi'yo gangu' gaapi'tali.

Tupalikwa tube minyo

³⁴ "Mube minyo, yakenetopelwa myoyo yinu na makowe maakau, lobya na mengo ga bwu'mi gu'no. Mana lili, lisu'ba lyo lyamwisilyanga kwa kiimuimu. ³⁵ Kwa mwanjaa lyamwisilya kati kitapa kwa boti babatama mudunia yoti. ³⁶ Mutame mwiso bai na mukoye lu'ba Nnu'ngu' li'nga mupate makakala go pi'ta salama mumakowe goti gagalu'a pitya no yi'ma nnu'ngi' ya Mwana wa Mundu." ³⁷ Muntwekati masu'ba go Yesu ayi'ganage

bandu mulua lwa Nyumba ya Nnu'ngu', lakini kilo ayendage kukitu'mbi' sa Minjaituni no tama kwo. ³⁸ Bandu boti bayendage mulua lwa Nyumba ya Nnu'ngu' kindai' putiputi li'nga kumpi'kania.

22

Makowe ga kummulaga Yesu

(Mat 26:1-5, Mal 14:1-2, Yoa 11:45-53)

¹ Lisu'ba lya si'li'ku'si'li'ku' ya Makati Gangalu'la, yaikemelwa Pasika, yai kaiegelya. ² Api'ndo ba dini na balimu ba Salya baapalike ndi'la ya kummulaga Yesu, lakini baayogopage bandu. ³ Bai, Ibilisi ngannyingya Yuda Isikaloti, yumo ywa balu' banamasi' ku'mi na abi'li'. ⁴ Yuda aayi' lagana na api'ndo ba dini na ali'ndi'li ba Nyumba ya Nnu'ngu' mwopanga li'nga kunsongya Yesu kasabe. ⁵ Baatinapusika nabembe ngabayi'ki'tyana nakwe kunni'pa mbanje. ⁶ Yuda aayi'ki'tile, ngapala lipala lya kwakamukiya pangali tanga lipi'nga lya bandu.

Kwibi'ka wiso si'li'ku'si'li'ku' ya Pasika

(Mat 26:17-25, Mal 14:12-21, Yoa 13:21-30)

⁷ Bai, Lisu'ba lya Makati Gangalu'la ngaliika. Na alyo nga lisu'ba lyo sinjilwa Mwana wa Ngondolo ywa Pasika. ⁸ Apo Yesu ngaatuma Petili na Yoani, ngaabakia, "Muyende mukatubi'ki wiso si'li'ku'si'li'ku' li'nga tulye Pasika." ⁹ Nabembe ngabannaluya, "Upala tukakubi'ki wiso kwaku?" ¹⁰ Ngaabakia, "Pi'kani! Pamwalu'a yenda kukilambo, mwakwembana na nnalu'me ywapu'twi kibi'ga sa masi'. Mwanki'ngame mpaka nnyumba ya nyumba yaayingya. ¹¹ Mwammakie mwene nseno, 'Mwalimu endakulaluya, kubi kwaku' kuswi kwoli'lya Pasika nenga na banamasi' bangu'?' ¹² Naywembe aannangya sumba kiku'lu' kugolopwa sakibi'kilwe wiso, na mwenga mukabi'ke wiso ilyo." ¹³ Bai, ngabayenda, baakikoli kila kili'be kibi kati mwaabakie Yesu, ngababi'ka wiso Pasika.

Kilyo pamesa ya Bwana

(Mat 26:26-30, Mal 14:22-26, 1Kol 11:23-25)

¹⁴ Saa payikite, Yesu ngatama lya na atumilwe bake. ¹⁵ Ngaabakia, "Ndeminyikia muno lya Pasika yi'no pamope na mwe, ku'no kaiegelya saa yo teselwa kwangu'. ¹⁶ Kwa mwanjaa nimmakianga panga nailyali kai' mpaka palu' panailya yi'lu' yaitimile pawaika Ukulungwa wa Nnu'ngu'." ¹⁷ Bu'kapo ngakitola kikombe sa lipwai no sukulu, ngabaya, "Mupokyangе, munywe pamope. ¹⁸ Kwa mwanjaa bu'ka nambi'yambi' nimmakianga, nainywali kai' lipwai ya njabibu mpaka pawalu'a isa Ukulungwa wa Nnu'ngu'." ¹⁹ Bu'kapo ngaatola likati, ngasukulu, ngalimetwana na kwapeya kabaya, "Yi'no nga yi'ga yangu' yaipiyilwa kwa mwanjaa ya mwe. Mwapange nyo kwa kuniku'mbu'kya." ²⁰ Ngapanga nyinyonyo na kikombe sa divai bu'ka pa kilyo, kabaya, "Kikombe si'no nga lilagano lyayambi' lya myai yangu' yayiitanika kwa mwanjaa mwenga. ²¹ Lakini, mulolange! Yu'lu' ywanisongya ai pamope na nenga pano pamesa. ²² Kakape Mwana wa Mundu ayenda bulagilwa kati mwabini Nnu'ngu', lakini akibona yu'lu' ywansongya." ²³ Apo ngabatumbwa laluyana bene na bene nyai kati yabe ywalu'a panga likowe lyo.

Nyai nku'lu' pakati yitu!

²⁴ Kwapitike ntau kwa abo banamasi' panga nyai ywaganiiylwa baa nku'lu' kuliko bi'ngi'. ²⁵ Yesu ngaabakia, "Akulungwa ba bandu bangali

Ayahudi bawala bandu babe kwa makakala, na bembe bakemelwa ayi'mi'li'ki'yi ba bandu. ²⁶ Lakini kaneibe nyo kwinu, ila yu'lu' ywabi nku'lu' kwinu apalikwa abe nsene wa boti, na ywabi kolongosi apalikwa abe kati ntumisi. ²⁷ Tubaye nku'lu' ngaywaku', yu'lu' ywatama pamesa no lya, au yu'lu' ywatumikia? Ngamwembe panga yu'lu' ywatama pamesa no lya! Lakini ata nyo nenga nibi pano pakati yinu kati nantumisi. ²⁸ Mwenga ngamwabile na nenga nsimu woti wa mapayilwo gangu', ²⁹ kati Tati' bangu' mwabangamukiye ukulungwa, na nenga ninkamukiya mwenga ukulungwa. ³⁰ Mwalya no nywa pamesa yangu' mu ukulungwa wangu' no tama muiti'gu' ya kikulungwa kuisenwa ngolo ku'mi na ibi'li' ya Isilaili.

Yesu alondwa panga Petili alu'a kunkana
(Mat 26:31-35, Mal 14:27-31, Yoa 13:36-38)

³¹ "Simoni, Simoni! Pi'kania wi'ti' Ibilisi ayi'ki'tilwe na Nnu'ngu' kumpeta mwenga kati mundu mwapeeta ngano. ³² Lakini nenga nitekulu'bya kwa Nnu'ngu' li'nga imani yako yakene'ngwa. Nawenga pawalu'a niki'li'bu'ky'a, wasenge akina alongobo." ³³ Petili nganyangwa, "Bwana, niyi'ki'tile yenda pamope na wenga muutabilwe, na ata waa." ³⁴ Yesu nganyangwa, "Nikubakia wenga wa Petili, kapala bi'ka njogolo li'no kilo walu'a ngana mala itatu panga unitangiteli."

Nsimu wa atali wegelile

³⁵ Bu'kapo, Yesu ngaalaluya banamasi' bake, "Nsimu panantumike wanagalipu'twa mpuko wa mbanje wala utingo wala ilatu, mwapu'ngu'kilwe na kili'be sosoti?" Ngabayangwa, "Lili." ³⁶ Naywembe ngaabakia, "Nambi'yambi', ywabile na mpuko wa mbanje aupu'twe na ywabile na utingo nyinyonyo. Na ywabile ntu'pu' lipanga, api'mi'ye likoti lyake li'nga akapi'me limo. ³⁷ Nimmakianga gano mayi'gi'yo ga Maandiko Mapeleteu, 'Aabi'kilwe lipi'nga limo na babaalabiya.' Ipalikwa gatimi na gagalikwa na nenga gendaikya." ³⁸ Nabembe ngababaya, "Bwana, lola, pano pai na mapanga gabi'li'." Naywembe ngabaya, "Bai gali'ngani!"

Yesu annu'ba Nnu'ngu' kukitu'mbi' sa Minjaituni
(Mat 26:36-46, Mal 14:32-42)

³⁹ Yesu pabu'i po kati mwayobelile ngayenda kukitu'mbi' sa Minjaituni, na banamasi' bake ngabanki'ngama. ⁴⁰ Paaikite kwo ngaabakia, "Mulu'bange Nnu'ngu' mwakaneyingya mumapayilwo." ⁴¹ Bu'kapo ngaaleka no yenda kuutalu pasene ngakilikita no lu'ba Nnu'ngu', ⁴² "Tati', mana mupendile, munibu'ki'ye kikombe si' na ata nyo, ibe kati mwamupendi mwenga, kwenda kati mwanipendi nengali." ⁴³ Bu'kapo, malaika bu'ka kunani ngampitya li'nga kunyongea makakala. ⁴⁴ Paabile mulwu'ngu' luku'lu', aannu'bite Nnu'ngu' kwa makakala muno, ngalimpita lyusu kati matondwa ga myai, ngalibutuka mpaka pai'. ⁴⁵ Paayomwi lu'ba Nnu'ngu', aki'li'bu'ki banamasi' bake, na akoli bagoonjike, kwa mwanjaa baatinyopa. ⁴⁶ Ngaabakia, "Mboni mwendagonja? Muyumukange musali, mwakane yingya mumapayilwo."

Yesu aboyolwa kwa makakala
(Mat 26:47-56, Mal 14:43-50, Yoa 18:3-11)

⁴⁷ Kayendelya longela, ngaliisa lipi'nga lya bandu lilongoyilwe na Yuda, yu'lu' yumo ywa banamasi' ku'mi na abi'li'. Yuda ngayenda kumpanga abali Yesu kwa kunnonia. ⁴⁸ Yesu ngammakia, "Yuda! Unsongya Mwana wa Mundu kwa kunnonia?" ⁴⁹ Banamasi' bake pabagabweni

go ngababaya, “Bwana, tukoleli mapanga gitu?” ⁵⁰ Yumo kati yabe nganku'mbwa lipanga ntumisi ywa Mpi'ndo Mku'lu' wa dini, ngankata likutu lyake Iya kummalyo. ⁵¹ Apo, Yesu ngabaya, “Kotokaa! Ili'ngani.” Ngalikunywa likutu Iya mundu yu'lu', na kuntepwa.

⁵² Bu'kapo Yesu ngaabakia api'ndo ba dini, api'ndo ba ali'ndi'li ba Nyumba ya Nnu'ngu' na api'ndo babaisi kummoywa, “Mboni mwisi na mapanga na mandolonga kuniboywa kati nenga nampokonyoli? ⁵³ Panabile na mwenga kila lisu'ba mulua lwa Nyumba ya Nnu'ngu' mwaniboywili! Lakini, gu'no nga nsimu winu lelo, nsimu wa utawala wa lubi'ndu'.”

Petili ankana Yesu

(Mat 26:57-58, Mal 14:53-54,66-72, Yoa 18:12-18,25-27)

⁵⁴ Bai, ngabammoywa na kumpeleka kasake mpi'ndo nku'lu' wa dini. Petili anki'ngime nsu'gu' kwa kuutalu. ⁵⁵ Mwoto wabi ukunganilwe pakatikati ya luwa. Na bembe batami pamope, na Petili abi pamope nabo. ⁵⁶ Ntumisi yumo nnwawa paamweni Petili atami kayota mwoto ngammu'nju'lya minyo, kabaya, “Mundu yu' aai pamope na Yesu.” ⁵⁷ Lakini Petili ngakana no baya, “Wewenga! Nenintangiteli yu'.” ⁵⁸ Baliya pasene, mundu ywi'ngi' ngammona Petili, ngabaya, “Na wenga wanaywembe kati yabe.” Lakini Petili ngayangwa, “Wenga, nenintangiteli!”

⁵⁹ Walipite lisaa limo, mundu ywi'ngi' ngakong'ondelya panga “Ayu' naywembe mwenekaya wa ku Galilaya.” ⁶⁰ Petili ngabaya, “Wenga we, ne nikitangiteli ata saukilongela!” Na popopo paabile kalongela, njogolo ngabi'ka. ⁶¹ Bwana Yesu ngagalambuka na kummu'nju'lya minyo Petili, na ywembe Petili ngaku'mbu'kya galu' gaabakiyilwe na Bwana Yesu, “Li'no kapala bi'ka njogolo walu'a nikana mala itatu.” ⁶² Apo ngapitya panja, no li'la munomuno.

Yesu endasalangilwa no ku'mbu'lwa

(Mat 26:67-68, Mal 14:65)

⁶³ Balu' bandu babanni'ndi'lage Yesu, batekunku'mbwa na kunsalanga. ⁶⁴ Bantabike kitambala kuminyo, kabannaluya, “Akuku'mbwi nyai? Ebu londwa, tulole!” ⁶⁵ Ngabampikiya makowe gambone ga kumpwi'wa.

Yesu nnu'ngi' ya Balasa Ngu'lu'

(Mat 26:59-66, Mal 14:55-64, Yoa 18:19-24)

⁶⁶ Pakusile, kitamo sa api'ndo ba bandu satipangilwa na amo bakwembine api'ndo ba dini na balimu ba Salya. Yesu ngaletelwa nnu'ngi' ya Balasa Liku'lu' Iya Ayahudi. ⁶⁷ Nabembe ngabammakia, “Tubakia wenga nga wa Kilisitu ywabayilwe?” Yesu ngaabakia, “Ata mana nimmakiangite mwaniu'bi'lyali, ⁶⁸ na ata mana ninnaluyangite liswali, mwaniyangwali. ⁶⁹ Lakini bu'ka nambi'yambi', Mwana wa Mundu alu'a tama kummalyo wa Nnu'ngu' mwene makakala.” ⁷⁰ Apo boti ngababaya, “Elo, baya wenga nga wa Mwana wa Nnu'ngu'?” Naywembe ngabaya, “Mubaya panga nenga nganaywembe.” ⁷¹ Nabembe ngababaya, “Buli, balo tukapala usaili wi'ngi'? Twabene tunnyu'wine kaalongela munkano wake mwene.”

23

Yesu apelekelwa kwa Pilato

(Mat 27:1-2,11-14, Mal 15:1-5, Yoa 18:28-38)

¹ Bu'kapo, boti ngabayi'ma kumpeleka Yesu nnu'ngi' ya Pilato. ² Ngabatumbwa kunsitakya kababaya, “Mundu yu' tunkoli kalemaya bandu bitu, kakana li'pa koli kwa Kaisali na kwikema ati' ywembe nga

Kilisitu, Nkulungwa.”³ Pilato ngannaluya Yesu, “Wenga nga wankulungwa wa Ayahudi?” Yesu ngannyangwa, “Ulongei wenga.”⁴ Pilato ngaabakia api'ndo ba dini na lipi'nga lya bandu, “Nikibonali kitumbu sosoti sa kunsenwa ayu' mundu.”⁵ Lakini bembe ngabakong'ondelya kababaya, “Asopa bandu kwa mayi'gano gake munni'ma woti wa ku Yudea, aatumbuli ku Galilaya na, nambi'yambi' ai pano.”

Yesu apelekelwa kwa Helode

⁶ Pilato wagayu'wine go, ngalaluya, “Mundu yu' nga mwenekaya wa ku Galilaya?”⁷ Paatangite panga Yesu aai muutawala wa Helode, ngampeleka kwa Helode, ywabile ku Yelusalemu nsimu gu'lu'.⁸ Helode aatipulaika muno paamweni Yesu. Aagayu'wine makowe gake, ila endelolela li'nga amnone kwa minyo gake. Kai', au'bi'lyage kummona Yesu kapanga mangelongelo.⁹ Bai, ngannaluya makowe ganambone kwo kondeya, lakini Yesu ayangwili.¹⁰ Api'ndo ba dini na balimu ba Salya, baapitike nnu'ngi', na kunsitakya Yesu kwa makakala.¹¹ Bai, Helode pamope na asikali bake, ngabamwisia Yesu na kumpangya nsalango. Bu'kapo, ngabang'walika ngu'bo ya kikulungwa, na kunki'li'bu'ya kwa Pilato.¹² Helode na Pilato babaabile yu'wanganali, lakini bu'ka lisu'ba lyo baabile mambwiga.

Yesu asenulwa bulagilwa

(Mat 27:15-26, Mal 15:6-15, Yoa 18:39-19:16)

¹³ Bai, Pilato ngakemya kitamo sa api'ndo ba dini, alongosi na bandu,¹⁴ ngaabakia, “Munnetike kasangu' ayu' mundu kamubaya panga atindigana bandu. Nambi'yambi' pi'kaniange! Wanilokikiye likowe lyo nnu'ngi' yinu, nimwenili na lyakau lyolyoti lyalilandana na masitakyo ginu.¹⁵ Wala nenga bai lili, ata Helode alibwenili lyakau lyolyoti, na nyo nganki'li'bwiye kasangu'. Ibonekana mpu'la bai panga mundu yu' apangiteli sosoti sakumpangia asenulwe kiwo.¹⁶ Kwa nyo, nilu'a amulisa ammeselwe mikwasu, bu'kapo nalu'a kunnekekea.”¹⁷ (Kila lisu'ba lya si'li'ku'si'li'ku' ya Pasika, Pilato yपालिकवे क्वायु'गु'lya bandu ntabilwe yumo.)

¹⁸ Lakini boti ngabapanga ndu'ti pamope, “Ummu'ye mundu yu' na utuyu'gu'li Balaba!”¹⁹ Balaba aabi'kilwe muutabilwe kwa mwanjaa ayu'maniye bandu panni'ma, kai' aatibulaga.

²⁰ Pilato apalike kunnekekea Yesu, kwa nyo ngalongela nabo kai'.²¹ Lakini bembe ngabapanga ndu'ti, “Ummambe munsalaba, ummambe munsalaba!”²² Pilato ngaabakia pampanda patatu, “Apangite lyakau lyaku? Nilibonali lyakau lyakumpanga abulagilwe, kwa nyo nilu'a kummesa mikwasu, bu'kapo ninnekekeye.”

²³ Lakini bembe ngabayongekea panga ndu'ti kwa makakala munomuno, panga Yesu lasima abambilwe munsalaba. Kuundi'la, malobe gabe ngagayu'wanika.²⁴ Bai, Pilato ngabaya panga mwabapala bembe ipangilwe.²⁵ Annyu'gu'li yu'lu' ywabampalage, ywabile ntabilwe kwa mwanjaa ayu'maniye bandu panni'ma no bulaga na kwapeya Yesu bampangi mwabapendile.

Yesu endabambilwa

(Mat 27:32-44, Mal 15:21-32, Yoa 19:17-27)

²⁶ Pabaabile kabampeleka, bakwembine na mundu ywakemelwage Simoni wa Kilene, kabu'ka kunng'unda. Bai, ngabammoywa na kun-twi'ka gu'lu' nsalaba aupu'twe nsu'gu' ya Yesu.²⁷ Lipi'nga lya bandu lyatekunki'ngama, nkati yabe baabile alwawa babaabile kabalombola na

kunni'lya. ²⁸ Yesu ngaagalambukya kabaya, "Mwenga mwaakina mau' ba ku Yelusalemu! Kanemundi'li nenga, ila mwili'li mwabene na bana binu. ²⁹ Kwa mwanjaa masu'ba gendaisa pabaalu'a baya, 'Nantali balu' atonga, kingabeleka wala kingayongea bana!' ³⁰ Nsimu wo, bandu ngabatumbwa kuibakia itu'mbi' na itundulia, 'Mututu'mbu'ki na mutuwi'ki'li!' ³¹ Kwa mwanjaa manaitei bandu baupangya nkongo mmi'gi' kati nyo, yapanga buli kwa nkongo nnyu'mu'?"

³² Baatweti kai' bandu bi'ngi' abi'li' babaalabiye, babulagilwe pamope nakwe. ³³ Pabaikite pandu papakemelwa "Lipakala," ngabammamba Yesu munsalaba papipi na balu' abi'li' babaalabiye, yumo lwammalyo wa Yesu na ywi'ngi' lwanki'ya lwake. ³⁴ Yesu ngabaya, "Tati', mwasami kwa mwanjaa, batangiteli lyabalipanga." Bu'kapo, ngababagana magu'bo gake kwo ng'andya mpumbe. ³⁵ Bandu baabile wi'ma kabalola. Nabe-mbe alongosi ngabansalanga kababaya, "Akosopoli bi'ngi', nambi'yambi' aikosopoli mwene, manaitei ywembe nga Kilisitu, nsaulwa na Nnu'ngu'." ³⁶ Nabembe asikali batikunsalanga kai', batikunyenidya na kumpeya kasiki, ³⁷ kababaya, "Manaitei kakape wenga nga wankulungwa wa Ayahudi, wikosopoli wamwene."

³⁸ Kai' maandiko gano gaabi'kilwe panani ya nsalaba wake, "Ayu' nga Nkulungwa wa Ayahudi."

³⁹ Yumo ywa balu' babaalabiye bababambilwe munsalaba, aatikumpwi'wa kabaya, "Nga, kakape buli panga wenga nga wa Kilisitu ywabayilwe? Bai, wikosopoli wamwene, kai' utukosopoli na twenga."

⁴⁰ Lakini yu'lu' ywaalabiye ywi'ngi' ngankalipya nnyine kabaya, "Wenga unnyogopali Nnu'ngu' ata pasene? Wenga utesenulwa nyinyonyo. ⁴¹ Wenga na nenga ngaipalikwa pata mali'po gano kwa galu' gatupangite. Lakini mundu yu' apangiteli lyakau lyolyoti." ⁴² Bu'kapo ngabaya, "Mwa Yesu! Mwangu'mbu'ki nsimu pamwayingya mu Ukulungwa winu." ⁴³ Yesu ngannyangwa, "Nikubakia kakape, li'no waba pamope na nenga kumbepo ya Nnu'ngu'."

Yesu awaa munsalaba

(Mat 27:45-56, Mal 15:33-41, Yoa 19:28-30)

⁴⁴⁻⁴⁵ Payabile kayika saa sita muntwekati, lisu'ba lyasomwi mulika, lubi'ndu' lwawi'ki'li munni'ma woti mpaka saa tisa. Na panja yaitemwana Papeleteu pa Papeleteu mu Nyumba ya Nnu'ngu' yapopwanike ande ibi'li'. ⁴⁶ Yesu ngali'la kwa lilobe liku'lu', "Tati', mumoko ginu niibi'ka loo yangu'." Payomwi longela go, ngayomoka.

⁴⁷ Apo, yu'lu' asikali nku'lu' paagabweni gagapitike, annumbite Nnu'ngu' no baya, "Kakape ayu' aai mundu ywa aki." ⁴⁸ Bandu boti babaakon-golekine po pala bagabone gagapangika, pabagabweni malau gagapitike, baki'li'bu'ki kaya ku'no kabaisenwa no usunika pamwoyo wabe. ⁴⁹ Mambwiga bake boti na balu' alwawa babalongwaniye nakwe bu'ka ku Galilaya, baayi'mi kuutalu lola likowe lyo.

Yesu endasikilwa

(Mat 27:57-61, Mal 15:42-47, Yoa 19:38-42)

⁵⁰⁻⁵¹ Kwai na mundu yumo lina lyake Yusupu, mwenekaya wa Alimataya mukilambo simo sa ku Yudea. Aai mundu nnogau na mwene aki. Aabile kalolela isa kwa Ukulungwa wa Nnu'ngu'. Pamope no panga aabile yumo ywa Kitamo Kiku'lu' sa Ayahudi, aabile anayi'ki'tyanali nabo mukyendo sabe. ⁵² Bai, ywembe ngayenda kwa Pilato, lu'ba ntwi wa Yesu. ⁵³ Bu'kapo ngauluya ntwi bu'ka munsalaba, ngaingilya sanda ngabi'ka mulisiko

lyalii'mbilwe mumpi'mbi', na lyabile lyangakolelwa. ⁵⁴ Lisu'ba lyo lyabile Ijumaa kitamwiyo, kai' lyaai lisu'ba lyo bi'ka wisu lisu'ba lya Sabato ya Ayahudi.

⁵⁵ Balu' alwawa babaalongwaniye na Yesu bu'ka ku Galilaya banki'ngime Yusupu, ngabalibona li'lu' lipango na ntwi wa Yesu mwaubi'kilwe.

⁵⁶ Bu'kapo, baaki'li'bu'ki kaya no bi'ka wisu mauta ganannungya ga kuupakaya ntwi wa Yesu.

Lisu'ba lya Sabato ya Ayahudi baatipu'mu'lya kati mwayaamuliswe na Salya.

24

Yu'ka kwa Yesu

(Mat 28:1-10, Mal 16:1-8, Yoa 20:1-10)

¹ Jumapili, kindai' bulabula, balu' alwawa baayi'i kulisiko, baapu'twi galu' mauta ganannungya gagabi'kilwe wisu. ² Baalikoli li'lu' liwe liimbiliyilwe kuutalu na lisiko, ³ pabaayingi nkati, baubwenili ntwi wa Bwana Yesu. ⁴ Pabaabile kabasangala kwa likowe lyo, imukya bandu abi'li' babaaweti ngu'bo yene mmelemetya muno bayi'mi papipi nabo. ⁵ Balu' alwawa baatiyogopa muno, ngabayinamika ibu'ngi' yabe. Apo balu' bandu ngabaabakia, "Kwa ki'li' mumpala ywabile nkoti mumapango ga awi'li? ⁶ Abileli pano, ayu'kite. Muku'mbu'ki gammakie paabile ku'lu' ku Galilaya, ⁷ 'Ipalikwa Mwana wa Mundu apiyilwe kwa bandu baakau, nabembe balu'a kummamba munsalaba na lisu'ba lyenetatu alu'a yu'ka.' "

⁸ Apo balu' alwawa ngabaku'mbu'kya mayi'gi'yo gake, ⁹ ngabaki'li'bu'ka bu'ka kulipango, na kwabakia balu' banamasi' ku'mi na yumo na apwasi bi'ngi'. ¹⁰ Babaapiyike makowe go kwa atumilwe baai, Malia Makatalena, Yoana na Malia mau' ba Yakobi, pamope na alwawa bi'ngi' babalongwaniye nabo. ¹¹ Banamasi' pabagayu'wine makowe go baagabweni kati gangali ntwi kwa nyo bau'bi'li lili. ¹² Lakini Petili aabutwike lubi'lo mpaka kulipango, palitike no lingulya nkati, ngaibona sanda bai. Ngabuyangana kaya ku'no kasangala kwa galu' gagapitike.

Mwanja woyenda ku Emau

(Mal 16:12-13)

¹³ Lisu'ba lyolyolyo, apwasi abi'li' ba Yesu baai kabayenda kukilambo simo sakikemelwa Emau, ulipau wake kilometa ku'mi na yimo bu'ka ku Yelusalemu. ¹⁴ Baabile kabalongelya makowe go gagapitike. ¹⁵ Pabaabile kabalongela no laluyana, Yesu mwene ngaapita, ngalongwana nabo. ¹⁶ Baamweni, lakini Nnu'ngu' aatabite malango ga kunkwipwa.

¹⁷ Ngaalaluya, "Mulongela ki'li' ku'no kannyenda?" Nabembe baayi'mi liki, no uta ngi'njaki'nja ya kuminyo yabe kwo usunika. ¹⁸ Yumo, ywakemelwa Kileopa, ngannyangwa, "Wenga ngawang'eni kisako ku Yelusalemu wokotoka tanga gagapitike kwo masu'ba gano?" ¹⁹ Naywembe ngaalaluya, "Makowe gaku?" Bembe ngabannyangwa, "Makowe gagapatike Yesu wa ku Nasaleti. Ywembe aai nnonndoli ywa Nnu'ngu' nku'lu' mwene makakala go panga makowe no yi'gana nnu'ngi' ya Nnu'ngu' na bandu boti. ²⁰ Api'ndo ba dini na atawala bitu baampiyike asenulwe waa, ngabammamba munsalaba. ²¹ Lakini twenga tuu'bi'lyage panga ywembe nga ywalu'a kwikombwa Isilaili. Bu'ka pagapangilwe makowe ga goti, li'no lisu'ba lyenetatu. ²² Kai', alwawa bitu bi'ngi' baatikutung'ang'amuya. Baayi'i kulisiko kindai' bulabula. ²³ Baaikolili yi'ga yake. Baaki'li'bwike

kababaya panga bapitilwe na malaika ywabakie panga ai nkoti. ²⁴ Aitu bi'ngi' baayi'i kulisiko lingulya wisu galu' gabalongei balu' alwawa, gaai nyinyonyo ila ywembe baamwenili."

²⁵ Kuundi'la Yesu ngaabakia, "Mboni mwalogeloge nyo, na myoyo yinu ndopau kwo kotoka kugau'bi'lya goti gagalongelilwe na alondoli ba Nnu'ngu?" ²⁶ Buli, yali'nganili Kilisitu ateselwe, li'nga ayingi muutukupu wake?" ²⁷ Ngaawanikia mayi'gi'yo gake goti ga mu Maandiko Mapeleteu tumbulya Musa mpaka alondoli ba Nnu'ngu' boti.

²⁸ Pabaegeli palu' pakilambo sabayendage, Yesu ngapanga kati ayendelya na mwanja. ²⁹ Lakini bembe ngabannu'ba kababaya, "Utame pamope na twe, kwendapilya na kilo kiegelile." Bai, ngaika palu' pakilambo, no yingya nnyumba tama pamope nabo. ³⁰ Waatami lya pamope nabo, ngatola likati kulilu'bya na kulimetwana, na kwabagana. ³¹ Popopo minyo gabe gaatibanjwa, ngabankwipwa, lakini ywembe baimuki abu'i na baamwenili kai'. ³² Bai, ngababakiana, "Panga myoyo yitu yabileli kaiyaka nkati yitu paabile katuawanikia Maandiko Mapeleteu mu'lu' mundi'la?" ³³ Ngababu'ka saa yi'yi'lu'yi'lu', ki'li'bu'ka ku Yelusalemu, ngabaakolya balu' banamasi' ku'mi na yumo na balu' apwasi bi'ngi' bababile pamope nabo bakongolekine ³⁴ kababaya, "Kakape Bwana ayu'kite, ampiti Simoni." ³⁵ Bai, balu' apwasi abi'li' ngabaayulya ayabe galu' gabagapatike mundi'la, na mwabapatike kuntanga kwa kulimetwa likati.

Yesu apitya banamasi' bake

(Mat 28:16-20, Mal 16:14-18, Yoa 20:19-23, Mak 1:6-8)

³⁶ Pabaabile kabaabakia go, baimuki mwene Yesu aayi'mi pakatikati yabe, ngaabakia, "Amani ibe namwenga." ³⁷ Baating'ang'amuka no yogopa kwa mwanjaa baganiage balibweni lyoka. ³⁸ Lakini ywembe ngaabakia, "Kwa mwanjaa ki'li' mu'yogobala? Mboni mubaa na kyukala numyoyo yinu?" ³⁹ Mulolekeye moko na magu'lu' gangu', nga nenga namwene. Munipapaye munibone kwa mwanjaa lyoka ntu'pu' yi'ga wala yupaa kati mwamunibona."

⁴⁰ Paayomwi longela go, ngaalaya moko na magu'lu' gake. ⁴¹ Pabaabile balo banau'bi'lyali kwa mwanjaa ya pulaa yabe na kabasangala, ngaalaluya, "Mubile naso kilyo sosoti pano?" ⁴² Ngabampeya kitomwa sa omba mmanika. ⁴³ Ngaakitola no lya, boti kabammona. ⁴⁴ Bu'kapo ngaabakia, "Yi'no nga ikomekeyo ya makowe ganammakie panaabile pamope namwenga. Panga yaapalikwe yomwa goti gagaandikilwe kwa mwanjaa ya nenga mu Salya ya Musa, muitabu ya alondoli ba Nnu'ngu' na mukitabu sa Zabuli."

⁴⁵ Bu'kapo, ngaayu'gu'lya malango gabe li'nga bapate kugatanga Maandiko Mapeleteu. ⁴⁶ Ngaabakia, "Ngamo mwaiandikilwe, panga Kilisitu aateselwa na lisu'ba lyenetatu aayu'ka bu'ka kuuwi'li, ⁴⁷ kwa nyo ngaipalikwa panga, kwa lina lyake, dunia yoti tumbulya ku Yelusalemu, bandu ba dunia yoti baalilwe panga banki'li'bu'ki Nnu'ngu' basamilwe masambi. ⁴⁸ Mwenga nga mwakong'ondeli ba makowe go. ⁴⁹ Nenga namwene nalu'a kumpelekyanga yu'lu' ywabayilwe tumilwa na Tati'. Lakini muli'nde ku'no kukilambo mpaka pamwapeyelwa galu' makakala gagabu'ka kunani."

Yesu au'bu'ka kunani

(Mal 16:19-20, Mak 1:9-11)

⁵⁰ Bu'kapo, ngaalongoya panja ya ku Yelusalemu mpaka ku Betania, ngatu'ndu'bi'ya moko gake kunani ngaayalya. ⁵¹ Paabile kaayalya, ngaaleka, no pu'tu'lwa kunani. ⁵² Bembe ngabankilikitya, bu'kapo ngabaki'li'bu'ka ku Yelusalemu babile na pulaa ngu'lu'. ⁵³ Baatami masu'ba goti mulua lwa Nyumba ya Nnu'ngu' kabannumba Nnu'ngu'.

Matendo ya Mitume Matendo ya Mitume

¹ Waupendilwe Topili, mukitabu sangu' sa patumbu naatikuandikya bu'kana na makowe goti gaapangite Yesu no yi'gana bu'ka paatummbwi lyengo lyake, ² mpaka lisu'ba li'lu' lyaatu'ndu'bi'yilwe kunani. Paabi balo tu'ndu'bi'yil'wa aapiyite malagyo kwa makakala ga Loo Mpeleteu kwa balu' atumilwe baasawile. ³ Kwa masu'ba alubaini bu'ka pa kiwo sake, aatikwapitya kwo kokoty'a li'nga bakwipwe panga kakape aai nkoti. Aabonekine kwabe, naywembe aalongei nabo makowe ga Ukulungwa wa Nnu'ngu'. ⁴ Lisu'ba lyaakwembine nabo aalagi, "Kenemubu'ke mono mu Yelusalemu, ila muli'nde yi'lu' upo yabaalagi Tati', yi'lu' yamwaniyu'wine kaniilongelya. ⁵ Yoani aabatisike kwa masi', lakini masu'ba gendaisa mulu'a batisilwa kwa Loo Mpeleteu."

Yesu atu'ndu'bi'yil'wa kunani

⁶ Bai, atumilwe pabaakwembine na Yesu ngabannaluya, "Bwana, buli wu'no nga nsimu waulu'a buyangania ukulungwa wabe Isilaili?" ⁷ Yesu ngaabakia, "Alyo lyengo linu lili lyo tanga lisu'ba au nsimu wabaubi'i Tati' bangu', ago gabile muutawala wabe bene. ⁸ Lakini Loo Mpeleteu paamwisilyanga, mwapokya makakala na mwanikong'ondelya ku Yelusalemu, kumili'ma yoti ya Yudea, ku Samalia na ata kuundi'la ya dunia." ⁹ Paayomwi longela go, Yesu ngatu'ndu'bi'yil'wa kunani. Pabaabile kabanningulya, ngayingya mulyunde na baamwenili kai'.

¹⁰ Pabaabi balo kabalingulya kunani, imukya bandu abili' babaaweti magu'bo mauu bayi'mi papipi nabo, ¹¹ ngababaya, "Mwenga mwabandu ba ku Galilaya, mboni muyi'mi kamulingulya kunani? Ayu' Yesu ywatolilwe bu'ka kasinu yenda kunani, aalu'a buya kai' nyinyonyo kati mwamumweni kayenda kunani."

Matiasi asaulilwa kamwa lipala lya Yuda

(Mat 27:3-10)

¹² Bu'kapo atumilwe baaki'li'bu'ki ku Yelusalemu bu'ka mukitu'mbi' sa Minjaituni, sakibile papipi na Yelusalemu, ulipau wake uika kilometa yimo. ¹³ Pabaakite pa kilambo so sa ku Yelusalemu, baayi'i musumba sa kugolopwa kwabaatamage. Balu' babaabile palu' baai Petili, Yoani, Yakobi, Andelea, Pilipi, Tomasi, Batolomayo, Matei, Yakobi mwana wa Alupwayo, Simoni wa Selote na Yuda mwana wa Yakobi. ¹⁴ Aba boti baai kabakongolekana kwo lu'ba Nnu'ngu' pamope na alwawa nsi'si', Malia mau' bake Yesu, na anunabe.

¹⁵ Lisu'ba limo, Petili aayi'mi pakati ya balu' bandu aumini, baai kati mitumbi mya na isilini. ¹⁶ Ngabaya, "Mwalongo bangu', yaapalikwe galu' Maandiko Mapeleteu gatimi, Loo Mpeleteu aatilondwa pi'tya kwa Daudi panga Yuda ngaywaalongwiye balu' babammoywi Yesu. ¹⁷ Yuda aai yumo ywamukupi'nga situ, kwa mwanjaa asaulilwe yangatiya lyengo li'."

¹⁸ (Yuda aapi'mite nng'unda kwa yi'lu' mbanje yaapatike kwa iyendo yake ndau, paabile munn'unda ngatu'la pai' puanika ndumbo na matumbu goti gaai panja. ¹⁹ Likowe lyo lyaatanganikwe na bandu boti babatamage ku Yelusalemu, ata ngabautina lina nng'unda wo kwa luga yabe, "Akeldama," lombolya, "Nng'unda wa Myai.")

²⁰ “Bai, iandikilwe mukitabu sa Zabuli,
 ‘Mwitamo yake yaigala yame, mundu ywoywo woti keneatame nkati yake.’
 Kai’ iandikilwe panga,
 ‘Lipala lya lyengo lyake atole ywi’ngi’ mundu.’

²¹ “Kwa nyo ipalikwa tunsawe mundu yumo mwa balu’ babaabile pamope na twe nsimu woti watutyangae nakwe Bwana Yesu. ²² Aywo aapalikwa panga yumo mwa balu’ babaai pamope na twenga tumbulya Yoani paabatisage mpaka lisu’ba li’lu’ Yesu lyaatolilwe bu’ka kwitu yenda kunani. Aywo abe nkong’ondeli pamope natwenga kwa uyu’ki wake Yesu.”

²³ Apo, ngabatambwa maina ga bandu abi’li’ yumo aai Yusupu, ywakemelwage Balsaba (ywembe aatanganikwe kwa lina lya Yusita) na Matiasi. ²⁴ Bu’kapo ngabalu’ba Nnu’ngu’, “Bwana, wenga wiitangite myoyo ya kila mundu. Kwa nyo utulaye ywaku’ kati ya aba abi’li’ ywaunsawile, ²⁵ li’nga aibe lipala lya lyengo lya utumilwe lyalilei Yuda, no yenda pandu pake mwene papanni’ngana.” ²⁶ Ngabapanga mpumbe, ngasaulilwa Matiasi, naywembe ngayongeyelwa mwa balu’ atumilwe ku’mi na yumo.

2

Loo Mpeleteu aisilya aumini

¹ Paliikite lisu’ba lya Pentekosite, aumini boti baakongolekine pandu pamo. ² Kwa kiimuimu lilobe lyaayu’wanike kati limbu’nga liku’lu’ lyaumi kunani, ngaliitwi’li’ya yi’lu’ nyumba yoti yabaatami. ³ Ngagapitya malimi kati ga mwoto, ngagabaganika no tu’la panani ya kila mundu. ⁴ Boti ngabatwi’li’yi’lwa Loo Mpeleteu, no tumbwa longela kwa luga mbali’mbali’, kati Loo mwaayalile.

⁵ Bai, ku Yelusalemu kwaabile na Ayahudi babankilikityage Nnu’ngu’ babaaumi kila nni’ma wa padunia. ⁶ Pabayu’wine malobe go, lipi’nga liku’lu’ lya bandu lyaatikongolekana. Boti baating’ondoka muno kwa mwanjaa kila mundu aayu’wine abo aumini, kabalongela kwa luga yake mwene. ⁷ Baating’ondoka no sangala kababaya, “Aba boti babalongela, benekaya ba ku Galilaya li? ⁸ Iteibuli kai’, kila mundu aayu’wa kabalongela kwa luga yake yo belekwa nayo? ⁹ Pakati yitu kwina bandu bababu’ka mili’ma ya Palti, Wamedi na Waelamu, bi’ngi’ benekaya ba Mesopotamia, Yudea, Kapadokia, Ponto na Asia, ¹⁰ Piligia, Pamfilia, Misili na Iwingo lwa ku Libya papipi na nni’ma nku’lu’ wa Kulene na ageni bu’ka Roma, ¹¹ kati yabe kubile na Ayahudi na bandu babaasawi kwikotea dini ya Kiyahudi, bandu ba nni’ma wa Kilete na ku Alabia. Ata nyo twayu’wa boti kabalongela makowe maku’lu’ ga iyendo ya Nnu’ngu’ muluga yitu yo belekwa.” ¹² Boti baatisangala no ng’ondoka, kabalaluyana, “Makowe ga galombolya ki’li’?” ¹³ Lakini bi’ngi’ baatikwasalanga, kababaya, “Bandu ba batilobya!”

Maalo ga Petili

¹⁴ Bai, Petili ngayi’ma papipi na balu’ atumilwe bi’ngi’ ku’mi na yumo, ngatumbwa kwaalya bandu kwa lilobe liku’lu’, “Mwaayahudi ayangu’ na mwenga mwaboti mwamutama ku Yelusalemu, mutange likowe li’no na munipi’kanie. ¹⁵ Kakape bandu ba banalobyali kati mwamugania, kwa mwanjaa yi’no saa itatu ya kindai’ bai. ¹⁶ Kakape panga likowe li’ nga li’lu’ lyalyabayilwe na nnonndoli ywa Nnu’ngu’ Yoeli.

¹⁷ ‘Mumasu’ba galu’ ga kuundi’la abaya Nnu’ngu’,
 naalu’a kunnyitanikia Loo ywangu’ panani ya bandu boti.

Bana binu analu'me na alwawa baalu'a londwa,
ansembe binu baalu'a gabona makowe gayambi',
na agoi baalu'a lota maloto.

18 Kakape, ata kwa atumisi bangu' analu'me na alwawa,
naalu'a kwayityanikia Loo ywangu' na bembe baalu'a londwa.

19 Nanenga naalu'a laya mangelongelo kumaunde
na myanju miku'lu' padunia,
kwalu'a ba na myai, mwoto, na lyoi litopau.

20 Lisu'ba lyaalu'a ba mulubi'ndu' na mwei walu'a ba nkele kati myai,
kaliegelya isa lisu'ba liku'lu' lya ngama lya Bwana.

21 Apo mundu ywoywoti ywaalu'a lu'ba yangatiyiwa na Bwana, aalu'a
kosopolelwa.'"

22 "Mwenga mwa Isilaili, mupi'kani mayi'gi'yo ga ganigalongela!
Nnu'ngu' aalayite mpu'la bai panga kakape antumike Yesu ywa Nasaleti.
Aapangite nyo kwa ndi'la ya mangelongelo na myanju yaapangite pakati
yinu, kati mwamumweni mwabene. 23 Nnu'ngu' aatangite no binia
bu'ka kwai'mbu' panga Yesu aakamuyilwe mumaboko ginu, na mwenga
kummulaga kwa kwalekyu bandu alau bammambe munsalaba. 24 Lakini
Nnu'ngu' ngannyu'ya bu'ka kuuwi'li, ngaankosopolya bu'ka mulwu'ngu'
lwake. Kwa mwanjaa yaawesekanikeli ywembe kamulwa na makakala ga
kuuwi'li. 25 Kwa mwanjaa Daudi aabaite nyinyo kwa ywembe ywo,
'Naamweni Bwana nnu'ngi' yangu' masu'ba goti,
kwa mwanjaa abi kuluboko lwangu' lwa mmalyo, li'nga nakane
tenandena.

26 Kwa nyo, mwoyo wangu' watenapusika,
kai' nilulutika ilulu yo napusika. Yi'ga yangu' yatama muu'bi'lyo,

27 kwa mwanjaa loo yangu' wailekali kumambi',
wala wannekali ywabile Mpeleteu ywako abole.

28 Unilayite ndi'la ya bwu'mi,
wanitwi'li'ya pulaa panabaa papipi nawe.' "

29 "Mwalongo bangu' ba ku Isilaili, mbala nimmakiange mpu'la gagam-
patike Daudi, tati' bitu. Ywembe aatiwaa no sikilwa, lisiko lyake libile
papanopano mpaka li'no. 30 Lakini kwa mwanjaa aai nnondoli ywa
Nnu'ngu', aatangite panga Nnu'ngu' aatikunnagya kwa kilapo panga
ammi'ka yumo ywa lubelekwo lwake pakiti'gu' sake sa lenji. 31 Daudi
aatumbwi wi'ti' kugabona makowe gagaalu'a pangilwa na Nnu'ngu' na nyo
ngabaya kwa uyu'ki wa Kilisitu nsimu waabaite,
'Analekelwali kumambi',
wala yi'ga yake inabolali.'

32 "Nnu'ngu' annyuyite Yesu na twenga twaboti nga twaakong'ondeli
ba likowe lyo. 33 Nnu'ngu' amwu'bwiye Yesu na kummi'ka pandu
pake pakummalyo, apoki bu'ka kwa Tati' li'lu' lilagyo lya Loo Mpeleteu,
naywembe aayitanikiye si'lu' samukibona nambi'yambi' na kukiyu'wa.
34 Kwa mwanjaa Daudi aai anau'bu'kali kunani, lakini aatibaya,
'Bwana Nnu'ngu' aatikummakia Bwana wangu',
Utame kummalyo wangu',

35 mpaka panaalu'a kwapanga andumu bako babe pai' ya magu'lu' gako.'

36 "Kwa nyo Isilaili yoti mutange kakape panga, yu'lu' Yesu ywamum-
mambike munsalaba, Nnu'ngu' ampangite panga Bwana na Kilisitu!"

37 Bai, Pabaagayu'wine mayi'gi'yo go, gaatikwalumya mumyoyo yabe.
Ngabaaluya Petili na balu' atumilwe bi'ngi', "Mwalongo bitu, tupange
buli?"

³⁸ Petili ngaayangwa, “Mung’alambuki Nnu’ngu’ na kila yumo ywinu abatisilwe kwa lina lya Yesu Kilisitu, li’nga mupate samilwa masambi ginu no pokya yi’lu’ upo ya Loo Mpeleteu. ³⁹ Kwa mwanjaa lilagyo li’no lyaai kwinu mwenga, bana binu, kwa balu’ boti babatama kuutalu, na kwa kila mundu ywaalu’a kemelwa na Bwana Nnu’ngu’ ywitu.”

⁴⁰ Petili aatikwakwili’ka kwa mayi’gi’yo gi’ngi’ gambone na kwakong’ondelya, “Mwikosopoli bu’ka mu lu’no lubelekwo lwakau.”

⁴¹ Bai, baingi baatikugayi’ki’tya mayi’gi’yo gake Petili, ngababatisilwa. Na lisu’ba lyo bandu bateyongekeya ika kati mitumbi elupu itatu. ⁴² Abo boti ngabayendelya binia kwiyi’gana bu’ka kwa atumilwe, tama pamope kati alongo, metwana makati, lya pamope no lu’ba Nnu’ngu’.

Maisa ga aumini ga kila lisu’ba

⁴³ Kila mundu ngannyogopa Nnu’ngu’, kwa mangelongelo na myanju yambone yayaapangilwe kwo pi’tya atumilwe. ⁴⁴ Babaau’bili boti baayendeli ba pamope na mali yabe batebaganana. ⁴⁵ Baapi’miye migunda na ili’be yabe, bu’kapo bagana mbanje li’ngana na mwaipalikwa kwa kila mundu. ⁴⁶ Kila lisu’ba baabile kabakongolekana pamope mulua lwa nyumba ya Nnu’ngu’. Bametwanage makati no kwembana mumisengo yabe lya kilyo so kwo napusika na kwa mwoyo nnogau. ⁴⁷ Bankwi’yite Nnu’ngu’ no pendelwa na bandu boti. Kila lisu’ba Bwana aatikwayongekeya mitumbi ya bandu, babaabile kabakosopolelwa.

3

Petili na Yoani bantepwa kitewe yumo

¹ Lisu’ba limo musaa tisa pipi na kitamwiyo, yai saa yo lu’ba, Petili na Yoani bayendage kulua lwa nyumba ya Nnu’ngu’. ² Bai, paabile na mundu yumo ywaabile kitewe bu’ka belekwa. Abi’ki’lwage pa niango wa nyumba ya Nnu’ngu’ waukemelwage Mzuli, kila lisu’ba li’nga alu’be kwa bandu babayingya mulua lwa nyumba ya Nnu’ngu’. ³ Yu’lu’ kitewe paabweni Petili na Yoani bai papipi no yingya mulua lwa nyumba ya Nnu’ngu’, ngaalu’ba bannyangatiye mbanje. ⁴ Petili na Yoani ngabammu’nju’lya minyo, na ywembe Petili ngammakia, “Utulinge!” ⁵ Yu’lu’ kitewe ngaalinga, ku’no kau’bi’lya pata kili’be bu’ka kwabe. ⁶ Lakini Petili ngammakia, “Ne ntu’pu’ mbanje, ila si’lu’ sanibile naso ngasanilu’a kupeya. Kwa lina lya Yesu Kilisitu ywa ku Nasaleti, uyi’me kwa magu’lu’ gako uyende!” ⁷ Bu’kapo ngankamwa luboko lwake lwa kummalyo kuntu’ndu’bi’ya, papalu’palu’ magu’lu’ gake ngagapata makakala. ⁸ Ngau’mba no yi’ma, no tumbwa yenda kwa magu’lu’ gake. Bu’kapo ngayingya mulua lwa nyumba ya Nnu’ngu’ pamope na Petili na Yoani, ku’no kayenda no u’mbau’mba na kunnumba Nnu’ngu’. ⁹ Bandu boti babaabile palu’, ngabammona kayenda kwa magu’lu’ gake ku’no kannumba Nnu’ngu’. ¹⁰ Pabakwipwi panga nga yu’lu’ ywaabile kalu’balu’ba palu’ pa niango Mzuli wa nyumba ya Nnu’ngu’, ngabasangala muno ata baakombwili tanga gagampatike.

Maalo ga Petili

¹¹ Mundu ywo ywatepulilwe apendili lekana na Petili na Yoani, na bandu boti ngabasangala muno, no butukya kulubanja lwa Solomoni. ¹² Petili paabweni bandu bakongolekine, ngaabakia, “Mwenga mwabandu ba ku Isilaili, mwanjaa ki’li’ mulisangala likowe li’no? Mboni mutubu’nyu’lya minyo kwa kutusangala, baya kwake kati twenga tupangite kwa makakala au kwa upeleteu witu kumpangiya mundu yu’ ayende kwa magu’lu’ gake?”

¹³ Nnu'ngu' ywa Bulaimu, Isaki na Yakobi, Nnu'ngu' ywa akinatati' bitu ankwi'yite ntumisi ywake Yesu. Lakini mwenga mwaatikumpiya li'nga apwatilwe kiwo na kunkana nnu'ngi' ya Pilato, pamope no panga Pilato ammakiangite annekekeye ayende. ¹⁴ Yu'lu' ywaabile Mpeleteu na mwene Aki mwaatikunkana, na mwenga ngammakia Pilato annyu'gu'li yu'lu' mmulagi. ¹⁵ Bai, mwammulige ywaabile kitumbu sa bwu'mi, lakini Nnu'ngu' ngannyu'ya bu'ka kuuwi'li. Twenga ngatwaakong'ondeli ba makowe ga. ¹⁶ Mundu yu' ywamumona na kuntanga apatike kai' makakala kwa uweso wa lina lya Yesu. Kwa ndi'la yo u'bi'lya lina li' kakape ywembe atepulilwe, kati mwamwibonia mwabene.

¹⁷ "Mwalongo bangu', ndangite panga mwenga na api'ndo binu mwampangite Yesu aga goti wangali tanga namani samupanga. ¹⁸ Lakini kwa ndi'la yi' Nnu'ngu' ayomolekeyage si'lu' sasaalondolilwe na alondoli ba Nnu'ngu' boti, panga Kilisitu wake, aalu'a teselwa. ¹⁹ Bai, mugalambuke na kummuyangania Nnu'ngu', li'nga ansami masambi ginu. ²⁰ Bu'kapo Bwana annetya nsimu wo pu'mu'yi'lwa, na ywembe aalu'a kuntuma Kilisitu ywaabi'kilwe bu'ka kwai'mbu' li'nga kunkosopolya mwe, nga Yesu. ²¹ Ywembe aapalikwa igala kunani mpaka pawalu'a timya nsimu wa Nnu'ngu', paabi'ka wiso ili'be yoti, kati mu'lu' mwaabaite bu'ka kwai'mbu' kwa alondoli bake apeleteu. ²² Kwa mwanjaa Musa aabaite, 'Bwana Nnu'ngu' winu aalu'a kunsaulya nnonndoli ywalandana na nenga bu'ka mulukolo lwinu, yaapalikwa kunnyu'wa ywo kwa kila likowe lyaalu'a kummakia. ²³ Na mundu ywoywoti ywaalu'a kotoka kunnyu'wa aywo nnonndoli ywa Nnu'ngu', aabi'ki'lwa kuutalu na bandu bake no langamiswa.' ²⁴ Alondoli boti ba Nnu'ngu', tumbulya Samweli na balu' babammi'ngi'yite, baalondwi abali ya makowe ga gagapangika masu'ba gano. ²⁵ Mwenga mwabana ba alondoli, na lilagano lya Nnu'ngu' lyaapangite na kiu'ku'lu' binu lyaai kasinu. Kati mwammakie Bulaimu, 'Kwa ndi'la ya lubelekwo lwako, makabila goti ga padunia gaalu'a yaliwa.' ²⁶ Nnu'ngu' pannyu'yite ntumisi wake Yesu, ngaantumike wi'ti' kasinu, li'nga annyali kwa kunnng'alambwa kila yumo ywinu bu'ka mundi'la yake ndau."

4

Petili na Yoani bapelekelwa mankamani

¹ Petili na Yoani pabaabile palu' kabaalya bandu, api'ndo ba dini na mpi'ndo wa ali'ndi'li ba nyumba ya Nnu'ngu', na Masadukayo ngabaisa. ² Bembe ngabausika muno kwa mwanjaa ya abo atumilwe, babaabi kabayi'gana no ala panga Yesu aatiyu'ka, na uyu'ki wake ukong'ondelya panga kakape awi'li baalu'a yu'ka. ³ Kwa nyo ngabaaboywa na kwayi'ya muutabilwe, mpaka pammalau' yake, kwa mwanjaa yai kitamwiyo. ⁴ Lakini bambone kati ya bandu balu' babaayu'wine li'lu' liyi'gi'yo ngabau'bi'lya, na isabu ya analu'me babaau'bi'lile ngaiyongekya mpaka ika kati mitumbi elupu tano.

⁵ Pammalau' yake alongosi ba Kiyahudi, api'ndo na balimu ba salya, ngabakongolekana ku Yelusalemu. ⁶ Paabile na Anasi Mpi'ndo wa Dini, Kayafa, Yoani, Alekisanda na bandu bi'ngi' boti ba lukolo lwa Mpi'ndo ywa Dini. ⁷ Ngabaayi'mika Petili na Yoani nnu'ngi' yabe, ngabaalaluya, "Mwenga kwa makakala gaku' au kwa lina lya nyai mulipangite likowe li'?"

⁸ Apo Petili abi ntwi'li'yi'lwa Loo Mpeleteu, ngayangwa, “Mwenga mwaayi'mi'li'ki na mwaapi'ndo ba bandu. ⁹ Li'no mutupekeseni kwa kitumbu sa makowe manogau gaapangilwe yu'lu' kitewe na kutulaluya mu'lu' mwaatepuliwe. ¹⁰ Kwa nyo, mwenga na bandu boti ba Isilaili, mupalikwa tanga panga mundu yu' ywayi'mi nnu'ngi' yinu li'no nkoti bai, kwa makakala ga lina lyake Yesu Kilisitu ywa ku Nasaleti. Ywembe mwenga mwaatikummamba, lakini Nnu'ngu' ngannyu'ya bu'ka kuuwi'li.

¹¹ Ayu' nga yu'lu' Yesu Maandiko Mapeleteu gagammaya, 'Liwe liyamulikani mwa asengi,

nambi'yambi' lipangite liwe liku'lu' lya pakitumembe.'

¹² “Kwa nyo ntu'pu' ywakombwa kosopolelwa kwa ndi'la ya mundu ywi'ngi', kwa mwanjaa mudunia yoti bandu ntu'pu' ndi'la yi'ngi' yo kosopolewa ila kwa lina li'lu' lyabapeyilwe na Nnu'ngu'.”

¹³ Balu' akolongosi pabaubweni ukangamau wa Petili na Yoani no tanga panga baai bandu bangali ilimu wala tanganikwa, ngabaasangala muno, nnu'ngi' ngabakwipwa panga ukangamau wabe waai kitumbu so baa papipi na Yesu. ¹⁴ Lakini pabaamweni yu'lu' mundu ywatepuliwe ayi'mi pamope nabo, baakombwili longela kili'be. ¹⁵ Alongosi ngabaamulisa bapite panja ya si'lu' kitamo, ku'no kabalaluyana bene na bene likowe lyo. ¹⁶ “Twapange ki'li' bandu ba? Na tukombwali kana mangelongo maku'lu' gagapangilwe no bonekana na kila mundu ywa ku Yelusalemu. ¹⁷ Lakini li'nga iya likowe li'no keneliyendeli landala muno mwa bandu, ipalikwa twakwi'li'ke bandu ba kenebalongele kai' na mundu ywoywoti kwa lina lya Yesu.”

¹⁸ Bu'kapo ngabaakema kai' nnyumba na kwakanikiya kenebalowe longela kai' wala yi'gana kwa lina lya Yesu. ¹⁹ Lakini Petili na Yoani ngabaayangwa, “Mubaye mwenga mwabene panga aki nnu'ngi' ya Nnu'ngu' kunnyu'wa mwenga, kuliko kunnyu'wa Nnu'ngu'. ²⁰ Lakini twenga tukombwali kotoka baya galu' gatugabweni na kugayu'wa.” ²¹ Bu'kapo balu' api'ndo ba kitamo ngabaakwi'li'ka kai' kwa ukali' na kwalekekeya bayende. Baapatikeli ndi'la ya kwasenwa, kwa mwanjaa bandu boti baabile kabankwi'ya Nnu'ngu' kwa likowe li'lu' lyalipangike. ²² Kwa mwanjaa, aywo mundu ywaatepuliwe aabile na myaka yaipi'ta alubaini.

Aumini bannu'ba Nnu'ngu' akangamaye

²³ Papalu'palu' Petili na Yoani pabaayu'gu'li'lwe, ngababuyangana kwaayabe na kwaawanikiya galu' gabaabakiyilwe na api'ndo ba dini na agoi. ²⁴ Na bembe pabaagayu'wine go, ngabalu'mbana boti na kunnu'ba Nnu'ngu' kababaya, “Wenga ngawa Bwana wauumbike kunani, pai', baali na kila kili'be sakibile nkati yake. ²⁵ Ngawaumpangite ntumisi ywako, tati' bitu Daudi abaye kwa makakala ga Loo Mpeleteu, 'Mwanjaa ki'li' mili'ma intaukya Nnu'ngu' na kumusikya?

Mboni bandu bagania makowe gangali ngama?

²⁶ Akulongwa ba dunia baabi'bi' wiso,

na atawala baakwembine pamope kunkana Bwana na Kilisitu wake.'

²⁷ “Kakape Helode na Pontio Pilato, bandu ba Isilaili na bandu bangali Ayahudi, baatikongolekana pano pa kilambo, li'nga panga likowe linyatau kwa ntumisi ywako mpeleteu Yesu ywaunsawile panga Kilisitu. ²⁸ Bembe baagayomoli makowe gawabinile tangu' kwai'mbu' kwa uweso wako na mwaupendile. ²⁹ Nambi'yambi' wa Bwana, ulinge iyogokeyo yabe, na utulongoye twenga twaatumisi bako tupate ala mayi'gi'yo gako wangali

ba na kyukala. ³⁰ Ulaye makakala gako li'nga kwatepwa atamwe, upange myanju na mangelongelo kwa lina lya ntumisi ywako Yesu Mpeleteu.”

³¹ Pabaayomwi lu'ba, pandu palu' pabaakongolekine ngapalendema, na bembe boti ngabatwi'li'yi'lwa na Loo Mpeleteu, ngabatumbwa ala liyi'gi'yo lya Nnu'ngu' wangali ba na kyukala.

Baatami kati lukolo lumo

³² Balu' babaau'bi'lile boti baai na mwoyo gumo no nugia limo, ntu'pu' ata yumo ywaabile na kili'be, ywaakipangite kibe mali yake mwene, ila baatikamwana kwa kila kikowe. ³³ Atumilwe baatikong'ondelya kwa makakala, kwa uyu'ki wa Bwana Yesu, naywembe Nnu'ngu' ngaayalya muno. ³⁴ Ntu'pu' ata mundu yumo kwabe ywapalage kili'be, kwa mwanjaa kila likowe bapangage pamope, baapi'miye migunda na mayumba na mbanje ngabakongolya pamope, ³⁵ na kwakamukiya atumilwe, kila mundu aabaganilwe kati mwaapalage.

³⁶ Kwaabile na Mlawi yumo mmelekwe wa Kuplo, lina lyake Yusupu. Atumilwe baankemite kwa lina lya Balanaba, lilombolya nsengi ywa bandu. ³⁷ Mundu ywo aapi'miye nng'unda waabile nawo, na mbanje ye aakamukiye atumilwe.

5

Ukongi wa Anania na Safila

¹ Bai, mundu yumo ywakemelwage Anania, na nnyumbowe Safila, baapi'miye nng'unda wabe. ² Lakini nnyumbowe aai atangite, Anania aabawi lipungu lya mbanje yaapatike na yi'ngi' iya, yayigile ngaakamukiya atumilwe. ³ Petili ngannaluya, “Anania, mboni Ibilisi autwi'liye mwoyo wako, li'nga kummakia ubu'su' Loo Mpeleteu, uyiye lipungu lya mbanje lyaupi'miye nng'unda? ⁴ Pawaabile balo unapi'mi'yali nng'unda wo, ngita waa'i mali yako? Ata popi'miye mbanje yoipatike ngita yai yako? Mwanjaa ki'li' uganiiyite panga likowe li'no munwoyo wako? Wenga unkongiteli mundu ila unkongite Nnu'ngu'!” ⁵ Anania paagayu'wine mayi'gi'yo go, ngatu'la pai' no waa. Na boti babaayu'wine abali yo baatiyogopa muno.

⁶ Ansembe ngabaisa wi'ki'lya yi'ga yake, ngabampikiya panja na kunsika.

⁷ Pagapite masaa gatatu nnyumbowe ngayingya, na ywembe aai anayu'wali lyolyoti lya makowe galu' gagaapangike. ⁸ Petili ngannaluya, “Unibakie yi'no nga mbanje yoti yamupatike, pamupi'miye nng'unda winu?” Ngannyangwa, “Elo nga yi'no.” ⁹ Bu'kapo Petili ngammakia, “Mwanjaa ki'li' muyi'ki'tyaniye kumpaya Loo Mpeleteu ywa Bwana? Pi'kania! Balu' babauma kunsika nsengogo baikite paniango, nawenga niinyonyo bakupeleka!” ¹⁰ Bai, papalu'palu' Safila ngatu'la pai' nnu'ngi' ya Petili no waa, na balu' ansembe ngabayi'ngya nnyumba ngabankwemba awile. Ngabantola no yenda kunsika papipi na nsengowe. ¹¹ Bwoga nku'lu' ngawapata aumini boti na bandu bi'ngi' babaayu'wine likowe lyo.

Atumilwe bapanga myanju na mangelongelo gambone

¹² Atumilwe baapangite myanju yambone na mangelongelo kwa bandu. Na boti babaau'bi'lile baabile kabakongolekana mu balasa lya Solomoni kwo nugia limo. ¹³ Na pai ntu'pu' ata mundu yumo ywangaub'bi'lya ywaapayite lu'mbana nabo, lakini ata nyo balu' babaau'bi'lile baatilumbilwa muno na bandu. ¹⁴ Na isabu ya bandu babaamwu'bi'li Bwana, analu'me kwa alwawa, yaatiyongekeya muno. ¹⁵ Kwa nyo bandu baabile kabaapeleka atamwe musimbamba na kwagonjeka muindanda

na mumakai, li'nga Petili paalu'a pi'ta kiwili sake saapi'ti bi'ngi' babe. ¹⁶ Bandu bambone ngabakongolekana bu'ka mulambo ya papipi na ku Yelusalemu, kabaaleta atamwe na bandu babaatesilwe na moka, na boti baatitepulwa.

Atumilwe bendateselwa

¹⁷ Bu'kapo Mpi'ndo wa Dini na aine babaabile mukipi'nga sa Masadukayo, ngabaabi'kya bwigu atumilwe. ¹⁸ Bai, ngabaaboywa atumilwe na kwayi'ya muutabilwe. ¹⁹ Lakini kilo malaika wa Bwana ngaisa no yu'wa milyango ya utabilwe, kwapiya panja na kwabakia, ²⁰ "Muyende, mukayi'me munyumba ya Nnu'ngu' mukaali bandu ndi'la yi'no ya ukoto wayambi." ²¹ Kindai' putiputi bayi'i munyumba ya Nnu'ngu' yi'gana bandu kati mwababakiyilwe.

Mpi'ndo wa Dini na aine pabaaisile, bakemi kitamo sa Balasa Ngu'lu' na api'ndo boti ba ku Isilaili, ngabaatuma bandu bayende munyumba ya atabilwe kwaleta atumilwe. ²² Lakini balu' atumisi pabaaikite ku'lu' kuutabilwe baakwembiteli balu' atumilwe. Kwa nyo ngababuya no piya abali. ²³ Ngababaya, "Tuikoli nyumba ya atabilwe iyigalilwe ndendende na ali'ndi'li kabali'ndi'la mumilyango. Lakini patuyo'wile tunakunkwembali mundu ywoywoti nnyumba!" ²⁴ Bai, mpi'ndo ywa ali'ndi'li ba nyumba ya Nnu'ngu' na api'ndo ba dini pabagayu'wine go, baatisangala muno, ngababa na kyukala no kotoka tanga sasaapatike. ²⁵ Mundu yumo ngaisa na kwabakia, "Lingange, balu' bandu bamwaayingiye muutabilwe bai munyumba ya Nnu'ngu' bayi'gana bandu." ²⁶ Apo mpi'ndo ywa ali'ndi'li ba nyumba ya Nnu'ngu' pamope na bandu bake, baayi'i munyumba ya Nnu'ngu', ngabaaleta. Lakini baaboywili kwa makakala, kwa mwanjaa baayogwipe ku'mbu'lwa maliwe na bandu.

²⁷ Bai, ngabaapeleka na kwayi'mi'ka nnu'ngi' ya kitamo. Mpi'ndo wa Dini ngaabakia, ²⁸ "Twaankanikiye kwa makakala, kanemuyi'gane kai' kwa lina lya Yesu, na nambi'yambi' mubambiye mayi'gano ginu mu Yelusalemu yoti, na mubini kutubi'kya lukoolo lwa kiwo sa mundu yu'."

²⁹ Petili na balu' atumilwe aine ngabayangwa, "Tupalikwa kunnyu'wa Nnu'ngu' kuliko bandu. ³⁰ Nnu'ngu' ywa kitati' bitu, aatikunnyu'ya Yesu, yu'lu' ywamwammulige kwa kummamba munsalaba. ³¹ Nnu'ngu' aatikunkwi'ya, ngammi'ka kuluboko lwake lwa kummalyo, panga Kolongosi na Nkosopoli, li'nga aipange Isilaili inng'alambuki Nnu'ngu' no samilwa sambu. ³² Twenga nga twaakong'ondeli ba makowe ga, na Loo Mpeleteu ywabaapeyilwe na Nnu'ngu' balu' babannyu'wa, naywembe endakong'ondelya kai'."

³³ Balu' boti ba mukitamo pabaagayu'wine makowe go, baatiusika muno no pala kwabulaga balu' atumilwe. ³⁴ Lakini Mfalisayo yumo lina lyake Gamalieli, ywaabile mwalimu wa salya ywaesimilwe na bandu boti, aayi'mi nnu'ngi' ya kitamo, ngaamulisa balu' atumilwe bapite panja pasene. ³⁵ Bu'kapo ngaabakia balu' ba mukitamo, "Mwenga mwa bandu ba ku Isilaili, mulinguli wiso ali' likowe lyamupala kwapangya bandu ba. ³⁶ Kwa mwanjaa nsimu waupite kwaapitike mundu yumo lina lyake Teude, ywaipunage panga ywembe nga mundu ywa nngama, ngapata banamasi' mitumbi mya nsepe, babaalu'mbine nakwe. Lakini aatibulagilwa, na banamasi' bake boti ngababaganika no oba. ³⁷ Kai' nsimu wu'lu' wo balangilwa bandu, ngaapiti Yuda ywa ku Galilaya. Aywo naywembe aatikwauta bandu na bembe ngabanki'ngama, lakini naywembe aatibulagilwa, na banamasi' bake boti ngababaganika. ³⁸ Nambi'yambi' nendakumakianga,

mwaleke bayende kasabe! Kwa mwanjaa likowe li' au lyengo li' manaitei alitumbwi mundu, kakape lyakondali. ³⁹ Lakini manaitei libu'i kwa Nnu'ngu' mwalu'a kwakombwalili kwaibya bandu ba. Bai, mwilinguli wiso mwakane taukana na Nnu'ngu'!"

Balu' ba muitamo baayi'ki'tyanie na mwababakiyilwe na Gamalieli. ⁴⁰ Ngabaakema atumilwe na kwamesa mikwasu na kwaamulisa kenebayi'gane kai' kwa lina lya Yesu. Bu'kapo ngabaalekekeya babu'ke. ⁴¹ Bai, balu' atumilwe ngabapita panja ya si'lu' kitamo kwo napusika, kwa mwanjaa yai aki yabe bapate oni no teselwa kwa kitumbu sa lina lya Yesu. ⁴² Baakotwikeli yi'gana no ala Abali Inannoga panga Yesu nga Kilisitu, kila lisu'ba mulua lwa nyumba ya Nnu'ngu' na nsengo kwa nsengo.

6

Ayangatiyi saba ba atumilwe

¹ Mumasu'ba galu' bu'kana na isabu ya banamasi' mwaiyongekeyage muno, ngakupitya maku'ku'li'ko kati ya au'bi'lya ba Kiyunani na au'bi'lya ba Kiyahudi. Baatiku'ku'li'ka kwa mwanjaa alwawa awi'li'ka ba Kiyunani baatilibalilwa nsimu wo baganilwa ilyo ya kila lisu'ba. ² Kwa nyo balu' atumilwe ku'mi na abili' ngabakema kitamo sa ipi'nga yoti ya banamasi' na kwabakia, "Yaalu'a nogelelyali twenga kotoka ala mayi'gi'yo ga Nnu'ngu', kwa kitumbu sa lyengo lya kwabagana ilyo. ³ Kwa nyo mwalongo, musawe nkati yinu bandu saba babatanganikwe panga batwi'li'yilwe na Loo Mpeleteu na bene ikima. Abo tuwesa kwapeya lyengo li'no, ⁴ na twenga tubinia yendelya lu'ba Nnu'ngu' no ala liyi'gi'yo lyake."

⁵ Galu' gabaagalongi ngagayi'ki'tilwa na bandu boti, na bembe ngabaasawa Sitefano, mundu ywatwi'li'yilwe imani na Loo Mpeleteu na Pilipi, Plokolo, Nikanoli, Timoni, Pamena na Nikola ywa Antiokia ywaagalambwike panga Nnyahudi. ⁶ Ngabaaleta bandu bo nnu'ngi' ya atumilwe, na bembe ngabaabi'ka maboko panani yabe kwalu'bya.

⁷ Liyi'gi'yo lya Nnu'ngu' ngaliyendelya bamba, na isabu ya banamasi' ngaiyongekeya muno mu Yelusalemu ata api'ndo bambone ba dini ya Kiyahudi ngabamwu'bi'lya Yesu.

Boyolwa kwa Sitefano

⁸ Bai, Sitefano aai apeyilwe ngu'ngu' na makakala bu'ka kwa Nnu'ngu', aapangite myanju na mangelongo maku'lu' kwa bandu. ⁹ Lakini ngakupitya bandu nsi'si' ngabataukana nakwe Sitefano. Bandu bo baai munyumba ya kunnu'ba Nnu'ngu' yaitanganikwe kwa lina lya "Bandu Ulu" na bembe baaumi ilambo ya Kilene na Alesandulia na bi'ngi' bu'ka mumili'ma ya Kilikia na Asia. Bandu bo ngabayendelya taukana na Sitefano. ¹⁰ Lakini bankombwili, kwa mwanjaa ya ikima yake na Loo Mpeleteu ywannongoyage longela. ¹¹ Ngabaapeya mbanje bandu nsi'si', li'nga bakong'ondeli ubu'su' panga, "Tunnyu'wine Sitefano kaala mayi'gi'yo go kupulu kwa Musa na Nnu'ngu'." ¹² Ngabaasopa bandu, api'ndo na balimu ba Salya, na bembe ngabammoywa Sitefano na kumpeleka Kubalasa Ngu'lu'. ¹³ Ngabaaleta akong'ondeli ba ubu'su' babaabaite, "Mundu yu' akotokali baya mayi'gi'yo go kupulu Nyumba ya Nnu'ngu' witu mpeleteu pamope na Salya ya Musa. ¹⁴ Tunnyu'wine kabaya panga ayu' Yesu ywa ku Nasaleti, aalu'a paalabiya pandu papeleteu no galambwa tabia yatupeyilwe na Musa." ¹⁵ Bandu boti babaabile palu'

pakitamo sa balasa, bammu'nju'li minyo Sitefano, ngabammona kuminyo yake kugalambwike, kubile kati malaika.

7

Maalo ga Sitefano

1 Bai, Mpi'ndo wa Dini ngannaluya, "Buli mayi'gi'yo ga nga kakape?"
 2 Sitefano ngayangwa, "Mwalongo bangu' na mwaakina tati' bangu', munipi'kani! Nnu'ngu' mwene utukupu, aapiti tati' bitu Bulaimu nsimu wabaabile ku'lu' kunni'ma wa Mesopotamia. Aai balo amya kukilambo sa Alani, 3 Nnu'ngu' ngammakia, 'Ubu'ke munni'ma wako na waleke alongobo boti, uyende kunni'ma wanilu'a kulangilya.' 4 Bai, Bulaimu ngabu'ka munni'ma wa Wakaladayo no yenda tama Alani. Bu'ka pa kiwo sa tati' bake, Nnu'ngu' ngammu'ya na kunnetta panni'ma wu'no wamutama nambi'yambi'. 5 Nnu'ngu' ampeili ulisi wowoti munni'ma wu'no, ata nyo Nnu'ngu' annagi panga ywembe na lubelekwo lwake baalu'a lisi nni'ma wu'no, na nsimu wo Bulaimu aai ntu'pu' mwana. 6 Nnu'ngu' ngammakia, 'Lubelekwo lwako lwatama munni'ma wa kigeni, na akwo baapangilwa abanda no pangilwa manyatau kwa myaka mya nse. 7 Naalu'a kuusenwa nni'ma wu'lu' wawaalu'a kwapanga abanda. Bu'kapo balu'a bu'ka munni'ma wo na kunikilikitya pandu pano.' 8 Nnu'ngu' ngampeya Bulaimu lilagano na liku'mbi' nga lyaai usaili wake. Na ywembe Bulaimu ngampapa Isaki na kumwina lisu'ba lya nane bu'ka belekwa kwake. Bu'kapo Isaki ngampapa Yakobi, na ywembe Yakobi ngaapapa balu' au'ku' bitu aku'lu' ku'mi na abi'li', na bembe ngabainilwa na tati' babe Yakobi.
 9 "Kwa mwanjaa api'ndo bitu aku'lu', bana ba Yakobi, baammi'ki bwigu nnongo yabe Yusupu, ngabampi'mi'ya panga mmanda akwo Misili. Lakini Nnu'ngu' aai pamope nakwe, 10 ngaankosopolya bu'ka mmaule goti gaagapatike, kai' ngaampeya ikima no yi'ki'ti'lw paayi'mage nnu'ngi' ya Falao, nkulungwa wa Misili. Falao ammi'i panga nnyi'mi'li'ki ku Misili na nyumba yake yoti. 11 Bai, ngakupitya njala munni'ma woti wa ku Misili na Kanani, ngaipanga siki ngu'lu' na kiu'ku'lu' bitu baakombwili pata kilyo sosoti. 12 Yakobi paayu'wine panga kubile na ilyo akwo Misili, ngaatuma bana bake, yani Kiu'ku'lu' bitu, bayende kwo. Awo ngawai mwanja wabe nnongoi. 13 Mumwanja wenebi'li', Yusupu ngailaya kwa alongo bake, na Falao ngaatanga alongobe Yusupu. 14 Bu'kapo Yusupu ngatuma bandu yenda kwakema tati' bake Yakobi pamope na alongo bake boti baise ku Misili, nabembe baai mitumbi sabini na tano. 15 Kwa nyo Yakobi aayi'i Misili, kwaawi'li ywembe na bana bake. 16 Yi'ga yabe yaki'li'bu'yilwe Shekemu no sikilwa mulisiko lyaapi'mite Bulaimu, bu'ka kwa bana ba Hamoli kwa mbanje.
 17 "Lakini nsimu wa lilagano lyaapeyilwe Bulaimu bu'ka kwa Nnu'ngu' kauegelya timya, isabu ya bandu bitu yendeyongeya muno. 18 Nkulungwa ywi'ngi' ywaakotwike kuntanga Yusupu wala abali yake, ngatumbwa tawala Misili. 19 Aywo nkulungwa ngaakonga bandu ba nni'ma witu, kwatesa api'ndo bitu na kwaamulisa baataikwe bana ilekeleke, li'nga bawee. 20 Nsimu wo Musa ngawaabelekwiwe, na ywembe aabile mwana ng'olou muno. Ngalelelwa kwa myei itatu munyumba ya abelei bake. 21 Na pabampikiye panja li'nga awee, biti Falao ngantola na kunnela kati mwana wake. 22 Musa ngayi'ganilwa makowe goti ga ikima ya ku Misili, ngapanga mundu nkangamau kwa mayi'gi'yo na iyendo.

23 “Musa paaikiye myaka alubaini ngayenda kwatyangilya alongo bake ba ku Isilaili. 24 Ku’lu’ ngammona yumo ywabe kabonelwa na Mmisili, ngaankengya na kunku’mbwa yu’lu’ Mmisili na kummulaga kwa kummukiya. 25 Musa aganiage Baisilaili aine bapekwipwa panga Nnu’ngu’ ammi’i li’nga kwakosopolya, lakini bembe baakwipwili. 26 Pammalau’ yake Musa ngaakolya Baisilaili abi’li’ kabayu’mana, ngapaya kwakenga kwa kwabakia, ‘Mwenga mwabandu, ngita mwengaye mwalongo, mboni mupala lumiyana?’ 27 Lakini yu’lu’ ywammonelage nnyine, ngannokolya Musa pambwega kabaya, ‘Nyai ywakubi’i ube wannyi’mi’li’ki au nkengeli ywitu?’ 28 Buli upala kunibulaga kati mwaummulige yu’lu’ Mmisili liso?’ 29 Musa paagayu’wine malongelo go, ngatilya Midiani, kwaatami kati nng’eni na ywembe ngapata bana abi’li’.

30 “Bai, bu’ka pa myaka alubaini pi’ta, malaika ywa Nnu’ngu’ ngaampitya Musa mulubele papipi na kitu’mbi’ sa ku Sinai, pakiwi’mbi’ sasaabile kakiyaka mwoto. 31 Musa paalibweni likowe lyo aatisangala muno, na ywembe paaegeli papipi li’nga alinguli wiso, ngayu’wa lilobe lya Bwana kalibaya, 32 ‘Nenga ngana Nnu’ngu’ ywa api’ndo bako Bulaimu, Isaki na Yakobi.’ Musa ngalendema kwa bwoga na akombwili yendelya lingulya. 33 Apo Bwana ngammakia, ‘Uule ilatu yako kwa mwanjaa apo poyi’mi pandu papeleteu. 34 Kakape nigabweni mateso ga bandu bangu’ akwo Misili. Niyu’wine ili’lo yabe nane nganiulwike li’nga kwakosopolya. Kwa nyo lelo wise, nanenga nilu’a kutuma ku’lu’ Misili.’

35 “Ayu’ nga Musa ywabankani kababaya, ‘Nyai ywakubi’i ube wannyi’mi’li’ki na nkengeli ywitu?’ Aabile ntumilwa na Nnu’ngu’ mwene panga nnyi’mi’li’ki na nkosopoli wabe, kwa ndi’la ya yu’lu’ malaika ywaampiti pakiwi’mbi’ sakiyakage mwoto. 36 Ywembe ngaywaalongwiye Baisilaili bu’ka Misili kapanga mangelongelo na myanju munni’ma wo, mubaali ya Shamu, na mulubele kwa myaka alubaini. 37 Ayu’ nga yu’lu’ Musa ywaabakiye Baisilaili, ‘Nnu’ngu’ aalu’a kunsaulyangana nnonndoli ywalandana na nenga bu’ka mulukolo lwinu.’ 38 Ata pabaakongolekine ku’lu’ kulubele, Musa ngaywaabile pamope nabo au’ku’ bitu na yu’lu’ malaika ywaalongei nakwe pakitu’mbi’ sa Sinai. Ngaywaapeyi’lwe galu mayi’gi’yo ga ukoto, li’nga atupeyi twenga.

39 “Lakini au’ku’ bitu baakani kunnyu’wa Musa, ngabannokolya pambwega no minyikiya buya kai’ Misili. 40 Ngabammakia kai’ Aluni, ‘Ututengenesi kinnu’ngu’ babaalu’a tulongoya mudi’la, kwa mwanjaa tutangiteli gagampatike aywo Musa ywaatulongwiye bu’ka Misili.’ 41 Apo ngabaitengenesya nnu’ngu’ ywa likinda lya ng’ombe, ngabalibi’ki’lya na kulipulaikya kwa mwanjaa lyaa’i lyengo lya maboko gabe bene. 42 Bai, Nnu’ngu’ ngatama kuutalu nabo, na kwaleka bakilikiti ndondwa ya kumaunde, kati mwaiandikilwe mukitabu sa alondoli ba Nnu’ngu’, ‘Mwenga mwabandu Baisilaili, buli nenga lili ywamunipikiage salaka ya inyama kwa myaka alubaini ku’lu’ kulubele?’

43 Mwenga mwakitweti kimanda sa nnu’ngu’ Moloki, na inyago ya ndondwa ya nnu’ngu’ winu Lefani. Inyago yamwaipangile ngayamwikilikitya.

Kwa nyo nilu’a kwabi’nga kuutalu pita Babeli.’

44 “Ku’lu’ kulubele api’ndo bitu baabile na ema ya lilagano nkati yake. Na yatengenesilwe kati Nnu’ngu’ mwannagi Musa kwa galu’ gaalayilwe.

45 Bu’kapo kiu’ku’lu’ bitu baapokangine yi’lu’ ema bene na bene mpaka

nsimu wa Yoshua, pabaautweti wu'lu' nni'ma bu'ka kwa bandu ba kumili'ma yayaabi'ngilwe na Nnu'ngu' nnu'ngi' yabe. Apo lyaatami mpaka nsimu wa Daudi. ⁴⁶ Daudi ywaapendilwe na Nnu'ngu', nembe annu'bite Nnu'ngu' ywa Yakobi ansengi po tama. ⁴⁷ Lakini Selemani ngaywansengile nyumba Nnu'ngu'.

⁴⁸ "Ata nyo Nnu'ngu' Nku'lu' atamali munyumba yaisengilwe kwa maboko ga bandu. Kati nnondoli ywa Nnu'ngu' mwaabaite,

⁴⁹ 'Kunani nga kiti'gu' sangu' sa lenji,
na dunia nga pandu po bi'kya magu'lu' gangu'.
Mwalu'a nisengya nyumba kati yaku'?

Au pandu pangu' po pu'mu'lya pabaa kwaku'?

⁵⁰ Buli maboko gangu' gaumbikeli ili'be ayi' yoti'?

⁵¹ "Mwenga mwabandu anonopau! Myoyo na makutu ginu gai kati bandu bangali Ayahudi. Mwenga kati kiu'ku'lu' binu! Masu'ba goti muntaukya Loo Mpeleteu, kati mwabaapangite au'ku' binu. ⁵² Ywaku' kati ya alondoli ba Nnu'ngu', ywangeselwa na kiu'ku'lu' binu? Baatik-wabulaga balu' babalondwage kwai'mbu' abali yoisa kwa Mwene Aki. Nambi'yambi' munsongile na kummulaga. ⁵³ Mwenga ngamwamupokile Salya yailetilwe kasinu kwo pi'tya malaika, lakini mwaaiyu'wineli."

Sitefano endabulagilwa

⁵⁴ Balu' api'ndo ba mukitamo, pagabayu'wine makowe go, baatusika muno na kunnyagya mino Sitefano kwa nyongo. ⁵⁵ Lakini Sitefano abi atwi'liyilwe Loo Mpeleteu, ngalingulya kunani ngaubona utukupu wa Nnu'ngu' na Yesu kayi'ma kuluboko lwa malyo lwa Nnu'ngu'. ⁵⁶ Ngabaya, "Mulinge! Nibona kunani kuyu'gwiwe na Mwana wa Mundu kayi'ma kummalyo wa Nnu'ngu'."

⁵⁷ Lakini balu' ba mukitamo ngabaiba makutu gabe no panga nduti kwa makakala na kunnyingilya kwa pamope. ⁵⁸ Ngabampiya panja ya kilambo no tumbwa kunku'mbwa maliwe li'nga bammulage. Balu' babanku'mbwage ngabampeya makoti gabe mwinsembe yumo ywakemelwage Sauli akamuli. ⁵⁹ Pabaabi kabanku'mbwa maliwe Sitefano andelu'ba, "Bwana Yesu, wipoki loo yangu'." ⁶⁰ Bu'kapo ngakilikita li'la kwa lilohe liku'lu', "Bwana kanewabalangili sambu yi'!" Bu'ka po baya go, ngayomoka.

8

¹ Naywembe Sauli aayi'ki'tile panga Sitefano apalikwa bulagilwa.

Aumini batumbwa teselwa

Lisu'ba li'li'lu'li'lu' aumini ba ku Yelusalemu ngabatumbwa pata mateso maku'lu', aumini boti ngababaganika mu Yudea na Samalia ila atumilwe bai. ² Bandu babankilikitya Nnu'ngu' ngabansika Sitefano na kunni'lya muno. ³ Lakini Sauli aayendeli kwaalabiya aumini, ngayingya nyumba kwa nyumba na kwaboywa aumini, alwawa na analu'me, kwayi'ya muutabilwe.

Aumini baala Injili ku Samalia

⁴ Kwa nyo balu' babaabaganike baayi'i pano na palu' ala liyi'gi'yo lya Nnu'ngu'. ⁵ Naywembe Pilipi ngayenda mukilambo kiku'lu' sa Samalia kwaalya abali ya Kilisitu. ⁶ Bandu pabannyu'wine Pilipi na kwibona myanju yaaipangite, ngabampi'kania wiso ku'no kababinia limo kwa galu' gaagabaite. ⁷ Kwa mwanjaa moka gendekwabu'ka bandu

baingi ku'no kagapanga ndu'ti, na bambone babaatombolwike na itewe ngabatepulilwa. ⁸ Kwa nyo ngakubaa na pulaa ngu'lu' mukilambo so.

⁹ Kwaai na mundu yumo ywakemelwage Simoni, ywaatamage mukilambo si'si'lu'si'lu' bu'ka kwai'mbu', ywembe apangage makowe ga bwabi' na kwapanga bandu ba Samalia basangale, na aipunage panga ywembe mundu nku'lu', ¹⁰ bandu boti, api'ndo kwa anangu'ta, baatikumpi'kania kababaya, "Mundu yu' nga galu' makakala ga Nnu'ngu' gagatanganikwe kati, 'Uweso Nku'lu'.'" ¹¹ Ngabanki'ngama, kwa mwanjaa yapite myaka kabansangala kwa bwabi' wake. ¹² Lakini bandu pabaamwu'bi'li Pilipi paalage Abali Inannoga ya ukulungwa wa Nnu'ngu' na lina Iya Yesu Kilisitu, ngababatisilwa, analu'me kwa alwawa. ¹³ Naywembe Simoni ngau'bi'lya no batisilwa. Nganki'ngama Pilipi kila pandu, kasangala myanju na mangelongelo maku'lu' gaagabweni.

¹⁴ Balu' atumilwe babaabile Yelusalemu pabayu'wine panga bandu ba Samalia balipokile Liyi'gi'yo Iya Nnu'ngu', ngabaatuma Petili na Yoani bayende kwo. ¹⁵ Pabaakite Samalia ngabaalu'lya aumini bapate kumpokya Loo Mpeleteu, ¹⁶ kwa mwanjaa Loo Mpeleteu aai anakwaulukyali ata yumo, ila baatibatisilwe kwa lina Iya Bwana Yesu. ¹⁷ Bai, Petili na Yoani ngabaabi'kya maboko balu' babaabatisilwe na bembe ngabampokya Loo Mpeleteu. ¹⁸ Simoni paabweni bandu kabampokya Loo Mpeleteu kwo bi'ki'lwa moko ga atumilwe, ngapaya kwapeya mbanje kabaya, ¹⁹ "Nanenga munipei uweso kati wo, li'nga kila mundu ywanaalu'a kummi'kya maboko gangu', apate pokya Loo Mpeleteu."

²⁰ Petili ngayangwa, "Mbanje yako ilangamiswe pamope na we, kwa mwanjaa ugania pi'ma upo ya Nnu'ngu' kwa mbanje! ²¹ Wenga ntu'pu' aki yoyoti mulyengo li'no, kwa mwanjaa mwoyo wako ubile na ulau nnu'ngi' ya Nnu'ngu'." ²² Bai, ugalamuke bu'ka mumasambi na unnu'be Bwana na ywembe aakombwa kukusamya awo ulau waubile nawo mumwoyo wako. ²³ Kwa mwanjaa nibweni panga wenga ubi na bwigu na wantabilwe wa sambu."

²⁴ Apo Simoni ngayangwa, "Munilu'bi kwa Bwana, li'nga ago gamugabaite gaakanekunipitya."

²⁵ Bu'ka pa Petili na Yoani piya ukong'ondeli wabe no ala mayi'gi'yo ga Bwana, ngababuya ku Yelusalemu. Pabaabi kababuya ngabaala Abali Inannoga ya Yesu mulambo yambone ya Samalia.

Pilipi ammatisa mpi'ndo nng'wambende yumo ywa Isiopia

²⁶ Malaika ywa Bwana ngammakia Pilipi, "Uyende lwingo lwa kusi mui'lu' ndi'la ya mulubele yaibu'kya Yelusalemu li'nga Gasa." ²⁷ Bai, Pilipi ngaihi'ka wiso no yabwa mwanja, paabile mudi'la ngakwembana na nng'wambende ywa Isiopia, ywaai mpi'ndo nku'lu' mwene utawala wa mabi'ko goti ga Kandake, Malikia wa Isiopia. Aywo nng'wambende aayi'i Yelusalemu li'nga kunkilikitya Nnu'ngu'. ²⁸ Naywembe paabile mumwani wo buya kaya, aai mummutuka wake kasoma kitabu sa nnonoli ywa Nnu'ngu' Isaya. ²⁹ Loo Mpeleteu ngammakia Pilipi, "Uyende ku'lu' kummutuka, ukatame papipi nawo li'nga waalongwane nawo."

³⁰ Pilipi ngaubutukya wu'lu' mmutuka, ngannyu'wa yu'lu' mundu kasoma kitabu sa Nnonoli ywa Nnu'ngu' Isaya. Pilipi ngannaluya, "Ugatangite buli ago gausoma?"

³¹ Yu'lu' nng'wambende ngabaya, "Nilu'a kombwa buli tanga bila mundu kuniawanikiya?" Bu'kapo ngankoka Pilipi li'nga au'bu'ke no tama pamope nakwe. ³² Na kipungu sa Maandiko Mapeleteu sasomage nga si'no,

“Apelekilwe kati ngondolo ywayenda sinjilwa,
kati mwana ngondolo mwatama liki nnu'ngi' yake ywembe ywakata
manyoya. Kwa nyo ayu'gwili nkano wake.

³³ Aateisika no yimilwa aki yake,
bwu'mi wake ubu'yilwe mudunia, kwa nyo ntu'pu' ywakombwa
awana bu'kana na lubelekwo lwake.”

³⁴ Yu'lu' nng'wambende ngannaluya Pilipi, “Sondesonde unibakiye,
n nondoli ywa Nnu'ngu' yu' alongelya kwa abali yake mwene au abali
ya mundu ywi'ngi'?” ³⁵ Bai, Pilipi ngatumbwa tumya pandu papalu'palu'
pa Maandiko Mapeleteu, na kumwawanikiya Abali Inannoga ya Yesu.

³⁶ Pabaabi balo kabayendelya na mwanja, baaikite pandu pene masi', na
aywo mpi'ndo ngabaya, “Pandu pano paina masi', buli kubile na kili'be
sosoti sakilu'a nipanga kenenibatisilwe?”

³⁸ Nng'wambende ngayi'mika wu'lu' mmutuka, ngabauluka mumasi'
boti abi'li', Pilipi ngammata. ³⁹ Pabaapitike mumasi', papalu'palu' Loo
ywa Bwana ngamumu'ya Pilipi, yu'lu' nng'wambende amwenili kai', lakini
ngayendelya na mwanja wake kwa pulaa ngu'lu'. ⁴⁰ Pilipi aaimuki
abile mukilambo sa Azoto. Bu'kapo ngapi'ta muilambo yoti kaala Abali
Inannoga, mpaka paaikite mukilambo sa Kaisalia.

9

U'bi'lya kwa Sauli

(Mak 22:6-16, 26:12-18)

¹ Pamasu'ba go Sauli aabile balo kayendelya yogoya bulaga banamasi'
ba Bwana. Ngannyendelya Mpi'ndo Nku'lu' wa dini, ² ngalu'ba apeyelwe
balua yailu'a kunnaya munyumba ya kunnu'ba Nnu'ngu' ya Kiyahudi
ku'lu' Damasiko, li'nga mana aakwembite kwo alwawa au analu'me
babaki'ngama Ndi'la Yo, aataba na kwaleta ku Yelusalemu.

³ Paabile balo mumwanja papipi no ika Damasiko, papalu'palu' bweya
bu'ka kunani ngaummulikya mwoti. ⁴ Ngatu'la pai', ngayu'wa lilobe
kalimmakia, “Sauli, Sauli! Mboni wendanitesa?” ⁵ Na ywembe ngalaluya,
“Wenga wa nyai Bwana?” Li'lu' lilobe ngaliyangwa, “Nenga ngana Yesu
ywaunitesa. ⁶ Lakini nambi'yambi' ukatuke uyingi mukilambo, na kwo
waabakiyilwa saupalikwa panga.” ⁷ Balu' bandu babaai mumwanja
pamope na Sauli baatiyi'ma na baabile ntu'pu' lyo baya kwa mwanjaa
baayu'wine lilobe, lakini baamwenili ywalongelage. ⁸ Sauli aatiyi'ma bu'ka
palu' pai' na paapayite banjwa minyo gake, aakombwili kukibona kili'be
sosoti. Bai ngabankamwa luboko na kunnongoya mpaka Damasiko. ⁹ Na
ywembe kwa masu'ba gatatu aaloili, aalileli wala nyuma kili'be sosoti.

¹⁰ Akwo Damasiko kwaabile na mwanamasi' yumo lina lyake Anania.
Bwana ngammakia mumakowe gayambi', “Anania!” Ngayangwa, “Nenga
pano, Bwana.”

¹¹ Bwana ngammakia, “Uyende musimbasingwa yaikemelwa 'Ntawaliya'
ukayingi nkati ya nyumba ya Yuda amo ukannokikiye mundu ywa
mukilambo sa Taliso ywakemelwa Sauli. Wankolya kalu'ba, ¹² Kwa mwan-
jaa endalu'ba na aamweni mumakowe gayambi' mundu ywakemelwage
Anania kaisa na kummi'ky'a maboko kunnu'bya, li'nga apate lola kai'.”

¹³ Anania ngayangwa, “Bwana niyu'wine bu'ka kwa bandu baingi abali
yambone bu'kana na mundu yu' na maakau gake goti gaapangile bandu
bako akwo ku Yelusalemu. ¹⁴ Na ywembe aisi pano Damasiko abi na
amuli bu'ka kwa api'ndo ba dini, li'nga aaboywe boti babatambwa lina

lyako.” ¹⁵ Lakini Bwana ngammakia Anania, “Uyende bai, kwa mwanjaa mundu yu' nitikunsawa li'nga kunitumikiya, na aale lina lyangu' kwa bandu bangali Ayahudi, akulungwa babe na kwa Isilaili. ¹⁶ Na nenga nilu'a kunnaya mwaapalikwa teselwa kwa kitumbu sangu'.”

¹⁷ Bai, Anania ngayenda yingya munyumba yaabile Sauli, ngammi'kya maboko panani yake na kummakia, “Wa Sauli, Bwana Yesu ywaakupiti mudi'la koisa ku'no, anitumike kasako li'nga upate lola kai' no twi'li'yi'lwa Loo Mpeleteu.” ¹⁸ Papalu'palu' ili'be yaibile kati makabanda ga omba ngagatu'mbu'ka bu'ka muminyo ga Sauli, ngapata lola kai'. Ngayi'ma no batisilwa. ¹⁹ Bu'kapo ngalya no pata makakala kai'.

Sauli endaala akwo Damasiko

Sauli ngatama masu'ba nsi'si' pamope na banamasi' akwo Damasiko. ²⁰ Bu'kapo aatumbwi ala mumayumba ga kunnu'ba Nnu'ngu' panga, “Yesu nga mwana wa Nnu'ngu'.”

²¹ Bandu boti babannyu'wine Sauli ngabansangala no baya, “Mundu yu' kanga yu'yu'lu'yu'lu' ywaabulige balu' babaabile kabalu'ba kwa lina lya Yesu ku'lu' Yelusalemu? Kai' aaisi pano kabinia kwaboywa bandu ba na kwapeleka kwa api'ndo ba dini?”

²² Sauli aayendeli pata makakala mumaalo gake panga Yesu nga Kilisitu. Ayahudi ba ku Damasiko baatisengemwanika muno.

²³ Bu'ka pa masu'ba gambone pi'ta, Ayahudi ngabapanga ndi'la ya kumulaga Sauli. ²⁴ Lakini Sauli ngakwipwa makowe gababiniage. Ayahudi baabile kabali'ndi'la milyango yoti ya pakilambo so kilo na mutwekati paka bammulage. ²⁵ Lakini lisu'ba limo kilo banamasi' bake ngabannyi'ya mukitu'ndu' na kumuuluya pi'tya palipoyo lya mukungu'mbi'.

Sauli abuyangania Yelusalemu

²⁶ Sauli paaikite Yelusalemu ngapaya lu'mbana na banamasi', lakini boti ngabannyogopa, kwa mwanjaa bammwu'bi'lili panga kakape naywembe aabile mwanamasi'. ²⁷ Lakini Balanaba ngantola kumpeleka kwa balu' atumilwe, ngaawanikiya Sauli mwaamweni Bwana mudi'la na mwaalongei nakwe na mwaalike lina lya Yesu akwo Damasiko wangali bwoga. ²⁸ Kwa nyo Sauli ngatama pamope nabo akwo ku Yelusalemu ku'no kaala liyi'gi'yo lya Bwana wangali bwoga. ²⁹ Kai' aatilingela no taukana na Ayahudi babalongelage Kigiliki, lakini bembe baapayite kummulaga. ³⁰ Balu' aumini pabaakwipwile likowe lyo ngabantola Sauli kumpeleka Kaisalia, ngabannekekeya ayende Taliso.

³¹ Nsimu wo aumini ngababa na amani mu Yudea yoti, Galilaya na Samalia. Lyaatisengelwa no ku'la kwa kunkilikitya Bwana no yongekeyelwa bandu no yi'yi'lwa Loo Mpeleteu.

Ainea endatepulwa

³² Bai, Petili paabile mumwanja aapi'ti muilambo mbali'mbali', yenda kwatyangilya bandu ba Nnu'ngu' babatamage akwo Lida. ³³ Akwo ankwebite mundu yumo ywakemelwa Ainea, ywembe aai ntomboloka kwa myaka minane, aakombwili kakatuka pakindanda. ³⁴ Bai, Petili ngammakia, “Ainea, Yesu Kilisitu endakutepwa, ukatuke utandike kindanda sako.” Popopo Ainea ngakatuka. ³⁵ Bandu boti ba Lida na ba munkanya wa Saloni pabaamweni Ainea katyanga, ngabann'g'alambukya Bwana.

Dolikasi endatepulwa

³⁶ Akwo Yopa kwaabile na mwanamasi' yumo nnwawa lina lyake Tabita, kwa Kiyunani Dolikasi, lilombolya mbala. Aabile kapanga manogau na kwayangatiya aki'ba. ³⁷ Nsimu wo ngaminyo no waa. Bandu ngabaugu'lwa wu'lu' ntwi na kuubi'ka musumba sa golopwa. ³⁸ Kwa mwanjaa kilambo sa Lida sabile papipi na kilambo sa Yopa, banamasi' pabaayu'wine panga Petili aabile ku'lu', ngabaatuma bandu abi'li' bakammakie, "Sonde li'li'li', wise ku'no kasitu kiyu'ngu'ya." ³⁹ Kwa nyo Petili ngayenda nabo, na ywembe paaikite, ngabampeleka mpaka munngati mwabaugonjike wu'lu' ntwi. Alwawa awi'li'ka baingi, baanti'li'tike Petili ku'no kabali'la no laya makoti na magu'bo gaasonile Dolikasi paabile nkoti. ⁴⁰ Petili ngaapiya panja bandu boti, bu'kapo ngakilikita lu'ba. Ngaugambukya wu'lu' ntwi ngabaya, "Tabita, ukatuke." Ngabanjwa minyo gake na paamweni Petili, ngatama. ⁴¹ Petili nganyangatiya kunkatuya kwa kunkamwa luboko, apo ngaakema balu' aumini na balu' awi'li'kwa babaabile nkati yabe, na kwakamukiya ai nkoti. ⁴² Abali yo ngaitanganikwa pandu poti pa Yopa, na bandu baingi ngabammu'bi'lya Bwana. ⁴³ Petili aatami Yopa kwa masu'ba maingi kwa mundu yumo ntengenesi ywa maki'ngo, ywakemelwage Simoni.

10

Petili na Koloneli

¹ Kwaai na mundu yumo ywangali Nnyahudi akwo ku Kaisalia ywakemelwage Koloneli mpi'ndo ywa kipi'nga simo sa yesi sakikemelwa "Kipi'nga sa Italia." ² Aai mundu ywabiniage kunkilikitya Nnu'ngu' ywembe na alongo bake boti. Apangage gambone kwayangatiya aki'ba ba Kiyahudi na abi kasali kila lisu'ba. ³ Kayika saa tisa pipi na kitamwiyo, aamweni mpu'la mumakowe gayambi' malaika ywa Nnu'ngu' kayingya nnyumba na kummakia, "Koloneli!" ⁴ Koloneli ammu'nju'li minyo aywo malaika kwo yogopa ngammakia, "Kubile na ki'li' wa Mukoo?" Aywo malaika ngammakia, "Nnu'ngu' apokile sala na salaka yako kwa aki'ba wala akulibalyali. ⁵ Bai, nambi'yambi', watume bandu kukilambo sa Yopa bakankeme mundu yumo ywakemelwa Simoni, kwa lina li'ngi' Petili. ⁶ Ywembe nng'eni ywa mundu yumo lina lyake Simoni, ywatengenesa maki'ngo na nyumba yake ibile kumbwani." ⁷ Aywo malaika ywaalongei go paabu'i, Koloneli aakemite atumisi abi'li' bannyumba babau'bi'li'ka na yumo ywa asikali bake babankilikitya Nnu'ngu', ⁸ na payomwi kwaawanika makowe goti ngaatuma yenda Yopa.

⁹ Pammalau' yake, abo bandu atatu babi balo mumwanja kabaegelya ika Yopa, Petili au'bwike pamwagala wa golopwa muntwekati li'nga sali. ¹⁰ Amminyike njala ngatamania pata kilyo. Kilyo pakibi'ki'lwage wiso aagabweni makowe gayambi'. ¹¹ Aakubweni kunani kuyu'gu'likwe na kili'be kati suka ngu'lu' kaiuluyilwa pai' ikamulilwe mumipembo yake nse. ¹² Nkati ya suka yo kwaai na kila lukolo lwa inyama, bene magu'lu nse, mang'ambo na iyuni. ¹³ Ngayu'wa lilobe kalimmakia, "Petili, ukatuke ui'se, ulye!" ¹⁴ Petili ngayangwa, "Lili, Bwana nenga napayali katu kili'be sosoti sakikanilwa na Nnu'ngu'."

¹⁵ Li'lu' lilobe ngaliyu'wanika kai' kalimmakia, "Kenewikeme njapu ili'be yaipeleteyilwe na Nnu'ngu'." ¹⁶ Likowe li'no lyapangike mala itatu, bu'kapo yi'lu' suka ngaiki'li'bu'kya kunani.

¹⁷ Petili paabile balo kasangala kikomeko sa makowe gaagabweni, balu' bandu babaatumilwe na Koloneli, pabaitangite nyumba ya Simoni,

baaikite paniango nniango nku'lu' wa panja. ¹⁸ Ngabapanga u'li no laluya, "Buli kubile na nng'eni mono ywakemelwa Simoni Petili?"

¹⁹ Petili aabile balo kagagania galu' makowe gayambi', apo Loo Mpeleteu ngammakia, "Pi'kania! Kubile na bandu atatu pano bendakupala. ²⁰ Weli kiyu'ngu'ya wala kaneuyogope longwana nabo kwa mwanjaa natumike nenga." ²¹ Bai, Petili ngaelya ngaabakia abo bandu, "Nenga nga ywamunipala. Kwa mwanjaa ki'li' mwisile?" ²² Bembe ngabannyangwa, "Asikali mpi'ndo Koloneli ywembe mundu nnogau ywankilikitya Nnu'ngu', mwene isima nnu'ngi' ya Ayahudi boti, atetutuma. Abakiyilwe na malaika mpeleteu akukemi kasake li'nga api'kani sopala kummakia." ²³ Petili aakemi nnyumba ngaapeya pandu po gonja kilo si'lu'.

Pammalau' yake Petili aatumbwi mwanja pamope nabo, na aumini bi'ngi' ba Yopa baatilongwana nakwe. ²⁴ Lisu'ba lyenebi'li' lyake baaikite Kaisalia. Koloneli, alongo na mambwiga bake ba pamwoyo baai kabanni'nda Petili. ²⁵ Petili paabile kayingya, Koloneli aapitike panja kumpokya, ngakilikita nnu'ngi' yake no yinama kwa kunkilikitya. ²⁶ Lakini Petili aatikuntu'ndu'bi'ya Koloneli kabaya, "Yi'ma, kwa mwanjaa nenga na mundu bai." ²⁷ Petili aayendeli longela na Koloneli ku'no kabayingya munyumba mwabaakwembite bandu baingi bakongolekine. ²⁸ Petili ngaabakia, "Mwenga mwabene mutangite panga Nnyahudi ywoywoti akanikiyilwe na salya ya dini yake tama pamope wala tyangilyana na bandu bangali Ayahudi. Lakini Nnu'ngu' anibakiye kanening'aniye panga kubile na mundu ywoywoti ywakanilwa na Nnu'ngu' au nsapu. ²⁹ Kwa mwanjaa nyo, pamungemite niisi wangali kana, bai ninnaluyanga mwanjaa ki'li' mungemite?" ³⁰ Koloneli ngabaya, "Masu'ba gatatu gagapite saa kati yi'no, saa tisa pipi na kitamwiyo naabile kanisali kasangu'. Ni-imukya mundu ywaweti ngu'bo inammelemetya aayi'mi nnu'ngi' yangu', ³¹ ngabaya, 'Koloneli! Sala yako na salaka yako kwa aki'ba iyi'ki'tilwe na Nnu'ngu'. ³² Untume mundu Yopa akankeme mundu yumo ywakemelwa Simoni, kwa lina li'ngi' Petili. Ai munyumba ya Simoni ywatengesa maki'ngo papipi na baali.' ³³ Kwa nyo nakulagi uyu'mbi'ti'ke isa, na wenga unogiye. Nambi'yambi' twenga tubile nnu'ngi' ya Nnu'ngu' pi'kania sosoti saalu'a kukuamulisa Bwana longela."

Maalo ga Petili

³⁴ Apo Petili ngabaya, "Nambi'yambi' nitangite panga kakape Nnu'ngu' abawali. ³⁵ Mundu ywa nni'ma wowoti ywankilikitya Nnu'ngu' no panga gagabile manogau endayi'ki'ti'lwa. ³⁶ Li'no nga li'lu' liyi'gi'yo lya Nnu'ngu' lyaapeleki Baisilaili, kaalya Abali Inannoga yaileta amani kwa ndi'la ya Yesu Kilisitu nga Bwana wa boti. ³⁷ Mwenga mutangite likowe lyalyaapitike munni'ma woti wa Ayahudi tumbulya ku Galilaya bu'ka pa wu'lu' ubatiso waalage Yoani. ³⁸ Nnu'ngu' ansawi Yesu wa ku Nasaleti kwa lyengo lyake kwa kummiminikia Loo Mpeleteu na makakala. Nnu'ngu' abi pamope nakwe, ywembe aayi'i ku'no na akwo kapanga ganannoga na kwatepwa boti babaabonelilwe na Ibilisi. ³⁹ Twenga nga twaakong'ondeli ba makowe goti gagapangilwe munni'ma wa Ayahudi na ku Yelusalemu. Baatikummulaga kwa kummamba munsalaba. ⁴⁰ Lakini Nnu'ngu' aatikunyu'ya lisu'ba lyenetatu, ngannaya kwa bandu, ⁴¹ kwa bandu boti lili, ila kwa balu' baasawile Nnu'ngu' babe akong'ondeli bake, yani twenga twatulile no nywa pamope nakwe bu'ka poyu'ka kwake kuuwi'li. ⁴² Atuamulise tuale kwa bandu boti no kong'ondya panga ywembe nga ywasaulilwe na Nnu'ngu' abe nsenuli wa akoti na

babawile. ⁴³ Alondoli boti ba Nnu'ngu' baatikong'ondelya panga kila mundu ywamwu'bi'lya aasamilwa masambi gake goti kwa lina lyake."

Koloneli na alongo bake bampokya Loo Mpeleteu

⁴⁴ Petili paabile balo kalongela mayi'gi'yo go, Loo Mpeleteu aatikwaulukya boti babaabile kabapi'kania makowe go. ⁴⁵ Balu' Ayahudi aumini babaaisi pamope na Petili bu'ka Yopa baatisangala panga Nnu'ngu' aaminikie Loo Mpeleteu ata bandu bangali Ayahudi, ⁴⁶ kwa mwanjaa baabayu'wine kabalongela kwa luga mbali'mbali' kabankwi'ya Nnu'ngu'. Apo Petili ngabaya, ⁴⁷ "Bandu ba bampoki Loo Mpeleteu kati twenga twabene mwatwaampokile. Buli, kubile na ywoywoti ywalu'a kombwa kwakanikia kanebabatisilwe kwa masi'?" ⁴⁸ Bai, ngaamulisa babatisilwe kwa lina lya Yesu Kilisitu. Bu'kapo ngabannu'ba atame nabo kwa masu'ba masene.

11

Abali ya Petili kwa aumini ba ku Yelusalemu

¹ Atumilwe na alongo aumini ku'lu' ku Yudea baayu'wine panga bandu bangali Ayahudi baai kabalipokya liyi'gi'yo lya Nnu'ngu'. ² Bai, Petili paaki'li'bwike ku Yelusalemu, balu' Ayahudi aumini babaapendi bandu bangali Ayahudi bainilwe li'nga babe Ayahudi, bammi'ki lukoolo kababaya, ³ "Wenga uyi'i tama na bandu bangainilwa na ata ulile nabo nkungu gumo!" ⁴ Apo Petili ngaawanikia makowe goti gagapangilwe kwa kindonda.

⁵ "Lisu'ba limo panabile kanisali kukilambo sa Yopa naagabweni makowe gayambi' kili'be kati suka ngu'lu' kaiuluyilwa pai' bu'ka kunani, ikamulilwe mipembo yake nsese, yabi'kilwe mbwega yangu'. ⁶ Natilingia nkati nganiibona inyama yene magu'lu' nsese, inyama ya mwitu, mang'ambo, na iyuni. ⁷ Bu'kapo nganiyu'wa lilobe kalinibakia, 'Petili, ukatuke ui'se, ulye.' ⁸ Lakini nenga nganibaya, 'Lili ata pasene Bwana, kwa mwanjaa sosoti sakikanilwa na Nnu'ngu' kinayingali katu munkano wangu'.' ⁹ Li'lu' lilobe ngaliyu'wanika kai' bu'ka kunani, 'Kanewikeme njapu ili'be yaipetiyiye Nnu'ngu'.' ¹⁰ Likowe lyo lyapangilwe mala itatu, na kuundi'la yoti yaki'li'bu'yilwe kunani.

¹¹ "Popopo bandu atatu babaatumilwe kasangu' bu'ka ku Kaisalia, baaikite pansengo panitamage. ¹² Loo aanibakie niyende pamope nabo wangi yogopa. Bano alongo aumini sita baalongwaniye na nenga yenda ku Kaisalia na kwo twayingi pansengo wa Koloneli. ¹³ Ywembe atuwanikiye mwaamweni malaika ywayi'mi nnyumba yake na kummakia, 'Untume mundu Yopa akankeme mundu yumo ywakemelwage Simoni, kwa lina li'ngi' Petili. ¹⁴ Ywembe aalu'a kubakia mayi'gi'yo gagaakupanga wenga na alongo bako boti mukosopolelwe.' ¹⁵ Na panaatumbwi longela bai, Loo Mpeleteu aatikwaulukya kati mwaatuuluki twenga patumbu. ¹⁶ Apo naaku'mbu'ki galu' mayi'gi'yo Bwana gaalongei, 'Yoani aabatisike kwa masi', lakini mwenga mwalu'a batisilwa kwa Loo Mpeleteu.' ¹⁷ Bai, manaitei Nnu'ngu' aapei kai' bandu bangali Ayahudi upo yi'lu'yi'lu' yaatupei twenga patwaamwu'bi'li Bwana Yesu Kilisitu, buli, nenga nanyai ata nipaye kuntaukya Nnu'ngu'?" ¹⁸ Pabagayu'wine go, baulei ntau na bankwi'yite Nnu'ngu' kababaya, "Nnu'ngu' apei bandu bangali Ayahudi uweso wa kunng'alambukya bapate ukoti!"

Aumini ba ku Antiokia

¹⁹ Bu'kana na ngu'su'mbu' yayaapitike paabulagilwe Sitefano, aumini baatisengemwanika. Bi'ngi' baayi'i mpaka Foinike, Kuplo na Antiokia kabaala li'lu' liyi'gi'yo kwa Ayahudi bai. ²⁰ Lakini aumini bi'ngi' bababu'kite Kuplo na Kulene baayi'i Antiokia kabaala Abali Inannoga ya Bwana Yesu kwa bandu bangali Ayahudi. ²¹ Nnu'ngu' aatikwayangatiya na bandu baingi baatiu'bi'lya na kunng'alambukya Bwana. ²² Abali ya likowe lyo yayu'wanike kwa balu' aumini ba ku Yelusalemu. Kwa nyo ngabantuma Balanaba ayende Antiokia. ²³ Paaikite kwo na kummona Nnu'ngu' mwaapeile ngu'ngu' balu' bandu, aatipulaika na kwakong'ondelya boti batame muukakape kwa Bwana kwa myoyo yabe yoti. ²⁴ Balanaba aai mundu nnogau ywatwi'lile Loo Mpeleteu na imani, kwa nyo lipi'nga liku'lu' lya bandu lyanng'alambuki Bwana. ²⁵ Bu'kapo Balanaba aayi'i kilambo sa Taliso kumpala Sauli. ²⁶ Paampatike, annetike Antiokia. Na bembé boti abi'li' bakwembanage na balu' aumini kwa mwaka woti kabayi'gana lipi'nga liku'lu' lya bandu. Akwo Antiokia nga kwabaatumbwi banamasi' kemelwa "Akilisitu".

²⁷ Nsimu wowowo, alondoli ba Nnu'ngu' baeleli ku Antiokia bu'ka ku Yelusalemu. ²⁸ Bai, yumo ywabe ywakemelwa Agabo aatiyi'ma na kwa uweso wa Loo Mpeleteu ngalondwa panga kwalu'a baa njala ngu'lu' munni'ma woti. Njala yo yapitike nsimu wa utawala wa Klaudio. ²⁹ Balu' banamasi' ngabaamwa panga kila mundu yumo apeleke kili'be bu'kana na uweso wake li'nga kwayangatiya balu' alongo aumini babaabile kabatama ku Yudea. ³⁰ Bai, ngabapanga nyo na kwapeya Balanaba na Sauli mbanje yo baikiye kwa api'ndo ba kanisa lya Yelusalemu.

12

Kanisa lyendabonelwa muno

¹ Pamasu'ba galu', nkulungwa Helode aatumbwi kwatesa aumini bi'ngi' babe. ² Aamulise Yakobi nnunawe Yoani abulagilwe kwa lipanga. ³ Paabweni panga kyendo so satikwapulaisa Ayahudi, ngammoywa kai' Petili. Aso saapangilwe nsimu wa si'li'ku'si'li'ku' ya makati gangalu'la yaapangilwe na Ayahudi yaikemelwage Pasika. ⁴ Bu'ka po boyolwa, Petili aabi'kilwe munyumba ya atabilwe pai' ya uli'nda wa ipi'nga nsepe ya asikali nsepe nsepe. Helode apalike ampiye pabandu bu'ka pa si'li'ku'si'li'ku' ya Pasika li'nga asenulwe. ⁵ Bai, Petili paabile muutabilwe, aumini baai kabannu'bya kwa Nnu'ngu' kwa mwoyo wangali totokelwa.

Malaika ampiya Petili muutabilwe

⁶ Kilo so yumukya lisu'ba li'lu' lya Helode kumpiya Petili li'nga senulwa, Petili aabile agonjike pakatikati ya asikali abi'li'. Aai atabilwe pingwi ibi'li' na ali'ndi'li baai kabali'ndi'la niango wa nyumba ya atabilwe. ⁷ Imukya, malaika wa Bwana aayi'mi papipi nakwe na bweya waatimulika musi'lu' sumba sa atabilwe. Malaika ngaantikatika mumbau kunnyumuya kabaya, "Ukatuke kiyu'ngu'ya!" Na yi'lu' pingwi yabantabike mmoko kaiti'kwanika no tu'mbu'kya pai'. ⁸ Malaika ngammakia, "Witabe lunga lwako, uwale ilatu yako." Ngapanga nyo. Bu'kapo aywo malaika ngammakia, "Uwale likoti lyako, ungi'ngame." ⁹ Petili nganki'ngama panja, lakini aatangiteli kati ago gagapangilwe na aywo malaika gaai ga kakape, akitage alota maloto. ¹⁰ Baapite kili'ndi'lo sa kumbito na senebi'li', bu'kapo ngabaika paniango wa kyu'ma woyingilya pakilambo. Awo niango wayu'wike wene

na bembe ngabapita panja. Ngabatyanga munda'la yimo, kwa kiimuimu yu'lu' malaika nganneka Petili kisake.

¹¹ Apo Petili ngapakwipwa gagapitike ngabaya, “Nambi'yambi' nitangite panga kakape Bwana antumike malaika wake anikosopoli mmoko ga Helode na bu'ka mumakowe galu' goti bandu ba Isilaili gabalolelaga.”

¹² Paagakwipwi go aayi'i ntawalia mpaka kasake Malia mau' bake Yoani Maluko. Amo baai bandu baingi bakongolekine kabasali.

¹³ Petili aapangite u'li paniango wa panja na ntumisi yumo mwi'nja ywakemelwa Loda, aayi'i paniango yi'ki'ti'a. ¹⁴ Aywo mwi'nja paakwipwi panga lilobe lya Petili ngapulaika muno ata paali po kuuyu'wa gu'lu' niango aabutuki nnyumba na kwabakia panga Petili ayi'mi panja paniango. ¹⁵ Ngabammakia yu'lu' mwi'nja, “Wina lilalu!” Lakini ywembe ngakong'ondelya panga yai kakape. Na bembe ngabammakia, “Aywo malaika wake.” ¹⁶ Petili aai kayendelya panga u'li. Kuundi'la bayu'wi niango, pabaamweni ngabasangala. ¹⁷ Petili aalangi luboko batame liki, ngaawanikia Bwana mwampiyike munyumba ya atabilwe. Bu'kapo ngaabakia, “Bapiye abali ya likowe lya kwa Yakobi na balu' alongo aumini bi'ngi.” Bu'kapo ngayenda pandu pi'ngi'.

¹⁸ Pakusile malango ga balu' asikali gaatiyelenganika kwa galu' gagampatike Petili. ¹⁹ Helode aamulise upangilwe nsakata lakini baakombwili kumpata. Kwa nyo aamulise balu' asikali balaluyilwe no piya amuli babulagilwe. Bu'kapo ngabu'ka ku Yudea, yenda Kaisalia kwaatami.

Kiwo sa Helode

²⁰ Helode aatikwausikya munomuno bandu ba Tilo na Sidoni. Kwa nyo bembe baampeleki asenga. Nabembe baakombwi kumpata wi'ti' Bulasito ayangatiye. Bulasito aai nnyi'mi'li'ki nku'lu' wa nyumba ya nkulungwa. Bu'kapo ngabannu'ba Helode baawane li'nga kube na amani, kwa mwanjaa nni'ma wabe wau'bi'li nni'ma wa nkulungwa kwa kilyo.

²¹ Lisu'ba limo lyalyasaulilwe Helode aawati ngu'bo ya kikulungwa no tama pakiti'gu' sake, ngaalya bandu. ²² Balu' bandu baampangi ndu'ti ya si'li'ku'si'li'ku' kababaya, “Li'no, lilobe lya nnu'ngu', lya mundu lili.” ²³ Popopo malaika wa Bwana nganku'su'mbwa Helode kwa mwanjaa ampelli Nnu'ngu' ayo sipwa. Ngapata utamwe wa ntuli, ngawaa. ²⁴ Liyi'gi'yo lya Nnu'ngu' ngalibamba no ku'la.

²⁵ Balanaba na Sauli pabayomwi lyengo lyabe ku Yelusalemu, baki'li'bu'ki ku Antiokia, ngabalongwana na Yoani Maluko.

13

Balanaba na Sauli bendasaulilwa no tumilwa

¹ Mukanisa lya Antiokia kwaabile na bandu bi'ngi' babaabile alondoli ba Nnu'ngu' na balimu, nkati yabe baabile Balanaba, Simoni ywakemelwage Mpili, Lukio wa Kulene, Manaeni ywaalelilwe pamope na nkulungwa Helode, na Sauli. ² Pabaabile kabankilikitya Bwana no punga, Loo Mpeleteu ngabaya, “Munibauli Balanaba na Sauli kwa lyengo lyanaakemile.” ³ Bai, bu'ka po yendelya sali no punga ngabaabi'ky'a moko panani yabe li'nga Nnu'ngu' ayali, ngabaaleka bayende.

Atumilwe bendaala ku'lu' Kuplo

⁴ Bai, Balanaba na Sauli pabatumulwe na Loo Mpeleteu, batielya mpaka kukilambo sa Seleukia bu'ka kwo bau'bwike meli mpaka kisiwa sa Kuplo.

⁵ Pabaakite kilambo sa Salami baalike liyi'gi'yo lya Nnu'ngu' mumayumba ga kunnu'ba Nnu'ngu' ga Ayahudi. Yoani Maluko aai nnyangatiyi wabe.

⁶ Pabaayomwi pi'ta pakatikati ya kisiwa mpaka Pafu ngabammona mundu yumo mwabi', ywaiku'pi'ki'yage panga nnondoli, aai Nnyahudi lina lyake Baliyesu, kwa Kigiliki Elima. ⁷ Ayu' aai pamope na Selgio Pauli, mpi'ndo wa palu' pakisiwa ywaabile mundu mwene malango. Selgio Pauli aatikwakema Balanaba na Sauli li'nga aliyu'we liyi'gi'yo lya Nnu'ngu'. ⁸ Lakini aywo mwabi' Elima, aapayike kwataukya li'nga aywo mpi'ndo wa kisiwa akaneu'bi'lya liyi'gi'yo lya Nnu'ngu'. ⁹ Bai, Sauli ywakemelwage Pauli, abile ntwi'lya Loo Mpeleteu aatikummu'nju'lya minyo aywo mwabi', ¹⁰ kabaya, "Wankongi nku'lu' na wammu'su'bu'su'! Wenga nga wamwana wa Ibilisi na wandumu kwa kila kili'be sakibile kinogau! Ukotokali ata paya kugatindigana mayi'gi'yo ga Bwana gagagolokile. ¹¹ Nambi'yambi' makakala ga Bwana galu'a kupwatya, ulu'a baa wambulubuli na wakombwali lola bweya wa lisu'ba kwa masu'ba." Popopo kila kili'be ngakipanga kati lipundugulu na lubi'ndu' kwa ywembe, ngatumbwa yenda ku'no na kwo kampala mundu ywa kunkamwa luboko annongoye. ¹² Yu'lu' mpi'ndo wa kisiwa paagabweni go, ngau'bi'lya, kwa mwanjaa asangalage mayi'gano gaagayu'wine kwa Bwana.

Balanaba na Pauli kukilambo sa Antiokia Pisdia

¹³ Bu'ka Pafu, Pauli na aine bau'bwike meli yenda mpaka Pelga ku Pamfilia, lakini Yoani Maluko aatikwaleka ngaki'li'bu'ka ku Yelusalemu. ¹⁴ Bembe baayendeli na mwanja bu'ka Pelga mpaka kilambo sa Antiokia Pisdia. Baayingi munyumba ya kunnu'ba Nnu'ngu' ya Ayahudi paliikite lisu'ba lya Sabato yabe, ngabatama.

¹⁵ Pabayomwi soma mayi'gi'yo bu'ka mukitabu sa salya ya Musa na maandiko ga alondoli ba Nnu'ngu', api'ndo ba yi'lu' nyumba ya kunnu'ba Nnu'ngu' bantumike mundu aalu'be panga, "Mwalongo, mana mubile na likowe lya kwabakia bandu li'nga kwasenga, mubaye." ¹⁶ Bai, Pauli aatiyi'ma ngaapu'ngya luboko no baya, "Mwabandu ba Isilaili na mwaboti mwamunkilikitya Nnu'ngu', mupi'kaniange. ¹⁷ Nnu'ngu' ywa Isilaili aatikwasawa kiu'ku'lu' bitu babe nni'ma nku'lu' pabaabile kuugeni ku'lu' Misili. Ngaakosopolya kwo kwa uweso wake nku'lu'. ¹⁸ Atikwakomeya kwa myaka alubaini ku'lu' kulubele. ¹⁹ Paagalangamise makabila saba ga nni'ma wa Kanani, ngaapeya abo bandu bake wu'lu' nni'ma ube mali yabe. ²⁰ Makowe aga goti gapangilwe nkati ya myaka 450.

"Bu'kapo ngaapeya asenuli baalongoye mpaka nsimu wa nnondoli ywa Nnu'ngu' Samweli. ²¹ Apo ngabalonga babe na nkulungwa, na Nnu'ngu' ngaapeya Sauli mwana ywa Kishi ywa kabila lya Benyamini abe nkulungwa wabe kwa myaka alubaini. ²² Bu'ka pa kummu'ya Sauli, Nnu'ngu' ansawi Daudi apange nkulungwa wabe. Nnu'ngu' abaike nyinya kwa Daudi, 'Nikwipwi panga Daudi mwana wa Yese nga mundu ywayu'wangana na mwoyo wangu', mundu ywaalu'a panga galu' goti ganipala kugapanga.' ²³ Bu'ka mulukolo lwake Daudi, Nnu'ngu' kati mwaalagile aletile bandu ba Isilaili nkomboli, nga Yesu. ²⁴ Papipi no isa kwa Yesu, aalongoli wi'ti' Yoani kaala kwa bandu boti ba Isilaili panga bapalikwa banng'alambuki Nnu'ngu' kwa kwileka sambu no batisilwa. ²⁵ Yoani paabile kayomolya lyengo lyake aabakiye bandu, 'Munikema nenga nanyai? Nenga nga yu'lu' ywamunnolelali. Aywo aaisa bu'ka pangu' nenga, na nenga nipwaikali ata undwa ngoi ya ilatu yake.'

26 “Mwalongo, mwenga mwabana ba lukolo lwa Bulaimu, na bi'ngi' boti babankilikitya Nnu'ngu'! Mayi'gi'yo gano ga ukosopoli tuletliwe twenga. 27 Kwa mwanjaa benekaya ba ku Yelusalemu na api'ndo babe baatangiteli panga ywembe nkomboli wala mayi'gi'yo ga alondoli ba Nnu'ngu' gagasomelwa kila Sabato. Ata nyo, bagatumisike mayi'gi'yo ga alondoli ba Nnu'ngu' kwa kunsenwa Yesu kiwo. 28 Pamope no panga baamwenili na lyakau lyolyoti lyakumpanga abulagilwe, baannu'bite Pilato ansenwe kiwo. 29 Bu'ka po panga goti gagaandikilwe kwa ywembe, baatikumuluya bu'ka munsalaba, ngabammi'ka mulisiko. 30 Lakini Nnu'ngu' aatikunnyu'ya bu'ka kuuwi'li. 31 Na ywembe kwa masu'ba maingi aatikwapitya balu' babaalongwaniye nakwe bu'ka ku Galilaya mpaka ku Yelusalemu. Abo ngababile akong'ondeli bake kwa bandu ba Isilaili. 32 Na twenga tuisi pano kunnetyanga Abali Inannoga. Likowe li'lu' Nnu'ngu' lyaalagile kiu'ku'lu' bitu, 33 nambi'yambi' ayomolile kwitu twenga twasu'ku'lu' babe kwa kunnyu'ya Yesu bu'ka kuuwi'li kati mwaiandikilwe mu Zabuli inebi'li,

'Wenga nga Mwana wangu',
nenga li'no niba natati' bako.'

34 “Na kwa kunnyu'ya bu'ka kuuwi'li kaneabuye kai' kwo no bola, Nnu'ngu' aabaite nyinyo,
'Nalu'a kupeya lilagyo lipeleteu na lya kakape lyanammakie Daudi.'

35 “Kakape na mu Zabuli yi'ngi' abaya,
'Wannekali Mpeleteu wako abole.'

36 “Kwa mwanjaa Daudi aapangite mwapalage Nnu'ngu' nsimu wake, bu'kapo ngawaa no sikilwa papipi na kiu'ku'lu' bake, na yi'ga yake ngaibola. 37 Lakini yu'lu' ywayu'yilwe na Nnu'ngu' bu'ka kuuwi'li aboi lili. 38 Kwa nyo, mwalongo bangu', mutange panga kwa ndi'la ya ayu' Yesu, mayi'gi'yo go samilwa sambi gendaalilwa kwinu, 39 no panga kila mundu ywamwu'bi'lya Yesu endasamilwa masambi gake goti, likowe lyo lipelepangikali kwa ndi'la ya salya ya Musa. 40 Mwilinguli mwakenekugapata galu' gagalongelilwe na alondoli ba Nnu'ngu'.

41 'Mupi'kani mwenga mwamunibebeya
musangale mukalanganyike!

Kwa mwanjaa kili'be sanikipanga nambi'yambi' nsimu winu
mwakiu'bi'lyali ata manaitei mundu amwawanikiye.' ”

42 Pauli na Balanaba pabaabile kabapita mu'lu' munyumba ya kunnu'ba Nnu'ngu', balu' bandu baatikwapembelelya baise kai' ku Sabato ya Ayahudi yaibandike sabalongeli muno makowe go.

43 Kitamo so pakiyomwike, Ayahudi baingi na bandu bangali Ayahudi babaabile mudini ya Kiyahudi, baaki'ngime Pauli na Balanaba. Abo atumulwe baatilongela nabo, na kwasenga li'nga bayendeli tama kwo u'bi'lya ngu'ngu' ya Nnu'ngu'.

44 Sabato ya Ayahudi yaibandike, bandu baingi mu'lu' mukilambo baaisi pi'kania liyi'gi'yo lya Bwana. 45 Lakini Ayahudi pabaalibweni lipi'nga lya bandu baabi' bwigu, ngabatauka saalongei Pauli na kumpwi'wa. 46 Pauli na Balanaba baalongei kwo kangamala muno, kababaya, “Yaapalikwe wi'ti liyi'gi'yo lya Nnu'ngu' limwikyange mwenga, lakini kwa mwanjaa mutelikana na kwiibona mupwaikali muukoti wangayomoka, bai, twendakunnekanga na kwayendelya bandu bangali Ayahudi. 47 Kwa mwanjaa Bwana atulagi nyinyo,
'Nikubi'kite wenga ube wabweya kwa bandu bangali Ayahudi,
li'nga waleti bandu ukosopoli mudunia yoti.' ”

⁴⁸ Bandu bangali Ayahudi pabaayu'wine likowe lyo baatipulaika, ngabalikwi'ya liyi'gi'yo lya Nnu'ngu' na balu' babaasaulilwe kuupata ukoto wangayomoka, ngabau'bi'lya.

⁴⁹ Liyi'gi'yo lya Bwana lyaatibamba kila pandu munni'ma wu'lu'.
⁵⁰ Ayahudi baatikwasopya api'ndo ba kilambo na alwawa matayili babankilikitya Nnu'ngu'. Ngapabatumbwa kwapeya ngu'su'mbu' Pauli na Balanaba, ngabaabi'nga bu'ka munni'ma wabe. ⁵¹ Bai, atumilwe ngabakung'unda lyu'ku'mbi' mumagu'lu' gabe na kwaleka kati mwabaa-bile, bu'kapo ngabayenda Ikonio. ⁵² Na abo banamasi' baai atwi'lya pulaa na Loo Mpeleteu.

14

Pauli na Balanaba akwo Ikonio

¹ Ku'lu' Ikonio, Pauli na Balanaba baayi'i munyumba ya kunnu'ba Nnu'ngu' ya Ayahudi, ngabalongela kati mwabaalongei ku Antiokia na ata lipi'nga liku'lu' lya Ayahudi na Agiliki ngabau'bi'lya. ² Lakini Ayahudi babaakani u'bi'lya baatikwasopa bandu bangali Ayahudi, li'nga kwayu'maniya alongo aumini. ³ Pauli na Balanaba baayendeli tama kwo kwa masu'ba gambone kabalongela abali ya Bwana kwo kangamala. Naywembe Bwana ngakong'ondelya ukakape wa likowe lyabalilongei lya ngu'ngu' ya Nnu'ngu', na aapei uweso wopanga mangelongelo. ⁴ Bandu ba kilambo so baatibaganika, bi'ngi' baayi'ki'tyaniye na Ayahudi na bi'ngi' baabile kwa atumilwe.

⁵ Kuundi'la, bandu bangali Ayahudi na Ayahudi baayi'ki'tyaniye na api'ndo babe baapangi maakau abo atumilwe na baaku'mbwe maliwe. ⁶ Atumilwe pabakwipwi likowe lyo, babutuki Lustila na Delbe, ilambo ya Lukaonio, na mupipi yake, ⁷ akwo ngabayendelya ala Abali Inannoga.

Pauli na Balanaba akwo Lustila na Delbe

⁸ Kwaai na mundu yumo akwo Lustila ywaabile kitewe bu'ka belekwa, na aabile anayendali katu. ⁹ Mundu ywo aabile kampi'kania Pauli paabile kaala. Pauli aatikummu'nju'lya minyo na paamweni aabile na imani yo kombwa tepulwa, ¹⁰ ngabaya kwa lilobe liku'lu', "Uyi'me kwa magu'lu' gako!" Aywo mundu ngaimukya akakatwike no yenda kwa magu'lu' gake. ¹¹ Kipi'nga sa bandu pabaakibweni sakipangite Pauli, baapangite ndu'ti kwa luga ya Lukaonio, "kinnu'ngu' batuisili kati bandu!" ¹² Balanaba ngabankema Zeu na Pauli ngabankema Helme, kwa mwanjaa ywembe ngaywalongelage muno. ¹³ Mpi'ndo wa dini wa Nyumba ya Nnu'ngu' ya Zeu, yayaabile panja ya kilambo, ngaleta ng'ombe malu'me babanemkilwe na malu'ba nnu'ngi' ya niango nku'lu' wa kilambo. Ywembe pamope na si'lu' kipi'nga sa bandu li'nga kwabi'ki'li'lya atumilwe.

¹⁴ Lakini Balanaba na Pauli pabayu'wine abali yo, bapopwanie magu'bo gabe no butukya musi'lu' kipi'nga sa bandu kababaya kwa lilobe liku'lu'. ¹⁵ "Mwalongo kwa mwanjaa ki'li' mugapanga makowe ga? Na twenga twabandu kati mwenga. Na tubile pano li'nga kumwalyanga Abali Inannoga, muileke inyago yangali maana, mukannng'alambuki Nnu'ngu' nkoti ywaumbike kunani na pai', baali na yoti yaibile mo. ¹⁶ Kwai'mbu' Nnu'ngu' aayi'ki'tiye kila nni'ma ubi'ngi'ye ndi'la yabapala. ¹⁷ Ata nyo Nnu'ngu' akotwikeli kwilaya kwa makowe manogau gaapangya. Anni'lya ula bu'ka kunani, apeya mauno munsimu wake, apeya ilyo na kuitwi'li'ya pulaa myoyo yinu." ¹⁸ Ata kwa mayi'gi'yo ago, atumilwe baapatike tabu kwakanikia balu' bandu kwapikiya salaka.

¹⁹ Lakini Ayahudi bi'ngi' baaisi bu'ka Antiokia na Ikonio, ngabaasopa bandu balu'mbane nabo, ngabanku'mbwa maliwe Pauli na kunkwakwata mpaka panja ya kilambo kabakita ayomwike. ²⁰ Lakini banamasi' pabaakongolekine na kunti'li'ta, aatiyumuka, ngaki'li'bu'kya kukilambo. Pammalau' yake ywembe na Balanaba baayi'i Delbe.

Pauli na Balanaba babukia ku kilambo sa Antiokia ya ku Silia

²¹ Bu'ka pa Pauli na Balanaba ala Abali Inannoga akwo Delbe na kwapata banamasi' bambone, baabuyangani kai' Lustila, Ikonio, na Antiokia. ²² Baatikwakangamaya banamasi' ba ilambo yo na kwasenga batame akangamau muimani. Ngaabakia, "Tupalikwa twenga twaboti pi'tya mungu'su'mbu' li'nga tuyingi muukulungwa wa Nnu'ngu'." ²³ Baasawi api'ndo mu kila kanisa. Bu'kapo, kwo sali no pungu, ngabaakamukia kwa Bwana ywaabile kabamwu'bi'lya.

²⁴ Bu'ka po pi'tya munnima wa Pisidia, baakite Pamfilia. ²⁵ Bu'ka po ala liyi'gi'yo lya Nnu'ngu' akwo Pelga, baayi'i Atalia. ²⁶ Bu'ka kwo baayi'i kwa meli ki'li'bu'kya Antiokia, kwabaakamukiylwe lyengo lyabayomolile kwa ngu'ngu' ya Nnu'ngu'.

²⁷ Pabaaikite Antiokia baapangite kitamo sa aumini ba palu', ngabaapeya abali ya makowe gaagapangite Nnu'ngu' pamope nabo, na mwaayu'guli bandu bangali Ayahudi niango wo yingya muimani. ²⁸ Ngabatama pamope na balu' banamasi' kwa masu'ba gambone ku'lu' Antiokia.

15

Kitamo sa mpu'ku'bi'la sa aumini ba ku Yelusalemu

¹ Bai, bandu bi'ngi' pabaaikite Antiokia bu'ka ku Yudea, ngabatumbwa kwayi'gana balu' babau'bi'lile kababaya, "Manaiti mwaba mwangainilwa kati mwaibayilwe musalya ya Musa, mwakosopolelwali." ² Bai, Pauli na Balanaba ngabataukana nabo mulikowe li', kwa nyo api'ndo ngabaasawa Pauli, Balanaba, na aumini nsi'si' ba kanisa li'lu' lya Antiokia bayende ku Yelusalemu bonagana na balu' atumilwe na api'ndo kwa likowe lyo.

³ Bai, aumini baatikwayabuya, na bembe ngabatyangilya Foinike na Samalia. Ku'lu', baawanikie bandu bangali Ayahudi mwabann'galambuki Nnu'ngu', na makowe go gaatikwapulaisa muno boti babau'bi'lile.

⁴ Pabaaikite ku Yelusalemu, baakemilwe na aumini atumilwe na api'ndo. Nabembe ngabapeya abali ya goti Nnu'ngu' gaapangite pamope nabo.

⁵ Lakini aumini bi'ngi' babaabile ba kipi'nga sa Mafalisayo baatiyi'la kababaya, "Ipalikwa bandu bangali Ayahudi bainilwe no yi'ganilwa kwikoleya salya ya Musa."

⁶ Bai, atumilwe na api'ndo ba kanisa baatami kitamo so pekeseni likowe lyo. ⁷ Ntau pauyendelyage, Petili ngayi'ma kabaya, "Mwalongo aumini ayangu' mwenga mutangite panga kwai'mbu' Nnu'ngu' aanisawi nenga nkati yinu nibaye Abali Inannoga kwa bandu bangali Ayahudi, li'nga bapate yu'wa no u'bi'lya. ⁸ Na Nnu'ngu', ywatangite myoyo ya bandu, aalayite mwaayi'ki'tile kwa kwapeya bembe Loo Mpeleteu kati mwatupei twenga. ⁹ Aabawili nkati yitu na bembe, aatikwipeletea myoyo yabe kwa mwanjaa baatikumwu'bi'lya. ¹⁰ Bai, kwa ki'li' kumpaya Nnu'ngu' kwa kwatwi'ka aumini kigombo kitopau, au'ku' bitu wala twenga twakombwili kukipu'twa? ¹¹ Kaneibe nnyo, ila tuu'bi'lya panga twenga kati bembe tukosopolelwa kwa ndi'la ya ngu'ngu' ya Bwana Yesu."

12 Kitamo soti satami liki, kabaapi'kania Balanaba na Pauli kabaawanikia mangelongelo goti Nnu'ngu' gaapangite kwo pi'tya bembe kwa bandu bangali Ayahudi. 13 Pabaayomwi longela Yakobi ngabaya, "Mwalongo bangu', munipi'kani! 14 Simoni aawanikiye apo patumbu Nnu'ngu' mwaapangile bandu bangali Ayahudi, ngaasawa bi'ngi' babe bandu bake. 15 Likowe li'no ngaliyi'ki'tyana na mayi'gi'yo ga alondoli ba Nnu'ngu' kati Maandiko Mapeleteu mwagalongela.

16 'Bu'ka pa makowe ga nalu'a ki'li'bu'ka
no senga kai' utawala wa Daudi wausengwanike.
Mbala bi'ka wiso no kangamaya kai'.

17 Li'nga bandu bi'ngi' boti,
bandu bangali Ayahudi banaakemite babe bangu',
baalu'a kunigalambukya.

18 Amo nga mwalongela Bwana,
ywapangite likowe li' litanganikwe bu'ka kwai'mbu'.

19 "Kwa nyo pala kwangu' kanetwaauye bandu bangali Ayahudi ba-banng'alambukya Nnu'ngu'. 20 Ila twapeleki balua ya kwabakia panga kanebapange upege, kanebalye ilyo yaibi'ki'lilwe kwa inyago, kanebalye kinyama sosoti sakipopotolilwe wala nywa myai. 21 Kwa mwanjaa bu'ka kwai'mbu' Salya ya Musa yabile kaialilwa muilambo yoti no somelwa mumayumba ga kunnu'ba Nnu'ngu' kila Sabato."

Balua kwa aumini bangali Ayahudi

22 Atumilwe, api'ndo, na aumini boti baamwile kwasawa bandu nkati yabe na kwatuma Antiokia pamope na Pauli na Balanaba. Bai, ngabaa-sawa Yuda Balsaba na Sila babaabile alongosi ba au'bi'lya. 23 Nabembe ngabaatuma na balua yaiandikilwe nyinya.

"Twenga twatumilwe na api'ndo, twalongo binu, tummakia mukayu-mukanga mwenga mwalongo mwangali Ayahudi mwammile kwo Antiokia, Silia, na Kilikia. 24 Tuyu'wine panga bandu bi'ngi' bu'ka ku'no kwitu baatikunsuluya mwenga kwa mayi'gi'yo gabe, baipangite myoyo yinu ibe na kyukala. Lakini baapangite nyo wangali yi'ki'ti'lwa na ywoywoti bu'ka kwitu. 25 Kwa nyo tuyi'ki'tyaniye kwa pamope kwasawa bandu nsi'si' na kwatuma kwinu pamope na batwapendile Balanaba na Pauli, 26 babaayi'ki'ti ata waa kwa mwanjaa ya lina lya Bwana witu Yesu Kilisitu. 27 Kwa nyo twatuma Yuda na Sila kwinu babalu'a kummakia bene aga gatumwandikyanga. 28 Bai, Loo Mpeleteu na twenga tuyi'ki'tyaniye kanet-watwi'ke kigombo pi'ti'li'ki'ya pa makowe aga gangama. 29 Kanemupange upege, kanemulye ilyo yaibi'ki'lilwe kwa inyago, kanemulye kinyama sosoti sakipopotolilwe wala nywa myai. Mwapanga kinannoga mana mwakotoka panga go. Muyumukage!"

30 Bu'ka pa kwalaga, abo bandu baayi'i Antiokia akwo baakemite kitamo sa aumini, ngabaapeya yo balua. 31 Pabaaisomike ayo balua, mayi'gi'yo gake gaatikwasenga ngabapulaika muno. 32 Yuda na Sila, babaai alondoli ba Nnu'ngu', baatilongela na abo alongo aumini kwa mayi'gi'yo maingi, kabaasenga na kwakangamaya. 33 Bu'ka po tama kwo kwa masu'ba nsi'si', alongo ba Antiokia baatikwalaga kababaya, "Yendage, mwakimambwiga bitu." Bu'kapo baaki'li'bu'ki kwa balu' babaatumike. 35 Lakini Pauli na Balanaba baaigali kwo Antiokia kwa masu'ba, ngabayi'gana no ala liyi'gi'yo lya Bwana, pamope na bandu bi'ngi' baingi.

Pauli na Balanaba bendalekangana

³⁶ Bu'ka pa masu'ba maingi Pauli aammakie Balanaba, “Tuki'li'bu'ke tukaakabwe balu' alongo mu kila kilambo satualite liyi'gi'yo lya Bwana, tukaalole mwabayendelya.”

³⁷ Balanaba apalage bampu'twe na Yoani Maluko. ³⁸ Lakini Pauli aapendili kumpu'twa Yoani Maluko kwa mwanjaa patumbu aatikwaleka ku'lu' Pamfilia no kana kwayangatiya lyengo lyabe. ³⁹ Bai, kwapitike na ntau kati yabe, ngabalekangana. Balanaba ngantola Yoani Maluko, ngabau'bu'ka meli yenda Kuplo. ⁴⁰ Na ywembe Pauli ngaansawa Sila. Bu'ka po alongo ba pandu palu' ngabaalu'bya uli'nda wa ngu'ngu' ya Bwana, ngababu'ka. ⁴¹ Mumwanja wo aapi'ti Silia na Kilikia, kaikangamaya imani ya bandu mumakanisa.

16

Timoteo alu'mbana na Pauli na Sila

¹ Pauli aakite Delbe na Lustila, kwaatami mwanamasi' ywakemelwage Timoteo. Mau' bake baai aumini ba Kiyahudi, lakini tati' bake baai Agiliki. ² Bandu ba Lustila na Ikonio baakong'ondeli unogau wa Timoteo. ³ Pauli aapalike longwana nakwe Timoteo mumwanja wake, kwa nyo aatikumwina. Aapangite nyo kwa mwanjaa Ayahudi boti ba po baatangite panga tati' bake Timoteo baai Agiliki. ⁴ Pabaapite muilambo yi'lu' baapei bandu malagyo gagaapiylwe na atumilwe na api'ndo ku'lu' ku Yelusalemu, ngababakia bagakamwe. ⁵ Kwa nyo galu' makanisa gendekomala muimani na mitumbi ya aumini yendeyongekea kila lisu'ba.

Pauli abona makowe gayambi' ku'lu' Tiloa

⁶ Baapi'ti Fulugia na Galatia kwa mwanjaa Loo Mpeleteu aabayi'ki'tiyeli ala mayi'gi'yo ga Nnu'ngu' munni'ma waukemelwage Asia. ⁷ Pabaakite mumipaka ya Misia bapayike yingya munni'ma wa Bitinia, lakini Loo wa Yesu aabayi'ki'tiyeli. ⁸ Bai, ngabapi'tya Misia no yenda ntawalia mpaka Tiloa. ⁹ Kilo so Pauli aagabweni makowe gayambi', gaamweni mundu yumo ywa Makedonia ayi'mi palu' na kunnu'ba, “Uloke wise Makedonia utuyangatiye.” ¹⁰ Bu'ka pa Pauli kugabona makowe gayambi' go twaamwile kwibi'ka wiso yenda Makedonia kiyu'ngu'ya, twakwipwi kakape panga Nnu'ngu' atukemite twaali Abali Inannoga ku'lu'.

U'bi'lya kwa Lidia

¹¹ Bu'ka Tiloa twayi'i kwa meli ntawalia mpaka Samotilake na pamalau' yake ngatuyi'ma Neapoli. ¹² Bu'ka kwo, ngatuyenda mpaka Filipi, simo sa kilambo kiku'lu' sa Makedonia, kai' nga koloni lya Roma. Twaatami mukilambo so kwa masu'ba nsi'si'. ¹³ Sabato ya Ayahudi twapitike panja ya kilambo na twayi'i mbwega ya libi'ndi', tukitage panga nga pandu po sali. Twatetama no longela na alwawa babaakongolekine pandu po. ¹⁴ Nkati ya balu' babatupi'kaniage aai nzwawa yumo ywankilikitya Nnu'ngu' ywakemelwage Lidia mwenekeya wa Tiatila ywabile nsulusi wa ngu'bo ya katani ya lukanda lwa sambalau. Bwana aayuw'wi mwoyo wake ata api'kani no pokya galu' mayi'gi'yo gaagalonge Pauli. ¹⁵ Bu'ka pa aywo nzwawa pamope na alongobe batisilwa, aatitukoka kabaya, “Manaitai kakape mwibona panga nenga nimwu'bi'li Bwana, ninkemyanga kaya mukatame.” Aatuli'ndi'ndi'li tuyende.

Pauli na Sila bendaboyolwa

¹⁶ Lisu'ba limo patwaabile katuyenda pandu po sali, mwi'nja yumo mmanda ywaabile na moka go londwa aakwembine na twenga. Kwa ulondoli wa mwi'nja nyoto matayili bake bapatage mbanje yambone. ¹⁷ Bai, aywo mwi'nja aankotiye Pauli na twenga kapanga ndu'ti no baya, "Aba atumisi ba Nnu'ngu' Nku'lu'. Bammakianga ndi'la ya ukosopoli." ¹⁸ Apangite nyo kwa masu'ba gambone. Lisu'ba limo, Pauli paauyilwe, ngaang'alambukya aywo mwi'nja na kugabakia ago moka, "Kwa lina lya Yesu Kilisitu, nikuamulisa ummu'ke mundu yu'!" Popopo ago moka gaatikummu'ka. ¹⁹ Matayili ba yu'lu' mwi'nja pabakwipwi panga ndi'la yabe yo pata mali iyomwike, baaboywi Pauli na Sila, ngabaakwakwata mpaka kwa bandu nnu'ngi' ya api'ndo ba kilambo. ²⁰ Ngabaasitakya kwa maakimu kababaya, "Bandu ba nga Ayahudi na bapanga puyo mukilambo situ. ²¹ Baiy'gana makowe gagakanilwa kugakoleya twabandu ba Roma." ²² Kipi'nga sa bandu sasaabile palu' salu'mbine na balu' maakimu, ngabaaula magu'bo gabe Pauli na Sila kwa makakala no amulisa baku'mbu'lwe mikwasu. ²³ Bu'ka po ku'mbu'lwa munomuno, ngababi'ki'lwa nnyumba na asikali wa nyumba ya atabilwe ngaamuliswa kwabi'ka muuli'nda nkali'. ²⁴ Bu'kana na amuli yo baabi'kite musumba sa nkati muno sa nyumba ya atabilwe na kugatabya magu'lu' gabe mulipi'ki'ti' lya nkongo lyaliotolilwe.

²⁵ Papi pi na meku Pauli na Sila baai kabasali no yi'mba myambo ya kunnumba Nnu'ngu', na ku'no atabilwe bi'ngi' baai kabaapi'kania. ²⁶ Kwa kiimuimu kwapitike nnendemo nku'lu' wa bwi', wawalendemiye nyumba ya atabilwe. Popopo milyango yoti na pingwi yabatabilwe abo atabilwe yateyu'gu'ka. ²⁷ Asikali wa nyumba ya atabilwe paayumwike na kwibona matelyango ya nyumba ya atabilwe iyu'gu'lilwe, akitage panga atabilwe boti batolwike, na nyo aasolomwi lipanga lyake pala kwibulaga. ²⁸ Lakini Pauli ngakema kwa lilobe liku'lu', "Kanewibulage wamwene kwa mwanjaa twenga tubile papano!"

²⁹ Bu'ka pa kunkema mundu leta lumuli, aywo asikali wa nyumba ya atabilwe aabutuki nnyumba ngaitaikulya nnu'ngi' ya magu'lu' ga Pauli na Sila, ku'no kalendema kwo yogopa. ³⁰ Bu'kapo aatikwalongoya panja, ngaalaluya, "Mwabakoo, nipange buli li'nga nikosopolelwe?" ³¹ Bembe ngabannyangwa, "Umwu'bi'li Bwana Yesu na wenga walu'a kosopolelwa, pamope na alongo boti ba pansengo wako." ³² Bai, ngabamwalya liyi'gi'yo lya Bwana ywembe na bandu ba pansengo wake woti. ³³ Yu'lu' asikali aatikwapu'twa saa yi'yi'lu'yi'lu' ya kilo ngaagu'lwa mabanga gabe, bu'kapo ywembe na alongo bake ngababatisilwa popopo. ³⁴ Bu'kapo ngaalongwana nabo Pauli na Sila kasake na kwapeya kilyo. Ywembe na alongo bake boti ngabapanga si'li'ku'si'li'ku' kwa mwanjaa nambi'yambi' bamwu'bi'li Nnu'ngu'.

³⁵ Pammalau' yake kindai', maakimu baatumike ayangatiyi babe kababaya, "Mwayu'gu'li balu' bandu babu'ke." ³⁶ Yu'lu' asikali wa nyumba ya atabilwe aampepe abali Pauli, "Maakimu batumite abali li'nga muyu'gu'li'lwe. Nambi'yambi' mwendakombwa bu'ka no yenda kwa amani." ³⁷ Pauli ngaabakia ayangatiyi, "Ati' ki'li'? Batuku'mbwi mikwasu pa bandu wangali senulwa na twenga twabandu ba Roma. Kai' batubi'kite muutabilwe na nambi'yambi' bapala kutuyu'gu'lya kwa kinyemela! Ata pasene! Ipalikwa maakimu baise bene paapanopano batuyu'gu'li." ³⁸ Abo ayangatiyi baapepe abali ya likowe lyo maakimu, na bembe pabaayu'wine panga Pauli na Sila baai bandu ba Roma, baatiyogopa. ³⁹ Kwa nyo baayi'i

kwalu'ba nsama na kwapiya muutabilwe, bu'kapo baalu'bike babu'ke pakilambo si'lu'. ⁴⁰ Pauli na Sila pabaapiyilwe munyumba ya atabilwe baayi'i kunyumba ya Lidia. Akwo bakwembine na alongo aumini no bu'ka pa kwasenga, ngababu'ka.

17

Puyo ku Tesalonike bu'kana na maalo

¹ Kwo pi'tya Amfipoli na Apolonia baayi'i mpaka Tesalonike, kwayaabile nyumba ya kunnu'ba Nnu'ngu' ya Ayahudi. ² Pauli aatiyingya kati mwa-gabile mayobelya gake, aalongei nabo ntawalia kwa masu'ba goti gatatu ga Sabato ya Ayahudi katumya Maandiko Mapeleteu. ³ Aatikwaawanikia panga Kilisitu yaapalikwe abe mungu'su'mbu' no yu'ka bu'ka kwa awi'li. Ngaabakia, "Yesu ywanimwala kasinu nga Kilisitu." ⁴ Bi'ngi' babe, lipi'nga lya Agiliki babankilikityage Nnu'ngu' pamope na alwawa baingi babaisimika baatiu'bi'lya, ngabalu'mbana nabo Pauli na Sila. ⁵ Lakini Ayahudi baabi'i bwigu, ngabaakoka bandu baakau kusoko panga kipi'nga no tumbwa puyo mukilambo soti. Ngabautangya nsengo wa Yasoni kabaapala Pauli na Sila li'nga baalete pa bandu. ⁶ Lakini baapatikeli. Kwa nyo, bankwakwatike Yasoni pamope na alongo bi'ngi' mpaka kwa api'ndo ba kilambo, ngabapanga ndu'ti, "Bandu ba baai kabaasopa bandu ba dunia yoti, na nambi'yambi' bai pano pakilambo. ⁷ Yasoni aakemi kasake. Boti bati'kwana amuli ya Kaisali kababaya, 'Kubile na nkulungwa ywi'ngi' ywakemelwa Yesu.' " ⁸ Kwa mayi'gi'yo go baapei kyukala api'ndo ba kilambo na kipi'nga sa bandu. ⁹ Baapangite Yasoni na aine boti bapie mbwatyo, bu'kapo ngabaaleka bayende kasabe.

Bandu ba Belea bapokya Liyi'gi'yo lya Nnu'ngu'

¹⁰ Kilo balu' alongo aumini baaindikiyi Pauli na Sila bayende Belea. Pabaaikite kwo bai, baayi'i munyumba ya kunnu'ba Nnu'ngu' ya Ayahudi. ¹¹ Bandu ba kwo baai kinannyu'wa muno kuliko balu' ba Tesalonike. Baatigapokya galu' mayi'gi'yo kwa kilu'lu' muno, ngabapekeseni Maandiko Mapeleteu kila lisu'ba li'nga lola kati galu' gaalongei Pauli na Sila gaai ga kakape. ¹² Baingi babe baatiu'bi'lya na alwawa babaisimika ba Kigiliki na analu'me kai'.

¹³ Lakini Ayahudi ba Tesalonike pabakwipwi panga Pauli aai kaala liyi'gi'yo lya Nnu'ngu' akwo Belea, baayi'i kwo no tumbwa panga puyo no sopa ipi'nga ya bandu. ¹⁴ Balu' alongo aumini baamwindikiyi Pauli kiyu'ngu'ya ayende kumbwani, lakini Sila na Timoteo baaigali Belea. ¹⁵ Balu' alongo babaamwindikiyi Pauli baayi'i pamope nakwe mpaka Atene. Pabaabakiyilwe na Pauli panga Sila na Timoteo banki'ngame kiyu'ngu'ya, ngababuya.

Pauli alongela na bandu ba ku Atene

¹⁶ Pauli paabile kaali'nda Sila na Timoteo akwo Atene, mwoyo wake watwi'li nyongo muno paakibweni kilambo so kitwi'li inyago ya kinnu'ngu'. ¹⁷ Aataukine na Ayahudi na bandu bi'ngi' babakilikitage nabo munyumba ya kunnu'ba Nnu'ngu'. Kila lisu'ba aai kalongela na bandu, pamope na boti balu' babaaisile kusoko. ¹⁸ Balimu ba ipi'nga ya wa Epikuro na wa Sitoiki, baatitaukyana nakwe. Bi'ngi' baatibaya, "Apala longela ki'li' ayu'pwetela?" Kwa mwanjaa Pauli aai kaala makowe ga Yesu na uyu'ki, bi'ngi' baabaite, "Ibonekana kati aala makowe ga kinnu'ngu' ageni." ¹⁹ Kwa nyo bampu'twi Pauli ngabampeleka kubalasa lya Aleopago

kababaya, “Tupala tutange likowe li' lyayambi' lyaulilongelyage. ²⁰ Ili'be yi'ngi' yatuyu'wine kwa makutu gitu tunaiyu'wali. Twapendi tanga makowe ga galombolya ki'li'.” ²¹ Bandu ba Atene na atami bi'ngi' ba kwo baai ntu'pu' sabapangage ila yauliyana no pi'kania makowe gayambi' gagapitike.

²² Bai, Pauli aayi'mi nnu'ngi' ya kitamo sa Aleopago, ngabaya, “Mwabandu ba Atene! Nibona panga mwenga nga mwabandu ba dini muno. ²³ Kwa mwanjaa panaabile kanipi'ta akwo na kwo naibweni inyago yinu. Pakibi'ki'lyo simo sakiandikilwe, 'Kwa Nnu'ngu' ywangatan-ganikwa.' Bai, aywo ywamunkilikitya wangantanga, nga ywanimwalya mwenga. ²⁴ Nnu'ngu' ywaumbike dunia na yoti yaibile mo, nga Bwana wa kunani na dunia, ywembe atamali mumayumba gagasengilwe na bandu. ²⁵ Wala ayangatiylwali na moko ga bandu panga kite apala sosoti si'lu', kwa mwanjaa ywembe mwene nga ywaapeya bandu ukoti, pu'mwa na kila kili'be. ²⁶ Kwo pi'tya mundu yumo Nnu'ngu' aaumbe makabila goti na kwapanga batame mudunia yoti. Aatiamwa pakubawi na kwaku' kwo tama makabila go. ²⁷ Aapangite nyo li'nga makabila go gakombwe kunkoleya ata kwo papakia li'nga kumwikya. Lakini ata nyo, Nnu'ngu' abileli kuutalu na kila mundu. ²⁸ Kati mwaabaite mundu yumo, 'Nkati yake ywembe twenga twendatama, twendaegela na tubile,' kati mwabalonge'i mumayandiko ginu gi'ngi', 'Twenga nga twabana bake.'

²⁹ “Manaiti twenga twabana ba Nnu'ngu', inogelilyali kunng'anikia Nnu'ngu' panga kati zahabu, kyu'ma au ata liwe lyalibasilwe no lembelwa na mundu. ³⁰ Nnu'ngu' aapangite kati alolali nsimu gu'lu' bandu pabaabile alalo. Lakini nambi'yambi' aamulisa bandu boti na kila pandu bann'galambuki Nnu'ngu' kwa kwileka sambu. ³¹ Kwa mwanjaa ayomwile libi'ka lisu'ba lyaalu'a kwasenwa bandu kwa aki kwa ndi'la ya mundu yumo ywansawile. Nnu'ngu' aalayike boti likowe li' kwa kunnyu'ya mundu ywo bu'ka kuuwi'li'”

³² Pabannyu'wine Pauli kalongelya likowe lyo yu'ka kwa awi'li, bi'ngi' babe baatikunsalawa lakini bi'ngi' baatibaya, “Tupala tumpi'kaniye kai' likowe li'!” ³³ Bu'kapo Pauli aatikwaleka ngabu'ka pakitamo. ³⁴ Lakini bandu mitumbi nsi'si' baatilongwana nakwe ngabapanga aumini. Nkati ya bandu bo baai Dionisio wa Balasa lya Aleopago, nnwawa yumo ywakemelwage Damali, na bi'ngi' babe.

18

Pauli ku'lu' ku Kolinto

¹ Bu'ka pa go, Pauli aabi' Atene yenda Kolinto. ² Akwo Kolinto ankoli Nnyahudi yumo ywakemelwage Akula, ywabelekuli Ponto. Akula, pamope na nnyumbowe ywakemelwage Plisikila, baai baki'li'bwike bu'ka Italia masu'ba gogogo kwa mwanjaa Kaisali Klaudio aamulise Ayahudi boti babu'ke Roma. Pauli aayi'i kwatyangilya, ³ na kwa mwanjaa bembe baai mapundi bo sona maema kati ywembe, Pauli aaitama no panga nabo kasi. ⁴ Kila Sabato ya Ayahudi aatiala munyumba ya kunnu'ba Nnu'ngu', kapaya kwaatebeya Ayahudi na Agiliki.

⁵ Bu'ka pa Sila na Timoteo ika bu'ka Makedonia, Pauli aatumbwi tumya wakati wake woti kwo ala, kaakong'ondelya Ayahudi panga Yesu nga Kilisitu. ⁶ Pabankanile no tumbwa kumpwi'wa aakung'undike ngu'bo yake nnu'ngi' yabe kabaya, “Mana mwobite mwatanga mwabene, nenga ntu'pu' lukoolo lwolwoti kwa likowe lyo. No bu'ka nambi'yambi' nalu'a

kwayendelya bandu bi'ngi' bangali Ayahudi.”⁷ Bai, bu'ka po ngayenda tama kasake mundu ywankilikitya Nnu'ngu' ywakemelwage Tito Yusito, ywembe nyumba yake yaai papipi na yi'lu' nyumba ya kunnu'ba Nnu'ngu'.⁸ Kilispo, mpi'ndo wa nyumba ya kunnu'ba Nnu'ngu', aamwu'bi'li Bwana pamope na alongo bake boti. Akolinto baingi baatikugapi'kania makowe go ngabau'bi'lya no batisilwa.

⁹ Lisu'ba limo kilo Bwana aammakie Pauli mumakowe gayambi, “Kaneuyogope, uyendeli ala wangali kotoka,¹⁰ kwa mwanjaa nenga nibile pamope nawe. Ntu'pu' mundu ywaalu'a kukusulu mwanjaa pano pakilambo pabile na bandu baingi bababile kwangu.”

¹¹ Bai, Pauli aatami kwo kayi'gana liyi'gi'yo lya Nnu'ngu' kwabe kwa mwaka gumo na myei sita.

¹² Nsimu Galio paabile mpi'ndo wa nkoa wa Akaya, Ayahudi batikuntangya Pauli kwa pamope na kumpeleka kumankama,¹³ kababaya, “Tunsitakya mundu yu' kwa mwanjaa asopa bandu bankilikiti Nnu'ngu' kwa ndi'la yangayi'ki'tyana na salya.”¹⁴ Pauli abile balo longela, Galio ngaabakia, “Mupi'kaniange mwenga Mwaayahudi! Manaitei kakape likowe li' likaba kwa makowe maakau nilu'e kumpi'kanianga.¹⁵ Lakini kwa kitumbu sa ntau wa mayi'gi'yo na maina ga salya yinu, muyomwane mwabene. Nenga ngani panga nsenuli wa makowe go.”

¹⁶ Bai, ngaabi'nga bu'ka mankamani.¹⁷ Na bembe boti ngabammoywa Sositene ywaabile mpi'ndo wa nyumba ya kunnu'ba Nnu'ngu', ngabanku'mbwa papalu'palu' nnu'ngi' ya mankama. Lakini Galio aasitwikeli kyendo so ata pasene.

Pauli abuyangania Antiokia kai'

¹⁸ Pauli aatami na balu' alongo akwo Kolinto kwa masu'ba maingi. Bu'kapo ngaalaga no u'bu'ka meli yenda Silia pamope na Plisikila na Akula. Akwo Kenklea, aasekwi nywili yake kwa mwanjaa ya nyalili yaabi'kite.¹⁹ Paaikite Efeso, Pauli aalei Plisikila na Akula, aayi'i munyumba ya kunnu'ba Nnu'ngu' ngalongela na Ayahudi.²⁰ Baannu'bite atame nabo kwa masu'ba gambone, lakini aayi'ki'tili.²¹ Ila paabile kabu'ka, ngaabakia, “Nnu'ngu' mana apendile nalu'a isa kai' kasinu.” Bu'ka po ngabu'ka kwa meli.

²² Meli yatyi'ma Kaisalia, na ywembe Pauli ngayenda kwakabwa balu' aumini, bu'kapo ngayenda Antiokia.²³ Aatami kwo kwa masu'ba, bu'kapo ngayendelya na mwanja kwo pi'tya ku Galatia na Fulugia kaasenga banamasi' boti.

Apolo endaala ku Efeso na ku Kolinto

²⁴ Nnyahudi yumo ywakemelwage Apolo mmelekulya ku Alekisandilia, aikite Efeso. Aai mundu mwene malango kwo longela na ywagamanyi muno Maandiko Mapeleteu.²⁵ Aayi'ganilwe ndi'la ya Bwana, na kwa mwanjaa li'lu' liyi'gi'yo liyakage pamwoyo wake, aayi'gine wisowiso abali ya Yesu pamope na panga apatike ubatiso wa Yoani bai.²⁶ Plisikila na Akula pabannyu'wine kalongela kwo kangamala munyumba ya kunnu'ba Nnu'ngu', baampu'tu'li kasabe ngabannyi'gana ayo ndi'la ya Nnu'ngu' kwa wisowiso muno.²⁷ Apolo paabile kabu'ka yenda Akaya, balu' alongo batikunsenga kwa kwaandikya banamasi' ba Akaya bampoki. Paaikite kwo, aakombwi kwayangatiya balu' alongo babaau'bi'lile kwa ngu'ngu' ya Nnu'ngu',²⁸ kwa mwanjaa aayendeli kwo kangamala ngaasinda Ayahudi pa bandu kaalaya bu'ka mu Maandiko Mapeleteu panga Yesu nga Kilisitu.

19

Pauli aala ku Efeso

¹ Nsimu Apolo paabile Kolinto, Pauli aai mumwanja kumili'ma miyu'mu' mpaka ku Efeso, akwo aakwembite banamasi' nsi'si'. ² Aatikwalaluya, "Buli, mwenga pamwau'bi'lile mwapokile Loo Mpeleteu?" Nabembe ngabannyangwa, "Lili! Ata tunayu'wali panga kubile na Loo Mpeleteu." ³ Naywembe Pauli ngaalaluya, "Mwabatisilwe kwa ubatiso waku?" Ngabannyangwa, "Ubatiso wa Yoani." ⁴ Nembe Pauli ngaabakia, "Yoani aabatisike balu' babanng'alambuki Nnu'ngu' kwa kwileka sambi na kwabakia bamwu'bi'li yu'lu' ywaalu'a isa nsu'gu' yake, nga Yesu." ⁵ Pabaayu'wine go, ngababatisilwa kwa lina lya Bwana Yesu. ⁶ Bai, Pauli ngaabi'kya maboko kwalu'bya na Loo Mpeleteu ngaaulukya, baatummbwi longela luga yayambi' no londwa. ⁷ Boti mayumu baai analu'me mitumbi ku'mi na abi'li'.

⁸ Kwa myei itatu Pauli ayendage kunyumba ya kunnu'ba Nnu'ngu', na akwo alongelage na bandu wangali yogopa, li'nga kwauta bau'bi'li ukulungwa wa Nnu'ngu'. ⁹ Lakini bi'ngi' bendetauka, baakani u'bi'lya no tumbwa longela maakau kwikana ndi'la ya Bwana pakipi'nga sa bandu. Apo Pauli aakani baa nabo pamope, aapelike pambwega balu' banamasi' bake, aai kalongela nabo kila lisu'ba munyumba yo somya ya mundu yumo ywakemelwage Tilano. ¹⁰ Aayendeli panga nyo kwa myaka ibi'li', ata bandu boti ba Asia, Ayahudi na bandu bangali Ayahudi, baakombwi yu'wa liyi'gi'yo lya Bwana.

Bana ba Sekewa bapaya bi'nga moka

¹¹ Nnu'ngu' aapangite mangelongelo maku'lu' kwa moko ga Pauli. ¹² Magu'bo na itambala yaponolyage lyusu Pauli, yaapelekilwe kwa atamwe na bembe baatepulilwe matamwe gabe, na balu' bene moka gaatikwabu'ka. ¹³ Kwabile na Ayahudi bababi'ngage moka ku'no na kwo, kabapaya kulitumya lina lya Bwana Yesu kwa balu' babaayingililwe na moka. Babayage, "Nimwamulisa kwa lina lya Yesu yu'lu' ywaalilwa na Pauli mummu'ke mundu yu'." ¹⁴ Bana saba ba Sekewa, Mpi'ndo wa dini ya Kiyahudi, ngabapangage nyo. ¹⁵ Lakini moka aatikwayangwa, "Nintangite Yesu, kai' ata Pauli ninnyu'wine, lakini mwenga mwakinyai?" ¹⁶ Bu'kapo, yu'lu' mundu ywayingililwe na moka aatikwalipulya boti na kwapi'ta kwa makakala. Na abo bana ba Sekewa baatitila bu'ka munyumba yi'lu' wausu na mabanga gambone. ¹⁷ Kila mundu ywabile Nnyahudi na ywangali Nnyahudi akwo ku Efeso aaliyu'wine likowe lyo. Boti baatiyogopa, ngabalikwi'ya lina lya Bwana Yesu. ¹⁸ Bandu baingi bu'ka mwa balu' babaau'bi'lile nsimu wo baatiisa no buyangania kwa Nnu'ngu' wabe kababaya masambi galu' gabagapangage, wangali iya. ¹⁹ Na bandu baingi bu'ka mubalu' babapangage makowe ga bwabi', baakongwi itabu yabe ya kwiyi'ganikia na kwituniya mwoto bandu kabalola. Baapangite isabu ya mbanje yaikombwa pi'ma itabu yo, yaai yene samani ngu'lu'. ²⁰ Kwa nyo, liyi'gi'yo lya Nnu'ngu' lyayongekiye landala no yendelya pangika kwa makakala ga Nnu'ngu'.

Mayu'mano ku Efeso

²¹ Pagayomwike pitya makowe go, Pauli aabini pamwoyo wake yenda ku Yelusalemu kwo pi'tya Makedonia na Akaya. Aabaite, "Bu'ka po ika kwo, nipalikwa niyende ku Roma." ²² Kwa nyo, aatumike bandu abi'li'

ayangatiyi bake Timoteo na Elasito bannongoli yenda ku Makedonia, ywembe mwene aagali ku Asia kwa masu'ba.

²³ Awo, nga wai nsimu wu'lu' wagaapitike mayu'mano maku'lu' kwa kitumbu sa ndi'la yi'lu' ya Bwana. ²⁴ Mundu yumo ywakemelwage Demetilio, ywaabile na kipala, ayanage yu'ma li'nga tengenesa inyago ya nyumba ya nnu'ngu' ywakemelwage Atemi, na kwapeya nsuluso nku'lu' ywembe na mapundi aine. ²⁵ Aakemi pamope na bandu bi'ngi' babapanga lyengo lya upundi wo yana kati ywembe aatikwabakia, "Mwenga mwa bandu! Utayili witu ubu'kana na usulusi wu'no. ²⁶ Kai', mwenga mwendakugabona gapanga Pauli ga kwakonga na kwaobeya bandu, ku'no ku Efeso na ku Asia yoti kaabakia panga, 'Inyago yayianilwe na bandu, kinnu'ngu'li ata pasene.' ²⁷ Kwa nyo kubile na makowe manonopau kwenda kwo obeya isima ya lyengo litu bai lili, ila ata kunyumba ya kunkilikitya nnu'ngu' nnwawa Atemi ywabile nku'lu', ywakilikitilwa ku Asia na dunia yoti, ukulungwa wake waapanga upokonyolilwe."

²⁸ Pabayu'wine makowe go, baatusika no tumbwa panga ndu'ti kababaya, "Atemi ywa Efeso nga nku'lu'!" ²⁹ Kilambo soti satwi'li puyo. Bannyingili Gayo na nnyine Alisitako, benekaya ba Makedonia babaabile mumwanja umo na Pauli. Baatikwaboywa no butuka nabo mpaka kuluwa lwo kwembanikia. ³⁰ Mwene Pauli apalage longela na kipi'nga so sa bandu, lakini aumini baatikunkanikiya. ³¹ Alongosi bi'ngi' ba ku Asia, babaabile mambwigalye Pauli, baatumike bandu bankwi'li'ke panga kaneayingi muluwa lwo kwembanikia. ³² Pandu po kila mundu endepu'yu'ta bai, ywi'ngi' kalongela li', na ywi'ngi' li'lu', mpaka si'lu' kitamo saatimunaika. Baingi baatangiteli ata kitumbu so kwemwana kwabe. ³³ Ayahudi bannyi'mike Alekisanda nnu'ngi', ngabammakia makowe go longela. Bai, ngaapu'ngya luboko pala aikengi pa kipi'nga sa bandu. ³⁴ Lakini pabaakwipwi panga ywembe Nnyahudi, boti kwa pamope baapangite ndu'ti kababaya, "Atemi ywa Efeso nga nku'lu'!" Baayendeli pu'yu'ta nyo kwa masaa gabi'li'. ³⁵ Bu'kapo mwandiki ywa kilambo ngakitamika liki kipi'nga sa bandu na aatikwabakia, "Mwenga mwa bandu ba ku Efeso, dunia yoti itangite panga kilambo sa Efeso ngakili'ndi'la nyumba ya Nnu'ngu' Atemi ywabile nku'lu', na si'lu' kinyago sake sakitu'mbwike bu'ka kunani. ³⁶ Bai, kwa mwanjaa makowe ga ntu'pu' ywakombwa kugakana, mupalikwa mutame liki kanemupange kikowe sosoti kwa kilokoloko. ³⁷ Mwaletike bandu ba pano, pamope no panga bembe banayibali munyumba ya nnu'ngu', wala banankupululi ayu' nnu'ngu' witu. ³⁸ Bai, manaitei Demetilio na mapundi aine babile na likowe lyolyoti kwa mundu ywoywoti, mabalasa gabile, na alongosi babile, bakasitakyane kwo. ³⁹ Manaitei kubile na makowe gi'ngi' gogoti gamupala, gapalikwa gakaawanikiyilwe pa kibalangwa. ⁴⁰ Kwa mwanjaa tulu'e sitakilwa kwa kitumbu sa puyo yatupangite li'no. Ntu'pu' kitumbu satukombwa piya sakilu'wa yi'ki'tyana na puyo yi'no." ⁴¹ Payomwi longela go, kitamo ngakiyomoka.

20

Pauli ayenda kai' Ugiliki na Makedonia

¹ Paiyomwike puyo ya palu' Efeso, Pauli aakemi pamope aumini, ngaasenga myoyo yabe na kwalaga, ngaayabwa mwanja wo yenda Makedonia. ² Aapi'ti muilambo yambone ya munni'ma wu'lu' ku'no kalongela na bandu makowe maingi ga kwasenga myoyo, ngaika ku

Uyunani, ³ akwo aatami myei itatu. Aapalike yabwa mwanja kwa ndi'la ya baali yenda ku Shamu, lakini kwa mwanjaa Ayahudi baampangi masauli maakau, ngaileka ndi'la yo no buyangana kwo pi'tya ndi'la ya Makedonia. ⁴ Pauli aalongwaniye na Sopatilo mwana wa Pilo bu'ka Belea, Alisitako na Sekundo bu'ka Tesalonike, Gayo mundu wa bu'ka Delbe, Timoteo pamope na Tikiko na Tilofimo wa kunni'ma wa ku Asia. ⁵ Ila bandu bo baatilongolya, baayi'i kutuli'nda ku Tiloa. ⁶ Bu'ka po pi'ta si'li'ku'si'li'ku' ya makati gangalu'la, natwenga twau'bwike meli bu'ka Filipi. Twaai mumwanja kwa masu'ba matano, ngatulu'mbana na aitu akwo Tiloa, ngatutama yuma yimo.

Yu'ka kwa Eutiko ku Tiloa

⁷ Lisu'ba lya Jumapili, twaakwembine li'nga metwana likati pamope. Pauli aalongei na bandu, nembe kwa mwanjaa aabini bu'ka pammalau' yake, aayendeli longela mpaka meku. ⁸ Mu'lu' musumba kuligolopwa, kwaai na imuli yambone kaiyaka. ⁹ Mwinsembe yumo ywakemelwage Eutiko aatami palililisa, Pauli payendelyage ala liyi'gi'yo lya Nnu'ngu' kwa masaa gambone, Eutiko aalobi lugono ngatu'mbu'ka bu'ka kugolofa yenetatu. Bantondwi awile. ¹⁰ Pauli auluki pai', aatiyinama na kunkumbatya ngabaya, "Kanemube na kyukala, ayu' mundu ayu'kite." ¹¹ Bu'kapo Pauli ngau'bu'kyia kai' kuligolopwa, aalimetwi likati no lya. Aayendeli longela mpaka kakusaa, ngabu'ka. ¹² Bandu bammuyanganiye kaya yu'lu' mwinsembe abi mwu'mi, nabembe myoyo yabe yaatumukuka muno.

Bu'ka Tiloa mpaka Mileto

¹³ Lakini twenga twaatilongolya u'bu'ka mumeli yenda Aso, kwembe ngatwaalagine tukampaki Pauli, kwa mwanjaa apalage ika kwo kwa ndi'la ya magu'lu'. ¹⁴ Bai, aatukwembite ku'lu' Aso, twamwu'bwiye mumeli, twabu'i pamope mpaka Mitilene. ¹⁵ Bu'kapo, twayendeli na mwanja, pammalau' yake ngatuika Kio. Lisu'ba lyenebi'li', twayi'mi Samo, na pammalau' ngatuika Mileto. ¹⁶ Pauli aabini yendelya na mwanja kwa meli wangali pi'tya ku Efeso. Akanage yomwa masu'ba gambone muno akwo ku Asia, kwa mwanjaa atamaniage akalikoli lisu'ba lya Pentekosite ku Yelusalemu.

Akwo Mileto Pauli aalaga api'ndo ba aumini ba ku Efeso

¹⁷ Pauli paabile ku Mileto, aatumike bandu yenda ku Efeso kwakema api'ndo ba kanisa sababonagane nakwe. ¹⁸ Pababonagine nakwe aatikwabakia, "Mwenga mwabene munibweni mwanitami na mwenga masu'ba goti, bu'ka lisu'ba lyanitumbwi li'bata pano Asia. ¹⁹ Nintumikiye Bwana kwa kwibu'ya samani na kwa moli, kanikomeya mapayilwo gaganipatike bu'kana na ulau wa Ayahudi. ²⁰ Mutangite panga nimwiyangiteli likowe ata limo lyanilibweni likombwa kunnyangatiya mwenga, lakini nannyi'ganiye pa bandu kai' pansengo gumo mpaka wi'ngi'. ²¹ Naakwi'like Ayahudi na bandu bangali Ayahudi panga banng'alambuki Nnu'ngu' kwa kugaleka masambi na kumwu'bi'lya Bwana witu Yesu Kilisitu. ²² Bai, kwa mwanjaa ninnyu'wa Loo Mpeleteu, niyabwa mwanja wo yenda ku Yelusalemu, pamope no panga nigatangiteli gagayenda kunipata kwo. ²³ Lakini sanikitangite si'no bai panga kila kilambo sanilu'a yenda Loo Mpeleteu anikong'ondelya panga pingwi na ngu'su'mbu' ngainili'nda. ²⁴ Lakini, bwu'mi wangu' niubalangilyali panga wa ngama muno kwangu' nenga, kulikoni kwiyoumolya nganjo yangu' ya lyengo lyanipeyilwe na Bwana Yesu, lya kwiala Abali Inannoga ya ngu'ngu' ya Nnu'ngu'.

²⁵ “Mulole mwoti mwanityangite, ala liyi'gi'yo lya Ukulungwa wa Nnu'ngu', ntu'pu' babaalu'a kunibona kai'. ²⁶ Kwa nyo, li'no nendakummakianga panga nenga ntu'pu' mundu ywoywoti ywalu'a oba ywakunibi'kya lukoolo. ²⁷ Kwa mwanjaa nenga nasi'yiteli kummakianga goti gaagapala Nnu'ngu'. ²⁸ Muli'ndi'le myoyo yinu na kipi'nga soti si'lu' Loo Mpeleteu ammi'kite mwenga. Mulikote kanisa lyake Nnu'ngu' lyaalipi'mite kwa myai yake mwene. ²⁹ Nitangite munomuno panga, mananibu'i nenga, bandu alau babalandana na mapu'mbe makali', baalu'a isa kunnyingilyanga wangali kibi'kya kiya kipi'nga si'no. ³⁰ Kai', bu'ka mukipi'nga sinu mwabene, baakatuka bandu babaalu'a kwaobeya ayabe kwo galambuya mayi'gano, li'nga baaute aumini na baabi'ngi'ye bembe. ³¹ Kwa nyo, mube minyo ku'no kamuku'mbu'kya panga kwa myaka itatu ntawalia kilo na muntwekati, naatotokilweli kunkwi'li'ka kila mundu, ata kwa moli.

³² “Bai, nambi'yambi', nimmi'kanga mumaboko ga Nnu'ngu' na kwa liyi'gi'yo lya ngu'ngu' yake lyalikombwa kunsenga, na kumpeyanga ulisi pamope na boti babapeleteyilwe. ³³ Nenga naaminikiyeli mbanje, wala ili'be yoyoti yaileta utayili. ³⁴ Mwenga mwabene mutangite panga maboko gangu' gano gatumike kwo paalya makowe gangu' namwene na balu' babaabile pamope nanenga. ³⁵ Kwa makowe goti, ninnayite panga kwa ndi'la yo panga kasi kwo binia, tupalikwa kwayangatiya bangali uweso na kugaku'mbu'kya mayi'gi'yo ga Bwana Yesu gaabaite, 'Nantali muno kumpeya mundu kulikoni pokya bu'ka kwa mundu.' ”

³⁶ Payomwi longela go, Pauli aatikilikita na kunnu'ba Nnu'ngu' pamope nabo. ³⁷ Boti baatili'la muno, ku'no kabannaga kwa kunkumbatya na kunnonia, ³⁸ baatitotokelwa munomuno, kwa si'lu' saabakiye panga baalu'a kummonali kai'. Ngabamwindikiya mpaka payingi mumeli.

21

Pauli au'bu'kya ku Yelusalemu

¹ Patuyomwi lagana nabo, twau'bwike mumeli no yenda ntawalia mpaka Kosi. Pammalau' yake twaikite Lode, patubu'i kwo twayi'i Patala. ² Apo, twaikoli meli yailokage yenda ku Foinike, twaatiu'bu'ka no yendanayo. ³ Patuikite Kuplo, twaasegite mbwega na kupaleka kumaki'ya gitu, twayendeli na mwanja mpaka Silia, twayi'mike meli yitu pakiloko sa Tilo, na apo meli yitu ngaipalikwage iuluye kigombo sake. ⁴ Akwo, twaakoli aumini batwaatami nabo kwa yuma yimo. Nabembe kabalongoyelwa na Loo Mpeleteu, bammakie Pauli panga kaneayende ku Yelusalemu. ⁵ Lakini pagayomwike masu'ba gotama palu', twaatibu'ka. Balu' aumini, pamope na alwawa na bana, baatituindikiyi mpaka panja ya kilambo. Twaboti twaatikilikita palu' pambwani na kunnu'ba Nnu'ngu'. ⁶ Patuyomwi lagana, twayayingi mumeli, nabembe ngababuyangania kasabe.

⁷ Patubu'i Tilo, ngatuika ku Tolemai, akwo twatami nabo alongo aumini kwa lisu'ba limo kwapanga abali no bonagana nabo. ⁸ Pammalau' yake twatibu'ka ngatuika Kaisalia, twaiki munyumba ya Pilipi ywaalage Abali Inannoga, ywaabile yumo mwa balu' bandu saba babaasagulilwe ku Yelusalemu kwayangatiya alwawa awi'li'ka. ⁹ Pilipi aabile na ai'nja banee, bembe baapeyilwe uweso wa ulondoli wa Nnu'ngu'. ¹⁰ Bai, patutami kwo kwa masu'ba gabhone, ngaisa Agabo, nnondoli yumo ywa Nnu'ngu', bu'ka ku Yudea. ¹¹ Paatukolile, aautweti nkanda wa Pauli na kwitaba maboko na magu'lu' no baya, “Loo Mpeleteu abaya nnyanya, 'Ayahudi ku'lu' ku

Yelusalemu nga mwabaalu'a kuntaba mwene nkanda wu'no nyinyonyo na kunnyi'ya mumaboko ga bandu bangali Ayahudi.' ”

¹² Patugayu'wine go, bandu bi'ngi' babaabile pamope na twenga twatikunnu'ba muno Pauli kaneayende ku Yelusalemu. ¹³ Lakini Pauli aatiyangwa, “Mupala panga namani? Mupala kuniti'kwana mwoyo wangu' kwa moli ginu? Nenga niyi'ki'tile kwenda tabilwa baili, ata kiwo kwa kitumbu sa lina lya Bwana Yesu.” ¹⁴ Paakani yi'ki'tya katukatu gatum-makie, ngatunneka katubaya, “Lyalibini Bwana lipaangike.” ¹⁵ Patutami palu' kwa masu'ba, twaibi'i wiso no yendelya na mwanja witu wa ku Yelusalemu. ¹⁶ Bi'ngi' ba aumini bu'ka Kaisalia baalongwaniye na twenga kutuindikia, ngatuika kasake Mnasoni, mundu wa Kuplo, akwo ngatwaayi'i tama. Ywembe aabile yumo ywa aumini ba patumbu.

Pauli akwembana na Yakobi akwo ku Yelusalemu

¹⁷ Patuikite ku Yelusalemu, alongo baatupoki kwo napusika muno. ¹⁸ Pammalau' yake, twalongwaniye na Pauli yenda kwakaulya Yakobi na api'ndo boti ba kanisa. ¹⁹ Payomwi kwapanga abali, Pauli aabakie makowe goti limo ata li'ngi' gaagapangite Nnu'ngu' kwa bandu bangali Ayahudi kwo pi'tya lyengo lyake. ²⁰ Pabaagayu'wine go, bankwi'yite Nnu'ngu' na hammakie Pauli, “Nnongo! Lola, kubile na maelupu ga Ayahudi babayi'ki'tya panga aumini, na boti baikamwa Salya ya Musa. ²¹ Tubakiyilwe panga, wayi'gana Ayahudi babatama pamope na bandu bangali Ayahudi baisalawe Salya ya Musa, kanebaaine bana babe liku'mbi', na baileke yali yabe ya Kiyahudi. ²² Tumbwelelo, bakosali yu'wa panga wisile ku Yelusalemu, bai, tupange buli? ²³ Bai, upange li'lu' lyatukubakia. Tubile na bandu nese pano, bembe babi'i nyalili kwa Nnu'ngu'. ²⁴ Wiyingiye kwa bandu baa, uli'pe mbanje yoti kwa kwiipeletea pamope na bembe na basekulwe nywili yabe. Kwa ndi'la yi', boti balu'a tanga panga makowe gabaagayu'wine gai gammali'la, na wenga uyendelya kwikamwa Salya ya Musa wisowiso. ²⁵ Bu'kana na balu' bandu bangali Ayahudi babaabile aumini, twaapeleki balua yatwabakiye panga kanebalye ilyo ya paibi'ki'lyo ya kinnu'ngu' ba ubu'su', kanebanywe myai, kanebalye inyama yaipopotolilwe, na kanebatome ilu'mbu'.”

²⁶ Bai, pammalau' yake Pauli aatweti balu' bandu no panga nabo ibala ya kwiipeletea. Bu'kapo, ngayingya mu Nyumba ya Nnu'ngu', kaabakia makowe ga kuuyomolyo wa lisu'ba lya kwiipeletea na salaka yayaalu'a piyilwa kwa kila mundu.

Pauli aboyolwa mu Nyumba ya Nnu'ngu'

²⁷ Galu' masu'ba saba pagaegeli yomokya, bi'ngi' ba Ayahudi bu'ka Asia babaamweni Pauli mu Nyumba ya Nnu'ngu', ngabakisopa kipi'nga soti sa bandu na ngabammoywa. ²⁸ Baapangite ndu'ti kababaya, “Mwaisilaili mwaitu, mutuyangatiye! Ayu' nga yu'lu' mundu ywannyi'gana kila mundu na kila pandu taukana na bandu bitu, salya yitu, ata Nyumba ya Nnu'ngu'. Kai', aaletike Agiliki mu Nyumba ya Nnu'ngu' na kupasapuya pandu pano papeleteu.” ²⁹ Baalongei nyo kwa mwanjaa patumbu baamweni Tilofimo, mwenekaya wa ku Efeso, alongwaniye na Pauli kabatyanga pamope, bakitage kwaali' Pauli aannyingiye mu Nyumba ya Nnu'ngu'. ³⁰ Kilambo soti saatwi'li puyo, bandu baaisi bu'ka kila pandu, baammoywi Pauli na kunkwakwatya panja ya Nyumba ya Nnu'ngu'. Popopo milyango yabe ngaiyigalilwa. ³¹ Baabini kummulaga, lakini abali yaamwiki kolongosi ywa yesi lya Kirumi panga ku Yelusalemu kwoti kwaai na puyo.

³² Popopo, mpi'ndo ywa Yesi aatweti asikali na alongosi ba yesi. Nabembe pabaamweni mpi'ndo ywa yesi na asikali, ngabasomwa kunku'mbwa Pauli. ³³ Yu'lu' mpi'ndo ywa yesi aamwegeleli Pauli na kummoywa, aamulise atabilwe kwa pingwi ibi'li'. Ngalaluya, "Ayu' nyai? Kai, apangite namani?" ³⁴ Bandu bi'ngi' palu' pa kipi'nga sa bandu bapangage ndu'ti, aba kabalongela li', balu' kabalongela li'lu'. Yu'lu' mpi'ndo ywa yesi waibweni panga akombwali tanga kitumbu sa yi'lu' ndu'ti, aamulise Pauli apelekelwe kunyumba ya banayesi. ³⁵ Pauli paikite pa ngasi, asikali baampu'twi nnani nnani kwo yogopa puyo ya si'lu' kipi'nga sa bandu, ³⁶ kwa mwanjaa sendekummi'ngi'ya ku'no kakipanga ndu'ti kababaya, "Mummulagi kwo!"

Pauli aikengya kwa Ayahudi

³⁷ Pabaannyingiyage munyumba ya banayesi, Pauli aannu'bite mpi'ndo ywa yesi kammakia, "Wendanji'ki'ti'ya kukubakia kikowe?" Yu'lu' mpi'ndo ywa yesi ngannyangwa, "Kumbe umanyi longela Kigiliki! ³⁸ Kwa nyo wenga wa yu'lu' mundu ywa Misili lili, ywaapangite puyo masu'ba gagapite kaalongoya makatauluma 4,000 mpaka kulubele?" ³⁹ Pauli ngayangwa, "Nenga nga Nannyahudi, nibelekuli Taliso akwo Kilikia, namwenekaya ywa kilambo sakitanganikwe na boti. Sonde li'li'li', uniyi'ki'ti'ye nilongele na bandu ba." ⁴⁰ Yu'lu' mpi'ndo ywa yesi ngaan-nyi'ki'ti'ya. Kwa nyo Pauli aayi'mi mungasi, aapu'ngi luboko balu' bandu, pabaatami liki, aatumbwi longela nabo kwa Kiebrania.

22

¹ Aatibaya, "Mwenga mwalongo bangu' na akina tati' bangu', n-nipi'kani mwaniikengya nnu'ngi' yinu." ² Pabayu'wine kalongela nabo kwa Kiebrania, baayongiye tama liki kulikoni patumbwi longela. Nembe Pauli aayendeli longela. ³ "Nenga Nannyahudi, nibelekuli Taliso ku'lu' Kilikia. Lakini naaku'li paapano pano pa kilambo sa Yelusalemu kwa mayi'gano ga mwalimu wangu' Gamalieli. Naayi'ganilwe wisowiso mwaiyenda salya ya api'ndo bitu, kaniyi'ma kwa mwoyo woti kwa Nnu'ngu' kati mwenga mwabene mwamubile nambi'yambi'. ⁴ Naatesike bandu ba ndi'la yi'no ata kwapanga babulagilwe kanaaboywa annalu'me kwa alwawa na kwataikulya kuutabilwe. ⁵ Mpi'ndo wa dini na balasa lyoti liku'lu' lya api'ndo, bendakombwa kong'ondelya likowe lyo. Bu'ka kwabe, naapeyilwe balua yabaandikilwe balu' Ayahudi babaabile ku'lu' ku Damasiko. Naayi'i Damasiko li'nga nikaaboywe bandu ba ndi'la yo, na kwaleta Yelusalemu babile atabilwe li'nga bakapwatilwe.

Pauli alongelya abali yo kosopolelwa kwake (Mat 9:1-19, 26:12-18)

⁶ "Panaabile mudi'la kanili'nga Damasiko, musaa sita ya muntwekati, niimukya bweya nku'lu' bu'ka kunani kaunimulika mundu mwoti. ⁷ Apo nganitu'la pai', nganiyu'wa lilobe kalinibakia, 'Sauli, Sauli! Mboni wendakunitesa?' ⁸ Nganilaluya, 'Wa bwana, wenga wanyai?' Nembe nganibakia, 'Nenga ngana Yesu ywaunitesa.' ⁹ Bai, balu' bandu babaabile pamope na nenga, baaubweni wu'lu' bweya, lakini baaliyu'wineli li'lu' lilobe lya yu'lu' ywalongelage na nenga. ¹⁰ Bai, nenga naatilaluya, 'Bwana, nipange buli?' Nembe Bwana aatinibakia, 'Ukatuke, uyende ku Damasiko, akwo ukabakiyilwa makowe goti gopalilwa kugapanga.' ¹¹ Bu'kana na wu'lu' bweya nkali', nakombwili banjwa, kwa nyo yपालिकवे balu' ayangu' banitandaye mpaka paniikite ku Damasiko.

12 “Akwo, kwaabile na mundu yumo ywabi'ngi'yage salya ya Musa munomuno na kunkilikitya Nnu'ngu'. Ywembe aatiisimilwa muno na Ayahudi babatamage Damasiko, lina lyake Anania. 13 Ywembe aaisi kunilola, ngayi'ma papipi yangu' ngabaya, 'Wa nnongo wa Sauli! Ubanjwe kai.' Popopo, nganibanjwa kai' na kummona. 14 Ngabaya, 'Nnu'ngu' wa au'ku' bitu akusawi upate tanga mwapala Nnu'ngu', kummona Mwene Aki, na kumpi'kania mwene kalongela. 15 Kwa mwanjaa, ukankong'ondelya wamwene kwa bandu boti, kawabakia galu' gaugabweni na kugayu'wa. 16 Bai, nambi'yambi' mboni wendasi'li'ya? Uyi'me, ukabatisilwe, ukagu'lu'li'lwe masambi gako, kaulu'ba kwa lina lyake Bwana.’

Kemelwa kwa Pauli kwaalya bandu bangali Ayahudi

17 “Panibuyangani ku Yelusalemu, kanisalya mu Nyumba ya Nnu'ngu' naagabweni makowe gayambi'. 18 Naamweni Bwana kanibakia, 'Uyu'mbi'ti'ke bu'ka ku Yelusalemu, kwa mwanjaa bandu ba pano baayi'ki'tyali gawalu'a kwabakia bu'kana na nenga.' 19 “Nani nganibaya, 'Bwana, ata bembe batangite panga nenga nganiyendage ku mayumba goti ga kunnu'ba Nnu'ngu' li'nga kwayi'ya muutabilwe na kwaku'mbwa balu' babakuu'bi'lya. 20 Palu' payaayitanike myai ya nkong'ondeli ywako Sitefano, nenga namwene naayi'mi pambwega, kaniyi'ki'tyana na sakipaangilwage, ku'no kanaali'ndi'lya magu'bo gabe abulagi.' 21 Bwana ngaanibakia, 'Uyende, kwa mwanjaa nilu'a kutuma kuutalu kwa bandu bangali Ayahudi.'”

22 Si'lu' kipi'nga sa bandu saatikumpi'kania mpaka palu' paabaike likowe lyo, ngapabau'bu'ya malobe gabe kababaya, “Mummulage, mundu wa kubi nnya apwaikali kunneka mwu'mi!” 23 Baayendeli panga ndu'ti ku'no kabakung'unda makoti gabe no timwana lyu'ku'mbi' kwa nyongo muno. 24 Kolongosi ywa yesi aamulise bandu bake bampeleke Pauli nkati ya nyumba ya banayesi, aalagi panga bammese mikwasu mpaka aabakie kitumbu sa Ayahudi kumpangya ndu'ti. 25 Lakini pabaayomwi kuntaba li'nga batumbwe kummesa kwa mikwasu, Pauli aannalwiye asikali yumo ywaayi'mi po, “Buli, yendayi'ki'ti'lwa kwinu kummesa mikwasu mwenekaya ywa Roma wangali senulwa?” 26 Yu'lu' asikali paayu'wine go, ampeleki abali mpi'ndo ywa yesi kabaya, “Upala panga namani? Mundu yu' ngite mwenekaya wa Roma!” 27 Bai, mpi'ndo ywa yesi aannyendeli Pauli kunnalaya, “Umbakie, wenga wa mwenekaya wa ku Roma?” Pauli ngayangwa, “Ngamwembe.” 28 Mpi'ndo ywa yesi aatibaya, “Nanenga nyinyonyo, nipatike wenekaya wa Roma kwo pi'ma kwa mbanje yansima.” Pauli ngabaya, “Lakini nenga namwenekaya ywa Roma bu'ka belekwa.” 29 Balu' bandu babapalage kumpekeseni Pauli baatikunneka no bu'ka. Ata yu'lu' mpi'ndo ywa yesi pakwipwi panga antabike Pauli, mwenekaya ywa Roma, aatiyogopa muno.

Pauli pa Balasa Liku'lu' lya Ayahudi

30 Pammalau' yake, kwa mwanjaa yu'lu' kolongosi ywa yesi apalage tanga kitumbu sa Pauli laumilwa na Ayahudi, aatikunyu'gu'lya na kwalagya api'ndo ba dini na Balasa lyoti liku'lu' bakwembane. Bu'kapo, annyi'mike Pauli nnu'ngi' yabe.

23

1 Pauli aabu'nju'li minyo balu' bandu ba Balasa Liku'lu' aatibaya, “Mwalongo bangu', nenga kwo binia pamwoyo wangu', ntu'pu' so senulwa

nnu'ngi' ya Nnu'ngu' mpaka pano panibile.” ² Mpi'ndo ywa dini Anania aamulise balu' babaayi'mi papipi na Pauli banku'mbwe mbande pankano. ³ Bai, Pauli ngammakia, “Nnu'ngu' alu'a kuku'mbwa, wenga wawipanga wannogau, kumbe wannau. Wenga utami po kunisenwa nenga bu'kana na salya, na wenga witi'kwana salya kwa kuniku'mbwa nenga!” ⁴ Bandu babaayi'mi palu' ngabammakia Pauli, “Wenga ulowa kumpwi'wa mpi'ndo nku'lu' ywa dini ywa Nnu'ngu'!” ⁵ Pauli ngayangwa, “Mwalongo bangu', naatangiteli panga ywembe nga mpi'ndo ywa dini. Kwa mwanjaa iandikilwe, 'Kaneunnongeli maakau kolongosi ywa bandu bako.'”

⁶ Pauli paakwipwi panga bi'ngi' baai Masadukayo na bi'ngi' Mafalisayo, aau'biwe lilobe pa Balasa Liku'lu', “Mwalongo bangu', nenga na Mfalisayo, mwana wa Mafalisayo. Pano nenga nisitakilwa mwanjaa nipi'kanilya yu'ka kwa bandu babawile.” ⁷ Payomwi longela go, ngabatumbwa gongwana Mafalisayo na Masadukayo, na Balasa Liku'lu' lyabaganike ipi'nga ibi'li'. ⁸ Kitumbu sene sai si'no, Masadukayo bau'bi'lya panga ntu'pu' yu'ka kwa ywawile, kai' ntu'pu' malaika, au loo, lakini Mafalisayo bagau'bi'lya ago goti. ⁹ Ndu'ti yatiyongeya, na bi'ngi' ba balimu ba salya bu'ka mukipi'nga sa Mafalisayo baayi'mi wi'ma no taukana kwa makakala, “Tukibonali kikowe sosoti sakibile kyakau kwa mundu yu', kwaali' loo au malaika aatlongela nakwe.”

¹⁰ Bulwe waai nku'lu', mpi'ndo ywa yesi aayogwipe panga balu'e kunnunia muno Pauli, ngaamulisa ipi'nga ya banayesi iuluke na kummu'ya Pauli pakatikati yabe kwa makakala na kunneta nkati ya nyumba ya banayesi. ¹¹ Kilo si'lu', Bwana aayi'mi papipi nakwe aatikummakia, “Ube na mwoyo nku'lu', kwa mwanjaa, kati mwaunikong'ondeli ku Yelusalemu, ipalikwa ukanikong'ondeli nyaanyalu'nyalu' akwo ku Roma.”

Ayahudi baamwa kummulaga Pauli

¹² Pakusile, Ayahudi baatami kitamo pamope na baabi'i nyalili panga, “Tulyali wala tunywali mpaka tummulage Pauli.” ¹³ Na babaabi'i nyalili yo, baai bandu alubaini no pi'ti'li'ki'ya. ¹⁴ Baayendeli api'ndo ba dini na alongosi no baya, “Twiitabite pamope kwa nyalili panga tulyaali mpaka tummulage Pauli. ¹⁵ Bai, mwenga pamope na api'ndo ba Balasa Liku'lu', mummakie kolongosi ywa yesi annete Pauli akwo kwamubile, ipange kati mupala tanga kinkati makowe gake na twenga twibi'i wisu kummulaga abile balo mudi'la.”

¹⁶ Lakini mwipwawe Pauli paliyu'wine likowe lyo lya kumpelemba, aayi'i ku'lu' kunyumba ya banayesi na kummakia Pauli likowe lyo. ¹⁷ Apo Pauli ngankema asikali yumo na kummakia, “Untole mwinsembe yu' mpeleke kwa mpi'ndo ywa yesi abile na kikowe sa kummakia.” ¹⁸ Kwa nyo, yu'lu' asikali aampelike yu'lu' mwinsembe kwa mpi'ndo ywa yesi, ngammakia, “Pauli yu'lu' ntabilwe aatinikema na kunilu'ba ninnete ayu' mwinsembe kwaabile, kwa mwanjaa abile na likowe lya kukubakia.” ¹⁹ Mpi'ndo ywa yesi aankamwi luboko aywo mwinsembe na kumpeleka kuu'lu', ngannaluya, “Upala kunibakia namani?” ²⁰ Yu'lu' mwinsembe ngabaya, “Ayahudi basikisine bakulu'be umpeleke Pauli ku Balasa Liku'lu' kabaku'pi'ki'ya, panga Balasa Liku'lu' lipala lipate abali ya nkati bu'kana na mundu ywo. ²¹ Lakini wenga kaneuyi'ki'ti kwa mwanjaa kubile na bandu babapi'ti'li'kiye alubaini, babile wi'ma li'nga kuntangya. Babi'i nyalili kotoka lya wala nywa kili'be sosoti mpaka bammulage Pauli. Tumbwelelo bai wi'ma, bakupi'kania mwaulu'a baya.” ²² Yu'lu' mpi'ndo

ywa yesi annei mwinsembe aibu'ki kankwi'li'ka panga, “kaneummakie mundu ywoywoti makowe gano gaunibakiye.”

Pauli apelekelwa kwa mpi'ndo ywa nkoa

²³ Bai, yu'lu' mpi'ndo ywa yesi aakemite alongosi abi'li' ba yesi lyake na kwabakia, “Mubi'ke wiso banayesi 200, banayesi babau'bu'ka farasi 70, na banayesi babatumya mikwaa 200 bayende Kaisalia. Mutame wiso kwo bu'ka li'no saa itatu ya kilo. ²⁴ Mubi'ke wiso farasi ba kumpu'twa Pauli li'nga akaike salama kwa ntawala Felisi.” ²⁵ Aywo mpi'ndo ywa yesi aamwandiki balua Felisi inyanya.

²⁶ “Nenga na Klaudio Lisia nikuandikya wenga wa mwisimiwa Felisi, wa mpi'ndo ywa nkoa. Salamu!

²⁷ “Mundu yu' aaboyolilwe na Ayahudi li'nga kummulaga. Nenga panibakiyilwe panga ywembe mwenekeya wa Roma, naayi'i na kipi'nga sa banayesi kunkosopolya. ²⁸ Nani nipalaya tanga kitumbu sa Ayahudi kunsitakya, nganimwikiya ku Balasa lyabe Liku'lu'. ²⁹ Nganikwipwa panga bansitaki mwanjaa ntau waubu'kana na salya yabe, lakini aapangiteli likosa lyolyoti lyo senulwa waa, wala tabilwa. ³⁰ Panibakiyilwe panga Ayahudi baapangite ulau wo pala kummulaga, nganibinia kunneta kasako kiyu'ngu'ya, naalagi babapala kunsitakya sabasitaki kasako.”

³¹ Bai, balu' banayesi, kati mwabaabakiyilwe, bampu'twi Pauli kilo na kumpeleka Antipatili. ³² Pammalau' yake, balu' banayesi babayendage kwa magu'lu' ngababuyangania Yelusalemu kuluwa lwabe, kwaleka babayenda na farasi bayendeli pamope na Pauli. ³³ Pabaaikite Kaisalia, bampei mpi'ndo ywa nkoa yi'lu' balua, na kummi'ka Pauli mmoko gake. ³⁴ Felisi paisomike balua yo, ngaalaluya panga mundu yu' abu'i kunkoa gani. Paabakiyilwe panga abu'ka ku Kilikia, ³⁵ ngabaya, “Naupi'kania mwalo wako pabaaisa babakusitakile.” Bu'kapo, ngaamulisa Pauli ali'ndi'li'lwe munyumba ya nkulungwa Helode.

24

Ayahudi bansitakya Pauli

¹ Pagapite masu'ba matano, mpi'ndo ywa dini Anania aalongwaniye na alongosi nsi'si' na Telitulo nkengeli wa salya mpaka Kaisalia. Bannyendeli Felisi, Kolongosi ywa nkoa, li'nga bansitaki Pauli. ² Pabankemite Pauli, Telitulo aatumbwi kunsitakya kabaya.

“Mundumuko Felisi, kwo pi'tya wenga tupatike likenge liku'lu', no bu'kana na mwautulongoya, nni'ma gu'no ugalambwike kwa manogau gambone. ³ Kwa goti, twendasukulu na kugapokya kila pandu na kila lisu'ba. ⁴ Lakini kanenisi'li'ye muno, nikulu'ba upi'kani kwa kiya sako, makowe maipi gatupala longela. ⁵ Tukwipwi panga mundu yu' ywakunng'andyali. Ngaywatumbwi kwayu'maniya Ayahudi boti padunia, kai' ywembe nga mpi'ndo ywa kipi'nga sa Anasaleti. ⁶ Kai' aapayite kualabiya upeleteu wa Nyumba ya Nnu'ngu', lakini twatikummoywa. ⁸ Na wamwene wendakombwa kumpekeseni wiso mundu ywo makowe gatunsitakilya.” ⁹ Ayahudi nabembe ngabayi'ki'tyana na makowe go gakunsitakya Pauli kababaya panga goti ga kakape.

Pauli aikengya kwa Felisi

¹⁰ Na ntawala ampu'ngi luboko Pauli kati mwanju wa kunnyi'ki'ti'ya alongele, nembe ngabaya, “Nenga ntu'pu' kyukala sosoti sa kwikengya

nnu'ngi' yako, kwa mwanjaa nitangite panga wenga wa nsenuli ywa nni'ma gu'no bu'ka kwai'mbu'. ¹¹ Wenga wamwene wendakombwa kwipwa panga ganapi'tali masu'ba ku'mi na gabi'li' bu'ka panaayi'i ku Yelusalemu kunnu'ba Nnu'ngu'. ¹² Bandu ba banikolili nkati ya nyumba ya Nnu'ngu', wala mumayumba ga kunnu'ba Nnu'ngu', wala pandu popoti pamisengo kanitaukana na mundu au kanaabakia bandu bapange puyo. ¹³ Wala, bakombwali kong'ondelya makowe gabanisitakilya nambi'yambi'. ¹⁴ Ila niyi'ki'tya likowe limo kasako, panga nintumikia Nnu'ngu' ywa au'ku' bitu no bi'ngi'ya ndi'la yi'lu' yabaibaya yo ubu'su'. Nenga niu'bi'lya kila kikowe sakiyi'ki'tyana na gagaandikilwe mu Salya ya Musa na muitabu ya alondoli ba Nnu'ngu'. ¹⁵ Nenga niu'bi'lya kwa Nnu'ngu' kati mwabau'bi'lya bembe panga bandu boti, anogau na alau, baayu'ka. ¹⁶ Kwa nyo, nendakwikasa masu'ba goti tama maisa manogau wangali senulwa na mwoyo wangu', kwa Nnu'ngu' na kwa bandu.

¹⁷ "Bu'ka po tama myaka yambone kuutalu na nni'ma wangu', naaisi kwaletya alongo bangu' ba Kiyahudi babaabile akiba, kili'be sa kwayan-gatiya na salaka kwa Nnu'ngu'. ¹⁸ Panipangage makowe go, baanikoli munyumba ya Nnu'ngu', niyomwile panga ibala ya kwiipeletea. Naabileli na kipi'nga sa bandu wala puyo. ¹⁹ Lakini palu', baabile Ayahudi bu'ka kunkoa wa Asia, bembe ngabapalilwage isa kasako, kunisitakya mana baalibweni likosa lyolyoti kwangu' nenga. ²⁰ Au, bandu bababile pano babaye bene likosa lyabalibweni kwangu' nenga, pabaniyi'mike pa Balasa lyabe Liku'lu'. ²¹ Ila likowe limo bai lyanilongei kwo tu'ndu'bi'a lilobe panaayi'mi, 'Nenga li'no nisitakilwa mwanjaa niu'bi'lya panga, bababile kumambi', baayu'ka.' "

²² Bai Felisi, ywaabile aitungite ndi'la yi'lu' ya Yesu wisowiso, aamulise munaisa kabaya, "Naayomwa makowe ginu paaisa mpi'ndo ywa yesi Lisia." ²³ Nga mwamulisa yu'lu' asikali panga baanni'ndi'le Pauli amo muutabilwe, lakini banneke maulu pasene, na kanebaakanikie mamb-wigalye isa kumpeya saapala.

Pauli endatabilwa

²⁴ Pagaapite masu'ba, Felisi aaisi na nnyumbowe Dulusila, ywembe aai Nnyahudi. Aapiyite amuli akemelwe Pauli, aampi'kani abali ya imani yaibile kwa Yesu Kilisitu. ²⁵ Lakini, Pauli paalongelage abali ya aki, baa na uweso wa kugasinda maminyikiyo ga yi'ga, no bu'kana na ukumu yayaaisa, Felisi aapatike bwoga no baya, "Gautubakiye gali'ngani! Wendakombwa bu'ka. Panaakupala, naakukema." ²⁶ Kai', Felisi aakokoti kunkema Pauli no longela nakwe, aganiage alu'a kumpeya mbanje.

²⁷ Na payatimi myaka ibi'li', Polikio Fesito aayingi muutawala pandu pa Felisi, lakini mwanjaa Felisi apalage kwapulaisa Ayahudi, nganneka Pauli muutabilwe.

25

Pauli apeleka mwalo kwa Kaisali

¹ Pagapite masu'ba gatatu bu'ka Fesito ika Kunkoa wa Kaisalia, ngau'bu'ka yenda ku Yelusalemu. ² Ku'lu', api'ndo ba dini na alongosi ba Ayahudi ngabansitakya Pauli kwa Fesito. ³ Bampembelyage Fesito aapangi manogau kwa kwaletya Pauli ku Yelusalemu, kwa mwanjaa bapalage bannyu'bi'li li'nga bammulage mudi'la. ⁴ Fesito ngayangwa, "Pauli endali'ndi'li'lwa muutabilwe akwo ku Kaisalia, na namwene niyenda

kwokwo nambi'yambi'. ⁵ Bai, alongosi binu baeli nanenga bakansitaki mana apangite kikowe kilau mundu yu'."

⁶ Payomwi tama kwo masu'ba manane au ku'mi, Fesito aabuyangani ku Kaisalia. Pammalau' yake aatami pa kiti'gu' so senwa no amulisa Pauli aletelwe. ⁷ Paasi Pauli, Ayahudi babaaisi bu'ka ku Yelusalemu, baayi'mi papipi nakwe na kunsitakya kwa makowe matopau, gangali bembe kombwa kugaawanikiya panga kakape. ⁸ Pauli ngaikengya kwo baya, "Nenga nipangiteli ulau wowoti mu Salya ya Ayahudi, munyumba ya Nnu'ngu', ata kwa Nkulungwa wa Roma, Kaisali." ⁹ Lakini Fesito kapala kwapulaisa Ayahudi, ngannaluya Pauli, "Buli, upala yenda ku Yelusalemu mwalo wako ukapi'kanilwe nnu'ngi' yangu' kwa kitumbu sa makowe gano?" ¹⁰ Pauli ngabaya, "Nenga niyi'ma pano pakiti'gu' so senwa sa Kaisali, ngapanipalikwa senulwa. Naapangyali ulau Ayahudi, na wamwene utangite. ¹¹ Manaitei nikosite na nipangite ulau wo pwatilwa kiwo, nikanali bulagilwa. Lakini manaitei likowe lyabanisitakilya lya kakape lili, ntu'pu' ywakombwa kunikamukiya kasabe. Nikulu'ba mwalo wangu' nipeleke nnu'ngi' kwa Kaisali!"

¹² Bai, Fesito payomwi longela mwalo wo na api'ndo bake ba balasa Likulu', ngabannyangwa, "Upalike yenda nnu'ngi' kwa Kaisali. Bai, ulu'a yenda kwa Kaisali!"

Fesito ammakia Agilipa abali ya Pauli

¹³ Pagapite masu'ba nsi'si', Nkulungwa Agilipa na Belinike nnu'mbu'we baayi'i Kaisalia kunkemya Fesito. ¹⁴ Baatami kwo kwa masu'ba maingi, nembe Fesito ngammakia Agilipa mwalo wa Pauli, "Kubile na mundu yumo pano, ywembe Felisi aannei muutabilwe. ¹⁵ Panaayi'i ku Yelusalemu, api'ndo ba dini na alongosi ba Ayahudi baanibakie makowe gake, kabanilu'ba ninsenwe. ¹⁶ Lakini nenga naayangwi panga, kwa yali ya Kiroma, mundu apwatilwali mpaka ywasitakilwe akwembane na babaansitakile pamope, no peyelwa lisu'ba lya kwikengya kwa ulau wabansitakilya. ¹⁷ Bai, pabaaikite pano nasi'yiteli, pammalau' yake naatami pakiti'gu' sangu' so senwa no lagya aywo mundu aletelwe. ¹⁸ Na babansitakile pabaayi'mi, bapiyiteli ulau kati mwaniganiyage. ¹⁹ Ila, bendetaukana nakwe kwa makowe ga dini yabe, na kwa abali ya mundu yumo ywakemelwa Yesu. Ywembe aatiwaa, lakini Pauli ali'ndi'ndi'lya ai mwu'mi. ²⁰ Kwa mwanjaa naatangiteli mwo pekeseni kakape ya mwalo wu', nannalwiye Pauli panga mana apala yenda ku Yelusalemu akapi'kanilwe kwo makowe ga mwalo gu'. ²¹ Lakini Pauli palu'bike panga mwalo wake ukapi'kanilwe na Nkulungwa wa Roma, nganiamulisa ali'ndi'li'lwe musumba sa atabilwe mpaka panampeleka." ²² Bai, Agilipa ngammakia Fesito, "Nani napendike nikampi'kania mundu yu' namwene." Fesito ngayangwa, "Walu'a kumpi'kania malau'."

Pauli nnu'ngi' ya Agilipa na Belinike

²³ Bai, pammalau' yake Agilipa na Belinike baaisi kwo isimika muno pabayingyae muliku'ta lya mikutano, babile na alongosi ba yesi na api'ndo ba kilambo. Fesito ngaamulisa bannete Pauli. ²⁴ Fesito ngabaya, "Nkulungwa Agilipa, na mwaboti mwamubile pamo pamope na twenga! Ayu' mundu ywamummona, Ayahudi boti bansitaki kwangu' ku'lu' ku Yelusalemu na pano nyinyonyo, kabaku'ku'li'ka no panga ndu'ti panga ipalikwa abulagilwe. ²⁵ Nenga naibweni panga apangiteli ulau wowoti wo pwatilwa kiwo. Lakini mwanjaa mwene aalu'bike mwalo wake

ukapi'kanilwe na Nkulungwa wa Roma, nilu'a kumpelekya. ²⁶ Nenga ntu'pu' likowe lya ngama lya kumwandikya Nkulungwa wa Roma kwa makowe gake, ngaapo ninnetike nnu'ngi' yinu, munomuno kwako wa nkulungwa Agilipa, pi'ngi' niwesa pata so andika bu'kana no pekeseni kwako. ²⁷ Kwa mwanjaa, naapanga makosa kwa kumpeleka ntabilwe wangali awanikiya wisowiso sabansitakilile."

26

Maalo ga Pauli nnu'ngi' ya Agilipa

¹ Agilipa ngammakia Pauli, "Lelo, wendakombwa longela makowe gako." Bai, Pauli ngaapu'ngya luboko no tumbwa longela. ² "Nkulungwa Agilipa, inogelile muno nenga li'no yi'ma nnu'ngi' yako, kwikengya bu'kana na makowe goti Ayahudi gabanisitakile. ³ Nipulaika muno kwa mwanjaa wenga utangite yali yoti ya Ayahudi na makowe gagaabaganiya, kwa nyo nikulu'ba ukomeye kwa kunipi'kania.

⁴ "Ayahudi boti batangite mwanaatami kunni'ma wangu' bu'ka unng'elo wangu' na ata ku Yelusalemu. ⁵ Baanitangite bu'ka kwai'mbu', na mana bapendile bakombwa kong'ondelya, panga naai na Mfalisayo kwa mu'lu' mwanibi'ngi'yage salya ngali' ya dini yitu. ⁶ Na nambi'yambi', niyi'ma pano senulwa kwa mwanjaa niliu'bi'lya li'lu' lilagano Nnu'ngu' lyaapei au'ku' bitu. ⁷ Makabila gitu ku'mi na gabi'li' gantumikia Nnu'ngu' kilo na muntwekati kwa mwanjaa gau'bi'lya kugabona kagatimya galu' gagalagilwe. Na kwa kitumbu so u'bi'lya ku'lu', wa Nkulungwa, Ayahudi ngabanisitakya! ⁸ Mwanjaa namani mwenga mukana u'bi'lya panga Nnu'ngu' aalu'a kwayu'ya babawile? ⁹ Kakape nenga namwene, naau'bi'lile panga nipalikwa kugapanga goti ganikombwa kwa kulilangamisa lina lya Yesu ywa ku Nasaleti. ¹⁰ Nani naagapangite go ku Yelusalemu. Panaapeyilwe amuli na api'ndo ba dini, naayingiye aumini bake baingi muutabilwe. Pabaasenulwe kiwo, nenga nayi'ki'tile babulagilwe. ¹¹ Mala yambone naatikwaku'su'mbwa mumayumba ga kunnu'ba Nnu'ngu', na kwali'ndi'ndi'lya baikane imani yabe. Naatikwausikya kati niminya lilalu', na kwabi'ngi'ya kumili'ma ya kuutalu li'nga kwaku'su'mbwa.

Pauli ayaulya mwakosopolilwe (Mat 9:1-19, 22:6-16)

¹² "Bai, panaabile mulyengo lyo kaniyenda ku Damasiko kwa makakala ga api'ndo ba dini, ¹³ panaabile mudi'la muntwekati, wa Nkulungwa, niubona bweya nku'lu' kulikoni bweya wa lisu'ba kaubu'ka kunani. Bweya wu'lu' waatuti'li'tike twaboti twatwaabile mumwanja wu'lu'. ¹⁴ Twatu'i pai' twaboti, nganiyu'wa lilobe kalilongela nanenga kwa Kiyahudi, 'Sauli, Sauli, mboni wendakunitesa? Wendakwilumia bai, kati ng'ombe ywayu'mana na pimbo ya bwana wake.' ¹⁵ Nenga nganilaluya, 'Wenga wayayi Bwana?' Nembe Bwana ngayangwa, 'Nenga ngana Yesu ywau-nitesa. ¹⁶ Lakini ukatuke na uyi'me wi'ma lelo. Nikuisili li'nga upange wa ntumisi wangu'. Wenga walu'a panga wa nkong'ondeleli wangu', wabakie bandu makowe gaugabweni li'no, na galu' ganaakulaya. ¹⁷ Nalu'a kukosopolya bu'ka mumaboko ga bandu bako Isilaili na ga bandu bangali Ayahudi, banaakutuma. ¹⁸ Li'nga waabanjuye minyo gabe, kawaayi'gana babu'ke mulubi'ndu' na kwayingiya mubweya. Baabu'ke bu'ka pai' ya makakala ga Ibilisi na kunng'alambukya Nnu'ngu'. Kwa ndi'la yo u'bi'lya

bapate samilwa masambi gabe no peyelwa ulisi pamope na bandu bake apeleteu.'

Pauli alongelya utumisi wake

¹⁹ “Kwa kitumbu so, wa Nkulungwa Agilipa, nenga nipanga kati mwani-lagilwe palu' panilaayilwe galu' gaganiisili bu'ka kunani. ²⁰ Lakini naatumbwi wi'ti' kwaalya benekaya ba Damasiko, nganiyenda ku Yelusalemu na Yudea, kai' na bandu bangali Ayahudi. Naalyage panga bagalambuke bu'ka mumasambi gabe li'nga bammuyangani Nnu'ngu', na babonekane kwa gabapanga panga bagalambwike. ²¹ Kwa kitumbu sa makowe go Ayahudi baaniboywi nibile munyumba ya Nnu'ngu' li'nga banibulage. ²² Bai, kwa mwanjaa nipatike uli'ndi'li bu'ka kwa Nnu'ngu', ata li'no nibile nnu'ngi' yinu kaninkong'ondelya mwaalongosi na mwabandu bi'ngi' mwamunipi'kania li'no. Kai' nilongelali mayi'gi'yo gi'ngi' gayambi', ila galu' ga alondoli ba Nnu'ngu' na Musa gabaabaite panga gaapitya. ²³ Yani, Kilisitu aapalikwe pata ngu'su'mbu' no panga nnongoi kwo yu'ka kwa boti babawile, naywembe alu'a ala, panga kwa ndi'la yake, bweya ulu'a mulika kwa Ayahudi na bangali Ayahudi.”

²⁴ Pauli paabile kaikengya nyo, Fesito ngammakia kwa lilobe liku'lu', “Wenga wa Pauli ubile na lilalu! Akwo soma kwako muno ngakualabiye malango gako!” ²⁵ Pauli ngannyangwa, “Mundumuko Fesito, nenga niminyali lilalu'. Makowe ganikubakia ga kakape na gampu'ku'bi'la. ²⁶ Nkulungwa Agilipa aagatangite wiso makowe galu' gagapitike. Nanenga nendakombwa longela kaaniyu'wa wangali yogopa. Ndangite kakape panga makowe aga goti gatanganikwe kwake kwa mwanjaa gaaiyanikweli. ²⁷ Wa Nkulungwa Agilipa, wendau'bi'lya mayi'gi'yo gabaalongei alondoli ba Nnu'ngu'? Ndangite panga wendau'bi'lya!” ²⁸ Nembe Agilipa ngannyangwa Pauli, “Uwasa panga kwa mayi'gi'yo gako ga nambi'yambi' bai, wendakombwa kunigalambwa nenga panga na Nkilisitu?” ²⁹ Pauli ngannyangwa, “Manaiti kwa mayi'gi'yo masene au gambone, ninnu'ba Nnu'ngu', kwenda kwa wenga kisako bai lili, ila ata kwa aba boti babanipi'kania li'no babe kati nenga, lakini kanebaike po yingiyilwa muutabilwe!”

³⁰ Palongei go, Nkulungwa Agilipa, Mpi'ndo ywa Nkoa Fesito, Belinike na boti babaatami pamope nabo baayi'mi wi'ma. ³¹ Na pabaabile kababu'ka, ngababakiana, “Mundu yu' apangiteli ulau wo pwatilwa kiwo, wala tabilwa.” ³² Agilipa ngammakia Fesito, “Mundu yu' kwa kitumbu sa kuupeleka mwalo wake nnu'ngi' ukapi'kanilwe na Nkulungwa ywa Roma, ayu'gu'li'lwa lili.”

27

Pauli au'bu'ka meli yenda Roma

¹ Bai, paimulilwe yabwa mwanja wo yenda ku Italia, bammi'i Pauli na atabilwe bi'ngi' muuli'ndi'li wa Yulio ywaabile kolongosi ywa yesi mukipi'nga sakikemelwage “Kipi'nga sa Nkulungwa ywa Roma.” ² Twau'bwike mumeli ya Adilamito yayaabile kaiyabwa pi'tya kumisengo ya kumbwani ya Asia. Twatumbwi mwanja witu tubile pamope na Alisitaliko, mwenekeya wa Makedonia bu'ka Tesaloniike. ³ Pammalau' yake ngatuyi'ma Sidoni. Yulio aampangi kinannoga Pauli, kwa kunnyi'ki'ti'ya akabonagane na mambwiga li'nga bapate kumpeya ili'be yaipalage. ⁴ Bu'kapo, ngatuyingya kai' mubaali yendelya na mwanja witu. Ngatupi'ta lwingo lwa kisiwa sa Kuplo li'nga kuusega nsunga

kwa mwanjaa upukatyage yenda kwatuuma. ⁵ Patulokite baali kwiyi' ya kunkoa wa Kilikia na Pampilia, ngatuika kukilambo sa Mila, kunkoa wa Likia. ⁶ Ku'lu', yu'lu' mpi'ndo ywa yesi ngaikolya meli kaibu'ka Alesandulia kaiyenda Italia, nembé ngatuu'bu'ya nkati yake.

⁷ Twayendeli na mwanja mbolebole kwa masu'ba maingi. Mwanja waai wo kokona muno, ngatuika papipi na kilambo sa Nido. Na kwa mwanjaa nsunga utukanikiyage pi'ta mu'lu' mwatwabinile, ngatupi'ta lwingo lwa Kilete papipi na kumbwani ya Salumone, kwembe nsunga waai kwaani. ⁸ Twaapite katusega mbwega mbwega kwa tabu muno, ngatuika pandu papakemelwa Kiloko Kigolou, papipi na kilambo sa Lasea.

⁹ Twaatami palu' kwa masu'ba maingi. Lisu'ba lyo punga kwa Ayahudi paliyomwike pi'ta, na nsimu wa myanja ya mubaali pangali ntatala waapite. Pauli aatikwaking'inda kabaya, ¹⁰ "Mwanalu'me, nibona panga mwanja witu ulu'a baa na ntatala na asala yambone, kai' kwenda kwa igombo na meli baili, ata kwa bwu'mi witu." ¹¹ Lakini yu'lu' kolongosi ywa yesi aagau'bi'li muno mayi'gi'yo ga ywailongoya meli na ga kwenda meli kuliko gaalonge Pauli. ¹² Na mwanjaa kiloko si'lu' saapwaikeli tama nsimu wa kipepwe, baingi baapiyite usauli wo paya baike Fonisi, pakiloko salama sa Kilete, kwo tama nsimu wa kipepwe.

Kimbu'nga kiku'lu' mubaali

¹³ Nsunga nsene pawaatumbwi pukatya bu'ka lwingo lwa kusi, bawasage panga bendakombwa timisa kati mu'lu' mwabaabinile. Ngabau'bu'ya kiyi'mi'kyo no yendelya mbwega mbwega papipi muno na Kilete. ¹⁴ Popopo ngawisa nsunga nkali' bu'ka kisiwa sa Kilete, bandu baukemite nsunga wa "Eurakilo". ¹⁵ Meli ngaiku'mbu'lwa na nsunga nkali', na yakombwili yu'mana naso. Ngatulola minyo bai ikwakwatilwe na nsunga. ¹⁶ Patwaabile katupi'ta lwingo lwa kisiwa sa Kauda, pasene satuibiliye na nsunga. Kwa nyo ngatukombwa kwitabya ngalaba ya mumeli, lakini kwa tabu. ¹⁷ Apangakasi ba meli pabayomwi kwiyingiya ngalaba yi'lu' nkati ya meli, ngabakwi'ya no nyweletea lukamba kwitaba meli. Na mwanjaa bayogopage baakane kola mukyangi kwiyi' ya Libia, ngabauluya tanga na kwileka meli ikwakwatilwe na nsunga. ¹⁸ Pammalau' yake, bu'kana na mwatunokolelwa kwa makakala ga nsunga, ngabatumbwa taikulya igombo mubaali. ¹⁹ Na lisu'ba lyenetatu, kwa moko gabe bene, ngabataikulya ata yombo ya meli mubaali. ²⁰ Kwa masu'ba maingi lyaabonekineli lisu'ba ata ndondwa, na nsunga nku'lu' kauyendelya pukatya, twati'kwanike mwoyo ata u'bi'lya kwitu kwo kosopolelwa kwatioba.

²¹ Bandu pabaatami masu'ba maingi wangalya kili'be, Pauli ngayi'ma pakati yabe no longela, "Mwanalu'me, mukanipi'kania mwanammakie no munaisa bu'ka patwaabile ku Kilete, mulu'we kwiyingyali asala yo obeya ili'be kati yi'. ²² Lakini lelo nendakunnu'ba mukangamaye myoyo, kwa mwanjaa ntu'pu' ata mundu yumu pamubile ywaalu'a waa, meli bai ngailu'a sengwanika. ²³ Kwa mwanjaa kilo sa li'no, malaika ywa Nnu'ngu' yu'lu' nenga naywake, naywembe nganinkilikitya, aatikuniisilya. ²⁴ Aatinibakia, 'Pauli, kaneuyogope! Upalikwa uyi'me nnu'ngi' ya Nkulungwa. Na kwo pi'tya ngu'ngu' ya Nnu'ngu' kwako, boti baulongwaniye nabo kanebalanganyike.' ²⁵ Bai, muku'le mwoyo, kwa mwanjaa nimwu'bi'lya Nnu'ngu' panga ilu'a pangika kati mwanibakiyilwe. ²⁶ Lakini meli yitu ipalikwa ikole wi'ti' pakisiwa."

Boti baika kuuyu'mu' babile salama

²⁷ Ata pakiikite kilo sa lisu'ba lya ku'mi na nsese, twanokolilwe na nsunga ku'no na kwo mubaali ya Adilia. Paiikite meku, apangakasi ba meli baawasite panga baageli kuuyu'mu'. ²⁸ Baali'ngite yendekeya kwa masi', ngabaibona mbi'ma alubaini. Pabaayendeli nnu'ngi' pasene, ngabaibona mbi'ma salasini. ²⁹ Kwo yogopa meli yaakane kola mumaliwe, ngabauluya iyi'mi'kyo nsese ya nsu'gu' ya meli, kabalu'bya kusee. ³⁰ Apangakasi ba meli bapalage tila na kwileka meli, ngabauluya ngalaba mubaali, kabaku'pi'ki'ya panga bapala uluya kiyi'mi'kyo sa nnu'ngi'. ³¹ Lakini Pauli ngammakia kolongosi ywa yesi na asikali bake, "Bandu ba mana basomwi igala nkati ya meli, mwaalamali." ³² Bai, asikali ngabaikutwana kamba yabatabili yi'lu' ngalaba na kwileka itumbuki mubaali. ³³ Na papaabile kakusaa, Pauli aalu'bite bandu boti balye kilyo kabaya, "Mpaka li'no likite lisu'ba lya ku'mi na nsese mutami na kyukala na mulileli kili'be sosoti." ³⁴ Bai, ninnu'banga mulye sakulya mupate yendelya lama. Mwanjaa nimmakianga, ntu'pu' ywaalu'a obeya ata lunywili lwa muntwe wake." ³⁵ Payomwi longela go, Pauli aatweti likati na kunsukulu Nnu'ngu' nnu'ngi' ya boti, aatimetwa no tumbwa lya. ³⁶ Apo myoyo yabe ngaikangamala, nabembe ngabatumbwa lya sakulya. ³⁷ Mayumu gitu, twaai twabandu mya ibi'li', sabini na sita nkati ya meli. ³⁸ Pabaayukwite, ngabataikulya igombo ya ngano mubaali li'nga pu'ngu'ya utopau wa meli.

Meli yendati'kwanika

³⁹ Pakusile, apangakasi ba meli bautangiteli nni'ma wu'lu' lakini baalibweni lipala mubaali lyaliyingya kuuyu'mu'. Bai, baabini yenda yi'mi'ka meli mana ilu'e wesekana. ⁴⁰ Baakutwanie kamba yabaatabi kiyi'mi'kyo, no tomboloya lukamba lwabaatabi nsukani wa meli, no u'bu'ya tanga ya nnu'ngi' ikamwe nsunga li'nga kwikwakwata meli iyende kumbwani. ⁴¹ Lakini baaikite pa litu'ta lya kyangi na meli ngaikola. Nnu'ngi', meli yayingi mukyangi wangali tenandena. Nsu'gu', meli yaatumbwi ti'kwanika ipande ipande kwa makakala ga mawi'mbi'. ⁴² Asikali bapalage kwabulaga atabilwe boti baakane tila kwo u'gi'lya. ⁴³ Lakini mwanjaa kolongosi ywa yesi apalage kunkengya Pauli, ngaakanikiya kanebapange nyo. Aamulise panga balu' babaamanyi u'gi'lya balongoli kwitaikulya mmasi' no loka mpaka kuuyu'mu'. ⁴⁴ Na bi'ngi' babaigile baabi'ngi'ye kabakamulya mumbago au muipande ya meli. Amo nga mwabaikite bandu boti kuuyu'mu' babile akoti.

28

Gagampatike Pauli akwo Melita

¹ Patuponagilwe kiwo, ngatukwipwa panga, twikite pakisiwa sakikemelwa Melita. ² Benekaya ba ku'lu' baatupangi manogau muno. Ula aatumbwi nia na kwaai na mbepo, kwa nyo bandu balu' baatukungani mwoto ngabatukemya tuyote. ³ Pauli aayi'i tina anju, na paaisi kokeya pamwoto, nng'ambo ngapita pakatikati ya li'lu' liki'nda lya anju kaatila lyoto na kunnuma Pauli muluboko. ⁴ Balu' benekaya pabaamweni nng'ambo yu'lu' kannuma muluboko lwake, ngababakiana, "Kakape mundu yu' mmulagi! Pamope no panga aponagilwe kiwo mubaali, balo nnu'ngu' ywakemelwa 'Aki' atimisa kiwo sake." ⁵ Lakini Pauli ngankung'undya nng'ambo yu'lu' pamwoto na ampangiteli kili'be. ⁶ Bembe bawasage kwaali' alu'e imba au tu'la pai' kwa kiimuimu

no waa. Pagapite masaa gambone na kummona ntu'pu' sakimpata, ngabagalambwa mawaso gabe no baya panga ywembe aai nnu'ngu'.

⁷ Papipi na palu' kwai na migunda ya mpi'ndo ywa palu' pa kisiwa ywaakemelwage Pubulio. Mundu yu' aatukemi kati twamambwigalye na kutupea pogonja kwa masu'ba gatatu. ⁸ Tati' bake Pubulio baatigonja kwa mwanjaa baai na utamwe wo selenga myai na oma. Pauli ngayenda kunninga, ngabi'ka moko panani yake kunnu'bya, nembe ngayu'yu'ki'lwa. ⁹ Bu'kana na lyo, atamwe boti ba pandu palu', baatiisa na ngabatepuliwa. ¹⁰ Bandu baatituisimu muno, na katubu'ka kwa ndi'la ya meli yendelya na mwanja witu, baatupei kila kili'be sakipalikwa mumwanja witu.

Mwanja wo bu'ka Melita mpaka Roma

¹¹ Paipite myei itatu, twatumbi kai' mwanja witu kwa meli yimo ya Alesandulia yaikemelwa "Kinnu'ngu' Mapaga." Meli yo, yayimike mwanja wake kwa nsimu woti wa kipepwe. ¹² Twaikite kukilambo sa Silakusa, no tama kwo kwa masu'ba gatatu. ¹³ Bu'ka ku'lu' ngatuyendelya na mwanja witu ngatuika kukilambo sa Lejio. Pammalau' yake nsunga ngautumbwa pukaty ba'ka kusi, mumwanja wa masu'ba gabi'li' ngatuika Puteali. ¹⁴ Akwo ngatwakwemba alongo ba aumini, nabembe ngabatukoka tutame pamope nabo kwa yuma yimo. Amo ngamwatuyi'i mpaka tuika Roma. ¹⁵ Aumini ba ku'lu' Roma pabaayu'wine abali yitu, baaisi kutupokya mpaka kusoko lya Apio na Mikaawa Itatu. Pauli paabweni, ngansukulu Nnu'ngu' no ng'ang'ala.

Pauli akwembana na Ayahudi ba Roma

¹⁶ Patuikite Roma, Pauli aayiki'tilwe tama paakisake mwene, lakini na sikali yumo ywa kunni'ndi'la.

¹⁷ Pagapite masu'ba gatatu, Pauli aakemite api'ndo ba Ayahudi babatamage ku'lu'. Pabaisile ngaabakia, "Mwalongo bangu', nenga naatitabilwa ku'lu' ku Yelusalemu no kamukiyilwa mmoko ga Aroma, pamope no panga nipangiteli ulau wowoti kwa Ayahudi au kwo ti'kwana salya na yali ya au'ku' bitu. ¹⁸ Aroma pabaapekesenile, balu'e kuniyu'gu'lya kwa mwanjaa banibwenili na lilau lya kunisenwa kiwo. ¹⁹ Lakini Ayahudi pabaakani nenga lekekeyelwa, nganilu'ba mwalo wangu' ukapi'kanilwe na Nkulungwa ywa Roma. Kwa gano goti, nenga nibinili kwasitakya Ayahudi ayangu'. ²⁰ Kwa nyo, saninkemya li'nga tubonagane na nilongele na mwenga. Nitabilwa na pingwi yi'no kwa kitumbu sa yu'lu' ywatumpi'kanilya na Baisilaili."

²¹ Balu' ngabannyangwa, "Twenga tunapokyaali balua yaikulongelya wenga bu'ka ku Yudea, wala nnongo Nnyahudi ywaisi ku'no kutubakia ulau wowoti. ²² Lakini twapendi pi'kania mwauwasa, kwa mwanjaa tutaangite panga kila pandu bendakikana kipi'nga sako."

Gaalongi Pauli kwa Ayahudi ba Roma

²³ Baasikisine lisu'ba lyo kwembana na Pauli. Lisu'ba lyo baamwisili bandu baingi panyumba yatamage. Bu'ka kindai' mpaka kitamwiyo, Pauli aabakie makowe maingi pamope na kwakong'ondelya makowe ga Ukulungwa wa Nnu'ngu'. Abiniage bau'bi'li abali ya Yesu, katumya mayi'gi'yo ga Salya ya Musa na itabu ya alondoli ba Nnu'ngu'. ²⁴ Bi'ngi' baagau'bi'lile makowe gaalongi, na bi'ngi' baagau'bi'li lili. ²⁵ Na pabaabile kababu'ka wangali yi'ki'tyana, Pauli aayongiy kwabakia, "Loo Mpeleteu aalongi kakape kwa au'ku' binu kwa ndi'la ya nnondoli ywa Nnu'ngu' Isaya, ²⁶ kabaya,

'Uyende kwa bandu ba ukaabakie, Mwayendelya yu'wa, lakini mwaatan-gali,

Mwayendelya lola, lakini mwakibonali samulolase.

²⁷ Kwa mwanjaa myoyo ya bandu ba itenonopa, na makutu gabe matopau kwo yu'wa, minyo gabe gatiwiliwitya.

Ikapanga nyoli, balu'e lola kwa minyo gabe, balu'e yu'wa kwa makutu gabe, balu'e tanga kwa malango gabe,

Na kunigalambukya, nanenga nilu'e kwakosopolya.'

²⁸ "Kwa nyo mutange panga abali yi'no yo kosopolelwa na Nnu'ngu' itumilwe ialilwe kwa bandu bangali Ayahudi, nabembe baalu'a pi'kania!"

³⁰ Pauli aatami munyumba yo panga kwa myaka ibi'li'. Aakemi bandu boti babaaisi kunkaulya. ³¹ Aabile kaala abali ya Ukulungwa wa Nnu'ngu' na kwayi'gana bandu abali ya Bwana Yesu Kilisitu wangali yogopa wala kanikiyilwa.